

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00981

YAAKOV SHEYFER

Jacob Schaeffer

*Permanent preservation of this book was made possible by
Allen Greenberger
in memory of
Alice & Harold Greenberger*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יעקב שייפער

אילוסטרירטער זאמלבוך

צו זיין פינה און צוואנציקסטן יארצייט

ארויסגעגעבן פון אידישן מוזיק פארבאנד

ניו-יארק, 1962

JACOB SCHAEFER

a tribute to his memory

Copyright 1962 by
JEWISH MUSIC ALLIANCE
1 Union Sq. W., New York 3, N. Y.

Printed in the U.S.A. by

GRENICH PRINTING CORP.
151 W. 25th Street
New York 1, N. Y.

א י נ ה א ל ט :

5	-----	א וואַרט צום לייענער
7	-----	דער לעבנסוועג פון יעקב שייפער — י. ב. ביילין
16	-----	פאַר אלע (ליד) — אברהם רייזען
16	-----	טעלעגראַמע — ה. לייזויק
17	-----	יעקב שייפער — מ. ירדני
25	-----	ער האָט אָנגעצונדן נשמות — יוסף רומשינסקי
27	-----	מיינע ביידע באַגעגענישן מיט יעקב שייפער — משה ראָז
29	-----	יעקב שייפערס בייטראַג צו אידישער מוזיק — ישראל קאַרענמאַן
32	-----	דער וועג פון יעקב שייפער — פ. נאַוויק
35	-----	יעקב שייפער — לאה שייפער
39	-----	דאָס בילד — ליבע וואָלפּסאַן
40	-----	אונדזער יעקב שייפער — מ. אַלגין
45	-----	„אונדזער שייפער“! — ר. יוקלסאַן
46	-----	יעקב שייפער (ליד) — י. א. ראָנטש
47	-----	ביים וויגעלע פון „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“ — י. פריד
49	-----	פון אַ געטרייען תלמיד — נעיטן סאַמאַראָוו
51	-----	איז געקומען יעקב שייפער — משה נאָדיר
54	-----	שייפער ביי דער אַרבעט — נ. בוכוואַלד
59	-----	דער ערשטער אידישער פּראָלעטאַרישער מוזיקער — קלמן מרמר
61	-----	שייפער בלייבט — משה כץ
63	-----	אַ מוזיקאַלישער מאָנומענט — גינא מעדעס
66	-----	יעקב שייפער — זאַרי גאַטפּריד
71	-----	יעקב שייפער, דער פּיאַנער — א. כאַלאַדענקאַ
73	-----	עס לעבט זיין ליד — סעם ליפּצין
75	-----	אַ דערינערונג — מ. צעפּקין
77	-----	אַ בריוו צו שייפערן פון כאַרקאָוו
78	-----	יעקב שייפערס אַ בריוו צו שנייערסאַן
80	-----	אַשר מאָנוסאָוויטש — י. א. ראָנטש
83	-----	וואָס זאַלן מיר זינגען און שפּילן — יעקב שייפער
87	-----	מיט שייפערן אין „קינדערלאַנד“ — י. דאַראַשקין
89	-----	מיט 22 יאָר צוריק — ש. סאַראָף
91	-----	יעקב שייפער, בויער פון די כאַרן — יצחק קעריש
95	-----	יעקב שייפער (ליד) — י. קעריש
96	-----	איך זע אים איצט ווי אין 1914 — דזשוליוס פּיין
98	-----	דער מאָנומענט וואָס שייפער האָט געבויט — י. ספּאַקאַיני
99	-----	„שאַ, שאַ! מענדעלעע שלאָפּט“ — יאַנקל פּרידמאַן
100	-----	מיט 48 יאָר צוריק — ב. לעווקאַוויטש
101	-----	פון אַ מאַנדאַלין שפּילער — אייב קענזער
102	-----	מאיר דאַבראַוו

103	— — — — —	איין געשריי: שייפער מוז בלייבן! — בען געווייך
106	— — — — —	שייפער דער פאלקס־מענטש — טעם באַראַק
108	— — — — —	זינגענדיק מיט שייפערן — אייב סטיין
109	— — — — —	עס געדענקט זיך — משה טעק
112	— — — — —	מיין שכן יעקב שייפער — ר. סעמועלסאָן
114	— — — — —	יעקב שייפער אין פאָריז — סאַניאַ גיטמאַן
115	— — — — —	דער יונגער וועגן שייפערן — דזשין צעפקין־גאלדסמיט
116	— — — — —	מיר 4 האָבן געזונגען מיט שייפערן — שוירלי ראָזענפעלד
117	— — — — —	אין אַנדענק פון דזשעק זילבערט
120	— — — — —	משה כאָסיד — יודל טאוב
123	— — — — —	מענדי שייך
125	— — — — —	יאָרצייט נאָך שייפער אין פילאדעלפיע — משה כאָסיד
139	— — — — —	ניו־יאָרק, פון 126 ביז
140	— — — — —	פעטערסאָן און ברידזשפאָרט
141	— — — — —	האַרטפאָרד און ספרינגפילד
143	— — — — —	לעיקוואוד און ניו דזשורזי
142, 143	— — — — —	שיקאַגע
150	— — — — —	פון 144 ביז
151	— — — — —	מילוואַקי
153	— — — — —	דעטראַיט כאָר — ל. גרעי
155	— — — — —	באַסטאָן
157	— — — — —	מיאַמי
159	— — — — —	פעטאַלומאַ
163	— — — — —	סאַן־פראַנציסקאַ
166	— — — — —	עלסינגער
169	— — — — —	לאָס אַנדזשעלעס

CONTENTS

Remembrances of Jacob Schaefer — Edith Segal — —	Page 190
Jacob Schaefer and Mendy Shain — Malke Shain — — — —	185
Kinder, Zingt — Joseph Walkowitz — — — — —	183
About Jacob Schaefer — Elie Ziegmeister — — — — —	182
Michael Gold — — — — —	181
Adolf Weidig — — — — —	181
Alfred Frankenstein — — — — —	181
Musical Courier — — — — —	180
The Music of J. Schaefer — Sidney Finkelstein — — — — —	177

א וואָרט צום לייענער

דעם ערשטן דעצעמבער, 1961, איז געוואָרן 25 יאָר זינט יעקב שייפער איז געשטאַרבן, זיין אומגעריכטער, פריציטיקער טויט האָט אַרויסגערוּפן אַ טיפן טרויער ניט בלויז ביי די זינגער, מאַנדאַלין שפילער און טויזנטער פריינט פון אידישן געזונגענעם וואָרט, נאָר נאָך היינט-צו-טאָג פילט זיך דער גרויסער פאַרלוסט. אָבער די רייכע ירושה, וואָס שייפער האָט גע-לאָזט נאָך זיך, לעבט אין די כאָרן איבערן לאַנד און אין אויסלאַנד.

נאָך מער: אַ צאָל פון שייפערס אַראַטאָריעס און קלענערע כאָראַלע קאָמפּאָזיציעס זיינען עדיהיום ניט אינגאַנצן פּאַפּולאַריזירט געוואָרן. ס'איז פאַראַן מאַטעריאַל פאַר יאָרן און יאָרן, וואָס וועט ניט פאַרעלטערט אָדער אָפּגעניצט ווערן. פאַרקערט, דיריגענטן וואָס רירן זיך צו צו אים, ווערן איבעראַשט פון דער פרישקייט און היינטצייטיקייט.

וואָרטן זיי נאָך אַלץ, אָט די ווערק, אויף דעם מוזיקאַלישן אָפּשאַצער, וואָס זאָל אַנאַליזירן דעם מהות פון שייפערס שאַפן.

די איצטיקע זאַמלונג, וואָס ווערט אַרויסגעגעבן צום 25-יאָריקן אַנדענק, נעמט אַריין הויפטזעכלעך עסייען, אַרטיקלען און זכרונות פון מוזיקער, שריפטשטעלער, זינגער, מיטאַרבעטער, פּאָלקס-מענטשן, וואָס האָבן צו דער-צייילן אינטערעסאַנטע פרטים וועגן דער רייכער פּערזענלעכקייט פון דעם טאַלאַנטפולן קאָמפּאָזיטאָר, ענערגישן דיריגענט און אַרגאַניזאַטאָר יעקב שייפער, וועלכער איז געבוירן געוואָרן אין קרעמעניעץ, וואָלין, אין 1888 און וואָס איז געשטאַרבן דעצ. 1, 1936, אין זיין היים, אין דער קאָאָפּעראַטיווער אַרבעטער-קאָלאָניע, בראַנקס, ניו-יאָרק.

אין אָט דער זאַמלונג געפינען זיך אַ סך בילדער פון שייפערס לעבן און טעטיקייטן. שייפער אַליין האָט זיך תמיד געפילט ווי איינער פון דער מאַסע, איינער פון דער משפּחה זינגער און שפילער. דערפאַר גע-פּינט זיך אין דעם בוך אויך מאַטעריאַל וועגן פאַרשטאַרבענע זינגער און טויער, וואָס האָבן געהאַלפן בויען די אַרגאַניזאַציעס, וואָס זיינען אָנגעשלאָסן אין אידישן מוזיק-פאַרבאַנד. אָן זיי וואָלט שייפערס מיט געבראַכט די נויטיקע פּרוכטבאַרע רעזולטאַטן.

היינט-צו-טאָג לעבט דער כאָר אין שיקאַגע, וואָס שייפער איז געווען זיין ערשטער דיריגענט מיט 48 יאָר צוריק. היינט-צו-טאָג זיינען טעטיק אין דער כאָרבאַזעגונג זינגער, וואָס האָבן געהאַלפן שייפערן בויען דעם ערשטן כאָר אין שיקאַגע. זיי זיינען אַקטיוו סיי אין שיקאַגע, סיי אין לאָס-

אנדזשעלעס, סיי אין פעטאלומא, ווי אין ניו-יאָרק און אין אַנדערע שטעט און אפילו אַנדערע לענדער. דער שייפער גייסט לעבט און גייט איבער פון דור צו דור.

די נאַציאָנאַלע עקזעקוטיווע פון אידישן מוזיק-פאַרבאַנד פאַרמאַגט אין איר צוזאַמענשטעל אַזעלכע אָפּהיטער פון שייפערס ירושה ווי לאה שייפער, וואָס אַטעמט מיט די ווערק פון איר גרויסן מאָן, דעם פאַרזיצער וואָס האָט סיי אין שיקאַגע און שפּעטער אין ניו-יאָרק מיטגעאַרבעט מיט שייפערן, דעם סעקרעטאַר, וואָס האָט געהאַט די זכיה, אַז צו אַ צאַל פון זיינע לידער האָט שייפער געשאַפן מוזיק וואָס איז געוואָרן שטאַרק פּאָפּולער און נאָך אַ צאַל מיטגלידער וואָס אַרבעטן אומדערמידלעך צו ערן דעם אַנדענק פון יעקב שייפער.

אין 1938 האָט דער מוזיק-פאַרבאַנד אַרויסגעגעבן י. ב. ביילינס מאָנאַ-גראַפֿיע וועגן דעם לעבן און שאַפן פון יעקב שייפער. דאָרט קאָן דער לייענער געפינען גאָר ווערטפולן מאַטעריאַל. אין יאָר 1952 האָט דער פאַר-באַנד אַרויסגעגעבן דעם אַלבאָם „איך הער אַ קול“, 22 כאַראַלע קאַמפּאָ-זיציעס פון יעקב שייפערן, אויף די טעקסטן פון אידישע דיכטער און אַראַנז-זשירונגען פון פּאָלקס-לידער. אין 1956 האָט דער פאַרבאַנד אַרויסגעגעבן אַ זאַמלונג פון פּאָלקסלידער „לאַמיר אַלע זינגען“, געווידמעט דעם אַנדענק פון פּריצייטיק פאַרשטאַרבענעם דיריגענט פון אונדזערע כאַרן מענדי שיי, וואָס איז געווען שייפערס נאָענטער מיטאַרבעטער פון זיינע יונגע יאָרן אָן.

די איצטיקע זאַמלונג איז צוזאַמענגעשטעלט געוואָרן פון אַ רעדאַקציע-קאָלעגיע, וואָס וויל דאָ אויסדריקן איר דאַנק און אָנערקענונג צו אַלע כאַרן און טוער און פּריינט וואָס האָבן קאָאָפּערירט צו מאַכן מעגלעך דאָס דערשיינען פון בוך.

מיר האָפּן אַז דער לייענער וואָס וועט זיך באַקענען מיטן מאַטעריאַל, וועט דערפילן דעם וויכטיקן קולטור-ווערט פון דעם אידישן מוזיק-פאַרבאַנד מיט זיינע כאַרן און מאַנדאַלין אַרקעסטערס, וואָס זיין גייסטיקער פּאַטער איז געווען יעקב שייפער, וועמעס אַנדענק מיר ווילן פאַראייביקן דורך אַט דער זאַמלונג.

רעדאַקציע-קאָלעגיע :

ר. יוקלסאָן, יעקב לייזער אַוויטש, י. פּריד, י. א. ראַנטש

דער לעבנסוועג פון יעקב שייפער

פון י. ב. ביילין

I

... אויב מ'זאל אויסטיילן וועלכן עס איז איינציקן מענטשן, פון די וואס האבן אריינגעמויערט ציגל אין דער געביידע, וועט עס אלץ בלייבן דער אומשטערבלעכער יעקב שייפער. ווען דער פרייהייט געזאנג-פאראיין האָט געפֿייערט זיין ערשטן יוביליי זינט ער איז געגרינדעט געוואָרן, האָט מען שוין אין שיקאַגע צוגעגרייט די פייערונג פון צענטן יוביליי פון דעם דאָרטיקן „פרייהייט“-כאָר.

און דאָס האָט געמיינט שוין צען פולע יאָרן פון שייפער-שאַפונג; פון אַ היפּשן מוזיקאלישן רעפערטואַר; פון אַ מוזיקאלישער אַרבעטער-טראַדיציע; פון פּראָבעס וואו מען לייטערט ניט בלויז די שטימען און די אויערן, נאָר דעם גאַנצן באַוואוסטזיין. דאָס האָט געמיינט שוין צעוואָרפן צווישן דעם ברייטן, פאַלקסטימלעכן עולם אַזעלכע דימענטן ווי „צוויי ברידער“ און „צוועלף“. דאָס האָט געמיינט דער אָנהייב פון דער „גאַלדענער קייט“, וואָס האָט דערפירט צום העכסטן אויפשוואונג פון באַגייסטערונג אין אַזעלכע ווערק ווי „משיח בן יוסף“, ווי „אַקטאַבער“ און „קיינ איינציקן שפּאַן“, ווי „גע-וויטער“, ווי דער „שטורעם-פויגל“ און „ביראַבידזשאַן“.

לאָרד באַיראַן איז געווען גערעכט, ווען ער האָט געשריבן: „ס'איז דאָ מוזיק אין דעם זיפּץ פון אַ גרעזל און מוזיק אין דעם מורמל פון טייכל“. שייפער האָט אָבער נאָך שאַרפער און קלאַרער געהערט די מוזיק פונעם שאַפנדיקן מענטשן, פון זיינע פריידן און ליידן, די מוזיק פון זיין קאַמף, פון זיין העראַאיק, און אין קעגנווירקונג האָט ער געוואוסט ווי דער דיכטער קאַנגרעוו, אַז ניט בלויז האָט מוזיק דעם צויבער „ווייך צו מאַכן פעלזן און בויגן אַ גוזיקן דעמב“, נאָר אויך דעם „צויבער צו רירן דאָס האַרץ אַפילו פון אַ ווילדן“.

פרעזידענט רוזוועלט האָט מיט עטלעכע טעג צוריק, צו דער געלעגנהייט פון דער צוואַנציקסטער יערלעכער פייערונג פון דער נאַציאָנאַלער מוזיק-וואָך, באַהויפטעט: „... מוזיק בויט מאַראַל... אין משך פון יאָרהונדערטער האָט מוזיק אויך געדינט ווי אַן אוניווערסאַלע שפּראַך. פונקט ווי די מאַדערנע וויסנשאַפט באַזיגט צייט און רוים, אַזוי ווערט מוזיק פון טאָג צו טאָג אַלץ וויכטיקער אין אינטערנאַציאָנאַלער פאַרשטענדעניש“.

די פאָן פון ערשטן כאָר, שיקאַגע, 1914
(אויסגענייט פון לאה שייבער)

שייפער האָט אויסגעצייכנט פאַרשטאַנען דעם דאָזיקן אמת. ער האָט שוין מיט צען יאָר צוריק אויפן אינטערנאַציאָנאַלן צוזאַמענפאַר פון רעוואָלוציאָנערע מוזיקער אין מאַסקווע אַרויסגעזאַגט דעם געדאַנק, אַז מוזיק איז איינער פון די נאַציאָנאַליזירנדיקע און אינטערנאַציאָנאַליזירנדיקע קולטור-פאַקטאָרן און דערבער אַ געווער פאַר באַפרייאונג פון נאַציאָנאַלן און סאַציאַלן יאָד. שייפער איז ניט געוואָרן אַ טייל פון דעם „פאַראיין“, ערשט ווען ער איז געוואָרן דיריגענט פונעם בראַנזווילער כאָר. ער איז עס נאָך פריער געווען, ווען ער איז נאָך געווען אין שיקאַגע. ער איז עס נאָך איצט, זעקס

און א האלב יאר נאך זיין טויט — און ער וועט עס נאך זיין ניט קוקנדיק אויף דעם ווער עס זאל ניט זיין דיריגענט. אפילו ווען מען זינגט ניט זיינע ווערק, איז אלץ דא אין דעם געזאנג פון די ניריאַרקער כאָרן פון דעם אידישן מוזיק־פאַרבאַנד דער שייפער־נוסח, דער שייפער־סטיל, דער שייפער־גייסט, וואָס אין אים לעבט ער און אַטעמט.

II

דאָס יאָר 1914 קען פאַררעכנט ווערן ווי דער געבורט־יאָר פון דער פּראָגרעסיווער. אידישער מוזיק־באַוועגונג אין אַמעריקע און פאַרן אָנהייב פון דעם ערשטן פּעריאָד אין שייפערס מוזיקאַליש־שעפּערישער געשיכטע. ביידע זיינען אַזוי ענג צוזאַמענגעפלאַכטן, אַז עס איז אוממעגלעך זיי פאַנאַג־דערצוטיילן.

שוין אין אָנהייב 1914 איז אין דעם שטאַטישן צענטראַל־קאָמיטעט פון די אידישע סאַציאַליסטישע ברענטשעס אין שיקאַגע אויפגעהויבן געוואָרן די פּראָגע, דורך דעם שרייבער פון דעם בוך, וועגן גרינדן אַ סאַציאַליסטישן געזאַנג־פאַראייין. די פּראָגע איז באַגעגנט געוואָרן גאַנץ קאַלט מצד די עלטערע פּירנדיקע אַרטיקע אידישע סאַציאַליסטן.

עס איז אויסגעקומען דעם שרייבער צו פירן עטלעכע מאַנאַטן אַ קאַמף. סוף־כל־סוף האָט דער שטאַטישער צענטראַל־קאָמיטעט צוגעשטימט פּרינ־ציפּיעל צו דער אַרגאַניזירונג פון אַ געזאַנג־פאַראייין.

אַן קיין שום מיטלען, בלויז דורך עטלעכע קליינע נאַטיצן אין דער „אידישער אַרבעטער־וועלט“, און דורך פּערוזענלעכע קאַנטאַקטן, איז אויס־געוואַקסן אַ ליסטע פון אַרום 50-60 נעמען, מערסטנס פון מיידלעך און פּרויען, וועלכע האָבן צוגעשטימט אַנצושליסן זיך אין אַ געזאַנג־פאַראייין. וועדליג ווי פאַר זומער־מאַנאַטן איז דאָס געווען אַ גוט שטיקל אַרבעט. די פאַרמעלע אַרגאַניזירונג האָט בלויז געוואַרט אויף אַ פּאַסנדיקן דיריגענט.

דערווייל איז אויסגעבראַכן די וועלט־מלחמה. עס האָבן זיך געלאָזט הערן שטימען, אַז איצט איז ניט די צייט פאַר אַזאַ אַרבעט ווי אַרגאַניזירן נייע אינסטיטוציעס. פּעסימיסטן האָבן זיך געפרוּאוּט אַריינמישן און שטערן. קעגנער האָבן באַקומען נייע אַרגומענטן. אָבער די איניציאַטאָרס האָבן זיך ניט אָפּגעשטעלט. פאַרקערט: זיי האָבן נאָך מיט מער ענערגיע צע־וויקלט די אַרבעט. עס איז בלויז געבליבן די פּראָגע וועגן אַ דיריגענט. דער קאָמיטעט האָט געהאַט פאַר זיך אַ צעטל פון קאַנדידאַטן, מערסטנס כאָר־דיריגענטן אין סינאַגאָגעס.

מיט אַ מאָל דערהערט מען אין שטאַט, אַז דער שטאַט־קאָמיטעט פון אַרבעטער־רינג האָט אויך באַשלאָסן צו גרינדן אַ כאָר. פאַר צוויי כאָרן, האָט מען פאַרזיכערט, איז געוויס נישטאָ קיין פּלאַץ. מ'האַט דעם קאָמיטעט געגעבן עצות אָפּצוטרעטן דעם פּלאַץ פאַרן אַרבעטער־רינג.

אָבער די איניציאַטאַרס פונעם אידישן סאָציאַליסטישן געזאַנג-פאַראיין האָבן פאַרשטאַנען, אַז די באַוועגונג אין אַרבעטער־רינג פאַר אַ כאַר איז בלויז געווען אַ מאַנעווערע מצד די „אַלטע“ פירער, כדי ניט צו דערלאָזן דעם אויפקום פון דעם נייעם פאַראיין. אויף אַ שטורמישער זיצונג האָט מען באַשלאָסן, אַז מ'גיט אָן ווייטער מיט דער אַרבעט און אַז שיקאַגע איז גרויס גענוג צו האָבן עטלעכע כאַרן. מיר האָבן אָנגעוויזן, אַז שיקאַגע האָט עטלעכע דייטשע אַרבעטער־כאַרן און זיי זיינען גאַרניט קיין שטער איינער פאַרן אַנדערן.

ערשטע פאַרוואַלטונג, 1914.
 צענטער : ביילין,
 רעכטס: קאַכאַנסקי, רובינשטיין
 לינקס: סילווער, אַשפּיס

זייער פאַרזיכטיק האָט דער איניציאַטיוו־קאָמיטעט געוואויגן די פּראָגע וועגן אַ דיריגענט. מ'האַט ניט בלויז געוואויגן די מעלות פון אַ מוזיקאַ־לישן שטאַנדפּונקט, נאָר אויך פון אַן אידעאָלאָגישן און אַרגאַניזאַטאָרישן. דער אויסוואַל איז געפאַלן אויף יעקב שייפּערן. אין יענעם אָונט, אין אָנהייב סעפטעמבער, 1914, איז פאַקטיש פאַרלייגט געוואָרן דער פּונדאַמענט פאַר דער איצטיקער אידישער פּראָגרעסיווער מוזיק־באַוועגונג אין אַמעריקע. אין יענעם אָונט איז אויך באַשטימט געוואָרן שייפּערס ווייטערדיקער וועג אין זיין אַנטוויקלונג אַלס פּראָגרעסיווער מוזיקער און קאַמפּאָזיטאָר. דער גרינדונגס־אָונט איז געווען אַ פייערלעכער און אַן איינדרוקס־פולער. שייפּער האָט זיך פאַרשפּעטיקט און דער פאַרזיצער האָט פון די זעכציק פאַרזאַמלטע אויסגעקליבן אַ יונגן בחור, דאַבראַוו, אויסצוהערן די שטימען. דער דאָזיקער דאַבראַוו, אַ מאַשיניסט, איז טאַקע שפּעטער געוואָרן שייפּערס געהילף, און איינער פון די איבערגעגעבנסטע בויער פון דער גייער אינסטיטוציע.

ווען שייפּער איז ענדלעך אָנגעקומען אַ פאַרסאַפּעטער און איבערקלאַ־סיפּיצירט די שטימען, האָט זיך געפילט ווי אַלע זיינען עדות פון אַ וויכ־טיקער געשעעניש. מ'האַט געקענט זען בחוש, ווי אונטער שייפּערס אַרגאַ־ניזאַטאָרישער האַנט באַהעפט זיך ביין צו ביין, גליד צו גליד און עס ווערט

פון פאַרשיידענע אינדיווידן, מענער און פרויען — איין גאַנצער לעבעדיקער אַרגאַניזם.

אין די וואָלן צום ערשטן פרעזידיום, אָדער פאַרוואַלטונג, מיט וועלכע שייפערן איז אויסגעקומען צו אַרבעטן און עטאַבלירן די נייע אַרגאַניזאַציע, זיינען דערוויילט געוואָרן: י. ב. ביילין, פרעזידענט; אברהם קאַכאַנסקי, סעקרעטאַר, און פאַרוואַלטונגס-מיטגלידער — נחום אספּיס, י. זילבער, ל. רובינשטיין.

צווישן דער פאַרוואַלטונג און שייפערן האָט זיך איינגעשטעלט אַן אויסערגעוויינלעכע האַרמאָניע און מיטאַרבעטערשאַפט. שייפער האָט נאָך קיינמאַל ניט געזען אָזעלכע איבערגעגעבענע ענערגישע מענטשן, וואָס פיבערן מיט אַקטיוויטעט און ענטוויאַזם פאַר זייער אַרבעט. די פאַרוואַלטונג האָט צעוויקלט אַ סיסטעמאַטישע טעטיקייט מיט פליכטן און פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר יעדן באַזונדער. די פּראָבן זיינען געהאַלטן געוואָרן אין שטרענגער אַר-דענונג. דאָס ערשטע ליד, וואָס מ'האַט איינגעשטודירט, איז געווען דער „אינטערנאַציאָנאַל“ אין פיר שטימען, וואָס שייפער האָט קונציק אַראַנג-זשירט. ער האָט געשאַפן פאַר די אַלטאַס אַ באַגלייטונג, וואָס איז פאַר זיך גופא געווען אַן אייגנאַרטיקע מעלאָדיע, און האָט בייגעטראָגן צו דעם אַריגינעלן לייט-מאַטיוו אַ ספעציעלע פייערלעכקייט און קרעפטיקן שוואַנג.

אויף די זיצונגען פון דער פאַרוואַלטונג פלעגן פאַרהאַנדלט ווערן ניט בלויז פּראַקטישע אַרגאַניזאַציאָנעלע אָדער פינאַנציעלע פּראָגן, נאָר אויך פּרינציפּיעלע, אידעאָלאָגישע פּראָבלעמען. מ'האַט געהאַנדלט וועגן טעקסטן, וועגן פּאָלקס-לידער, וועגן באַהעפטן קלאַסישע מוזיק צו נייע פּראָלע-טאַרישע טעקסטן און וועגן אַ נייער רעקרוטיר-קאַמפּאַניע. דער לאַזונג איז געווען צו האָבן צום ערשטן עפנטלעכן אַרויסטריט הונדערט זינגער.

שייפער האָט זיך אידעאָלאָגיש געלאָזט פירן. ער האָט זיך באַצויגן צו די פירער פון דעם פאַראיין מיט גרויס אַכטונג. ער האָט געהאַט דרך-דרך פאַר זייער אידעאָליזם און פאַר זייער געזונטן פּראַקטישן חוש; פאַר זייער פּרינציפּיעלעקייט און פאַר זייער רעאַליזם; פאַר זייער בריוונדיקער אַק-טיוויטעט און מסירת-נפש פאַר דער אַרגאַניזאַציע.

די פאַרוואַלטונג אַליין וואַקסט אין פּראָצעס פון איר אַרבעט און שייפער מאַכט דעם וואַקס טריט ביי טריט. דערפאַר מאַכט די פאַרוואַלטונג מעג-לעך פאַר שייפערן אַ גלאַטן אַרבעטס-וועג, באַפרייט אים פון אַ סך דעטאַלן און שאַפט פאַר אים אין די געזאַנגס-סעקציעס און אין דעם גאַנצן כאַר יענע אַטמאָספּערע, וואָס האַלט אין איין דערמטיקן און אין איין שטויסן צו העכערע אַנטוויקלונג-שטאַפלען.

יעדע פּראָבע אָדער פאַרזאַמלונג פון דער מיטגלידערשאַפט ווערט פאַרוואַנדלט אין אַ פייערלעכן אָוונט. דאָס זינגען קומט פאַר ווי עפעס אַ הייליקער צערעמאָניאַל; מיט ערנסט, מיט באַטאָנענדיקער כוונה אין יעדן

וואָרט, מיט גליענדיקער קאָמפּס־פּרייַד אין די הערצער און מיט גרייטקייט
 און אַלץ. אַ חברשאַפט ווערט געשאַסן אויף לעבן און טויט, אַ בונד פון
 פּריינטלעכע וואָרעמע פעדים בינדט אַלעמען אַרום יוי איין געטרייע, צו־
 זאַמענגעשאַסענע פּאַמיליע. און שייפּער ווערט וואָס ווייטער אַלץ מער
 אַרויסגערוקט אינעם סאַמע פּראָנט פון אָנזען און אויטאָריטעט, פון אמתער
 ליבשאַפט און טרייהייט, און שייפּער רוקט אַרויס דעם פּאַראַיין צו אַלץ גרע־
 סערן אָנזען און קוואַליטעט.

ביים זינגלעך: יעקב שייפּער אין באַר זאַבאווי שיקאַגע, 1914

איינער פון די הערלעכסטע און שעפערישסטע פעריאָדן אינעם לעבן און ווירקן פונעם אמאָליקן פרייהייט געזאַנג־פאַראַיין, וואָס איז שפעטער פאַרוואַנדלט געוואָרן אינעם איצטיקן אידישן פילהאַרמאָנישן פּאָלקס־כאַר, איז געווען דער שייפער־פעריאָד. אַז מ'וויל, הייבט זיך דער דאָזיקער פע־ריאָד אָן צוזאַמען מיט דעם אַנטשטיין און געבורט פון דער דאָזיקער אינ־סטיטוציע, נאָך איידער יעקב שייפער איז דאָ געוואָרן זיין פירער און די־ריגענט.

יעקב שייפער האָט נאָך דאָ אין ניו־יאָרק פאַרווייט אייניקע קערנדלעך אין 1918-1919, ווען ער האָט דאָ און אין פעטערסאָן אַ קורצע צייט אָנגעפירט „האַרפע־כאַרן, אָבער אַפילו אַז ער איז צוריק אָפגעפאַרן אויף עטלעכע יאָר קיין שיקאַגע, האָט זיך זיין דאָרטיקער שטייגנדיקער דערפאַלג דערטראָגן קיין ניו־יאָרק. ווען דער פרייהייט געזאַנג־פאַראַיין האָט זיך דערנאָך, אין 1923, געגרינדעט אין ניו־יאָרק, איז זיין ערשטער דיריגענט, לאַזאַר וויינער, געשטאַנען אין שריפטלעכער פאַרבינדונג מיט שייפערן, געקראָגן פון אים אָנווייזונגען און עצות. און אויף אַזוי פיל האָט זיך שוין דאָ געפילט די שייפער־אַטמאָספער, אַז וויינער ברענגט אַראָפּ שייפערן צום ערשטן קאַנצערט אין ניו־יאָרק (25 פעברואַר, 1924) און שייפער קריגט אַ באַגייסטערנדיקע אַוואַציע.

אָבער כאָטש שייפער איז דעמאָלט נאָך צוריקגעפאַרן קיין שיקאַגע, האָט שוין זיין גייסט זיך געפילט דורך זיינע קאַמפּאָזיציעס, אויף אַלע אַרויס־טריטן. אין 1925 האָט לאַזאַר וויינער איינגעשטודירט מיטן כאָר פונעם געזאַנג־פאַראַיין שייפערס „צוויי ברידער“ און געשטאַנען אין אָפּטן קאַנ־טאַקט מיטן מחבר וועגן דער אויפפירונג.

שייפערס השפעה האָט זיך שטאַרקער גענומען פילן, ווען ער איז אין זומער 1925 אינגאַנצן אַריבערגעקומען קיין ניו־יאָרק אויף צו באַזעצן זיך. אין די ערשטע 4-5 יאָר טיילט ער דעם דאָזיקן איינפלוס מיט ל. וויינערן. שייפער האָט אָנגעפירט מיטן כאָר אין בראַנזוויל און אין פעטערסאָן, בעת וויינער האָט נאָך אָנגעפירט מיטן הויפט־כאַר אין מאַנהעטן. אָבער ביסלעכווייז ווערט זיין נאָמען און איינפלוס וואָס אַמאָל אַלץ קרעפטיקער.

ווען דער כאָר, מיט וויינערן אַלס דיריגענט, טרעט אַרויס דעם 20טן פעברואַר, 1926, אין מעקאַ טעמפל פאַר אַרום 4.000 צוהערער מיט שיי־פערס „צוויי ברידער“, ווערט עס שוין דעמאָלט אַ געשעעניש אין דער „מוזיק־גאַס“. נישט בלויז הערט איר די מעלאָדיעס פון די „צוויי ברידער“, וואו איר שטייט און גייט — אַזוי האָבן זיי פאַרכאַפט דעם ברייטן עולם — נאָר איר ליענט אויך און גלויבט זיך נישט אייערע אויגן... דער יונגער כאָר פונעם דעמאָליטיקן „פרייהייט געזאַנג־פאַראַיין“ ווערט שוין שטאַרק געלויבט אינעם ערנסטן ניו־יאָרקער מוזיק־זשורנאַל „מיוזיקל קוריער“.

אזא אפרוף פון א זייטיקן, רייך מוזיקאלישן ווינקל, איז זעלטן צו גע-
פינען בנוגע אזא יונגן כאר, יונגן דיריגענט און יונגן קאמפאזיטאר.
אין דער „פרייהייט“ גופא האט זיך אין יענעם ווינטער אפגעטאן אויף
טיש און אויף בענק, ביידע באוועגלעכע גייסטער פון דער דאזיקער צייטונג
אין יענער צייט, מ. אָלגיץ און שכנא עפשטיין, האָבן גענומען אַ טיפן
אינטערעס אין דעם געזאנג-פאראיין, ווי דאָס טוט איצט דער רעדאקטאר
פון דער „מאָרגן-פרייהייט“ פ. נאָוויק. דורכן גאַנצן ווינטער זיינען פאָר-
געקומען לעקציעס און דיסקוסיעס וועגן די „צוויי ברידער“ און „משיח
בן יוסף“, וואָס שייפער אַליין האָט דיריגירט.

און ווען „משיח בן יוסף“ איז געשטעלט געוואָרן דעם זעלבן פּרילינג
(24טן אפריל), אין דעם זעלבן מעקאָ טעמפל, איז דער עולם געווען נישט
ווייניקער אין צאָל און אין באַגייסטערונג ווי ביי די „צוויי ברידער“, כאָטש
דער „איינ משיח“ איז אַ סך שווערער און פאָרוויקלטער ווי „ביידע ברידער“.
עס איז געוואָרן קלאָר, אַז אויף דער פּראָגרעסיווער אידישער אַרבעטער-גאַס
ווערט געשאַפן נישט בלויז אַ וואונדער-שיינע כאָר-באוועגונג און פיינע
אַרקעסטערס, נאָר עס ווערט דורך זיי דערצויגן אַ ברייטע מוזיק-אוידיטאָריע,
אַ באַגייסטערטער און דורשטיקער עולם, וואָס ווערט מיטגעריסן און דער-
הויבן ביי יעדן קאַנצערט.

מיט די וויטערדיקע יאָרן, ווען שייפער האָט אַליין איבערגענומען
דעם הויפט-כאָר און איינגעזונגען מיט אים אַזעלכע פון זיינע שאַפונגען ווי
„קירכן-גלאָקן“ פון אברהם רייזען און די „צוועלף“ פון אַלעקסאַנדער
בלאַק, איז דער כאָר ווייטער געשטיגן פון איין טרעפל צום צווייטן. אויך
די „צוועלף“ האָט אָנגעריסן צווישן ברייטן עולם און, מיט קליינע אויסנאַמען,
אויך די קלענערע שייפער-קאָמפּאָזיציעס און פאַרשיידענע אַראַנזשירונגען
פון פּאָלקס-לידער און קאָמפּאָזיציעס פון קלאַסישע און היינטצייטיקע מוזיקער,
וואָס שייפער האָט איינשטודירט, ווי פריער לאַזאַר וויינער, מיט אַזויפיל
עלעגאַנץ און פינקטלעכקייט.

און ווען עס איז געשאַפן געוואָרן שייפערס „קיי איינציקער שאַפן“,
פון פּרץ מאַרקיש, האָט ווידער דער כאָר געקראָגן נייעם אימפעט און נייע
כוחות. אָבער באלד האָט זיך אָנגערוקט דער שרעקלעכער עקאַנאָמישער
חורבן. דער כאָר האָט געוואָלדיק געליטן. שייפער האָט אָבער ווייטער געטאָן
זיינס. ער האָט געשאַפן אַ ניי מוזיקאַליש ווערק צום אַנטאַלאָגישן טעקסט,
וואָס נ. בוכוואַלד האָט צוזאַמענגעשטעלט וועגן דער אַקטאַבער-רעוואָלוציע.
און ווידער האָט דער כאָר אויפגעלעבט, און ווידער האָט ער געמאַכט קליינ-
גען די שויבן פון די גרעסטע מוזיק-זאַלן אין ניו-יאָרק!

און אַזוי איז דער שייפער-פּעריאָד געווען פול מיט שאַפונג-יאָרן, וואָס
האָבן יעדן מאל געגעבן דעם כאָר, און די גאַנצע אידישע פּראָגרעסיווע
מוזיק-באוועגונג, אַ הייב העכער און העכער.

נאָכן „אַקטאָבער“ איז געקומען דער „געוויטער“, אויך אַ רעוואָלוציאָנערע פּאַפּוּר, פון י. גרינשפּאַן. שייפּער האָט ווידער זיך געפונען, אַרײַנגעבלאָזן די הייסע פונקען פון זיין נשמה אינעם כאָר, און דער כאָר האָט עס אַרײַנגעבלאָזן אין טויזנטער! אַזוי זײנען שפּעטער געשאפן געוואָרן פון שייפּערן די וואונדערבארע קאַנטאַטע אויף דער טעמע פון מאַקסיס גאַרקיס „שטור-רעם-פּויגל“, אין דער מײסטערהאַפּטער איבערזעצונג פון מ. אַלגין, און שפּעטער — „בײַראַבידזשאַן“, די לעצטע גרויסע אַראַטאָריע זײנע, וואָס ער האָט נאָך דערלעבט אַלײן צו דיריגירן צוויי מאַל, אײדער ער האָט אויף אײביק אַרויסגעלאָזט פון זײן האַנט דאָס דיריגיר-שטעקעלע.

דער שייפּער-פּעריאָד אין כאָר, וואָס האָט אים געשאפן אַ רײכן רעפּערטואַר אויך אויפן געביט פון לײכטער פּאָלקישער, שפּילעוודיקער מוזיק, ווי למשל, „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“, יאַסל קאַטלערס „נישקאַ“, „מ'כאַפּט אים און מ'קלאַפּט אים“, דער „גאַלדפּאַדן לידער-קראַנץ“, איז נישט איבער-געריסן געוואָרן אַפילו מיט זײן פּלוצלונגדיקן טויט. ער ווערט פּאַקטיש פּאַר-געזעצט מיט פּיל פּאַרשטענדעניש און קראַפּט פון פּיל תּלמידים זײנע און מיטצײטלעך.

1948.

עקזעקוטיווע פון שיקאַנער כאָר, 1917
יעקב שייפּער און ראַבראַוו אין צענטער

פ א ר א ל ע

(פ ע ר ז ו)

פון אברהם רייזען

י. שייפערן און דעם פרייהייט־געזאנגס־פאראיינ א מתנה.

עס וועט ניט פארשווינדן,
פארשעמט וועט ניט ווערן
די האפענונג, וואס מוזיקט
און טרייסט אונדז אין פיין;
דאס ליד וועט זיך טראגן,
דאס ליד וועט זיך הערן,
פון לאנד, פון דעם נייעם,
פול וואונדער און שיין.

פאר אלע, וואס ווארטן
געהיים און פארבארגן;
פאר מידע, וואס מונטערט
דעם אנוואגערס טריט;
פאר אלע זאל ווינקען
דער ליכטיקער מארגן;
פאר אלע זאל קלינגען
אין כאר אונדזער ליד.

.1928

אויסצוג פון א טעלעגראמע פון ה. לייבויק, דעצ. 3, 1936

„שייפער איז געווען דער שענסטער אויסדרוק פון די רעוואלוציאנערע,
שעפערישע כוחות, וואס ליגן אין די טיפענישן פון די אידישע אַרבעטער־
און פּאַלקס־מענטשן. זיין קורץ לעבן איז געוואָרן אַ גרויס, הערלעך ווערק.
מיין טיף מיט געפיל חברטע שייפער.“

י ע ק ב ש י י פ ע ר

(13 זיין 25טן יאָרצייט)

פון מ. ירדני

די טעמע פונעם געזונגענעם אידישן ליד און פאָעמע, טאָן און קלאַנג אין אַמעריקע, איז אַ ברייטע, אַ ליכטיקע און אַ פריידיקע — אַ טעמע, וואָס קאָן קלעקן פאַר אַ סאַלידן בוך.

נאָך דער ליטורגישער נגינה, באַלד אין די ערשטע יאָרן אינעם לעבן פונעם אידישן ישוב אין אַמעריקע הויפטזעכלעך צווישן די אידישע אימי-גראַנטן פון די מזרח-איראָפּעאישע לענדער, וואָס איז מיט דער צייט דאָ גע-וואָרן דער רוב-מנין, ורוב-בנין פונעם אַמעריקאַנער אידנטום, האָט שטאַרק דאַמינירט די אידישע טעאַטער-מוזיק.

און נאָך דער אידישער טעאַטער-מוזיק איז געקומען דאָס אידישע פּאָלקס-ליד; דערנאָך — דאָס אידישע פּאָלקסטימלעכע-ליד, און ערשט שפּעטער — דאָס אידישע דיכטעריש-ליד און פּאָעמע. אזוי איז געווען דער גאַנג פון דער אידישער נגינה און מוזיק אין אַמעריקע.

דער היסטאָריקער פון אידישער געשיכטע אין אַמעריקע וועט זיך דאַרפן אַפּשטעלן אויף דעם וואוקס און אַנטוויקלונג פון די אידישע פּאָלקס-כאַרן דאָ-הי, וועלכע פאַרנעמען אַ גאַר אַנגעזעענעם אָרט אין אונדזער אידישן קולטורעלן לעבן. יעדער איינער: דער אידישער מוזיק-פאַרבאַנד מיט זיינע כאָרן און מאַנדאַלין-אַרקעסטערס; דער אידישער נאַציאָנאַלער אַרבעטער-פאַרבאַנד מיט זיינע כאָרן; דער אַרבעטער-רינג מיט זיינע כאָרן; דער זיל-בערטס געזאַנג-פאַראיין; דער אידישער קולטור-כאַר; די כאָרן פון די אי-דישע „וואַיס“ — יעדער באַזונדער האָט אויף זיין שטייגער גרויסע פאַר-דינסטן פאַרן אידישן ליד און קלאַנג. אַדאַנק זיי איז דאָס געזונגענע אידישע ליד און קלאַנג געהערט געוואָרן פון צענדליקער טויזנטער אידן איבער גאַנץ אַמעריקע.

און פאַרשטייט זיך, אַז אַ גאַנץ גרויסן חלק אין די פאַרדינסטן פון די אידישע פּאָלקס-כאַרן אין אַמעריקע האָבן די פאַרשיידענע אידישע מוזיקער, קאַמפּאָזיטאָרן און דיריגענטן, וועלכע האָבן אַריינגעלייגט גאַר אַ סך כוחות

און זיי געגרינדעט און געהאלפן אויטבויען. די אַרבעט איז ניט געווען קיין גרינגע אָבער די ליבע און איבערגעגעבנקייט מצד די קאָמפּאָזיטאָרס און די ריגענטן צום אידישן וואָרט. צום אידישן ליד און קלאַנג האָט אַלצדינג גובר געווען. דער אידישער קאָמפּאָזיטאָר און דיריגענט האָט זיך פאַר קיין זאָך ניט אָפּגעשטעלט. דער אידישער קאָמפּאָזיטאָר און דיריגענט האָט זיך ניט גערעכנט מיט די שווערסטע אומשטענדן און באַדינגונגען, אַבי נאָר צו שאַפן און צו ברענגען דאָס געזונגענע אידישע וואָרט צום ברייטן אידישן עולם.

די אויפטאונגען און דערגרייכונגען אויפן געביט פון אידישן כאַר-געזאַנג אין אַמעריקע האָבן זיך אַרויסגעוויזן צו זיין קאָלאָסאַל. עס זיינען דאָ געשאַפן געוואָרן גרויס-ווערטיקע מוזיקאלישע ווערק. די יערלעכע קאַנצערטן פון די פאַרשיידענע אידישע פּאָלקס-כאָרן אין אַמעריקע זיינען געוואָרן אַ סך-דבר אויף דער היגער אידישער גאַס. אַחוץ דעם באַשיינען זיי אונדזערע פאַר-שיידענע קולטור-מיס-טובים מיט זייערע ספּעציעלע אויפטריטן. די כאָרן גיבן-צו אַן אַ שיעור קאָליר און אַ ספּעציעלן טעם אונדזער גייסטיקן אידישן לעבן. זיי ברענגען אַריין פרייד און יום-טוב אין אונדזערע הערצער און נשמות. אַן די אידישע פּאָלקס-כאָרן וואָלט דאָ געווען אומעטיק ...

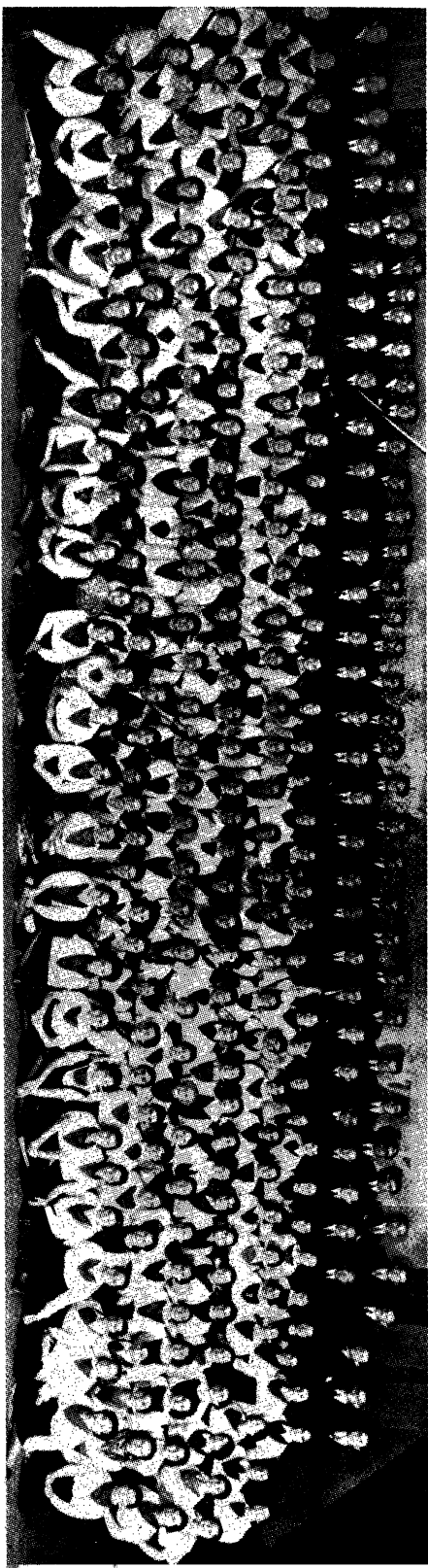
אינער פון די סאַמע וויכטיקסטע בויער און שאַפער פון דער אידישער נגינה און מוזיק און אידישע פּאָלקס-כאָרן אין אַמעריקע איז געווען דער קאָמפּאָזיטאָר און דיריגענט, יעקב שייפער, וועמעס 25טער יאַרצייט עס ווערט איצט געפייערט.

יעקב שייפער פאַרנעמט אַן אייגנאַרטיקן אַרט אין דער מאַדערנער אי-דישער מוזיק, וואָס איז געשאַפן געוואָרן אין אַמעריקע. איידער ער האָט זיך באַוויזן איז די אידישע מוזיק באַשטאַנען דאָ מייסטנס פון קליינע מיניאַטור-לידער און קורץ-אַטעמדיקע כאַר-קאָמפּאָזיציעס. ווייטער פון אַכט אָדער צוועלף-שורהדיקע לידער, קליינע כאַר-קאָמפּאָזיציעס, אַ פאַר אַרעמע אַראַנג-זשירונגען פון אייניקע פּאָלקס-לידער, איז מען ניט אַוועק. ווידער „בולבעס“ און נאַכאַמאַל „בולבעס“. אָבער וויפל איז דער שיעור צו עסן „בולבעס“? אַחוץ „בולבעס“ איז דאָך פאַראַן נאָך עפעס! און אַט דער „עפעס“ האָט אינ-גאַנצן געפעלט אין דער אידישער נגינה אין אַמעריקע.

איז געקומען יעקב שייפער, האָט אַט דעם „עפעס“ מתקן געווען און אַריי-געבראַכט אין דער אידישער מוזיק אין אַמעריקע — און עס איז מיטאַמאַל ליכטיק געוואָרן: די אידישע מוזיק האָט אויפגעלעבט, אויפגעבליצט, אויפ-געשטראַלט, זיך געטאַן אַ צעהעל און אַ צעבלי, אַ צעוויג און אַ צעזינג, סיי אין איכות און סיי אין כמות.

לאַנג האָט דאָס אידישע ליד אין אַמעריקע געוואָרט אויף יעקב שייפערן. אָבער עס איז כדאי געווען דאָס וואָרטן. עס האָבן זיך פאַר דער אידישער מוזיק דאָ באַוויזן גאַנץ נייע זינגעוודיקע און שפּילעוודיקע האַרזאַנטן. פון שמאַלע זייטיקע מוזיקאלישע סטעזשקעס און שטעגן איז זי אַרויס אויף ברייטע

תקופת שייצור מיליון פרייזים בקראנג-פראייז אוו יונגס-זאג, ניו-יארק, 1935

וועגן, טראקטן און שליזאכן. פון קליינע מיניאטור-לידער און קורץ-אטעמדיקע כאַר-קאָמפּאָזיציעס — צו פאַרנעמיקע אַראַטאָריעס, קאַנטאַטעס, אונטער דער באַגלייטונג פון גרויסע סימפּאָנישע אַרקעסטערס. פון קליינע זאַלן מיט היי-פעלעך מענטשן — צו פּוּל-געפּאַקטע אוידיאָאָריעס ווי: קאַרנעגעי האַל, טאַון האַל, מעדיסאָן סקווער-גאַרדן, מעקאַ טעמפל, בראַנקס קאָליסעאום, האַנ-טער קאַלעדזש אוידיאָאָריום.

יעקב שייפּער האָט געוויזן דעם וועג. אידישע קאָמפּאָזיטאָרס האָבן איבער גאַנץ אַמעריקע פאַרקאַטשעט די אַרבל און זיך מיט פּרישן ברען און יוגנטלעכן אימפעט אַ נעם-געטאַן צו דער אַרבעט. עס האָט געווייעט מיט שאַפּערישקייט, מיט אויפגאַנג, פאַרמעסטונגען און דערגרייכונגען, מיט אַנשלאַנג נייע טענער און צוזאַג. אין דער געשיכטע פון דער מאַדערנער אידישער מוזיק אין אַמעריקע וועט יעקב שייפּער בלייבן: דער ערשטער און אַריגינעלער שאַפּער ביי אידן פון גרויסע אידישע אַראַטאָריעס און קאַנ-טאַטעס.

יעקב שייפּערס אייגנאַרטיקע פּערזענלעכקייט, זיין ענערגיע, ווילנסקראַפט, גייסט און נשמה, און דער עיקר, זיין מוזיקאַלישער טאַלאַנט, לאַזט זיך הויפּט-זעכלעך דערקענען אינעם מוהות און גאַנג פון זיין אייגענעם טאָן און מוזיקאַלי-שער פּראָזע, אין די אַלע מאַטיוון, ניגונים און מעלאָדיעס, וועלכע ער האָט אַזוי נגינהדיק „אַריינגעהובלעוועט“ (ער איז געווען אין דער יוגנט אַ סטאַ-ליאַר!). אין זיינע פּיל-צאָליקע קאָמפּאָזיציעס — צו די טעקסטן פון פאַרשיי-דענע אידישע פּאָעטן, וועמעס געפילן און שטימונגען, געדאַנקען און טראַכט-טונגען ער האָט געהאַלפן פאַרפלאַנצן אין אידישן לעבן צווישן די ברייטע אי-דישע פּאָלקס-מאַסן אין אַמעריקע.

זינט זיין געבוירן אָן, איז יעקב שייפּערס לעבן באַשטאַנען פון אויסדריקן און אַרויסזאָגן זיך דורך דעם געזונגענעם שאַפּנדיקן וואָרט. ער האָט אַנגעהויבן פונעם רעליגיעזן וואָרט אין שול אין זיין היים-שטעטל, אין וואָלין, און האָט פאַרענדיקט מיטן מאַדערנעם אידישן אַרבעטער-ליד און פּאָעמע אין קאַרנעגעי האַל, אין ניו-יאָרק. עס איז אַ גאַנץ ווייטער מהלך אָט דעם דאָזיקן וועג דורכ-צומאַכן. מ'דאַרף האָבן שטאַרקע כוחות אים דורכצושפּאַנען. עס פּאָדערט זיך צו זיין אַן אמתער גבור, כדי נישט צו פאַרפאַלן ווערן ערגעץ אונטערוועגנס. אָבער אַן אמתער געבענטשטער טאַלאַנט שלאַגט זיך דורך אפילו דורך פעלזן-שטיינער.

און יעקב שייפּער איז געווען אַ גאַט-געבענטשטער טאַלאַנט, אַ שפרודל-דיקער מוזיקער — אַ געבאַרענער קאָמפּאָזיטאָר, וואָס האָט אין זיך איינ-געזאַפט דעם אידישן מוּלְאָט, דעם אידישן מאַטיוו, דעם אידישן ניגון, דעם אידישן פּאָלקס-נוסח, פּאָלקס-טאָן, און פון וועמען עס האָבן געשלאַגן וואונ-דערלעכע טיפע קוואַליקע שטראַמען פון אידישן געזאַנג, אידישער נגינה און מוזיק.

דערצו זיינען יעקב שייפערס קאמפאזיציעס אלע דורכגעדרונגען, סיי מיט זיין אייגענעם לעבנס-באנעם און סיי מיט דעם לעבנס-באנעם פון די ברייטע אידישע פאלקס-מאסן, וואס זיינען שטענדיק, קאן מען זאגן, געווען זיין טאג-טעגלעכע שפייז, זיין לופט און זיין וועלט. דערפון — זיין טיפע קרובהשאפט צווישן אים און די ברייטע אידישע פאלקס-שיכטן. ער האט אויף א דירעקטן און קלארן אופן, ארויסגעזונגען די אלע געפילן און שטרע-בונגען, חלומות און האפענונגען, וואס האבן געגליט און געפלאקערט טיף אין די הערצער פון די אידישע פאלקס-מענטשן. ער איז מיטגעריסן געווארן פון זייערע אידעאלן, קעמפערישקייט, רעבעלישקייט, פון זייער איינשטעלן זיך פאר גערעכטיקייט, און האט דאס אויף זיין אייגענעם מוזיקאלישן אופן דורך וואונדערלעכע נגינהדיקע טענער און הארמאנישע קלאנגען געבראכט צום אויסדרוק אין זיינע פארשיידענע שאפונגען.

שייפערס גאנצער שאפן, צו דערמאנען נאר זיינע פיר אראטאריעס ווי פּרצעס „צוויי ברידער“, אלעקסאנדער בלאקס „צוועלף“, „אקטאבער“ און „בירא-בידזשאן“, אדער אט די צוויי קלענערע קאמפאזיציעס ווי באוואווערס „הויב אויף דיינע אויגן“ און י. ראנטשעס „אונדזער פירער“, טראגן אין זיך צוזאמען מיטן פלאמיקן פראטעסט, רעוואלוציאנערישקייט אויך דעם הייסן רוף צו אמתער פארברידערונג, צו מענטשלעכקייט און צו א ליכטיקער צוקונפט. ער האט אין יעדער קאמפאזיציע זיינער נייע פעדים אריינגעוועבט און אין יעדער איינער פון זיי געלאזן אויפדעקן פאר אונדז זיינע דערפיני-דערישע מוזיקאלישע וועגן און פארמעסטונגען.

און פונקט ווי יעקב שייפער האט געקאנט זיין ערנסט און דערהויבן אין זיינע מערסטע שאפונגען, אזוי האט ער אויך געקאנט זיין שטיפעריש און שפילעוודיק ביו גאר, ווי ער האט עס גאנץ כאראקטעריסטיש און בולט דע-מאנסטריט אין זיין וואונדערלעכער שאפונג צו יאסל קאטלערס שפילעוודיק הומאריסטיש ליד „נישקא“! יעדעס מאל, וואס מיר איז אויסגעקומען צו הערן דעם אידישן פילהארמאנישן פאלקס-כאר זינגען אט-די קאמפאזיציע, האב איך אָנגעקוואָלן פון דער סאטיריש-זינגעוודיקער ארכיטעקטאנישקייט, וואס דער מחבר האט אריינגעהומאָרט אין דעם. דאָס זעלביקע, גלויב איך, קאן אויך געזאָגט ווערן, וועגן זיין שפרודלדיקער אראנזשירונג פונעם פאלקס-ליד: „אוי, אוי, יאָשקע פאַרט אָוועק“!

*
**

יא, די אידישע נגינה און מוזיק אין אמעריקע, האט אין יעקב שייפערן פארלארן א קאמפאזיטאר פון גרויסן פארנעם און באטייט. עס איז פשוט צו באוואונדערן, ווי אזוי ער האט אין אזא קורצער צייט באוויזן איבערצולאזן אזא רייכן אוצר פון אידישע מוזיקאלישע שאפונגען. ער האט געמוזט זיין א העכסט-ענערגישער מענטש, עס האט אים געצויגן צו אלץ-גרעסערע פאר-

מעסטן, וואו זיין טאלאנט האט געקאנט קומען צום פולן אויסדרוק. ער האט זיך מיט זיין גאנצן מוזיקאלישן כוח אראפגעלאזט אין די טיפענישן פון דער אידישער מוזיק און אויסגעזוכט דארט די שענסטע פערל און דערנאך מיט זיי באשטראלט זיינע ווערק.

יעקב שייפער האט געוואוסט פון וואנען ער קומט, און וואס ער וויל אין זיינע מוזיקאלישע שאפונגען. ער איז נישט געגאנגען צו קיין פרעמדע קוואלן זוכן טענער און טעמעס, ער האט זיי געהאט ביי זיך טיף אין בלוט, אדערן, הארץ און נשמה. זייענדיק דורכגעזאפט מיט דער אידישער נגינה פון זיין פריעסטער יוגנט אָן, צוערשט ווי אַ משורר ביי חזנים, און דערנאך אויך ווי אַ דיריגענט אין שולן, האט ער געשעפט די נגינה פון אידישע קוואלן. אלטע אידישע נוסחאות האָבן געקראָגן אַ נייעם תיקון אין זיינע מוזיקאלישע ווערק, — דער עיקר לאָזן זיך אַט־די דורכגעזיפטע און געלייטערטע אלטע אידישע נוסחאות אַרויסהערן אין אַזעלכע ווערק ביי אים, ווי פרצעס „צוויי ברידער“, באַוּשאווערס „הויב אויף דייע אויגן“ — און אַפילו אין יאָסל קאַטלערס „נישקאַ“.

אָוודאי, ווי שטארק עס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר שייפערן געווען דאָס זוכן פאַר זיינע שאַפונגען כסדר נייע אויסדרוקס־פאַרמען, נייע וועגן און מעגלעכקייטן ווי אַזוי צום בעסטן אַרויסברענגען דעם אינהאַלט פונעם ליד אָדער פאַעמע מיט דער הילף פון מוזיקאלישע קלאַנגען, איז אָבער דאָך נישט אומעטום און ווייט נישט אין אַלצדינג אים געלונגען אַרויסצוברענגען תמיד דווקא דאָס וואָס אים האט זיך דורכאויס געוואַלט. ערגעץ־וואו האט ער אָוודאי געמוזט בלייבן אָן אומצופרידענער מיט זיך, צוליב אַ געוויסער פראָזע דאָ און אַ געוויסער שטעל דאָרט. בדרך־כלל אָבער איז שייפער דערגאַנגען צו אַ שלימות אין זיינע שאַפונגען, וועלכע גאָר אַ סך פון די גרויסע אידישע קאַמפּאָזיטאָרס וואַלטן זיך עס געוואונטשן.

למשל, פון אַ ריין מוזיקאלישן שטאַנדפונקט, איז די אַראַטאַריע „ביראַ בידזשאַן“, בלי־שום־ספק, שייפערס גרעסטע מוזיקאלישע ווערק, דאָ באַ־וויזט ער זיך ווי אַ רייפער און דערפאַרענער קאַמפּאָזיטאָר אין זיין פולער פרוכטיקייט און צעהעלטקייט. אָבער דער גאַלדענער גלאַנץ פון צייטיקן האַרבסט, וואָס רוט פולבלוטיק, מיט ציין און פלייש, זאַפטיקייט און רייפטיקייט אויף דער אַראַטאַריע „ביראַ־בידזשאַן“, קאָן באין אופן נישט קאַנקורירן מיט דעם צעפרילינגטן בלויען באַגינען, טויאיקייט און פרישקייט, וואָס גרינט און שימערירט שטענדיק אויף דער אַראַטאַריע די „צוויי ברידער“ — צוליב דער אויסעראַרדנטלעכער פאַלקסטימלעכקייט און אמתדיקייט פון דער מוזיק, מיט וועלכער די אַראַטאַריע איז אַנגעלאָדן. סיי דאָס כאַראַלע געזאַנג און סיי די אַרקעסטראַלע באַגלייטונג קלינגען אַריגינעל־אידישליעך; דער אידישער נוסח, קנייטש, פאַלקס־מאַטיוו, אַזוי גוט ווי דער אידישער טראַפּ, דאַמינירט, באַהערשט און באַצוווינגט אייך. וויפל מאָל איר זאָלט אַט די אַראַטאַריע ניט הערן, וועט איר זי וועלן הערן נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל.

אין דער אַראַטאַריע די „צוויי ברידער“ זינגט יעקב שייפער אַקוראַט ווי דאָס פּאַלק האָט געפילט און געוואַלט, אַז ער זאַל זינגען, בעת אָבער אין דער אַראַטאַריע „ביראַ-בידזשאַן“ זינגט יעקב שייפער ניט לויט די פּאַלקס-געפילן, נאָר דורכאויס לויט זיינע אייגענע קינסטלערישע געפילן, וואָס האָבן אים דיקטירט. ער האָט אין דער דאָזיקער אַראַטאַריע פּרובירט ניט צו זיין פּראָנטאַל נאָר אוועקגיין אין אַ זייט, האָט דאָס פּאַלק זיך נישט דערקענט, און דעריבער האָט עס „ביראַ-בידזשאַן“ ניט אויפגענומען מיט דער זעלביקער באַגייסטערונג, ווי עס האָט אויפגענומען די „צוויי ברידער“.

אודאי האָט שייפער אין „ביראַ-בידזשאַן“ אַריינגעטראָגן עפעס גאָר אייגנס, גאָר אַריגינעלעס, וואָס וועט ניט ווייניק באַאיינפלוסן די אידישע קאַמפּאָזיטאָרס, שאַפּנדיק אין אַ געוויסער מאָס אָן איינגאַריקן סטיל. אָבער עס דאַרף נאָך געדויערן אַ סך צייט ביז די ברייטע אידישע פּאַלקס-מאַסן, און אַפילו די אידישע אינטעליגענץ, וועלן זיך מוזיקאַליש אויסבילדן אויף אַזויפיל, אַז זיי זאָלן קאַנען „צעקייען“ און אויפנעמען אַזאַ הויך-מוזיקאַליש ווערק.

איך אַליין, דעם אמת זאָגנדיק, בין פּאַרליבט ביז איבער די אויערן אין דער אַראַטאַריע די „צוויי ברידער“. איר קאַנט זיך ניט העלפן, איר מוזט זיין פּאַרליבט אין דער מוזיק פון די „צוויי ברידער“, ווייל נאָך אַלעמען בלייבט פּאַרט מעלאָדיע די נשמה פון מוזיק, און מיר, אידן, זיינען געוואַלדי-קע אָנהענגער פון מעלאָדיע. אַגב, מיר זיינען נישט די איינציקע אין דער וועלט אין דעם פרט. איך קאָן אייך אויסרעכענען דאָ אַ שיינן ביסל אַנדערע פעלקער, וועלכע ליידן אויף דער זעלביקער „שוואַכקייט“. פּאַרפאַלן — אַט דאָס איז עס.

אויף ווי ווייט איך קאָן מיר פּאַרשטעלן, האָט יעקב שייפער געמוזט גע-וואַלדיק ליב האָבן מענטשן, ספּעציעל „עמד“, פּאַלקס-מענטשן. מען דערקענט עס באַלד פון די ערשטע שורות אין די „צוויי ברידער“, לויט דער מוזיק, וועלכע איז ענג צונויפגעגאַסן מיט דער מעשהלע פון ווייטן אַמאַל, וואָס הייבט זיך אָן אַרויסשיילן ווי פון הינטער אַ בלויען שלייער, אַדער ווי אַ חלום, קודם אַ ווין-אויפגאַנג, וואָס וויקלט זיך פּאַנאַנדער און לייגט זיך אויס אין פּאַרשיי-דענע וואַריאַנטן, פּאַלדן און קנייטשן, באַקליידט מיט צאַרטע מעלאָדישע טענער און ווייכע האַרמאָנישע קלאַנגען, וועמעס ריטם בייט זיך פון צייט צו צייט אין הסכם מיט יעדער אַנגעהויכטער סצענע באַזונדער.

די מוזיק שילדערט דאָס רואיקע צונויפלעבן פון די צוויי ברידער אי-נעם קליינעם הילצערנעם הייזל, וואָס שטייט פּאַרהוילט ערגעץ דאָרט אין טאַל. דאָס לעבן, דערציילט זיך און זינגט זיך, גייט צו שווער, נאָר מען לעבט און מען האַרעוועט בשותפות, מען טיילט זיך מיטן אַרעמען ביסן ברויט, מיט דער נויט ווי מיט דער פרייד, ביז גאָר איינמאַל באַווייזט זיך עפעס אָן אומגעווינטשטער גאַסט, וואָס דערפירט צו קריגערייען צווישן די צוויי ברידער און עס הייבן אָן אויסברעכן צווישן זיי שווערע קאַנפליקטן, וועלכע רופן

ארויס ביז בלוט. עס פלעכטן זיך די טענער און קלאנגען מאַלעריש איינע אין אַנדערן, ווי רינגען אין אַ קייט, פראַזע נאָך פראַזע, זאָצן אויף זאָצן, און עס בייטן זיך די מוזיק־פיגורן — אַט זינגען די שטימעס, אַט ווידער יענע, אַט דער גאַנצער כאַר, און עס וואַקסט און שטייגט הינטער שייפערס מאַלערישער מוזיק דאָס בילד פון פרצעט סימבאָלישער אידיילע.

די גאַנצע מוזיק פון די „צוויי ברידער“ ביי שייפערן, איז אַ ירושה פון דורות אַלטע אידישע היימישע נוסחאות, אידישע שטייגער־מאַטיוון, דורכ־געזיפט מיט שיינקייט און תמימות, מיט געלייטערטע ניגונים, קלאַנגען אויף קלאַנגען, פון דאַנען און פון דאָרט — טענער פון שלוש־רגלימדיקן יום־טובדיקן שטייגער; פסח, שבועות, סוכות; פון יום־טובדיקער קראַת־התורה; אַפּקלאַנגען פון דער פסחדיקער הגדה, וועלכע שפינען און וועבן זיך, ווי זילבערנע סטרונע־פעדים, אין אַ מוזיקאָלישער ראַם פון לאַשטשענדיקע האַר־מאַנישע קאַמבינירונגען, מוזיק־פיגורן און קאַלירנדיקע טאָן־שאַטירונגען. עס איז שווער ניט אַריינגעצויגן ווערן אינעם שפּין־ראַד פון דער דאָזיקער וואונ־דערלעכער מוזיק; פון אַ בלויזן צושייער ווערט איר אַ מיטזינגער.

**

שייפער איז אָבער ניט בלויז געווען אַ קאַמפּאָזיטאָר, ער איז „אויך“ געווען אַ דיריגענט פון כאַרן. ער ווערט פאַררעכנט פאַר דעם „פאַטער“ פון די אידישע „אַרבעטער געזאַנג־פאַראיינען“ אין אַמעריקע. פון אַט די כאַרן האָט שייפער געשעפט זיין אינספּיראַציע פאַר זיינע צאָלרייכע שאַפונגען. אָן זיי, גלויב איך ניט, צי ער וואָלט געווען אַזוי שאַפּעריש אין זיין אַרבעט, זיי, די כאַרן, האָבן אים אַרומגערינגלט מיט אַ באַזונדערער ליבע, וואָס האָט אים געוואַרעמט און געמוטיקט אין זיינע מוזיקאָלישע פאַרמעסטונגען. שיי־פער האָט פאַר דער דאָזיקער וואַרעמקייט זיי צוריקגעצאָלט מיט שאַפּערישע ווערק, וואָס וועלן בלייבן אויף גאַנצע דורות.

נו, ווי אַ דיריגענט האָט שייפער אפשר ניט געגלאַנצט מיט דער זעליבדיקער מאַס ווי אַלס קאַמפּאָזיטאָר, אָבער ער האָט פאַרמאָגט גענוג כוח אין זיך צו באַהערשן און צו ווירקן אויף די זינגער, אָן זיי זאָלן זיך אינגאַנצן איבער־געבן צו אים אין די הענט אַריין. עס האָט זיך געפּילט אַ גאַנצקייט, אָן איינהייטלעכקייט צווישן אים און די זינגער, ווייל איין גלויבן האָט אי אים, אי זיי באַהערשט — דער גלויבן אין אַ בעסערער וועלט! אין דעם איז באַ־שטאַנען דער טיפּער סוד פון זיין גרויסן דערפאַלג, סיי אַלס דיריגענט און נאָך מער אַלס קאַמפּאָזיטאָר.

ווי שוין געזאָגט, די טעמע פונעם געזונגענעם אידישן ליד און פאַעמע, טאָן און קלאַנג אין אַמעריקע, איז אַ ברייטע, אַ ליכטיקע און אַ פריידיקע — אַ טעמע, וואָס קאָן קלעקן פאַר אַ סאָלידן בוך. אויך די טעמע יעקב שייפער איז אַ ברייטע, אַ ליכטיקע און אַ פריידיקע און קאָן קלעקן פאַר אַ סאָלידן בוך.

ער האָט אָנגעצונדן נשמות

פון יוסף רומשינסקי

מיין לערער אין האַרמאָניע איז געווען הענריק מעלצער. ווי איך האָב שפעטער פעסטגעשטעלט, איז ער געווען פון אידישן אָפּשטאַם, אָבער זיין האַלטונג, זיין אַרט רעדן, זיין הלבשה זיינען געווען ווי פון אַן עכטן פּאָליאַק און האַלב ווי אַ פּראַנצויז. געווען איז ער אַ גרויסער פּיאַניסט און אַ גרויסער מוזיק־טעאָרעטיקער, אָבער נאָך אַ גרעסערער אַנטיסעמיט.

איין מאל ברענג איך אים מיינע אַ קאַמפּאָזיציע מיטן נאָמען „דער אַרבעטער“. די ווערטער האָט געשריבן אַ יונגערמאַן, דאַשעווסקי, וועלכער האָט געזונגען אין לאָדזער „הזמיר“, וואו איך בין דעמאלט געווען דיריגענט. דער יונגערמאַן פלעגט אלעמאל קומען מיט אַן „איסקראַ“ אין טאַש.

דאָס ליד האָט מיך באַגייסטערט און איך האָב באַלד דערצו געשריבן מוזיק און געבראַכט די קאַמפּאָזיציע צו מיין לערער הענריק מעלצער.

אַזוי ווי ער האָט דערזען די איבערשריפט איבערן ליד: „פּיעסניאַ ראַבאָטניקאַ“ (דאָס ליד פון אַן אַרבעטער), האָט ער זיך פאַרקרימט און גע־זאָגט:

— קונסט גייט נישט מיט דעמאָקראַטיע.

און ער האָט די קאַמפּאָזיציע ניט געוואַלט הערן.

עס איז שוין אַ געשיכטע פון עטלעכע און דרייסיק יאָר, און מעלצערס פּראָזע, „קונסט גייט ניט מיט דעמאָקראַטיע“, האָט מיר שטענדיק דאָ־קוטשעט. וואָס לענגער איך לעב, אַלץ מער איבערצייג איך זיך ווי פּאַלש דאָס איז, און ווען איך האָב לעצטן יום־כיפור ביינאַכט בייגעוואוינט אין מעקאַ טעמפל אַן אויפפירונג פון יעקב שייפּערס „אַ בונט מיט אַ סטאַ־טשקע“, האָט זיך מיר געוואַלט, אַז הענריק מעלצער זאָל זיין דערביי און — צעפלאַצט ווערן.

אַט שטייט פאַר מיר אַ געוועזענער אַרבעטער, אַ געוועזענער סטאַליער, אַ קינד פון פּאַלק, אַ קינד פון דער מאַסע, — מיט אַזוי פיל אמתער, נישט געקינצלטער עכטער קונסט.

און אזאָ קונסט קאָן נאָר אַרויסקומען פון איינעם פון דער מאַסע.

און איך האָב געוואַלט זאָגן: „הענריק מעלצער, דאָס איז ניט נאָר עכטע מוזיק, עס איז פּאַעזיע, און ניט קיין קראַנקהאַפטע פּאַעזיע, נאָר קוואַלג־דיקע, פליסנדיקע, פולסירנדיקע קונסט, פּאַלקס־לידער, וואָס נאָר אזאָ אַר־בעטער־קינסטלער ווי שייפּער, האָט זיי געקאַנט אַרויסברענגען אַזוי לויטער און אמתדיק.

עס איז ניט „אחרי מות קדושים“, ווייל יעקב שייפּער איז טויט, פיל איך

אזוי ווארעם צו אים. איך בין פשוט באגייסטערט געווארן און איך האָב מיין באַגייסטערונג תיכף אויסגעדריקט אין מעקא טעמפל נאָכן שפּילן. איך בין געשטאַנען אַ גאַנצע שעה און ניט געקאָנט אַוועקגיין. פאַר וועמען כ'האָב נאָר געקאָנט אויסדריקן מיין באַגייסטערונג, האָב איך עס געטאָן, ווייל יעקב שייפּער האָט מיך ביי דער פאַרשטעלונג פון דער „סטאַטשקע“ געמאַכט ניט בלויז פאַר אַ צושויער אָדער צוהערער, נאָר שוין ביים דריטן נומער בין איך געוואָרן פאַרוואַנדלט אזוי ווי אין איינעם פון כאָר. כ'וואָלט דאָס ניט גערופן „כאָר“ און יעקב שייפּערן — דיריגענט. איך וואָלט געזאָגט, אַז אַ מיטפּילנדיקע מאַסע זינגט. זי זינגט נישט, ווייל זי וויל מאַכן דער-פּאָלג, זי זינגט, ווייל זי פּילט אזוי. יעקב שייפּער איז געשטאַנען מיט דער מאַמעס צען פינגער, אַן אַ קונציקן דיריזשאַר-שטעקעלע, ווי איינער פון פּאָלק, וועלכן דאָס פּאָלק אליין האָט אויסגעקליבן, ניט ווי אַ דיריגענט, נאָר ווי אַ חבר, און איך בין געוואָרן מיטגעריסן, און האָב זיך געפּילט, אַז איך בין אויך איינער פון כאָר, בעסער געזאָגט, איינער פון די מאַסן.

איך מוז זיך מודה זיין, אַז כ'האָב אַלע מאָל געהאַט אַ פאַראורטייל קעגן קלוב-אַרבעט און געזאַנג-פאַראיינען, ווייל זיי זיינען פשוט צו אַמאַ-טאַריש, צו דילעטאַנטיש, און מיט דעם פאַראורטייל האָב איך מיך אַרומגע-טראָגן אויך וועגן יעקב שייפּערן, איידער איך האָב אים געהערט. אָבער תיכף, שוין ביי די ערשטע 5-4 טאַקטן פון זיין מוזיק, האָב איך דערפּילט, אַז דאָ איז ניט קיין דילעטאַנטישע אַרבעט, אפילו ניט קיין דעקאַדענטישע אַר-בעט, און אַוודאי ניט טאַלאַנטלאַזיקייט, וואָס באַהאַלט זיך לעצטנס אונ-טערן מאַנטל פון מאַדערניזם. נאָר אַ געבענטשטע פאַראייניקונג פון עכטער קונסט מיט פאַכמענישקייט.

כ'האָב מיך געקליבן גיין הערן זיינע ווייטערדיקע אַרבעטן און כ'האָב פון שייפּערן דערוואָרט נאָך זייער פּיל. כ'בין זיכער, אַז כ'וואָלט זיך ניט אַנטוישט, ווייל שייפּער האָט געאַרבעט מיט טאַלאַנט, איבערגעגעבנקייט און, דער עיקר, מיט אמת.

כ'וויל מיך ניט באַנוצן מיט שאַבלאַנע אויסדרוקן, ווי מען רעדט גע-וויינלעך איבער אַ טויטן. יעקב שייפּערס טויט איז אַ גרויסער, זייער אַ גרויסער פאַרלוסט פאַר דער אידישער פּראַלעטאַרישער קונסט. אָבער איין טרייסט האָב איך, אַז די, וועלכע וועלן פאַרנעמען זיין פּלאַץ, וועלן אים נעמען פאַר אַ פאַרבילד און אַרבעטן אזוי געטריי ווי ער, — מיט אמתער, עכטער חברשער באַגייסטערונג, און באַגייסטערן האָט יעקב שייפּער געקאָנט. ער האָט מיט זיין איינפאַכקייט אַנגעצונדן נשמות.

דעצ. 4, 1936.

מיינע ביידע באַגענישן מיט יעקב שייפער

פון משה ראוך

דאָס ערשטע מאָל וואָס איך האָב זיך באַגענגט מיט יעקב שייפער בין איך געווען אַ יונגער מוזיק סטודענט פון אַרום 19 אָדער אפשר גאַנצע 20. איך געדענק אפילו ניט ווי אַזוי עס איז געשען. צי איז דאָס געווען דורך נ. בוכוואַלדן, (איך האָב שוין געשריבן מוזיק און דיריגירט אין אידישן טעאַטער), צי דורך מיין פרוי ליליען שאַפיראַ, וואָס האָט געשאַפן די טעניץ פאַר „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“ און אַנדערע ספעקטאַקלען וואָס שייפער האָט דורכגעפירט. יעדנפאַלס, איך געדענק אים ווי דער אַנפירער פון אַ קלאַס פאַר יונגע דיריגענטן, וואָס ער האָט איינגעשטעלט און איך בין געווען אַן איינגעלאָדענער. איך געדענק אים ביי אַ פּראָבע פון בראַנסער געזאַנג סעקציע, וואו איך האָב געזאַלט איבערנעמען ווי אַ געהילפּס-דירי-גענט.

טאַקע וועגן דער דאָזיקער פּראָבע האָט בוכוואַלד שפּעטער געשריבן אַז שייפער האָט פאַראויסגעזאַגט אַז איך וועל זיך אויסטויגן ווי אַ דיריגענט ביי פּאַלקס-כאַרן. עס ווייזט אויס, אַז ווען די פּראָבע האָט זיך געדאַרפּט אָנהויבן, איז די פּיאַנאָ ניט געשטאַנען אויפן ריכטיקן אָרט (ביז עד-היום), האָב איך זי אַ רוק געטאַן, עס זאָל אים זיין באַקוועם. „ביי אונדז דאַרף אַ דיריגענט קענען רוקן אַ פּיאַנאָ“, האָט שייפער געזאָגט. נישט פאַר מיר צו מעסטן ווי ווייט איך בין דערגאַנגען אַלס דיריגענט דורך די יאָרן, נאָר איך קאָן מיט זיכערקייט זאָגן, אַז איך בין געוואָרן אַן עקספּערט פּיאַנאָ-רוקער ...

מער ווי אַלץ געדענק איך שייפערס קרעפטיקע פיגור און סילוועט קעגן אַ ריזיקן כאַר. זיין רעכטע האַנט פאַרקלעמט אין אַ פּויסט ביים דיי-ריגירן, אַזוי ווי ער וואַלט אין האַנט געהאַלטן אַ האַמער. און עס קלינגט מיר נאָך איצט אין אויער דאָס געזאַנג — ריין, פּריש, מונטער, רופּנדיק, וועקנדיק.

און מיט דעם ענדיקט זיך מיין ערשטע באַגעגעניש מיט יעקב שייפער. איך פאַר קיין פאַריז שטודירן מיט נאָדיאַ בולאַנדזשע — איך קום צוריק — דעפרעסיע-יאָרן — איך אַרבעט אין אידישן טעאַטער — „אַרטעף“ פּראַיעקט

ביי דער רעגירונג — שייפער שטארבט — צווייטע וועלט-מלחמה — איך
 ווער דיריגענט פון די ניו-ענגלענדער כאָרן — און
 איך באַגעגן זיך מיט שייפערן דעם צווייטן מאָל! דאָס מאָל אינטיים
 און טאָג-טעגלעך. צו יעדער פּראָבע, צו יעדן קאָנצערט גייען מיר געאַרעמט.
 וואָס אַ יאָר אַנטפלעקט ער זיך פאַר מיר. ער לעבט אין יעדן אויג, וואָס
 לייכט אויף צווישן די זינגער ביי אַ פּראָבע און ביים עולם בעת אַ קאָנצערט.
 און אויב איר מיינט, אַז ער לעבט נאָר פאַר זיין דור, פאַר וועמען ער איז
 געווען אַן אויסדרוק, האָט איר אַ טעות. אין קלאַס פון מיטל-שול און
 אין די הויך-קורסן בין איך שוין מער ניט איבעראַשט פון דער ליבשאַפט
 און דעם געפיל פון פּרישער אַנטדעקונג וואָס שייפער רופט ביי זיי אַרויס,
 ווען איך שטעל אים פאַר זיי פאַר.
 דאָס זיינען מיינע צוויי באַגעגענישן מיט יעקב שייפער. שוין 18 יאָר
 ווי איך טרעף אים טאָג-טעגלעך. קאָן איך זאָגן מער?
 מיר, די זינגער און דיריגענטן פון די שייפער-כאָרן שאַצן אים אַפּ
 דורך זינגען אים.
 ווי אַזוי מיר שאַצן אים אַפּ? דאָס לאָזן מיר איבער צום עולם, וואָס
 קומט אונדז הערן.

י. שייפער מיטן קינדער-כאָר, ניו-געראַיגעט, 1926

יעקב שייפערס בייטראג צו אידישער מוזיק

(צו זיין פינף און צוואנציקסטן יארצייט)

פון ישראל קארענמאן

זינט יענעם טראגישן טאג, ווען דער טויט האָט אָפגעשטעלט יעקב שייפערס שעפעריש לעבן, זיינען פאַרלאָפן 25 יאָר. אין לויף פון די יאָרן האָט מען אַלץ מער דערפילט דעם גרויסן פאַרלוסט אויפן געביט פון פראַ-רעסיווער אידישער מוזיק.

שייפער איז געווען אַן אויסגעשפראַכענער קאַמפּאָזיטאָר פאַרן כאַר, פאַר וואַקאַלע גרופעס, אַ סך מער ווי אַן אינסטרומענטאַלער. ער איז געווען דער מייסטער פון כאַר-געזאַנג, דער קינסטלער און שאַפער פון כאַראַלע קאַמפּאָזיציעס, צו וועלכן עס איז שווער צו געפינען אַ פאַרגלייך. יעדע קאַמפּאָזיציע זיינע, אַראַטאָריע און קלענערע שאַפונג, אייגענע אָדער באַארבעטע, פּוילסירט מיט אַ לעבעדיקן אַטעם.

פאַר יעקב שייפערן האָט ניט עקזיסטירט דער אַבסטראַקטער טערמין „סתם מוזיק“. ער האָט געזוכט און געפונען סאַציאַלן אינהאַלט. ער האָט געשאפן אייגנאַרטיקע, מאַנומענטאַלע ווערק, דורך וועלכע דאָס פאַלק האָט דערזען זיך אַליין, דערפילט זיך גופאַ. דאָס זיינען אַפּשפּיגלונגען פון דעם פאַלקס געשיכטע, פון זיינע פאַרשיידענע קאַמפּן, פאַרלוסטן און זיגן. דערפאַר פאַרנעמען שייפערס אַלע ווערק אַ זייער בכבודיקן אַרט אין דער מוזיק-ליטעראַטור.

יעקב שייפער איז געווען דער אידישסטער צווישן אַ סך אידישע קאַמפּאָזיטאָרן. ער איז געווען אַנגעלאָדן מיט אידישער נגינה: ליטורגישע, פאַלקס-נגינה, טראַדיציאָנעלע, שטייגער, נוסח און גוסט. די אידישע מעלאָ-דישקייט.

אין שייפערס ווערק דערקענט מען ווען ער טרויערט, ווען ער ברויזט מיט שטורעמדיקע צעווייטיקטע געפילן איבער אַ פאַרלוסט, אָדער ווען ער שמייכלט, לאַכט און פרייט זיך.

ער רירט טיף מיט זיין טרויער; ער רעגט אָן מיט זיין האַרציקן גע-לעכטער.

שייפערס קרוין-ווערק איז זיין אַראַטאָריע „צוויי ברידער“. דאָ האָט ער קינסטלעריש פאַראייניקט ליטורגישע געזאַנגען מיט עכטער פּאַלקסטימ-לעכקייט. ער בינדט דאָ צונויף די אידישע טראַדיציאָנעלע נגינה פון „איכה“ (קינות) מיט עכטער אידישער פּאַלקס-נגינה. מיט דער „ימים נוראִימדי-קער קריאה“, מיטן אידישן פּאַלקס-ליד. אַלץ איז אַזוי האַרמאָניש קאַמ-בינירט, זינגעוודיק, אַז עס באַקומט זיך אַ סימפּאַניע פון די אַלע געזאַנגען, עס איז פול מיט חן.

דאָס זעלבע איז מיט שייפערס אַראַטאָריעס „מאַרטירער-בלוט“, „משיח בן-יוסף“, „ביראַבידזשאַן“ און אַלע אַנדערע. אין יעדער איינער פון זיי פילט מען דעם כוח פון דעם שפרודליקן מוזיקער, וועלכער איז געוואָקסן מיט זיין צייט, וועמען סאַציאַלע און עקאָנאָמישע פאַסירונגען אין לעבן האָבן שטאַרק געאַרט. דעם מאַטעריאַל האָט ער פאַרדייעט, און האָט אויסגעמאַלן בילדער אין מוזיקאַלישע טאָן-פּאַעמעס. האָט דאָס געבראַכט צו דער ברייטער עפנט-לעכקייט און איבערגעלאָזט אַ מאַנומענט, וואָס קאָן ניט פאַרגעסן ווערן.

יעקב שייפער האָט געשאַפן עכטע מוזיק מיט אַן אינהאַלט. ער האָט געשאַפן פאַר כאָר, וועלכער זינגט אַרויס דעם אינהאַלט פון אַ ווערק. מעגלעך, אַז ער האָט טאַקע גראַד דאָס געהאַט אין זינען: ספּעציעל זיך אָפּגעבן מיט כאָר-קאָמפּאָזיציעס, כדי אָפּצושפּילען אויף אַ דירעקטן אופן אַ געוויסע פּאַ-סירונג דורך אינערלעכער, פאַרטיפּטער מוזיק, כדי אויך אַזוי אַרום צו זיין דער פאַרמיטלער צווישן פּאַלק און דער מוזיקאַלישער קונסט.

רירט מען זיך צו צו זיינע קלענערע לידער, דערפילט מען דעם גרויסן און געניטן פּאַלקס-קינסטלער. אין זיינע אַריגינעלע, אייגן-געשאַפּענע ווערק, שפירט מען דעם גרויסן שאַפּער, וועלכער האָט געקאָנט אין איין קורצער מוזיקאַלישער פּראָזע זאָגן אַזוי פיל, אַזוי דראַמאַטיש און שטאַרק, וואָס עס איז זעלטן צו טרעפן ביי עמעצן אַנדערש. נעמט, למשל, „בראַנד און פייער“. אַ קרעפטיקע, דראַמאַטישע פּאַעמע. אין אַט-דעם קורצן ווערק האָט שייפער באַוויזן צו שאַפן אַ באַזונדערן פרויען-כאַר, אַ באַזונדערן מענער-כאַר און אַ געמישטן כאָר. און אַלץ איז אַזוי קאָמפּאַקט, שטאַרק אַרויסגע-בראַכט, אַזוי דראַמאַטיש און זינגבאַר, אַז עס דערהויבט. די קאָמפּאָזיציע דערגרייכט קאָלאָסאַלע מוזיקאַלישע הויכקייטן.

„אונדזער פירער“ איז פול מיט טרויער. דאָס ליד איז אין דעם דראַמאַ-טיש-לירישן סטיל. שייפער טרויערט דאָ זייער שטאַרק אין זיין כאָר-געזאַנג. ער לאָזט אָבער ניט פאַרלירן זיך אין טרויער. ער פירט-אַרויס דאָס געזאַנג צו ליכט, צו לעבן; ער גיט מוט און האַפּענונג אויף אַ בעסערער, מער גע-זיכערטער צוקונפט.

שייפער האָט געקענט דעם נבואה-טאָן פון די נביאים. אין זיין פשוטן איינ-שטימיקן ליד „איך הער אַ קול“ פירט ער דעם כאָר אין אַט דעם גייסט און זאָגט אַן דורך שטאַרקער מעלאָדישקייט, אַז „די צייט איז אויף דער צייט“.

„הויב-אויף דיינע אויגן“ איז געבויט אין דער מוזיקאלישער דראמא-
טישער פארם. שייפער גלידערט דא איין דעם „גמרא-ניגון“, וועלכן ער
פארבינדט מיט אלגעמיינער מוזיק. עס האט זיך באקומען א מייסטער-שטיק.
„כאפטעם און קלאפטעם“, אויך „נישקא“, צוויי זייער כאראקטעריסטישע
לידער פאר געמישטן כאר, זיינען פול מיט אידישער טראדיציאנעלער און
שטייגער-מוזיק. הומאריסטיש, סאטיריש, בייסנדיק, זיינען די צוויי ווערק, עכטע
אידישע, קינסטלערישע פאלקס-שאפונגען, געבויט אויף טיפיש-אידישער מו-
זיקאלישער שטייגערשקייט. יעדער זינגער און צוהערער מוז מיטשפאסן,
מיטלאכן מיט שייפערן פון זיינע מוזיקאלישע שטיפערייען, וועלכע זיינען פאר
אים געווען זייער כאראקטעריסטיש.

זיינע באארבעטע לידער „דירה-געלט“, „בין איך מיר א שניידערל“,
און די גאר גרויסע צאל פאלקס-לידער, וואס שייפער האט באארבעט פארן
כאר, זיינען באזונדערע פערל אין דער אידישער פאלקס-מוזיק. יעדע איינע
פון זיי איז הארמאניזירט אזוי, אז עס באקומט זיך א כאראקטעריסטיש בילד
פון געגעבענעם ליד, וואו ניט דער אינהאלט, ניט דער מוזיקאלישער אידיאם
ווערן פארלוירן. פארקערט, פון שייפערס באאבאכטונג באקומט זיך א פול-
שטענדיק בילד דערפון, וואס א ליד שטעלט מיט זיך פאר.

נעמט מען אין באטראכט שייפערן דעם דינאמישן דיריגענט, דעם זעל-
טענעם אויסטייטשער פון סאציאל-עקאנאמישע פאסירונגען דורך דער מוזיק;
דעם איבערגעגעבענעם ארגאניזאטאר פון פאלקס-כארן און דעם גרינדער פון
דעם אידישן מוזיק-פארבאנד, — זעט מען ערשט אויף וויפל ער פעלט-אויס,
איצט און שטענדיק.

ביי די שייפער יארצייט-קאנצערטן וועלן געזונגען ווערן זיינע ווערק
אויפן בעסטן און שענסטן אופן. יעדער קאנצערט-זאל מוז זיין אנגעפילט
מיט מענטשן, וועלכע זאלן קומען ערן שייפערס אַנדענק צו זיין 25טן יארצייט.
עס איז נויטיק, אז וואס מער מענטשן זאלן זיך אַנשליסן אין די פאלקס-כארן,
מיטזינגען און העלפן שטארקן די אידישע פראגרעסיווע קולטור און מוזיק,
פון וועלכער יעקב שייפער איז געווען אַן אַנגעזעענער בויער און טוער.

עס איז נויטיק צו העלפן דערמעגלעכן פארן אידישן מוזיק-פארבאנד
צו שאפן אַ פאָנד אויף אַפצודרוקן און אַרויסצוגעבן אלע ווערק פון יעקב
שייפער, כדי צו נוצן זיי, פארהיטן זיי פון פארלוירן גיין. אויב דאס זאל ניט
דערגרייכט ווערן, וועט דאס זיין אַ שרעקלעכער פארלוסט פאר דער אידישער
מוזיק בכלל, פאר די קומענדע דורות, פאר דער אלגעמיינער אידישער
קולטור.

דער וועג פון יעקב שייפער

פון פ. נאָוויק

דאָס פּאָלנדיקע איז די רעדע וואָס פ. נאָוויק האָט געהאַלטן אויף דעם צוזאַמענקונפֿט ביים יעקב שייפער דענקמאַל, אויף דעם מאָנטעפיאָרע בית-עלמין אין ניו-יאָרק, זונטאָג, דעם 29טן אָקטאָבער, 1961.

שנעל לויפן די רעדער ... גאַנצע 25 יאָר זיינען אַוועק זינט מיר האָבן דאָ איבערגעלאָזט דאָס שטערבלעכע פון אונדזער יעקב שייפער. ... שנעל לויפן די רעדער ...

און אפשר ניט ... אַזוי פיל מיר האָבן איבערגעלעבט אין די 25 יאָר, וועלכע זיינען געווען אי אַזוי שרעקלעך און אי אַזוי דערהויבנדיק, וויפיל דער יונג-פאַרשניטענער יעקב שייפער וואָלט אונדז געקאַנט און געדאַרפט געבן אין די 25 יאָר — וואָלט אונדז אויף געוויס געגעבן!

יעקב שייפער איז איבער אַלץ געווען אַ מענטש פון פאַלק, אַ זינגער פון דעם געמיט פונעם פאַלק, פון דעם פאַלקס איבערלעבונגען. גיט אַ טראַכט וועגן זיינע שאַפונגען — פון די „אַרבעטער-ברידער“, איינע פון זיינע סאַמע ערשטע שאַפונגען, ביז דער לעצטער שאַפונג, „שנעל לויפן די רעדער“. גיט אַ טראַכט וועגן זיין ערשטער אַראַטאַריע, „מאַרטירער-בלוט“, ביז דער לעצטער — „ביראַ-בידזשאַן“, ביז דער גאָר לעצטער גרעסערער שאַפונג, „בונט מיט אַ סטאַטשקע“. אינצווישן האָבן מיר געהאַט די „צוועלף“ און „משיח בן יוסף“ און „אַקטאַבער“ און „געוויטער“ און נאָך. און „קאַמף-געזאַנג“ און די שאַפונג, וואָס פאַרמאַגט אין זיך אייביקייט, קאָן מען זאָגן, „הויב אויף דינע אויגן“. אַדער — „אונדזער פירער“. גיט אַ טראַכט וועגן די און אַנדערע פון זיינע שאַפונגען, גרעסערע און קלענערע, אַראַטאַריעס און פאַלקס-לידער, און איר וועט דערשפירן דעם גאַנג פון פאַלק, איר וועט דערפילן די איבערלעבונגען פונעם פאַלק אין די פאַרשיידענע מאָמענטן אין משך פון דעם פאַרהעלטניסמעסיק קורצן אָבער זייער רייכן צייט-אַפּשניט, פון 1916 ביז 1936, ווען יעקב שייפער האָט געשאַפן אַלס קאַמפּאָזיטאָר און בויער צוזאַמען.

אַט דאָ ליגט דאָך דער סוד פאַרוואָס שייפער איז פאַרבליבן אַזוי לעבע-דיק. עס זיינען מעגלעך געווען גרעסערע קאַמפּאָזיטאָרן פאַר אים צווישן אידן, דאָ אין אַמעריקע, אינעם פעריאָד ווען שייפער האָט געוויקלט. פון

פאכמענישן שטאנדפונקט — זייער מעגלעך. אָבער געדענקען געדענקט מען שייפערן, צענדליקער און הונדערטער טויזנטער געדענקען אים; אָבער זינגען זינגט מען שייפערן, און „הויב אויף דיינע אויגן“ און „אונזער פירער“ און „מאַרטירער-בלוט“ און נאָך און נאָך רודערן אויף עד-היום! ווייל שייפער האָט גענומען פון פּאַלק און צוריקגעגעבן אים, דעם פּאַלק, אויף אַן איי-גענעם, שייפערשן שטייגער, אָבער אַ פּאַלקישן. איר האָט אין שייפערס שאַפן די מעלאָדיעס פון דעם שטעטל קרעמעניעץ, פון די שוועסטער מיט די ברידער; איר האָט דאָ אידיש-ליטורגישע מעלאָדיעס און איר האָט, איבער אַלץ, מעלאָדיעס פון קאַמף, פון דער פּיקעט-ליניע, פון קאַמף און זיג — ווינטשעווסקיס „קאַמף-געזאַנג“.

דאָס לעבן פון פּאַלק — געזען און געהערט דורך שייפערס מוזיק, קאָן מען זאָגן. און וויפל ער וואָלט אונדז געגעבן אין די פּאַראַנגענע 25 יאָר! מיט שייפערן איז אַזעק פון אונדז אַ גרויס פאַרמעגן, וואָס מיר האָבן געהאַט, אַן אוצר. אָבער דאָס שטרייכט אין דער זעלביקער צייט אונטער וואָס פאַר אַ פאַרמעגן, וואָס פאַר אַן אוצר ער האָט אונדז איבערגעלאָזט. דערפאַר לעבט ער עד-היום און וועט נאָך לאַנג לעבן אין די הערצער פון צענדליקער און הונדערטער טויזנטער פּאַלקס-מענטשן, אין אונדזערע הער-צער. דערפאַר איז אַזוי וויכטיק, אַזוי לעבנס-וויכטיק, לעבעדיק צו האַלטן די שייפער ירושה, טייער האַלטן זי, לייטערן זי, זאַמלען אַ קערנדל צו אַ קערנדל, אָפּהייטן — ניט פאַרן אַרכיוו, נאָר פאַרן פּאַלק, פאַר די פּאַלקס-כאַרן, עס זאָל שאַלן דאָס „קאַמף-געזאַנג“.

עס איז גוט וואָס מיר זיינען זיך אַהער צונויפגעקומען. עס איז גוט וואָס מיר געדענקען. ווייל דאָס באַדייט — געדענקען זיך אַליין, דאָס איי-גענע לעבן.

ביי יעדן פון אונדז, וואָס האָט געהאַט די זכיה צו אַרבעטן זייט ביי זייט מיט שייפערן, לעבן-אויף שייפער-מאַמענטן, וועלכע זיינען אין דער זעלביקער צייט מאַמענטן פון דעם אייגענעם לעבן. פאַר מיר, ווי פאַר נאָך פיל אנדערע, לעבן-אויף מאַמענטן אַן אַ שיעור. אַט טרעף איך שייפערן דאָס ערשטע מאל אין שיקאַגע, די קרוין-שטאָט פון זיין ערשטן פעריאָד. אַט הער איך אים דאָס ערשטע מאל אין „צוויי ברידער“—די ערשטע אויפפירונג פון דעם אומשטערבלעכן ווערק, אין שיקאַגע טאַקע, אין ווינטער 1923-1924. און אַט גיבן די מחשבות אַ לויף פאַראויס און איך טרעף יעקב שייפערן פּלוצלונג, צוזאַמען מיט לאה שייפער, אויף דער ליבקענעכט-גאַס אין כאַרקאָוו, אין 1932. שייפער איז געקומען אין סאַוועטנפאַרבאַנד אויפפירן זיין אַראַטאַריע „אַקטאַבער“. און אַט איז דער פעריאָד פון „ניטגעדאַיגעט“ און דערנאָך „קינדערלאַנד“. און אַט איז דאָס לעצטע מאל זען זיך, ווען איך בין געקומען אין 1936 פון סאַוועטנפאַרבאַנד. אויף אַ פאַר מינוט געכאַפט אַ דערווייליקן שמועס, אין איילעניש און — באַגינען איז ער ניט געוואָרן. און ווער

קאן פארגעסן דאָס געזעגענען זיך מיט אים, ווי דער כאָר האָט אָן אַ דיריגענט געזונגען-געוויינט „שנעל לויפן די רעדער“, און דעם טרויער-צוג איבער דער רעגנדיקער פאַרק עוועניו.

וויפל מאַמענטן, וויפל ווייטיקן און וויפל טריאומפן! ווער קאָן פאַרגעסן דעם אויפטריט פון שייפערן מיטן כאָר אין אַלעקסאַנדער בלאָקס „צוועלף“, אין מעדיסאָן סקווער גאַרדן אין 1927. נאָר ס'איז דען מעגלעך אויסצו-רעכענען אַלע טריאומפן און אַלע געבורט-ווייען פון נייע שאַפונגען, סיי אין פּרט פון קאַמפּאַנירן און סיי אין פּרט פון אַרגאַניזירן, בויען נייע כאָרן, דעם מוזיק-פאַרבאַנד.

אינגאַנצן צוואַנציק יאָר האָט שייפער געלעבט ווי אַ קאַמפּאַזיטאָר און ווי אַ בויער פון פרייהייט געזאַנג פאַראיינען, פּאַלקס-כאַרן, און אין לעצטן סך-הכל איז דאָס גרויסע, דאָס דערהויבנדיקע, ווען מען טראַכט וועגן שייפערן, אין דעם דאָזיקן פאַרהעלטניסמעסיק זייער קורצן צייט-געלויף האָט ער זיך אין אונדז אַזוי באַרייכערט, האָט אַזוי באַרייכערט דאָס פּאַלק, אויף דור-דורות, און אַט דאָס איז אין לעצטן סך-הכל דאָס סאַמע וויכטיקע און גרויסע, ווען מיר קומען זיך צונויף אויף אַ שייפער-צוזאַמענקונפט: ווייטער בויען דעם כאָר, די כאָרן, בויען און שטאַרקן דעם מוזיק-פאַרבאַנד, ווייטער ציען דעם כשרן פּאַדים פון די „צוויי ברידער“, ווייטער און אָן אויפהער שרייען און אויסשרייען דאָס געשריי פון יושר: „ווי שלאָגט עס אַ ברודער אַ צווייטן“, הויך האַלטן און לעבעדיק האַלטן די שייפער-ירושא, דאָס שייפער-געזאַנג, כדי יעקב שייפער זאָל ווייטער לעבן, כדי דאָס פּאַלק זאָל לעבן!

לאה שייפער און ר. יוקלסאָן
ביים שייפער מאַנומענט
אַקטאָבער 29, 1961

יעקב שייפער

פון לאה שייפער

לאה שייפער, די פרוי פון יעקב שייפער, איז א מיטגליד פון דער נאציאנאלער עקזעקוטיווע פון אידישן מוזיק-פארבאנד.

יעקב שייפער איז ניט נאר געווען דער מוזיקער פון אונזערע כאָרן, נאר אויך דער, וואָס האָט אונדז געגעבן באַגייסטערונג פאַר דער אַרבעט. שייפער פלעגט מיטברענגען מיט זיך צו רעפּעטיציעס אַ יום-טובֿדיקייט. ביי שייפערן איז אין דער אַרבעט קיינמאָל ניט געווען קיין מיטנוואַך, נאָר שטענדיק שבת. פון זיין ערשטן קאָנצערט אין 1914, אין שיקאַגאָ, ביז זיין לעצטן קאָנצערט אין 1936, אין ניו-יאָרקער קאָרנעגיאָל, האָט זיך געצויגן ביי אים איין גרויסער יום-טובֿ. און אָט די פייערלעכקייט זיינע האָט זיך אַריבערגעטראָגן פון אים צו די מיטגלידער אין כאָר. די מיט-אַרבעטער האָבן זיך אַזוי אָנגענומען מיט זיין באַגייסטערונג, אַז ער האָט געווירקט אויף זיי אויך „פּריוואַט“. זינגער, צום ביישפּיל, פלעגן צווישן איין רעפּעטיציע און אַ צווייטער זיך צוזאַמענקומען אין אַ הויז אָדער אין אַ פּאַרק און פלעגן נאָכאַנאַנד רעפּעטירן. דאָס אייגענע איז געווען מיט די טווער: נאָך די פּאַרוואַלטונג-מיטינגען, וואו מען פלעגט אַפּזיצן אַ שיינע פּאַר שעה, פלעגט מען ערשט כאָפּן אַ שפּאַציר מיט שייפערן און ערשט אויפסניי רעדן פון אַרבעט. און שייפער האָט ערשט אָנגעהויבן פּאַנאַדער-לייגן זיינע פלענער, ער האָט זיך געקאַכט און גערעדט הויך אויפן קויל, און חברה ארום אים האָבן גערעדט נאָך העכער, — און די אַרגאַניזאַציע איז באַרייכערט געוואָרן מיט נאָך אַרבעט.

ביי שייפערן איז קיינמאָל ניט געווען קיין „סלעק“. נאָך איידער ער האָט געענדיקט איין קאָנצערט, האָט ער שוין געמאַכט פלענער פאַר אַ צווייטן. און שטענדיק האָט שוין דער כאָר-פּאַרוואַלטער ביי די לעצטע רעפּעטיציעס אָנאַנסירט די ווייטערדיקע אַרבעט.

די פּאַרוואַלטונג פלעגט זיך בעטן ביי אים: „חבר שייפער, לאָזט אונדז זיך אַפרוען אַ ביסל!“ — אָבער ער פלעגט זיי באלד געבן אַ מאַטיוו, פאַר-וואָס מען טאָר ניט וואַרטן, און רעדנדיק אַזוי, פלעגט ער זיי אָנצינדן מיט נייעם חשק פאַר דער אַרבעט. און אַז זיי פלעגן נאָך אים נעמען דאָס וואַרט, פלעגט זיך באַקומען דער איינדרוק, אַז זיי זיינען גאָר די, וואָס שלאָגן-פאַר די אַרבעט און בעטן זיך ביי אים, אַז ער זאָל זי אָננעמען.

יעקב און לאה שיפער, 1935

שיפער האָט געהאַלטן, אַז מען מוז שטענדיק „איינסטריגעווען“ אַר- בעט. טאַמער דאַרף מען, זאָל זיין וואָס צו טאָן. און געדאַרפט האָט מען נאָך מער וויפל מען האָט געקאַנט באַווייזן. און שיפער האָט ניט גלאַט אַזוי „איינסטריגעוועט“, עס האָט באַדאַרפט זיין מיט אַ „טשוואַק“. נ. בוכוואַלד פלעגט דאָס רופן „שיפערס חנדל“. און אַז שיפער האָט אָנגעהויבן באַ- חנדלען דאָס חנדל אין דער היים, פלעגט ער אָנהייבן אַרבעטן בייטאַג און ביינאַכט, ער איז גאַרנישט מיד געוואָרן. און אַחוץ וואָס ער האָט אַליין אַזוי געאַרבעט, פלעגט ער כאַפן יעדן איינעם, וואָס ער האָט נאָר געוואוסט, אַז ער קאָן עפעס בייטראָגן, און אים איינשפּאַנען אין דער אַרבעט. ער האָט באַגעגנט, אַ שטייגער, אַ מוזיקער, אַדער אַ מאַלער, אַדער אַ רעזשיסער, האָט ער יענעם באַלד פאַראינטערעסירט אַזוי, אַז ער איז געוואָרן „אַ פאַר- טיקער“. און אַזעלכע כוחות פלעגן בלייבן אַרום אַדער טאַקע אינעווייניק זיין דער אַרגאַניזאַציע.

עס איז נישטאָ קיין איין מוזיקער פון די, וואָס האָבן מיטגעאַרבעט אין שיפערס צייטן, אַז זיי זאָלן ניט האָבן עפעס אַ 7-6 חדשים קאַפּירט מוזיק פאַרן אידישן מוזיק-פאַרבאַנד. און דאָס איז געשען, ווייל שיפער האָט איינגעפלאַנצט אין זיי ליבשאַפט צו דער אַרגאַניזאַציע.

שיפער האָט זיך באַצויגן מיט דרד-אַרץ אויך צו קאַמפּאָזיציעס, גע- שאַפן פון אַנדערע מוזיקער. ער איז פאַרבליבן אויסערעוויינלעך געטריי יעדער נאַטע, יעדן „קנייטשעלע“. און אויב ער האָט געלאָזט דער פאַר-

וואלטונג „אפדינגען“ ביי אים א פידל אדער א טראמבאן פון זיין אייגענער קאמפאזיציע, האט ער דאס קיינמאל נישט דערלויבט מיט א צווייטנס מוזיקאלישן ווערק.

שייפער האט געזונגען מיטן כאָר קאמפאזיציעס פון די מוזיקער ליאָוו, חפץ, פאָנער, העלד, וויינער און אנדערע. די קאמפאזיטארן האָבן זיי אליין געהערט, און ער האָט געקראָגן פון זיי די גרעסטע אָנערקענונג פאַר זיין אויסטייטשונג און אמתדיקייט.

שייפערס באַגייסטערונג האָבן געפילט די באַזוכער פון קאָנצערטן. ווי נאָר שייפער איז אַרויף אויף דער בינע דיריגירן, האָט זיך באלד דערפילט אַ וואַרעמקייט, וואָס איז געגאַנגען פון עולם צו אים.

שייפערן איז אויסגעקומען צו אַרבעטן מיטן כאָר אין משך פון זייער אַ גרויסן קריזיס. אין צייט, ווען די עקאָנאָמישע לאַגע אין לאַנד איז געווען זייער אַ געדריקטע און די מערסטע זינגער און קאָנצערט-באַזוכער זיינען געווען אַרבעטסלאָז. עס איז געווען שווער דעם זינגער צו קומען צו רעפּע-טיציעס, ס'האָט אים אָפט פּשוט אויסגעפעלט „קאַר-פּעיר“. דער קאָנצערט-גייער האָט נישט געקאָנט קויפן קיין בילעט. און דאָך איז דער כאָר געווען דעמאָלט אין זיין שענסטן פּעריאָד. די זאַלן צו די קאָנצערטן זיינען געווען געפאַקט; מענטשן האָבן זיך נישט פאַרגונגען קיין ריכטיקן מאָלצייט — און מען האָט געקויפט בילעטן. דאָס האָט צום גרויסן טייל זיך גענומען דער-פון, וואָס עס האָט געהערשט באַגייסטערונג; ווי שלעכט עס איז נישט געווען דעם זינגער, פּלעגט ער קומען אין כאָר זיך אָפּפּרישן, פאַרגעסן אין אַלץ.

שייפערס איינפלוס און דער פאַרנעם פון זיינע מוזיקאלישע פעאיקייטן האָבן זיך באַזונדערס אָנגעזען בעת זיין באַזוך אין סאָוועטנפאַרבאַנד, ווען ער איז אין 1932 געקומען אַהין אויף דער איינלאַדונג פון דעם סאָוועטישן פּאָעט איציק פּעפּער, און דעם רעדאַקטאָר פון כאַרקאָווער „שטערן“. שיי-פער האָט דאָרט באַדאַרפט צוערשט „דורכמאַכן אַן עקזאַמען“. מען האָט אים נישט געגלויבט אויפן וואָרט. זיי האָבן זיך ווייניק-וואָס פאַרלאָזט אויף דער אַמעריקאַנער מבינות.

מען האָט אים געגעבן אַ קוואַרטעט מיט סאַליסטן און צוויי פון די בעסטע פּיאַניסטן; מען האָט אים געגעבן אַ וואָך צייט זיך צוצוגרייטן. אַ קאָמיטעט פון געקליבענע מוזיקער האָט דאָס באַדאַרפט גוטשהיסן, ווען עס איז געקומען דער טאַג פון „עקזאַמען“ און שייפער האָט מיט דעם קוואַרטעט און די סאַליסטן אָפּגעזונגען צוויי כאָרן פון „אַקטאַבער“, זיינען אַלע פאַרגאַפט געוואָרן. נישט נאָר האָט די קאָמפּאָזיציע אויסגע-נומען, נאָר ער אליין, אַלט דיריגענט, האָט אַלעמען באַצויבערט. באלד זיינען אַלע צוגעקלעפט געוואָרן צו אים; דער מוזיקער זאַגראַניטשני, דא-וידענקא, דער סעקדעטאַר פון סאָוועטישן פאַרבאַנד פון מוזיקער, שנייער-

סאן, און די פאָעטן פעפער, ה. בלאַשטיין און אַנדערע.
דעמאָלט האָט שייפער ערשט אָנגעהויבן "קערן וועלטן" — און אַלע
האַבן זיך אָנגענומען מיט זיין באַגייסטערונג.

ער האָט באלד אַרגאַניזירט עטלעכע כאָרן אין כאַרקאָוו. מען האָט
געשיקט אַ ספּעציעלן מענטשן קיין קיעוו צו ברענגען שייניגען מיט זיין כאָר.
מען האָט אים געגעבן די סאַליסטן פון דער כאַרקאָווער אָפּערע. מען האָט
אים געגעבן אַן אַרקעסטער פון 75 שפּילער. און שייפער, שיינין און פּראָ-
פּעסאַר ראָזנשטיין, דיריגענט פון אַרקעסטער, האָבן זיך אַ נעם געטאָן
רעפּעטירן, יעדער מיט אַן אַנדער גרופּע. די זינגער האָבן געשטראַלט,
און שייפער האָט געפּיבערט מיט פּרייד. און ווען אין סאַמע ברען פון דער
אַרבעט, איז געקומען אַ קאַמיטעט און האָט געבעטן, אַז מען זאָל דערלויבן
די מענער-זינגער צו גיין אַראָפּגעמען צוקער-בוראַקעס פון פעלד, ווייל די
בוראַקעס זיינען פּאַרטיק און עס זיינען נישטאָ גענוג מענטשן זיי אַראָפּצו-
נעמען. האָט זיך שייפער אַוועקגעשטעלט, פאַרגעסנדיק גאַר, אַז ער איז
נישט אין אַמעריקע, און אויסגעשריען: "חברים, מען מוז די בוראַקעס
אַראָפּנעמען!". און אַלע ווי איינער, זיינען אַוועק אויף צוויי טעג, און
שייפּערן האָט זייער שטאַרק פאַרדראָסן, פאַרוואָס מען האָט אים אויך ניט
גענומען. ער איז געווען אַ גאַסט, האָבן זיי אים געשאַנעוועט.

און ווען די חברה איז געקומען צוריק, האָט מען אים אַרומגעכאַפט
ווי מען וואָלט זיך שוין יאָרן ניט געזען. און דעמאָלט האָט זיך ערשט
אָנגעהויבן די אמתע אַרבעט אין כאַרקאָוו. און דער רעזולטאַט דערפון
איז געווען, אַז אַנשטאַט איין קאַנצערט, האָט מען געגעבן גאַנצע זעקס,
און אַלע מיט גרויס דערפאַלג.

שייפּער האָט אויך אַריינגעבראַכט באַגייסטערונג אין דעם מאַנדאַלין-
אַרקעסטער. ער האָט דעם אַרקעסטער אַריבערגעפירט פון קליינע זאַלן צו
גרויסע קאַנצערט-זאַלן, און דווקא מיט סימפּאָניעס. און ווען ער האָט
געשפּילט בעטהאַווענס 5טע סימפּאָניע, האָט ער, אויף זיין שטייגער, גע-
וואָלט האָבן סימפּאָניעס, אַ "טרייענגל" (דרייעק) און מעשענע אינסטרומ-
מענטן. און אַז ער איז געקומען דאָס פאַרשלאָגן פאַר דער פאַרוואַלטונג
פון מאַנדאַלין-אַרקעסטער, האָבן אייניקע זיך דערשראַקן פאַר די אויסגאַבן.
שייפּער האָט זיי אָבער אַזוי פעסט איבערצייגט, אַז זיי האָבן אים די
אינסטרומענטן באַוויליקט.

דאָס זעלבע איז אויך געווען אין די קעמפּס. שייפּער האָט אין די
קעמפּס דורכגעפירט אַזעלכע ספּעקטאַקלען, וואָס האָבן זייער אָפט אַריבער-
געשטיגן די שטאַט. אין די קעמפּס האָט ער זיך געקאַנט פאַנאַנדערלאָזן.
אויב די בינע איז געווען צו קליין, האָט ער זיך באַנוצט מיטן פעלד.
אין קעמפּ "ניטגעדאַגעט" און אין "קינדערלאַנד" האָט יעקב שייפּער
דורכגעפירט ספּעקטאַקלען, וואָס זיינען דערנאָך אַריבער אין שטאַט און
געבליבן אין רעפּערטואַר. די אינסצענירונג פון "די צוויי ברידער", די

סטאַטשקע", גאַלדפּאַדען, "איך הער אַ קול", — דאָס אַלץ איז געשאפן גע-
וואָרן אין קעמפּ. ער פלעגט האָבן פון 50 ביז 75 זינגער אין קעמפּ יעדע
וואָך. זיי פלעגן אוועקגעבן זייער גאַנצע צייט אויף די רעפּעטיציעס.
ניט איינמאַל האָבן זיי אפילו קיין צייט ניט געהאַט צו גיין זיך אָפּבאַדן.
שבת-צו-נאַכט, ביי די קאַנצערטן, איז דער זאַל געווען איבערגעפּאַקט
מיט מענטשן. מען פלעגט זיך ממש אָנהענגען אויף די פענצטער. עס איז
פשוט געווען אַ געפּאַר. עס פלעגן קומען מענטשן פון אַנדערע קעמפּס.
די רעפּעטיציעס אין קעמפּ זיינען געווען אַ טייל פון דער פּאַרוויילונג
פאַר די געסט. מען האָט די געסט ממש ניט געקאַנט אוועקנעמען פאַר אַנ-
דערע אַקטיוויטעטן, ווען שייפּער האָט רעפּעטירט מיטן כאָר.
מיר דאַכט זיך, אַז ווען מען זאַל זיך וועלן אַריינלאָזן אין דעטאַלן, וויפּל
שייפּער האָט באַאיינפלוסט מענטשן צו דער אַרבעט אויף דעם מוזיקאַלישן
געביט אין אונדזער כאָר-באוועגונג. איז דאָ מאַטעריאַל פאַר גאַנצע ביכער.
צום ביישפּיל: ווי אַזוי שייפּער האָט אויפגעפירט "די צוויי ברידער" מיט
די קינדער-שולן, מיט סאַליסטן און אַן אַרקעסטער; ווי אַזוי שייפּער האָט
באַגייסטערט די חברים ביי די "פעדזשענס", ביי די "מאַרגן-פרייהייט"
יוביליען; ווי אַזוי שייפּער האָט געבראַכט אַ יום-טובדיקייט צו די שווי-
שפילער און טוער אין אַרטעף. עס איז דאָ אַ וועלט מיט מאַטעריאַל.

דאָס בילד

פון ליבע וואָלפּטאַן

ווי וואונדערלעך געווען איז יענער טאָג
ווי פון אַ שפּרוך, אַ כישוף-זאָג
ס'גייט אויף אַצינד פאַר מיר דאָס בילד
פון יעקב שייפּער — אי שטרענג, אי מילד.
ער טוט זיין האַנט אַ הויב — אַ פיר
און ס'צינדט זיך אַן אַ ליכט אין מיר,
אַ ליכט וואָס מיט זיין שייין
לויכטן וועט אין האַרץ אַריין.

די יאַרן לויפן, עס שווינדט די צייט,
נאָר עס קלינגען קלאַנגען פון דער ווייט.
זיי קלינגען און דערמאַנען מיר
זכרונות, בילדער אַן אַ שיעור —
חברים, פּראַכעס, נייע ווערק
מתנות פאַר די גרויע מעג.

אונדזער יעקב שייפער

פון מ. אַלגין

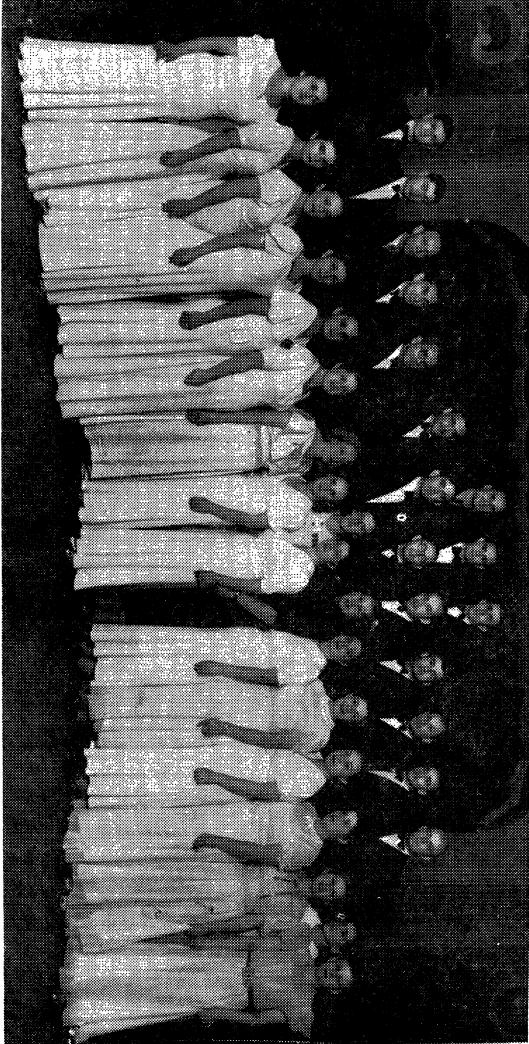
יעקב שייפער, א זון פון ארבעטער, האָט אין זיינע יונגע יאָרן אַליין געאַרבעט מיט זעג און הובל. ער האָט געפילט אין זיך דעם דראַנג צו שאַפן, וואָס טויזנטער און טויזנטער פון זיין קלאַס פילן. ער האָט פאַרמאָגט די פייאַיקייטן צו פאַרווירקלעכן זיין דראַנג, וואָס טויזנטער און טויזנטער פון זיין קלאַס פאַרמאָגן. אין דער גרויסער מערהייט ווערט אָט דער היי-ליקער פונק, אָט דער דראַנג, אָט די שאַפונגס-לוסט דערטרונקען אין אַ ים פון טאַג-טעגלעכע זאַרגן. זיי ווערן צעקוועטשט דורך די שווערע שטיוול פון עקספּלאַטאַציע, וואָס טרעט ברוטאַל איבער די נשמות פון פּראַלעטאַריער. יעקב שייפער האָט געהאַט דעם איבערמענטשלעכן ווילן, די מסירת-נפשדי-קע אינגעשפאַרטקייט, וואָס האָט פאַר אים געמאַכט מעגלעך עפעס צו טאָן מיט זיין טאַלאַנט.

ווען אַ מענטש פונעם אַרבעטער-קלאַס הייבט אָן אַרויסווייזן סימנים פון אויסערגעוויינלעכע פייאַיקייטן, כאַפט אים געוויינלעך אויף די בור-זשאַזיע און מאַכט פון אים אַן אבן טוב. דאָס איז איר וועג פון באַרויבן דעם אַרבעטער-קלאַס, אַ קינד פונעם אַרבעטער-קלאַס, באַגאַבט מיט שאַ-פונגס-פייאַיקייטן, טאָר ניט בלייבן אין זיין קלאַס. ער מוז דינען דער בור-זשאַזיע. ער מוז ווערן אַ שיינדל ביי די רייכע. אזוי טוט זיך דאָס אין דער קאַפיטאַליסטישער וועלט. — מיט גיין-און-ניינציק פון הונדערט אַרויסגע-רוקטע טאַלאַנטן פון אַרבעטער-קינדער.

מיט יעקב שייפערן איז געווען אַנדערש. יעקב שייפער האָט ניט געקראָגן קיין מעצענאַטן. יעקב שייפער האָט ניט געזוכט קיין מעצענאַטן. יעקב שייפער איז געבליבן אין זיין קלאַס. מיט זיין אייגענער מי, מיט ציין און נעגל האָט ער זיך געדראַפּעט — אַרויף, צו דער הויך פון מוזיקאַלישער קול-טור. דאָס, וואָס ער האָט זיך דערשלאָגן, האָט ער זיך דערשלאָגן מיט זיין אייגענעם האַרב און מיט דער שטיצע פון זיין קלאַס.

יעקב שייפער האָט קיינמאַל ניט געהאַט קיין פאַרלאַנג צו גיין צו די באַלעבאַטיים פונעם לעבן. יעקב שייפער האָט פון דער יוגנט געשטרעבט צו זיין צווישן די, וואָס העלפן דעם אַרבעטער-קלאַס ווערן די באַלעבאַטיים פון דעם לעבן.

ער האָט דאָס געטאָן אי אַלס מענטש, אי אַלס קינסטלער. אַלס קינסטלער האָט ער געטאָן די זעליקע אַרבעט, נאָר דורך אַנ-

דער ילדער שיינער באר, סאן פאולא, בראזיל, מיט לאה שיינער אום גאסט, 1939

דערע מיטלען. ער האט אַרגאַניזירט כאַרן. ער האָט איינגעשטודירט מיט די כאַרן אַרבעטער-לידער. ער האָט דערוועקט אין די מאַסן אַ דראַנג צו הערן בעסערע מוזיק. ער האָט דערוועקט אין די אַרבעטער אַ פאַרלאַנג אַליין צו באַטייליקן זיך אין מוזיקאַלישער טעטיקייט. ער האָט געוועקט אין זיי דורך די לידער און כאַרן די געפילן פון אייניקייט, פון קראַפט, וואָס שטאַמט פון קאַלעקטיוו, די געפילן פון מוט, האַפענונג, דראַנג פאַראויס צו אַ שענערן לעבן. ער האָט אַליין געשאַפן לידער און אַראַטאָריעס. ער האָט איבער-געאַו בעט און צוגעפאַסט עלטערע רעוואָלוציאַנערע לידער און פאַלקס-לידער פאַר דעם אַרבעטער-פּאָלק, צו זינגען, צו הערן, צו געניסן, צו ווערן אייניקער, צו ווערן שטאַרקער, צו דערפילן, אָז עס זיינען דאָ גרויסע וועלטן פון שיינ-קייט, פון העלקייט, אָן אונטערדריקונג, אָן עקספּלאַטאַציע, אָן דערנידער-רונג, וועלטן פון מענטשלעכקייט, וואו די קרעפטן פון דער מענטשלעכער נאַטור אַנטוויקלען זיך פריי און אומגעשטערט, וואו מענטשן שטייגן העכער און העכער.

יעקב שייפער האָט אַריינגעטראָגן אין דער אַרבעטער-וועלט בכלל, אין דער אידישער אַרבעטער-וועלט בפרט עפעס אַזוינס, וואָס האָט זי באַ-שיינט, דערוואַרעמט, פאַרמענטשלעכט, אויפגעהויבן אויף אַ העכערער מדרגה, אויסגעפורעמט אין דער געשטאַלט פון נייע מענטשלעכע באַציאונגען. איין מענטש שייפער איז געוואָרן אַ גאַנצער קאַלעקטיוו פון עטלעכע טויזנט, אַרום וועלכע עס האָבן זיך גרופירט אַנדערע טויזנטער און וועלכע זיינען אַלע געווען געשטעמפלט מיטן באַזונדערן שטעמפל פון קונסט צוליב קאַמף, קונסט צוליב דער באַפרייאונג פונעם אַרבעטער-קלאַס, קונסט צוליב דער צוקונפטיקער סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט, קונסט ווי אַ מוסטער פון דעם, וואָס עס קען ברענגען דער מענטשהייט די צוקונפטיקע סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט.

דערפאַר איז שייפער קיינמאַל ניט געווען איינער אַליין. דערפאַר איז ער אַנערקענט געוואָרן אין זיין קורצן לעבן ווי „אונדזער שייפער“. דערפאַר איז זיין געזאַנג געאַנגען ווייט און ברייט. דערפאַר האָט זיין ווירקונג דערגרייכט אַ סך ווייטער, ווי עס האָט געקענט דערגרייכן די ווירקונג אפילו פון גרעסערע טאַלאַנטן. שייפער איז געוואָרן — אַ שיינהייט-קאַלעקטיוו, אַ ברייטער קונסט-קאַלעקטיוו.

ווי אַזוי שייפער האָט געהאַרעוועט, ווי אַזוי שייפער האָט געליטן, האָבן נאָר די נאָענטע צו אים געוואוסט. ער האָט דאָך די גאַנצע צייט געדאַרפט אַרבעטן צו פאַרדינען זיך אויפן לעבן. ער האָט דאָך ניט געהאַט קיין איינציקן חודש, ווען ער זאָל קענען פריי און אומגעשטערט זיך אָפגעבן זיין שאַפן.

זומער איז ער געפאַרן, הייסט עס, אין קעמפ — „אויף וואַקאַציע“. אָבער די וואַקאַציע איז באַשטאַנען אין דעם, וואָס אַלע וואָך האָט ער איינ-

געשטודירט מיט רויע מענטשן א נייעם כאָר, אויב ניט אַ גאַנצע נייע מוזיקאַלישע פּאַרשטעלונג. די צאָל פון אַזוינע מענטשן, וואָס האָבן כאָטש עטלעכע טעג זיך געפונען אונטער שייפערס פירערשאַפט, רעכנט זיך אין די טויזנטער. זיי אַלע האָבן געפילט, אַז מיט שייפערן זינגט זיך. זיי אַלע האָבן זיך געוואונדערט, ווי לייכט עס זינגט זיך מיט שייפערן. זיי אַלע האָבן מיטגענומען מיט זיך אויפן גאַנצן לעבן דאָס באַוואוסטזיין, אַז דאָ האָט זיך צו זיי צוגערירט אַ שאַפנדיקע האַנט.

שייפער האָט ניט געטראַכט וועגן זיך, ווי עס טראַכטן ניט אַלע איבער-געגעבענע טוער פון דעם אַרבעטער-קלאַס, וועלכע האָבן וויכטיקע אַרבעט צו טאָן. שייפער האָט געהאַט צופיל וויכטיקע אויפגאַבן צו דערפילן; די באַוועגונג האָט צו אים געשטעלט צודרינגענדיקע פּאַדערונגען; די באַווע-גונג איז געוואַקסן צו שנעל, אַז דער מענטש זאָל קענען טראַכטן וועגן וואָס ניט-איז, אחוץ זיין אַרבעט מיטן קאַלעקטיוו. אין אַזאַ לאַגע האָט ער שוין זיינע אייגענע שאַפונגען געדאַרפט פּראָדוצירן ווי „אַווערטאַים“, אין די נאַכט-שטונדן, אַפרייסנדיק פונעם שלאַף, אַפרייסנדיק פון אַפּרו. וואָס פאַר אַ וואונדער, אויב זיין קרעפטיקער אַרגאַניזם איז אונטערגעגראָבן געוואָרן פאַר דער צייט.

שייפער האָט ניט אויפגעהערט צו עקספּערמענטירן. שייפער האָט ניט אויפגעהערט אויסצוברייטערן דעם קרייז פון זיין מוזיקאַליש-קאַלעקטיווער טעטיקייט. געווען דאָס ליד, דאָס איינציקע ליד. שפעטער איז ער איבער-געגאַנגען צו אַראַטאַריעס. געפרוואווט אַ גאַנצע ריי אַראַטאַריעס, אייגענע און פרעמדע. שפעטער איז ער איבערגעגאַנגען צו דעם פּראַכטפולן ציקל רעוואָלוציאָנערע לידער און פּאַלקס-לידער פאַרבונדן מיט סצענישער אי-לוסטראַציע, ווי מיר האָבן געזען אין „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“ — אַ ווערק, וואָס האָט גענומען די אידישע מאַסן מיט שטורעם. שפעטער איז געקומען די אַראַטאַריע מיט דער באַגלייטונג פון טאַנץ, ווי מיר האָבן דאָס געזען אין דער אויפפירונג פון די „צוויי ברידער“ צוריק מיט צוויי וואַכן אין קאַר-נעגי האַל — דער לעצטער גרויסער אויפטריוט פון שייפערן.

שייפער איז געשטאַרבן, דער ווייטיק איז גרויס. דער ווייטיק פילט זיך שמערצלעך אין די רייען פון די אידישע אַרבעטער. אָבער שייפער קען שוין ניט שטאַרבן, שייפער האָט זיך צופיל איינגעקריצט אינעם באַוואוסט-זיין פון די אידישע האַרעפאַשנע מאַסן. שייפער האָט פאַר זיך געבויט אַזאַ דענקמאַל, וואָס וועט קיינמאַל ניט צעשטערט ווערן. שייפער לעבט און וועט לעבן.

דעצ. 6, 1936.

א שאיפה געשיכטע פון אונדזער כאר אין בילדער

שיקאגער כאר פון 1915 ביז 1924

י. קעריש איז געווען דער קארדינאל אין „קירבן גלאָקן“

„אונדזער שייפער!“

שטימונגען און געדאנקען וועגן יעקב שייפער

פון ר. יוקלסאן

איך קאן זיך ניט פארשטעלן קיין העכערן טיטול, וואס קאן צוגע-
טיילט ווערן א יחיד, ווי דאס פשוטע וואָרט אונדזער, אונדזערער.
אונדזער מיינט: א גליד פון אונדזער גאַנצן וועזן, א לייבלעך-נאַענטער,
א זייער היימישער, א שטאַרק באַליבטער, א וועזנטלעכער טייל פון אונדזער
לעבן.

מיט אַט-דעם געהויבענעם טיטול האָבן טויזנטער זינגער און זינגערינס
פון די אידישע פּאָלקס-כאָרן איבערן לאַנד, צי זיי האָבן געהאַט די פרי-
ווילעגיע צו זינגען אונטער זיין דיריגענטשאַפּט, צי זיי האָבן געזונגען זיינע
פאַרשידענע קאַמפּאָזיציעס אונטער דער לייטונג פון אַנדערע דיריגענטן —
און צענדליקער טויזנטער, וועלכע האָבן געזען און געהערט יעקב שיי-
פערן, אַדער האָבן בלויז געהערט זיין מוזיק דורך די כאָרן, אַנגעפירט פון
אַנדערע דיריגענטן — האָבן אים געקרוינט מיט דעם טיטול אונדזער יעקב
שייפער!

ווי אזוי קאן א מענטש זיך דערהויבן צו אַזאַ מדרגה?

— אַזוינס דאַרף מען זיך פאַרדינען. און יעקב שייפער האָט עס זיך
דערוואָרבן דער עיקר דורך דעם, וואָס ער איז געווען איינער פון דעם
פשוטן פּאָלק, וואָס ער האָט שטאַרק ליב געהאַט און כסדר נאָר געטראַכט
וועגן די נויטן און דחקות, וועגן דער שווערער האַרעוואַניע און פּראַצע
פון די אַרבעטער און פּאָלקס-מאַסן, וואָס ער האָט מיט רעכט געהאַלטן אַז
זיי זיינען די זיילן פון דער מענטשלעכער געזעלשאַפּט.

שייפער איז געווען אַן אַרבעטער בן-אַרבעטער, אַ קינד פון פּאָלק
לויט זיין אַפּשטאַם און איז פאַרבליבן אַ פּאָלקס-מענטש לויט זיין געמיט,
לויט זיין האַלטונג און לויט זיין באַציאונג צו מענטשן: פשוט, גלייך מיט
יעדן פשוטן מענטש, ניט געקוקט דערויף וואָס ער איז געווען אַ שפרודלדי-
קער קאַמפּאָזיטאָר און אַ גלענצנדיקער דיריגענט פון כאָרן און אַרקעסטערס
— אַ מענטש מיט אַ הויכן סטאַזש, וואָס איז כסדר געשטיגן אין דער מו-
זיקאַלישער וועלט.

דערפאַר איז עס געווען נאַטירלעך, אַז די טעמאַטיק פון די לידער —
פון די קלענערע ביז די סאַמע גרעסטע — וואָס ער האָט באַקליידט מיט
זיין מוזיק, איז דורכגעוועבט מיט מאַטיוון פון קאַמף פאַר פרייהייט, פאַר
מענטשלעכן וואוילזיין, פאַר פעלקער-פריינטשאַפּט, פאַר שלום.

אין אַלע זיינע מוזיקאַלישע שאַפונגען, פון די קליינע פּאָלקס-לידער
ביז צו די קאַנטאַטעס און אַראַטאָריעס, וואָס עס שטעלט מיט זיך פאַר די

אומשאצבארע ירושה וואָס ער האָט איבערגעלאָזט, האָט ער אַרײַנגעוועבט די אידיען פֿון סאַציאַלן יושר און מענטשלעכער דערהויבונג. דאָס ווערט ריכטיק באַצײכנט: „די שײפּער־טראַדיציע“.

און דאָס אַלץ האָט ער באַוויזן צו שאַפֿן אין משך פֿון 22 יאָר, ביז צום יונגן עלטער פֿון 48 יאָר, ווען זײַן לעצטער אַקאָרד איז אויסגעגאַנגען. אין די 25 יאָר זײַט שײפּער איז געשטאַרבן האָט זיך נאָך נײַט באַוויזן קײן אַנדערער קאַמפּאָזיטאָר אין דעם אידישן לעבן, וואָס זאָל קאַנען זײַן אַרט פֿאַרנעמען.

און מיט יעדן יאָר וואָס פֿאַרגײט ווערט שײפּערס ירושה אַלץ מער אַפֿ־געשאַצט, ווערט אַלץ טײפּער אײַנגעוואַרצלט אין דעם אוצר פֿון דער אידישער פֿאַלקס־קולטור און אַלץ מער ווערט געאַכטעט דער נאַמען יעקב שײפּער:

אונדער יעקב שײפּער!

י ע ק ב ש י י פ ע ר

(געשריבן גלייך נאָך זײַן טױט, אין דעצעמבער, 1936)

פֿון י. א. ראַנטש

ציטער, צאַרטע מאַנדאַלינע;

זײַנגער, טוליע זיך צום ליד.

ס'וועלן ווידער פעלדער גרינגען

און אַרומטאַנצן די בינען, —

נאָר דעם פֿירער נײַט פֿאַרהײַט.

נאָר דער פֿירער איז געפֿאַלן,

ווי אַ בוים פֿון בליץ צעשטערט.

ראַשיק רוישן וואַסערפֿאַלן,

טיפּער ריזלען פֿרישע קוואַלן —

נאָר דער פֿירער פֿירט נײַט מער.

הערסט דאָס ווידערקול, דעם וואַונדער,

פֿון געדיכטן וואַלד אַרויס?

ליד פֿון פֿירער פֿלאַמט און צונטערט

און עס מונטערט, מונטערט, מונטערט,

און צעבליט זיך ווי אַ רויז.

ביים וויגעלע פון „א בונט מיט א סטאַטשקע“

ווען יעקב שייפער האָט געשאַפן די ערשטע אידישע
אַרבעטער־אַפּערעטע

פון י. פריד

— ס'איז דאָך ממש צו באַשרייבן אין די בלעטער! — האָב איך
אויסגערופן אַ צעפלאַמטער.

— נו, — האָט נ. בוכוואַלד אָפּגעענטפערט מיט זיין כאַראַקטעריסטישער
געלאַסנקייט און דערביי אַ פיר געטאָן מיט דער ליולקע צווישן די ליפן —
ווער לאַזט דיך ניט? נעם און באַשרייב.

דער דיאַלאָג האָט זיך אָפּגעשפּילט אין דער רעדאַקציע פון דער „מאַרגן
פרייהייט“. געווען איז עס סוף זומער פונעם יאָר 1935. געשמועסט (אַדער
„געבאַלאַקעט“ ווי ס'האָט געהייסן ביי בוכוואַלדן) האָט מען וועגן עפעס
אַ נייעם אויפטו שייפערס: אַ אידישע אַרבעטער־אַפּערעטע.

— אַן אַפּערעטע? טאַקע אַ גאַנצע אַפּערעטע? — בין איך שוין גאַר
ערגעץ אין די הימלען.

— נײַ־אַַאַ — ציט אויס בוכוואַלד אויף זיין בוכוואַלדישן שטייגער —
אַט אַזוי ווי דו הערסט. טאַקע אַ גאַנצע אַפּערעטע. און כײַנעל זיך דיר
מודה זיין, אַז איך אַליין בין אויך פאַרמישט אין דער אַפּערע. געהאַלפן
צונויפשטעלן דעם טעקסט מיטן איבעריקן קלאַפּער־געצייג. סײַזאַל מיר כאַטש
אַפּגיין גלאַט. און נאָך אַ סוד וועל איך דיר אויסזאָגן: סײַזאַל שוין אפילו
דאָ אַ נאַמען. סײַזעט הייסן „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“.

די זאַך האָט מיר אַנגעהויבן קלינגען קענטלעכער. אַוודאי! מײַהאַט
עס שוין געהאַט אויסגעפרובירט אין קינדערלאַנד, און מאַלט איך, אַז מײַז
אַרויס מער ווי מיט גאַנצע ביינער. די קאַמוניקאַטן פון קעמפּ האָבן דער־
ציילט וועגן אַ גוואַלדיקער באַגייסטערונג.

און איינמאַל מיך געכאַפט אויף דער ווענטקע לאַזט שוין בוכוואַלד
ניט אָפּ:

— זונטאַג רעפּעטירט מען „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“. איז געאַנגען
און באַשריבן!

און אַט איז שוין עטלעכע טעג נאָך דער רעפּעטיציע, און איך גיי נאָך אַלץ אַרום אַ באַרוישטער. ביי דער פּראַבע האָט עס מיך פשוט געהויבן פון אַרט. קוים דערוואַרט דעם איבעררייס און — גוואַלד, שייפּער! ס'איז דאָך אַן אמתער בריליאַנט! און פון ווען אַן האָט זיך דער כּאָר פּאַרנומען אויף טעאַטראַלישע דרכים?

יעקב שייפּער לאָזט זיך ניט פּראַוואַצירן פון מיין צעכוואַליעטן ענטו- זיאָם. „פּאַוואַליע, חברל“, מאַכט ער אויף די סאַמע באַשיידנסטע טענער, „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“ איז ביי אונדז אַ מיין ערשטער פּראַוואַ אַזאַ. מ'דאַרף ערשט זען ווי ס'וועט זיך אויסלאָזן“.

נאָר פּוסטע מעשיות! שייפּער וועט מיך ניט אַפּקילן. איך בין שוין דעמאָלט געווען זיכער, אַז „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“ וועט אַרויסשיינען פון אונדזערע געשיכטע-בלעטער מיט איר אייגענעם יחוס ווי די ערשטע אידישע אַרבעטער-אַפּערעטע אויף דער וועלט. כ'האַב ביי זיך פּעסט אַפּגעמאַכט, אַז „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“ וועט ווערן צווישן אידן דאָס זעליבקע וואָס קליפּאַרד אַדעטס דינאַמישער איינאַקטער „וועיטינג פּאַר לעפּטי“ איז דע- מאָלט געוואָרן אויף בראַדוויי. און לאַמיך זיך באַרימען, אַז איך בין ניט געבליבן אַפּגענאַרט.

פון אַ קראַנץ אַמאַליקע אַרבעטער-לידער און פּאַלקס-מאַטיוון איז אויסגעמיסטערט געוואָרן אַ טעאַטער-שפּיל, וואָס איז ניט נאָר געווען פּאַר- וויילונג פון אַן אייגנאַרטיקן און דערפרישנדיקן קאַליבער, נאָר האָט מיט קינסטלערישער געלייטערטקייט דערטראַגן צום עולם קאַפּיטלעך געשיכטע פון שטורעם און דראַג, פון אַ פּרילינגדיקן אייפּברויז אין די יאָרן ווען די אידישע אַרבעטער-באַוועגונג איז נאָך געווען אין אירע וויקעלעך.

„אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“ האָט גערייצט מיט אַ וואונדערלעכן געמיש פון קעמפּערישקייט און פּאַלקסטימלעכקייט. נאָך היינט וויקלט זיך פּאַר די אויגן איין סצענע בלענדנדיקער פון דער אַנדערער: אַט איז די „פּאַבריקע“ מיט די אויסגעבלייכטע שניידער-מידלעך. אַט איז די „מאַדאַם“-באַלעבאַסטע מיטן נגידיש-צעבאַלעוועטן טעכטערל. אַט איז די „סכאַדקע“ אין וואַלד. אַט איז דער אַגיטאַטאָר, וואָס רופּט די „ברידער און שוועסטער“ צו ווידער- שטאַנד. אַט איז דער גראַטעסקער עפיזאָד אין שענק וואו די באַלעבאַטים מיט דעם „זשאַנדאַרמסקע פּאַלקאַוויק“ וועבן אַ פּאַרשווערונג צו צעברעכן דעם בונט מיט דער סטאַטשקע. און — די אַבלאַווע אויף די „בונטאַוושטיש- קעס“, דער פּאַרוואונדעטער סאַלדאַט וואָס זינגט אויס מיטן בלוט פון זיין האַרץ אַ בריוועלע צו זיין מאַמען.

און — דער שטורמישער קלימאַקס. די רעפּעטיציע האָט טאַקע אַנגעזאָגט אַלדאַס גוטס, אָבער דער טריאומף מיט אַ פּאַר וואָכן שפּעטער איז געווען עפּעס אַזוינס, וואָס קיינער האָט זיך ניט דערוועגט אויסצוהלומען.

דעם 9טן נאוועמבער 1935, אין אן איבערגעפאקטן וועניס טעאטער, אין דער בראדווייער געגנט פון ניו-יאָרק, איז פאָרגעקומען די פרעמיערע פון „אָ בונט מיט אַ סטאַטשקע“. ס'איז געבוירן געוואָרן די ערשטע אידישע אַרבעטער־אַפּערעטע, און זי האָט זיך תיכף צעקלונגען אין שטאַט נאָך שטאַט איבערן לאַנד און האָט מיט דער צייט אַריבערגעשפּאַנט אויף יענער זייט אַקעאַן. די אַוואַציעס ביי דער ערשטער פּאַרשטעלונג הילכן נאָך היינט אין די אויערן.

און אין יעקב שייפערס מוזיקאלישער קרוין איז צוגעקומען אַ דימענט, וואָס פינקלט עד־היום מיט זיין אייגן ליכט.

יעקב שייפער מיטן שפילער אַנסאַמבל פון
„אָ בונט מיט אַ סטאַטשקע“, נ. י. 1936

פון אַ געטרייען תלמיד

זיין טויט האָט אַוועקגערויבט דעם שעפּערישסטן נערוו פון די אידישע מאַסן און זיי אַלע שטייען מיט געבויענע קעפּ אין טרויער. אָבער ווער נאָך קען אַזוי שטאַרק פּילן דעם פּאַרלוסט, וואָס זיין טויט האָט פּאַראַרזאַכט, ווי מיר, זיינע תלמידים און נאָענטסטע מיטאַרבעטער? ווער נאָך קאַן אַזוי שטאַרק, ווי מיר, פּילן דעם ווייטיק און צער?

אייביק וועלן מיר צערטלען זיין ליכטיקן אַנדענק — און פּאַרזעצן מיט אַלע אונדזערע מיטלען דאָס, וואָס ער האָט מיט אַזאַ ליבשאַפט איינגעפלאַנצט אין אונדז.

ניימן סאַמאַראָוו.

דעצ. 4. 1936.

Handwritten musical score for a piece titled "יעקב שייפערס אריגינאל פון 'אונדזער פירער'". The score is written on ten staves, with the top two staves containing vocal lines and the remaining eight staves containing piano accompaniment. The music is in a major key and 4/4 time. The lyrics are written in Yiddish and are integrated into the musical notation. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings. The handwriting is in black ink on aged paper.

יעקב שייפערס אריגינאל פון "אונדזער פירער"

איז געקומען יעקב שייפער

פון משה נאָדיר

„ווער ביסטו, לעבן?“ האָט געזאָגט יעקב שייפער צום לעבן.
און דאָס לעבן האָט געענטפערט מיט אַ פאַרשטעלט קול:
— דיין שונא, יעקב שייפער. איך האָב דיך אַריינגעבוירן אין דער סאַמע
טיפסטער אַרעמקייט, אין דער סאַמע פינצטערער נויט און דאָרטן וועסטו
שטעקן בלייבן, ווי אַ פּור מיט אַ צעבראַכענעם ראָד אין אַ זומפּ; וועסט
שטעקן בלייבן, יעקב שייפער.
שייפער האָט זיך צעלאַכט מיט אַ פּולן מויל מיט לאַכנדיקע ציין:
— ס'עט ניט קומען דערצו, לעבן טייערס. דו קאָנסט מיך ניט.
— נו, עמיר זען, — האָט געזאָגט ס'לעבן און זיך אַ וויש געטאָן איבער
די ליפּן.

ווי אַ הובל עסט זיך איין אין האַלץ און שפייט אויס און פּרוואוט נאָכ־
אַמאָל, זוכנדיק די גלאַטסטע גלאַטקייט פאַר איר ענדציל, אַזוי האָט יעקב
שייפער געזוכט בייצוקומען די גוזעס און די נאַטירלעכע קנופּן פון דער
קליינער, באַזונדערער וועלט, וואָס הייסט מוזיק, מיט דער כּוונה די דאָזיקע
וועלט צו ברענגען צו די מאַסן, זי אויסמישן מיט אירער.

**

„ווער ביסטו לעבן?“ האָט געזאָגט יעקב שייפער צום לעבן.
„איך בין דיין פּריינט“, האָט געזאָגט דאָס לעבן. „איך וועל דיך דער־
הויבן מיט אַ נייעם מין דערהויבונג. ניט איבער די קעפּ פון די וואָס
שטייען אַרום דיר, נאָר מיט זייערע קעפּ גלייך, אין זייערע שליפּן אַריין,
אין זייערע הערצער. דו וועסט זיין ס'געזאַנג פון די קעמפּנדיקע האַפּענונג־
גען, לעבן דער שטומער שווערד פון שטאַל, וואָס איז באַשערט דיין קלאַס,
וועסטו טראָגן די רירנדיקע שווערד פון מוזיק, פון די סטרוזשקעס אויסן
שמעקעדיקן ערד־פּרישן נאַטור־אידישן קאַמף־מוטיקן געזאַנג, וועסטו, דער
געבוירענער סטאַליער, זיך אויסמיסטערן דיין קרוין אין דער אייביקייט
אַריין.“

און עס האָבן געלויכטן:

„אַקטאַבער.“

די „צוויי ברידער.“

די „בונט מיט אַ סטאַטשקע.“

גאלדפאדענס לידער איבערזעצט אויף שייפערס העכערן מוזיקאלישן דיאלעקט.

צענדליקער קלענערע און גרעסערע פערל, אָנגעצילעט אויפן אומצע-רייסבארן פאָדעם פון קאָמף און אַרבעט.

*

שייפער ביי פראָבע פונעם כאָר איז ניט נאָר אַ מוזיקער, ניט נאָר אַ דיריגענט נאָר אויך אַ „צונויפהאַלטער פון מענטשן“ אין שפּאַן פון געזאַנג. אַז ער פאַרלירט די געדולד נאָך אומציייליקע איינאייבונגען פון יעדן פיצל-שטיקל באַזונדער, סטראַשעט ער: „איכל אייך וואָרפן די פּיאַנאָ אין קאַפּ אַרײַן, חברטע“, אָדער „מאַכט אויף ס'מויל, חבר, האָט קיין מורא ניט. קיין געבראַטענע טייבעלעך פליען ניט אַרײַן“. אַן אַנדערש מאָל בעט ער זיך: אַט אַזוי, אַט אַזוי, מיט גוטן... גײט מיטן טאָן מיט גוטן, כ'בעט אייך זייער, האַלט אים אויף דער צונג ווי וויין... שפייט עס ניט אַרויס אין כליאַבעט עס ניט אַראָפּ, נאָר גלעט עס, כ'בעט אייך זייער, גלע-עט עס, אַט אַזוי... כ'בעט אייך זייער, מיטן האַלדז. יאָ?"

דאָס פאַרמאַטערטע פנים לאַכט מיט אַ פול מויל לאַכנדיקע צײַן, נאָר אין די אויגן די קליינע פעפער-פינטעלעך צוקן אומרואיך. יעדער ביסל געדולד איז אויסגעברענט, יעדער נערוו איז אָנגעצויגן. אַליין געדיכטעט, אַליין איבערגעשריבן, צעשריבן, איינגעשטעלט. איינגעטיילט, איינגעלערנט מיטן אימפעט פון אַ לאַמפּ, וואָס דערשלוקערצט שנעל אויפן ווינט, די לעצטע, גרויסע אויפלוכטונגען, איידער ער גײט אויס...

און שייפערס הענט: זיי פאָזירן ניט, מאַכן ניט קיין טוענגאלישע שטיק, גלעטן זיך ניט אַרײַן אין זעלבסט-שלאָף, אין זעלבסט-עקזולטאַציע. שייפערס רעכטע האַנט לאָזט זיך לאַנגזאַמווייז אַראָפּ, ווי אַנצוכאַפן זיך אָן עפעס. עס איז ווי 5 לאַנגע צײַן פאַרקרימטע, וואָס זוכן אַן אָרט זיך איינצובײסן. די לינקע — ווי זי וואַלט עפעס אָפגעוואויגן אויפן דלאָן, טראָגט דאָס אָפגעוואויגענע אַלץ נעענטער, נעענטער צום האַרץ. שיר-שיר און עפעס אַ טשאַד פון מוזיקאלישער זיסקייט וואַלט אים די אויגן פאַרמאַכט. נײַן, שייפער פאַרמאַכט די אויגן ניט. ער שרויפט זיי בלוז צונויף, שרויפט זיי אַרײַן טיפער אינעם קלאַנג-וואָרפנדיקן וואַלקאַן, וואָס האָט איצט אויפגע-בראַכן מיט אַזאַ מאַכט. אויפן געקאַרבטן שטערן, וואו די האָר קלעפן ווי טינט-פלעקן צו פיל-פאַרשריבענעם פאַרמעט, שלאָגן אַרויס טראָפנווייז די פיינזאַפּטן פון שאַפונג, פון אינערלעכן גליק, פון איבערגוואַלטליקער מי. „אַט אַזוי, אַט אַזוי. זײט אַזוי גוט, כ'בעט אייך זייער. יאָ?"

שטיל מורמלט ער עפעס — צו דעם, צו יענעם אין כאָר. די אָנגע-שפיצטע אויערן ווי שנאָפּ-הינט אויף געיעג. שמעקן יעדן מינדסטן שפור פון מוזיקאליש-פאַרגאַסן בלוט. אַט איז אַ פאַלשער טאָן דורכגעלאָפן. שײ-

פערס גאנצער גוף גיט זיך אַ בויג ווי אין טיפן קראַמף, די ציין עפענען זיך אויף צום פאַרצוקן. דער וואָלף פון קלאַנג. ער איז איצט דורכאויס חושׁ-השמועה, דורכאויס קלאַנג-אויפנעמער, זיין יעדער ביין איז דורכגעבלוטיקט מיט דאַרשט נאָך דער „גלאַסטער גלאַטקייט“. די רעכטע האַנט איז איצט אַ צעבויגענער שעפֿלעפּל פאַר צעגאַסענעם גאַלד, די לינקע וועגט-אַפּ זייער אַ טייערע, זייער אַן אויסערגעוויינלעכע זאַך, וואָס טאַמער, חלילה, פאַרגיסט מען 1 טראָפּן...

**

ס'איז אויסגעקלונגען, אָפּגעשפּילט.

אויף שייפּערס הענט שטייען הייסע טראָפּנס.

און אויף זיין שטערן.

די קליינע אָדערלעך ביי די שלייפּן, שטאַמלען עפעס.

ער ווישט זיך אַרום מיט איינעם פון די פּילע ווייסע טיכלעך, וואָס

חברטע לאה האָט אים, אַן זיין וויסן, אַריינגעלייגט אין אַלע קעשענעס.

ער דרייט זיך אויס צו אונדז. עס שמייכלט דאָס מויל מיט די לאַכנדיקע

ציין. פונעם שטערן, פון ביידע שלייפּן (וואו די אָדערלעך ציטערן קענען

מיר איצט ניט זען), דאַכט זיך אויס, אַז עס גייט אויך אַ שמייכל. ווי אַ שטיל-

געאוילטע, הערלעכע דינאַמאַ פון מעכטיקער מוזיק איז אַלץ אַרום אים

שטיל-ציטערדיק און וואַרעם. און דיין-קלינגענדיקע פּעריפּעריעס פון סימ-

פּאַטיע-כוואַליעס גייען פון טויזנטער אויגן צו אים, דערנאָך צערעדן זיך

הענט, — געזונטע, אויפריכטיקע אַרבעטער-הענט, ביי וועלכע מ'דאַרף

דעם אַפּלאַז ניט אַרויסציען מיט סווענגאַלישע קונצן, מיט פּרימאַדאַנישע

טריקס.

שייפּער גיט אַ מאַך מיט דער רעכטער האַנט, ווי ער וואָלט געוואָרפן

קערנדלעך צום הימל. — דער כאַר שטעלט זיך אויף. אַ הונדערט דאַנק-

באַרע פּרייד-אַנגעשעפטע אויג-אַפּלען צעגניסן זיך און שמעלערן זיך אַריין

אין 2 אויגן מיט קליינע, טאַנצנדיקע פּעפּער-פּינטעלעך, וועלכע זיינען אַזוי

מיד, אַזוי מיידי.

זאָלן זיי רואיק און זאַנפט שלאָפּן, אַט די מידע, קלאַסן-געטרייע אויגן

דיינע, חבר יעקב שייפּער! פון אַ פּראַסטן האַנט-געשניצטן פּידל, טייערער,

האַסטו זיך אַליין שיר-שיר אויף דעם פּרעכטיקסטן סטראַדיוואַריוס אי-

בערגעאַרבעט און אַזוי פּיל מוזיק איז דאָך נאָך געווען אין דיר! אַזוי פּיל

טייכן מיט לידער... איז געקומען דער טויט און האָט זיי אויסגעגאַסן,

אוי, איז געקומען דער טויט און זיי אויסגעגאַסן — — —

דעצ. 4, 1936.

שייפער ביי דער אַרבעט

פון נ. בוכוואַלד

וועגן שייפערן האָט מען געשפּאַסט, אַז ער איז אַ קאַטאַרזשניק און אַ גולן, וואָס האָט ליב צו מוטשען מענטשן. אָבער ווי גערן די זינגער האָבן זיך געלאָזט „מוטשען“!

עס קומען אַרויס אַרבעטער אין קעמפּ אויף אַ וואַך וואַקאַציע. שייפער ציט זיי אַריין אינעם קעמפּ-כאַר און — נעמט ביי זיי אַוועק די וואַקאַציע. מען רעפּעטירט צוויי מאָל און דריי מאָל אַ טאַג. מען גייט אָפּ מיט שווייט, און ס'איז ניטאָ ווען צו באַדן זיך. ווען אַנדערע שפּאַצירן אַדער פּאַרוויילן אין קאַסינאָ, זיצן שייפּערס זינגער פאַרשפּאַרט אין אַן ענגן צימער און שטודירן איין לידער פאַר דעם שבתדיקן קאַנצערט. און מערקווירדיק — דער כּאָר צעקריכט זיך ניט, די זינגער קומען פינקטלעך צו די פּראָבן. זיי האָבן טאַקע צעפּטרט זייער וואַקאַציע, אָבער מיטגענומען האָבן זיי מיט זיך עפּעס אַזוינס, וואָס וועט זיי בלייבן אויפן גאַנצן לעבן: זיי האָבן געזונגען ביי שייפּערן.

פוילענצער, גרויסהאַלטער און מענטשן מיט פּוסטע אַנשטעלן האָבן מיט שייפּערן ניט געקאַנט אויסקומען. אָבער קוים איז איינער נאַכגעקומען די מינימאַלע פּאָדערונג, וואָס שייפּער האָט געשטעלט פון יעדן זינגער און יעדן מיטאַרבעטער — ערנסטע באַציאונג צו דער אַרבעט — האָט אַזאַ איינער זיך ניט געקענט באַקלאַגן אויף שייפּערן.

די לעצטע צען יאָר איז מיר אויסגעקומען כמעט יעדן זומער צו אַרבעטן מיט שייפּערן אין אונדזערע קעמפּס. אין שטאַט פּלעגן מיר אָפּטמאַל צו-זאַמענאַרבעטן אין פאַרבינדונג מיט די גרויסע פייערונגען פון „מאַרגן-פּריי-הייט“ יוביליען. מען פּלעגט אָפּטמאַל אונטערנעמען אַזוינע זאַכן, וואָס האָבן אויסגעזען איבער די כוחות. די פּראָגע פון צייט איז יעדן מאָל געווען אַ קריטישע פּראָגע: ווי אַזוי קאַן מען באַווייזן אין עטלעכע טעג, צי אין אַ פּאַר וואַכן אויפצובויען דעם בנין, וואָס מ'האַט אָנגעצייכנט?

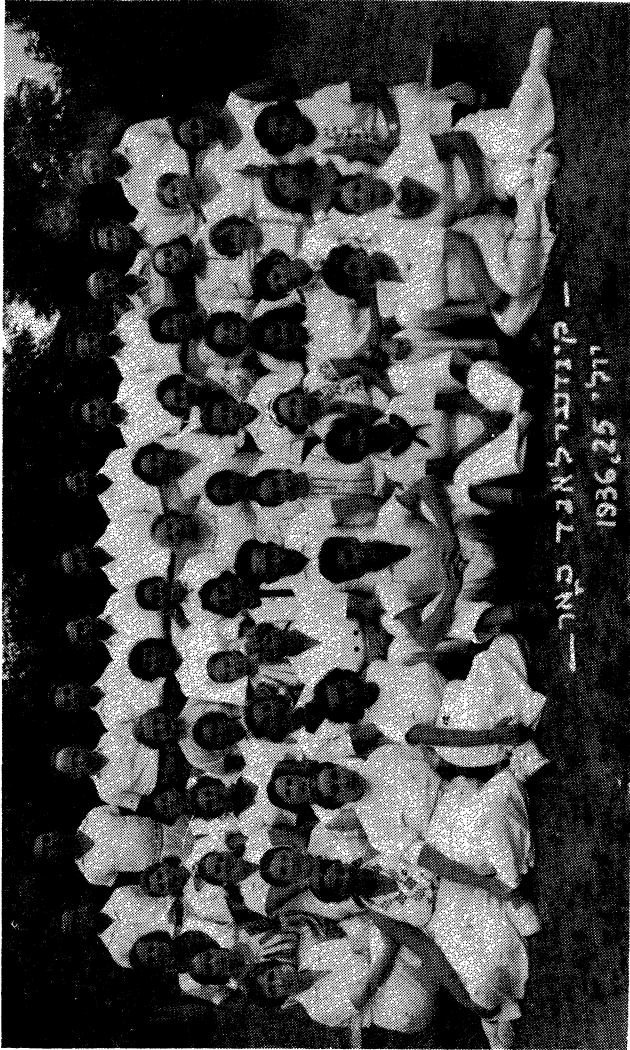
און שטענדיק האָב איך געהאַט דעם געפיל, אַז אויב שייפּער וועט דאָס נעמען אין די הענט אַריין, וועט שוין דער בנין אויפגעבויט ווערן. עס איז אַנגענומען געוואָרן ווי אַ זעלבסטפאַרשטענדלעכע זאַך, אַז שייפּער וועט

זיצן גאַנצע נעכט און אַראַנזשירן די מוזיק, אַז ער וועט צווישן איין רע-
פעטיציע מיטן כאָר און אַ צווייטער אַריינקוועטשן אַ רעפעטיציע מיט די
קלעזמער, אַז ער וועט אַכטונג געבן אויף די דעקאָראַציעס און וועט זען,
אַז די בינע-אויסשטאַטונג וועט שוין זיין באַזאָרגט. וועגן דער מינדסטער
קלייניקייט האָט שייפער געזאָרגט, אָבער זיין געזונט און זיין אויסדויער-
קראַפט האָט ער קיינמאַל ניט אַריינגענומען אין חשבון. און אזוי האָט ער אונדו
אַלעמען איינגעוואוינט צו באַטראַכטן אים ווי אַן אומדערשעפלעכן קוואַל פון
ענערגיע, ווי אַ מענטשן, וואָס ווייסט ניט דעם טייטש פון „מיד“ און וואָס
קאָן גאָר קיינמאַל קראַנק ניט זיין. מיר האָבן געוואוסט, אַז אויף שייפערן
קאָן מען ווירקלעך „באָווען מאָווערן“.

די לעצטע פאַר יאָר האָבן מיר געקראָגן אַ ריי וואַרונגס-סיגנאַלן.
חברטע לאה שייפער פלעגט זיך באַקלאַגן — ווען יאַנקל איז ניט געווען
דערביי — אַז שייפער איז אויסגעמאַטערט, אַז ער שלאַפט ניט גוט, אַז ער
איז קראַנק. אָבער שייפער אליין האָט פון זיך פאַרטריבן אַט די אַלאַרמירן-
דיקע סימפּטאָמען. ווי מען פאַרטרייבט דאַקוטשליווע פליגן. ער האָט
פשוט קיין צייט ניט געהאַט זיך צו שווינען. אויף מאָרגן נאָך דעם גרויסן
קאַנצערט אין קאַרנעגי האָל האָט ער שוין געהאַט אַ רעפעטיציע פון דער
געפלאַנטער גאַלדפאָדן-שפּיל. ביי שייפערן איז שטענדיק געווען אזוי: אויף
מאָרגן נאָך אַ גרויסן קאַנצערט — אויף וועלכן ער האָט אַוועקגעגעבן חדשים
קאַטאַרושנע אַרבעט — איז באַשטימט געוואָרן אַ רעפעטיציע. ווייל —
אַרבעט האָט שייפער געהאַט איבערן קאַפּ. וואָס מער עס איז געשטיגן זיין
פּרעסטיזש אין דער מוזיקאַלישער וועלט, וואָס מער די פּאַלקס-מאַסן האָבן
זיך באַקענט מיט דעם פּרייהייט-געזאַנג-פאַראייין און מיט שייפערס קאַמפּאַ-
זיציעס און זיך פאַרליבט אין זיי — אַלץ מער פּאָדערונגען האָט מען גע-
שטעלט צו שייפערן און אַלין מער פּאָדערונגען האָט שייפער געשטעלט צו
זיך.

אין אונדזער קולטור-פאַרמעגן וועלן פאַרבלייבן שייפערס אַנגעשריבענע
קאַמפּאָזיציעס, אָבער אין אונדזער געזעלשאַפטלעכער סביבה איז שייפער
געווען ניט בלויז אַ קאַמפּאָזיטאָר; ער איז געווען דער פירער פון פּרייהייט
געזאַנג-פאַראייין, אַן אַרגאַניזאַטאָר און אַ טוער אויף דעם קולטור-פּראָגראַם
בכלל, אַ מענטש מיט שפּערישער איניציאַטיווע, וואָס איז אַוועק אויף די
וועגן פון פּרוכטבאַרער עקספּערימענטאַציע מיט נייע מוזיקאַליש-סצענישע
פאַרמען; אַ באַוועגונגס-מענטש, וואָס האָט אויף זיך געטראָגן אַ גרויסע מאַס
אחריות פאַר דעם אינהאַלט פון אונדזערע פייערונגען און גרויסע צוזאַ-
מענקונפטן.

שייפער דער קאַמפּאָזיטאָר דאַרף ביי אונדו ערשט קריגן די געהעריקע
אַפּשאַצונג. וואָס איז שייך אַנערקענונג, באַוואַנדערונג, ליבע — האָט
דאָס שייפער געקראָגן אין דער פולער מאַס. זיינער אַן אַרויסטריט איז ביי

— THE 7th INFANTRY —
— 1936, 25, 27 —

אונדז שטענדיק געווען א יום־טוב, זיינע א נייע קאמפאזיציע — א פריידיקע געשעעניש. אבער אין איין פרט זיינען מיר אים שולדיק גע- בליבן א גרויסן חוב: א קריטישע, א פאכמענישע אפשצונג פון זיין רע- וואלוציאנערער מוזיק. מיר האבן אפגעשאצט אונדזער שיפערן, אונדזער באוועגונגס־מענטש, אונדזער חבר און ארגאניזאטאר, אבער אין קריטיק זיינען מיר ניט דערוואקסן צו שיפערן. אין אונדזער סביבה זיינען ניט געווען קיין מוזיקער, וואס וועלן קאנען פאראייניקן פאך־קענטעניש מיט א מארקסיסטישן צוגאנג צו קונסט.

אין דער ברייטער מוזיקאלישער וועלט האט מען שיפערן געשאצט זייער הויך אלס קאמפאזיטאר, און אוודאי און אוודאי אלס כאַר־מייסטער. זיין לעצטע גרויסע ארבעט „ביראָבידזשאַן“ האט געמאכט א טיפן רושם אויף מוזיקער. שיפערס קאלעגן האבן באַגריסט זיי דאָזיקע אַראַטאָריע ווי די קרוינע פון זיין שעפּערישער אַרבעט און ווי דער אָנהייב פון אַ נייער שטופּע אין זיין שאַפּונג.

ער פלעגט מיט אַן אומפעלערהאַפּטן חוש דערשפּירן דאָס פאַלשע, דאָס געמאַטערטע אויף דער בינע, אויפן לייוונט צי אויפן דרוק־פאַפּיר. ניט געקוקט דערויף, וואָס ער איז ניט געווען געאיבט אין דער קונסט (און אין די שמד־שטיק) פון רעדן און שרייבן, האט ער אבער מיט זיינע פראַסטע ווערטער שטענדיק גענומען די ריכטיקע מאָס פון אַ קונסט־ווערק.

שיפּער האָט געהאַט אַ סך מיטאַרבעטער און אַרויסהעלפּער. אָבער אין אַ געוויסן זין איז ער געווען איינזאַם. ער האָט ניט געהאַט מיט וועמען זיך צו טיילן מיט זיינע פאַכמענישע פּראָבלעמען, ער האָט אַליין געזוכט, געבלאַנדזשעט און — געפונען דעם וועג. די דערמוטיקונג פון דער רע- וואַלוציאַנערער באַוועגונג, דער אַפּרוף פון די מאַסן צוהערער — דאָס האָט שיפּערן געגעבן אַ סך כּוּח און באַפּרידיקונג. אָבער געפעלט האָט אים די סביבה פון חברים־מוזיקער, פון מוזיק־קריטיקער, פון קאלעגן און פּראַ- פעסיאָנאַלן, וואָס זאָלן פאַר אים דינען ווי אַ פּרוביר־שטיין און אַ קאַג- טראַל איבער זיינע עקספּערימענטאַלע אַרבעטן.

שיפּער האָט שטענדיק עקספּערימענטירט. ער איז קיינמאַל ניט געווען גענויגט צו „רוען אויף לאַרבער־קראַנצן“, ער איז געווען וואָך מיט אַלע חושים בנוגע קונסט־פּראַגן, טעאָריעס, אידעאָלאָגישע איינשטעלונגען. פּונ- דעסטוועגן האָט ער אין זיך געהאַט עפעס אַ קינסטלערישע עקשנות, וואָס קיינער האָט ניט געקאַנט בויגן. אין דער צייט ווען אויף אים האָבן פון פאַרשיידענע זייטן געדריקט ליניקסיטישע איינפלוסן, וואָס האָבן אונטער- שאַצט די קולטור־ירושה פון פּריערדיקע דורות, האָט שיפּער געצערטלט און געלייטערט דאָס פּאַלקס־ליד. ער האָט קיין מורא ניט געהאַט פאַר חסידישע ניגונים און האָט געוואוסט ווי אַזוי אויסצולייטערן דעם פּאַלקס־

געמיט פון לידער און מעלאָדיעס, וואָס זיינען היסטאָריש געווען צונויפֿ-
געפלאַכטן מיט ווערטלאָזן וואָרט-מאַטעריאַל.

אַבער שייפער דער קאָמפּאָזיטאָר האָט קיין צייט ניט געהאַט צו באַשעפֿ-
טיקן זיך מיט זיך אַליין. זיינע וויכטיקסטע קאָמפּאָזיציעס זיינען געשאַפֿן
געוואָרן עפעס ווי אַ ביי־פּראָדוקט פּון אַ גרעסערער געזעלשאַפטלעכער אונ-
טערנעמונג. שייפערס צייט איז געווען אזוי פּאַרנומען מיט לויפּנדיקער
אַרבעט אין געזאַנג-פּאַראַיין און אין דער באַוועגונג, אַז אויף צו שאַפֿן מוזיק
האַט ער ממש געמוזט „אַפּרייסן“ צייט.

ניט געקוקט אויף דער לעגענדע, אַז „מיט שייפערן איז שווער צו אַר-
בעטן“, האָט ער געאַרבעט אין ענגער און חרשער קאָאָפּעראַציע מיט
טוער און קינסטלער אויף פּאַרשיידענע געביטן. ער איז געווען שטרענג
אין זיינע פּאָדערונגען, אָבען ווען זיינע מיטאַרבעטער זאָבן אַרויסגעוויזן די
געהעריקע ערנסטקייט צו זייער אויפגאַבע, האָט שייפער מיט זיי געאַר-
בעט האַרמאָניש, און ס'האַט גאָר קיין רייד ניט געקאָנט זיין וועגן וועלכע
ס'איז „רייבונגען“.

שייפער פלעגט זיך קאָנען אַנצוינדן מיט יענעמס אַן אידיע, פּונקט
ווי מיט זיין אייגענער. ער איז געווען ביז גאָר עמפּינדלעך צו קינסט-
לערישער עכטקייט אויף אַנדערע געביטן, אויסער דעם געביט פון מוזיק.

די פלענער וועגן בויען אַן אַפּערעטן־טעאַטער ביים פּרייהייט גע-
זאַנג־פּאַראַיין, די אויפלעבונג פון בדחנישע לידער, דאָס אַרגאַניזירן רעגל-
מעסיקע ראַדיאָ־פּראָגראַמען, — שוין אַפּגערעדט וועגן אַ ריי גרעסערע
קאָמפּאָזיציעס און אַ צאָל קלענערע לידער, וואָס ער האָט געהאַט פּראַיעקט-
טירט — דאָס וואָלט שייפערן געקלעקט אויף עטלעכע יאָר אַרבעט.

ס'איז ניט שייך צו טרייסטן זיך אַדער אַנדערע. יעקב שייפער קאָן ניט
פּאַרביטן ווערן. זיין טויט איז אַ גרויסער קלאַפּ פאַר אונדזער קולטור-
לעבן. מיר קאָנען אָבער און מיר מוזן פּאַרזעצן די אַרבעט, וואָס ער האָט
שוין געהאַט אָנגעצייכנט. נאָר אויף אַזאַ אופן קאָנען מיר אַפּצאלן דעם
חוב, וואָס מיר זיינען שולדיק שייפערן דעם קינסטלער. און נאָר דורך
אַזאַ אַרבעט וועלן מיר מעגלעך מאַכן פאַר אַנדערע פּראַלעטאַרישע מוזיקער
צו דערהויבן זיך צו שייפערס פּלאַץ אין אונדזער קולטור־לעבן.

דעצ. 6, 1936.

דער ערשטער אידישער פראָלעטאַר רישער מוזיקער

פון קלמן מרמר

שווער צוגעוואוינען זיך צום געדאַנק, אַז יעקב שייפער איז ניטאָ מער צווישן אונדז. באַזונדערס איז עס שווער פאַר זיינעם אַן עלטערן חבר, אין וועמענס אויגן ער איז געווען נאָך גאַר אַ יונגער מאַן.

יעקב שייפערס לעבן האָט אין זיך אַלע עלעמענטן פון אַ פּאָלקס־לעגענדע. עס איז אַ רייך דינאַמיש לעבן, פול מיט דראַמאַטישער שפּאַנונג — אַ קונסט־ווערק, געשאַפן פון אידישן אַרבעטנדיקן פּאָלק, וואָס וועט באַ־וואונדערט ווערן פון שפּעטערדיקע דורות. די צוקונפטיקע אידישע היסטאָ־ריקער וועלן פון זיין לעבן קאָנען ציען שלוסן, אַז די אַרבעטער סביבה אין אַמעריקע איז ניט געווען קיין שטייניקער באַדן, ווי געוויסע פעסימיסטן שטעלן זיך עס פאַר, אויב אַ פשוטער סטאַליער־אַרבעטער האָט געקאָנט אויסוואַקסן צו אַזאַ באַדייטנדיקער מוזיקאַלישער קראַפט, ווי יעקב שייפער.

שוין מיט עטלעכע און צוואַנציק יאָר צוריק ווען מיר האָבן ביידע גע־אַרבעט אין דער אידישער ראַדיקאַלער שול אין שיקאַגע, האָבן איך געזען אין אונדזער יוגנטלעכן געזאַנג־לערער שייפער אַ שטייגנדיקע קראַפט. ער שאַפט גאַנצע אַראַטאָריעס פאַר כאָר און אַרקעסטער. דראַמאַטיזירט אידישע רע־וואָלוציאָנערע לידער. שטעלט אַרויס זיין כאָר אין קאָסטיומען און נעמט אויך צוהילף וויכטיקע שוישפילער, זינגער און מוזיקאַנטן. ער איבערראַשט מיט זיינע גרויסע מוזיקאַלישע אויפפירונגען. מיט דער הילף פון אַ גרופּע יונגע שוישפילער פאַרוואַנדלט ער אויך קאַבריןס „יאַנקל בוי־לע“ אין אַ מוזיקאַליש ווערק.

מיט זיין קומען קיין ניו־יאָרק אין 1924, הייבט זיך אַן שייפערס אויסער־געוויינלעכע אַרגאַניזאַטאָרישע פּיאַיקייט. מיט דער הילף פון אייניקע טיכ־טיקע חברים און זיין פרוי לאה, וואָס איז פריער געווען איינע פון די טעטיקסטע מיטגלידער פון שיקאַגער כאָר, גרינדעט שייפער דעם מוזיק־פאַרבאַנד פון כאָרן און אַרקעסטערס. ער אַראַנזשירט צוזאַמענפאַרן פון זייערע

אנפירער. ער גיט אַפּ אַ סך כוחות צו אַנטוויקלען דיריגענטן. זוכט אויך צו אַנטוויקלען זייער קאָמפּאָזיטאָרישן טאַלאַנט. (ער איז אַמאָל אָפּגעזעסן ביי מיר אַ גאַנצן טאַג און שטודירט מיין זאַמלונג פֿון סאַציאַלע לידער און באַטראַכט וועלכע דיריגענטן וועלן קאָנען צופאַסן די נויטיקע מוזיק). ער פלעגט געוויינלעך פֿאַר זיין אויפטריט מיט אַ ניי ווערק, דיסקוטירן צו-ערשט זיין ליטעראַרישן און מוזיקאַלישן ווערט. ער פלעגט זיך ניט באַ-נוגענען מיט זיין מוזיקאַלישן טייל. ער פלעגט אויך טעמפּעראַמענטפול פּאַלעמיזירן וועגן דעם ליטעראַרישן טייל. ער האָט דערביי אונטערשטראַכן, אַז מיט זיין מוזיק טייטשט ער אויך אויס דאָס ווערק און דעריבער טרעט ער אויך אַרויס ווי אַ ליטעראַטור-קריטיקער.

יעקב שייפּער האָט אויך געהאַט אַ פעסטע מיינונג וועגן ירשנען אַלטע אידישע קולטור-ווערטן. ער פלעגט מיט גרויס ערודיציע פּאַרטיידיקן זיין באַנוצן סינאָגאַנאַלע מאַטיוון. ער פלעגט דעמאָנסטרירן דעם גלגול פֿון אַ ניגון, באַווייזן ווי אַזוי אַ געזאַנג ביי דער אַרבעט, אַ ליבע-מאַטיוו, אַ טאַנץ-מעלאָדיע איז דורך די חזנים, אָפט אַליין פּאַלקס-מענטשן, פּאַרטראַגן גע-וואָרן אין די הייליקסטע תּפּילות. אונדזער פליכט איז, פלעגט שייפּער אויספירן, אַרויסצושטיילן די דאָזיקע מוזיק פֿון זייער רעליגיעזן שאַלעכץ און דאָס צוריקגעבן צום פּאַלק.

עס וועט נעמען אַ היפּשע צייט ביז יעקב שייפּערס פּאַרצווייגטע טע-טיקייטן וועלן קריגן זייער פּולע אָפּשאַצונג. יעקב שייפּער האָט געלייגט דעם פּונדאַמענט פֿאַר אַ פּראַלעטאַרישער מוזיק.

יעקב שייפּערס שאַפּונגען קאָן דער טויט ניט טויטן. ער לאָזט איבער אַ רייכע ירושה, אין וועלכער דורות נאָך דורות וועלן שעפּן באַגייסטערונג און גענוס.

א י ז י ד אָ ר ג אָ ר ע ל י ק

1891 — 1936

פּיאַנער פֿון אונדזער כאַראַבאַוועגונג
פּאַרוואַלטער פֿון שיקאַגער און
ניו-יאָרקער כאַר, בויער פֿון
אידישן מוזיק-פּאַרבאַנד

שייפער בלייבט

פון משה כץ

פארוואס איז יעקב שייפער געווען אזוי איינגעבאקן אונדז אלעמען אין הארצן? צוליב דער זעלביקער סיבה, פארוואס דער פרייהייט געזאנג-פאראיין, די פרייהייט-געזאנג פאראיינען זיינען אונדז איינגעבאקן אין הארצן. צו די פרייהייט-געזאנג-פאראיינען באציען מיר זיך, — מיר, די נענטערע, מיר, אויף וועמענס אויגן די ארגאניזאציע איז אויסגעוואקסן, — צו זיי קאנען מיר זיך ניט באציען, ווי צו אַ קונסט-ארגאניזאציע, אדער צו אַן ארגאניזאציע פון קינסטלער, וואס זיינען אָפגעטיילט פון אונדז מיט אַ בינע און מיט בינע-פייערן. וואָרום זיי זינגען דען פאַר אונדז? זיי זינגען אַרויס פון אונדז, ווען דער פרייהייט-פאראיין-זינגט, זינגען מיר דורך זיי און מיט זיי, — זיי זיינען אונדזער געזאנג, דער געזאנג פון אונדזער באַוועגונג.

*
**

און שייפער איז געווען דער פירער פון אַט-דעם געזאנג, זיין פאָטער, זיין אַרגאניזאַטאָר, זיין נשמה. קאָן מען זיך פאַרשטעלן, אַז אונדזער באַווע-גונג וועט אויפהערן זינגען, — אַז זי וועט אויפהערן שאַפן נייע געזאנגען און אויפלעבן אַלטע טיף-פאַרצווייגטע אין אונדזער זכרון און געפילן? מען קאָן עס ניט. און פונקט אזוי קאָן מען זיך ניט פאַרשטעלן, אַז אונדזער באַוועגונג, דאָס הייסט מיר אַלע, מיר די לעבעדיקע מענטשן, יעדער איינער פון אונדז, וועלן זיך באַגייין אַן שייפערן.

שייפער האָט אונדז פאַרלאָזן אין סאַמע בלי פון זיין לעבן, ווען ער האָט ערשט ווי געהעריק פאַנאַנדערגענומען זיינע שטאַרקע סטאַליאַרסקע אַרעמס, ווען ער האָט ערשט ווי געהעריק אַנגעטאַפט דעם וועג פאַר בריי-טערע, גרעסערע און גרינטלעכערע שאַפונגען און אויפפירונגען אויפן געביט פון אידישער פּראָלעטאַרישער און פּאַלקס-מוזיק און געזאנג. דאָס וואָס ער איז פּלוצלונג אָפגעריסן געוואָרן פון אונדז קאָן מיט גאַרניט פאַר-גיטיקט ווערן, — פונקט ווי קיין גאַנצע בילדער-גאַלערייע קאָן ניט פאַרגיטיקן דעם פאַרלוסט פון אַ גרויסן מייסטער. אָבער שייפער האָט אי-בערגעלאָזן נאָך זיך די געזאנג-פאַראיינען, זיינע ווערק, זיין אימפעט, זיין שעפּערישע טראַדיציע, — און אין זיין אַרבעט און אין זיין לעבנס-ווערק וועט ער אייביק לעבן צווישן אונדז און אַרויסקוקן צו אונדז דורך אונדז-זענע געזאנגען.

שייפער בלייבט מיט אונדז אויף שטענדיק. פון דעם טאָג פון זיין טויט הייבט זיך אַן זיין אומשטערבלעכקייט.

דעצ. 4, 1936.

קִיְנֵד עֵרְלֵנְד הֵימֵן

פֶּן מֵשֶׁר שִׁיפֹרִים

קינדערלאנד וואו ערלאנד, שיינע זומער היים
 פאר ארבעטערקוינעך א ליכטער פרויב.
 קוועלע דוין שוויב פול מיט פרויב, לאבט פון אויבן זון אראפ.
 ווארטעט זון אין באקס אינו אוים אין דוין טוינד פריישט אויבן אפ.

א קינדערלאנד, זומערלאנד,
 מיט דוין ליכטער פרויבאין,
 מיט דוין קענען זון דא הייבן,
 אפ פרויבליך ליכטער הייבן.

קינדערלאנד, אונזערלאנד, אונטער הימל ליכטער ביי
 ליכטעט אויבן אין מיט אונז זומען פרויבליך אין זיינע שטיי
 מיט קראפט און כוח דו שפאלט אינו אן אין באקס אינו ליכט
 צו ביינו אין צו שאפן א הייבן פול מיט פרויבליך.

א קינדערלאנד, זומערלאנד,
 מיט דוין ליכטער פרויבאין,
 מיט דוין קענען זון דא הייבן,
 אפ פרויבליך ליכטער הייבן.

"ונווארג"

וואס איז די מוזיק וואס ווען באריכטער אר-
 בעטער קאמפאזיטאר, עטן שי פער, האט אונטער-
 בעט לעסטן זומער אין עטפ "קינדערלאנד", עטלי,
 נע חרש'ס פאר זיין שוויב.

MITTEL-LAND HIMN
 Texter: M. Siffis
 Musik: J. Scheffer

Ein - der - land was - der land est - se su - ses helm fe
 o - ve - er
 Ich - der o lich - tik - er trois
 wess' ich' tel - eil sul mit freid
 macht fun ol - ze tum a - too ve - rant
 sun un dact uns ois un dein tal - eil freit un op
 Ein - der - land , mir ler - nen sich do ve - so
 vi - den lich - ti - gar sel - ar - ga
 a - se freid - ik lich - tik le ze
 Ich - der - land , o , Ma - der - Land

אַ מוזיקאַלישער מאָנומענט פאַר אידישער קולטור־אויפלעבונג

צום 10־יאָריקן אַנדענק פֿון יעקב שייפּער

פֿון גינאַ מעדעס

אונדזער לעבן איז אַ פֿאַרנומענער לעבן. מען ווערט מיטגעריסן פֿון שטראָם אין איילעניש, סיי בייטאָג, סיי אין אָונט. און דער טויט פֿון אַ מענטשן אין אונדזער סביבה טרעפט אונדז אויך בעת דער אַרבעט אָדער גייענדיק צו אַן אַרבעט. אַזוי איז עס געווען יענעם אָונט, בעת איך בין געקומען אין „פּראָלעטפּען“ צו אַ שמועס, וועלכן מיר האָבן געזאָלט אַדורכפירן, נאָך מיין קומען פֿון מעקסיקאָ און קובאַ, וועגן דעם לעבן פֿון די צוויי אידישע ישובים. גראַד בין איך יענעם טאָג געקומען פֿון אַ קליינער רייזע און כ'האַב זיך ערשט דערוואוסט, אַז היינט איז פּלוצלונג אַוועק פֿון אונדז יעקב שייפּער... עס איז מיר געוואָרן שווער אויפֿן האַרצן און איך האָב שוין נישט געוואָלט האַלטן דעם שמועס. עס איז אויך געווען שווער פֿאַר די פֿאַרזאַמלטע חברים צו זיצן און הערן אַ געמיטלעכן שמועס וועגן דעם לעבן פֿון יידן אין צוויי טכנישע לענדער.

עס האָט זיך נישט געוואָלט גלויבן אין טויט, ווייל נישט אַזוי לאַנג פֿאַר דעם היינט, פֿאַר דעם 1טן דעצעמבער 1936, האָט שייפּער מיט מיר גערעדט וועגן מאַטיוון פֿון אַלטע העברייאיש־ספרדישע לעגענדעס און תּפילות, וועלכע „בלאָנדזשען“ אין זיין קאַפּ, ווען ער טראַכט וועגן דער אידישער פֿאַרגאַנגענ־הייט אין דעם לאַנד פֿון אידישן רענעסאַנס, אַרום וועלכן עס בושעוועט אַ פייער איצט — דאָס פייער פֿון פֿראַנקאַס אויפשטאַנד קעגן שפּאַנישן פּאַלק דעמאָלט און דאָס ערשטע פֿאַרגאַסענע אידישע העלדן־בלוט אין די „אינ־טערנאַציאָנאַלע בריגאַדן“ ביי דעם צוגאַנג צו מאַדריד ...

דאָס זיינען די זכּרונות, וועלכע שוועבן אַרום מיר, ווען איך דערמאָן דעם נאָמען שייפּער אָדער הער זיך צו צו זיינע מוזיקאַלישע מייסטערווערק. דאָס פּאַלק שאַצט אָפּ אַ דיכטער אָדער מוזיקער נאָך איידער עס דער־גרייכט צו אים אַ געשריבענע קריטיק אָדער אָפּהאַנדלונג. דער מוזיקער אליין פילט עס באַזונדערס שטאַרק, ווייל מוזיק איז צוגענגלעכער פֿאַרן פּאַלק, איידער פּאַעזיע, דיכטונג, ליטעראַטור: עס איז דער לשון פֿון מענטשלעכן האַרץ, דער אַלף־בית פֿון זיין לעבן. מוזיק, געזאַנג הויבן זיך אָן ביי דער וויג, געזונגען פֿון דער מאַמען און באַגלייטן אים דאָס גאַנצע לעבן: אין דער שול, אין וואַרשטאַט, אויף דער גאַס, בעת ער, דער פּאַלק־מענטש, קעמפט פֿאַר זיין פּרייהייט און שרייט אַרויס זיין פּראַטעסט קעגן ווילקיר.

ז'ער געניוס פון אַ קאַמפּאָזיטאָר הערט שאַרפּער און קלאַרער די היסטאָרישע און נאַציאָנאַלע קלאַנגען פון אַ פּאַלקס-גורל איידער דאָס פּאַלק אַליין. כאַטש דאָס פּאַלק שמידט אויס סיי דעם קלאַנג, סיי דעם וואָרט. אָבער דער מוזיקאַ-לישער סינטעז קומט פון קאַמפּאָזיטאָר, אין וועלכן עס איז פּאַראַייביקט אַ גע-געבענע עפּאָכע, אַדורכגעלעבט און אַדורכגעליטן פון אַ פּאַלק, אין שייפּערס פּאַל, פון אַ קלאַס, פון אידישן האַרעפּאַשניק, פון אידישן מענטשן, פון די וואַכעדיקע ביטערע טעג פון אונדזער לעבן.

שייפּער איז געווען דער שאַפּער פון קאַמפּס-לידער און פון קאַמפּס-מאַרש פונעם אידישן פּאַלק איבער דער גאַרער וועלט. אין דעם אימיגראַנטישן אַמעריקע האָט ער געפונען די זוכענישן, די פּראַבלעמען, די האַפּענונגען און אַנטוישונגען פון דעם אידנטום פון גאַר דער וועלט. ער האָט געשפּרייזט פון שטאַפל צו שטאַפל איבער עטאַפּן פון אונדזער פּאַלקס-געשיכטע און זיך נישט געשראַקן פאַר די באַשיידענע מיטלען אין אונדזער רשות: די פּרימי-טיווע כאַר-מעגלעכקייטן און דעם מוזיקאַליש נאָך רויען מענטשן-מאַטעריאַל פון פאַר 30 יאָר צוריק; זיך נישט געשראַקן פאַר דער גאַר קליינער צאָל פון פּיאיקע כאַר-דיריגענטן אין אונדזער סביבה בכלל און פאַר דער נאָך קלענע-רער צאָל פון נאַטן-לייענענדיקע זינגער ביי אונדז, אין אונדזער אַרבעטער-סביבה.

ווייל שייפּער איז פּריער פאַר אַלץ געווען — אַ רעוואָלוציאָנערער קעמ-פּער. ער האָט געבויט זיין געניוס אויפן האַרעפּאַשנעם פּאַלק, אויף די פּאַ-טענציעלע כוחות פון פּאַלק — כוחות פון אַמעריקאַנער שעפּער, פון סאַבוויי, פון דער פּיקעט-לאַין, פון דעפּרעסיע-יאָרן און הונגער ...

שייפּער איז געבליבן מיטן פּאַלק, מיט אונדז. נישט אַוועק אויף „בראַדוויי“. אים האָט נישט געלאַקט דאָס קאַלטע ליכט פון „ווייסן, מילכיקן וועג“. נישט געוואָרן אַ קאַריעריסט, נאָר כּסדר, אומדערמידלעך געשטאַנען אין דינסט פון אידישן אַרבעטער און דערהויבן דאָס אידישע געזאַנג, די אידישע ניגונים צו אַ מדרגה פון קונסט. געוואָרן אַ אידישער באַך, הענדל, ברוקנער, גערעדט צום פּאַלק, פאַרן פּאַלק, מיטן פּאַלק אין דער שפּראַך פון אַראַטאַריעס און קאַנטאַטעס, גלאַריפּיצירט, פאַרהערלעכט אידישע העלדן. די פּרייהייטס-קעמפּער פון אַמאַל („מאַרטירער-בלוט“) און זיי געבראַכט נעענ-טער צו אונדזער היינטיקער צייט, דער טראַגישער עפּאָכע פון אומקום פון אַ דריטל פון אידן איבער דער וועלט. איז ער איצט, צען יאָר נאָך זיין טויט, טרייסטער און דערמוטיקער אין דעם אויפבויע פון אידישער קולטור אויף יענען זייט ים — נאָך דעם אַפּראַמען פון דער היטלער-בעסטיע.

און דאָס איז שייפּערס ירושה! דאָס איז די אומשטערבלעכקייט פון אַ פּאַלקס-געניוס, וועלכער לעבט ווייטער און פאַרזאָרגט דעם גייסטיקן קיום פון אַ פּאַלק, כאַטש זיין גוף איז נישט מער מיט אונדז.

.1946

יא. בנות כות"ם א. לאבסאס ו.א. סאטאטאן, אורחא, כות"ם יאה שיינער
אלס רעזשיסאר, 1939

יעקב שייפער

(צו זיין 1025 יאָרצייט)

פון זארי גאָטפריד / פעטאלומא, קאליפארניע

זארי גאָטפריד איז אַ וועטעראַן-דיריגענט פון אירישן מוזיק-פאַרבאַנד. ער איז איצט דער מוזיק-דירעקטאָר פון אירישן פאַרמער-כאַר אין פעטאלומא און פון פּאַלקס-כאַר אין סאַן-פּראַנציסקאָ.

ווייניק איז די צאָל קינסטלער ביי אונדז, וואָס מען זאָל אַזוי אָפט רעדן וועגן זיי מיט אַזוי פיל ליבשאַפט און פאַרערונג ווי עס איז דער פּאַל מיט יעקב שייפער, וועלכער איז שוין 25 יאָר אויפן „עולם האמת“. און דאָ האַנדלט זיך ניט אַזוי פון רעדן וועגן אים, ווי וועגן זיין כסדרדיק רעדן צו אונדז דורך זיינע מוזיק-שאַפונגען. עס רעדט צו אונדז שייפער דורך זיינע כאַראַלע ווערק, וועלכע האָבן די לעבנס-קראַפט, די פּרישקייט, דעם קינסטלערישן אמת און אידיאישע אָנגעלאַדנקייט, וואָס זיינען אין אַ היפשער מאָס אויך גילטיק, צייטמעסיק אין די היינטיקע טעג.

י. שייפער האָט מער מזל ווי אַנדערע קינסטלער ביי די יידישע פּאַלקס-מאַסן שוין מיט דעם, וואָס חוץ זיין מוזיקאַלישער ירושה אין דער פאַרם פון כאַראַלע קאַמפּאָזיציעס, האָט ער נאָך זיך געלאָזט די אינסטרומענטן, וועלכע קאַנען — און טוען טאַקע — „אויסשפילן“, אויסזינגען זיינע שאַפונגען יאָר אויס, יאָר איין. אַ היפשער טייל פון זיין ירושה איז גאַענט און ליב גע-וואָרן דעם פּאַלקס-מענטש, וועלכער ווערט גאַרנישט מיד צו הערן און הנאה צו האָבן פון זיין רעפערטואַר.

די יידישע פּאַלקס-כאַרן, די פילהאַרמאָנישע כאָרן, די קלענערע צי גרעסערע געזאַנג-אַנסאַמבלען זיינען אין אַ גרויסער מאָס געקומען צום לעבן אַדאַנק דער אומדערמידלעכער, אידעאָליסטישער אַרבעט פון יעקב שייפער — דעם בויער און אינספּיראַטאָר פון גאַנצן כאָר-וועזן, ווי אויך פון דעם יידישן מוזיק-פאַרבאַנד.

ווייניק יידישע קינסטלער האָבן אין זיך פאַרמאָגט דעם גרויסן טאַלאַנט, דעם שאַפונגס-פונק, מיט דער פיזיקייט און ווילן צו פּראַקטישער אַרגאַניזאַ-ציע-בויאונג, ווי יעקב שייפער. איבער דעם אַלעם איז ער געווען באַהויכט פון טיפן אידעאָליזם און גלויבן אין אַ וועלט פון פּרייהייט און שלום — פאַר

א וועלט, וואס דאס ארבעטער-פאלק דארף קעמפן מיט אלע מיטלען. מוזיק — ווארט און קלאנג — איז איינס פון די דאזיקע מיטלען. אן ארבעטער אדער פאלקס-כאָר איז אזאַ מין אינסטרומענט. דאָס אַרבעטער-פּאָלק קאָן און דאַרף באַשאַפן וואָס מער אַזעלכע אינסטרומענטן; די לעצטע מוזן דורך געהעריקער פירערשאַפט, אידיאישער אַנגעווענדקייט און מוזיקאלישער ראַ-פינירטקייט ווערן וואָגיקע קולטור-פּאַקטאָרן אין לעבן פון פּאָלק.

י. שייפער האָט געשאַפן געבויט און אַרגאַניזירט. ער האָט שווער גע-אַרבעט איבער זיינע שאַפונגען; אויף קליינע לידער, אויף די אַראַנזשירטע פּאָלקס-לידער, אויף די פּיל-שטימיקע קאַמפּאָזיציעס, קאַנטאַטאַס און אַראַ-טאָריעס. אין דער זעלבער צייט איז אים אַנגעשטאַנען זיך צו פאַרנעמען מיט אַרגאַניזאַציע-פּראָבלעמען פון די כאָרן; מיט טרענירן נייע יונגע דיריגענטן; מיט העלפן אַרויסגעבן מוזיק-צייט-שריפטן, זשורנאַלן, דיריגירן אַ מאַנדאַלין-אַרקעסטער; אַנפירן מיט קינדער-כאָרן; פּלאַנירן, צוגרייטן און דורכפירן פאַרוויילונג-פּראָגראַמען אין זומער-פּלעצער. ער איז געווען אַ ליידנשאַפטלעך-כער, ברויזנדיקער אַרגאַניזאַטאָר — און ער האָט זיינע מיטאַרבעטער אַנגע-צונדן מיט זיין ברען און ענטוויאַזם; ער האָט רעספּעקטירט פאַכמענישקייט, וויסן, ערוודיציע. און אַרבעטנדיק איבער זיך זעלבסט, שטרעבנדיק אַליין צו וואָס מער פּולקאַמענקייט, האָט ער עס שטרענג געפּאָדערט ביי זיינע מיט-אַרבעטער, ביי יונגע דיריגענטן, זינגער און טוער. ער האָט פרובירט אַרייַן-ברענגען דעם געזונטן, פּאַזיטיוון עלעמענט פון פּראַפעסיאָנאַליזם אין זיין איי-גענער אַרבעט — אין זיינע שאַפונגען און אין זיינע כאָרן און אַרקעסטערס. שייפער האָט דורך זיין אַרבעט און שאַפן דערהויבן דעם אַרבעטער און פּאָלקס-מענטש, צו זיין ראוי, פּאַסיק און פּיאיק צו ווערן דער שאַפער, בויער, אַר-אַניזאַטאָר, און געניסער פון אַ נייער, פּרייער וועלט.

שייפער האָט אין זיין „וועלט מיט אַרבעט“-צוגאַנג געשטרעבט אַפּצו-שפּיגלען אין זיין כאָראַלער שאַפונג ניט נאָר די טעמאַטיק פון ליעסין און פּרץ („מאַרטירער-בלוט“, „צוויי ברידער“), וועלכע האָבן אין זייערע פּאַעטישע ווערק אַרויסגעבראַכט די אייביק-מענטשלעכע אידעאַלן און שטרעבונגען צו יושר און שלום. — נאָר ער האָט דערפילט דעם דראַנג אַפּצורופן זיך קינסט-לעריש אויף צייט-פּראָבלעמען, לויפנדיקע וויכטיקע געשעענישן און בעיקר — די גרויסע סאָציאַלע און רעוואָלוציאָנערע אויפטרייסלונגען פונעם פּעריאָד פון 1914 ביז 1936 — די רוסלענדישע רעוואָלוציע, די פּראַקלאַמירונג פון ביי-ראַבידזשאַן.

די יידישע ראַדיקאַלע פּאַעטן האָבן פיל צו פאַרדאַנקען שייפערן פאַר זייער פּאָפּולאַריטעט, ווען דער קאַמפּאָזיטאָר האָט זייערע לידער איבערגעגעבן דורך זיין ברויזנדיקער מוזיק. אַזוי סאָוועטיש-יידישע פּאַעטן, און אויך אַמע-ריקאַניש-יידישע דיכטער, איציק פעפער, פּרץ מאַרקיש, משה בראַדערזאָן, ביינוש שטיימאַן האָבן דערוואָרבן אַ היפשע מאָס פון זייער פּאָפּולאַריטעט אין

אמעריקע אדאנק שייפערן. אזוי איז משה בראדערזאנס פאעמע „בראנד און פייער“, איינס פון שייפערס קרעפטיקסטע און באליבטסטע קאמפאזיציעס ביז אויף היינטיקן טאג. פרץ מאַרקישעס פאעמען „קייַן איינציקן שפאן“, און „ביראָבידזשאַן“ געהערן צו שייפערס וויכטיקסטע אַראַטאָריעס. אזוי אויך ביינוש שטיימאַנס פאעמע „משיח בן־יוסף“, וואָס שייפער האָט געשאפן פון איר אַן אַראַטאָריע.

זיין מאַנומענטאַלע אַראַטאָריע „אַקטאַבער“ איז צונויפגעשטעלט פון אַ מאַנטאָזש (צוגעגרייט פון נ. בוכוואַלד) פון 13 באַזונדערע דיכטערישע שאַפונגען פון סאָוועטיש־יידישע פאָעטן און אַמעריקאַניש־יידישע. אין דער „אַקטאַבער“ אַראַטאָריע פיגורירן מיט זייערע פרעכטיקע פערזן דוד האַפּשטיין, אהרן קוש־ניראָוו, איציק פּעפּער, אשר שוואַרצמאַן און לייב קוויטקאַ.

אַ באַזונדער קאַפיטל איז שייפערס אינטערעס צו די היסטאָרישע סאַַ ציאַלע קאַמפּן פון היגן אַרבעטער־קלאַס. שייפערס אַראַטאָריע „געוויטער“, צוזאַמענגעשטעלט דורך י. גרינשפּאַן, איז געבויט אויף פּערזן און לידער פון אַמעריקאַניש־יידישע דיכטער, ווי י. באַושאַווער, מאַריס ראָזענפּעלד, מאַריס ווינטשעווסקי, דוד עדעלשטאַט, י. גרינשפּאַן, י. א. ראַנש, א. פּרינק, אהרן קורץ, א. פּלאַטנער, נ. ווייסמאַן, מאַרטין בירנבוים, לייב סאַבּרין, און משה נאַדיר.

יעקב שייפער האָט ניט נאָר געשאפן און געקעמפט פאַרן אַמעריקאַ־ניש־יידישן אַרבעטער, נאָר ער האָט געוואַלט ברענגען זיינע שאַפונגען צו די אויערן פון סאָוועטיש־יידישע און אַלגעמייַן־סאָוועטישע צוהערער. זיין חלום איז טיילווייז פאַרווירקלעכט געוואָרן דורך זיין ריזע אין 1932 קיין סאָוועטן־פאַרבאַנד, וואו ער איז וואַרעם אויפגענומען געוואָרן פון דער יידישער קולטור־געזעלשאַפּטלעכקייט און פון דער אַלגעמיינער סאָוועטישער קולטור־אַנפירער־שאַפּט. זיין אַראַטאָריע „אַקטאַבער“ איז אויפגעפירט געוואָרן מיט גרויס דערפאַלג אין כאַרקאָוו עטלעכע מאָל. שייפער האָט אויסגעהערט ניט נאָר לויב־געזאַנג מצד די דאָרטיקע קולטור־פירער, קריטיקער און מוזיקער, נאָר אויך חברשע קריטיק.

זיין צווייטער חלום איז ניט פאַרווירקלעכט געוואָרן צוליבן אַנקום פון היטלעריזם: דער חלום פון אַ קאַנצערט־טור פונעם ניו־יאָרקער פּרייהייט־געזאַנג־פאַראיין, אונטער שייפערס דירעקציע, איבער די גרויסע יידישע צענטערס פון סאָוועטן־לאַנד — ווי אויך די יידישע קולטור־צענטערס פון פאַרזי, לאַנדאָן, וואַרשע. דאָס איז געווען דער סאַמע אויפבלי־פּעריאָד פון שייפערס שעפּערישער און אַרגאַניזאַטאָרישער אַרבעט — פאַקטיש די לעצטע עטלעכע יאָר פון זיין לעבן.

די אויבנדערמאַנטע גרויסע כאַראַלע ווערק, די קאַנטאַטאַס און אַראַ־טאָריעס (צו וועלכע מען דאַרף צורעכענען „בין השמשות“ פון יוואָש; „צוועלף“ — פון אַלעקסאַנדער בלאַק; „טרופן גייען“ פון משה נאַדיר; אין

„שטרעם-פויגל“ פון מאקסיס גארקי-אָלגין זיינען בלויז איין טייל פון שייפערס רייכער מוזיקירוש. דער צווייטער טייל באשטייט פון אַ גרויסן אוצר פון לידער, אַריגינעלע און אַראַנזשירטע פּאַלקס־מאַטיוון. דער דאָזיקער לידער־ אוצר באַשטייט פון זיי סאַמע איינפאַכסטע איינ־שטימיקע מאַטיוון ביז קאַמפּליצירטע פּיר־שטימיקע קאַמפּאָזיציעס, וועלכע זיינען נאָענט צו קליינע קאַנטאַטעס לויט זייער אינערלעכן מוזיקאַליש־האַרמאָנישן געבוי און קאַנ־ סטרוקציע; ווי למשל, „שנעל לויפן די רעדער“, פון ד. עדעלשטאַדט, דאָס פשוטע באַאַרבעטע פּאַלקס־ליד; „קירכן גלאָקן“ פון א. רייזען; „בראַנד און פייער“ פון מ. בראַדערזאָן.

אַ גרויסע צאָל מאָדערנע יידיש־פּראָגרעסיווע דיכטער איז פּאַרטראַטן ביי שייפערן. ער האָט געשעפּט אינספּיראַציע ביי י. סלאָנים, אברהם רייזען, י. א. ראָנטש, י. ב. בילין, א. ליעסין, מאַני לייב, פרץ הירשביין, א. מיזעל, מ. א. סול, יאַסל קאַטלער, משה נאָדיר, אהרן קורק, מ. ל. האַלפּערן און אַנ־ דערע, ווי די שוין דערמאָנטע אַמעריקאַנער יידישע קלאַסיקער; ווינטשעווסקי, עדעלשטאַדט, באַוושאָווער, ראָזענפעלד, און שלום־עליכם.

שייפערס אָרט אין דער יידישער מוזיק איז געזיכערט אַדאַנק דער סאַציאַלער אַנגעזעטיקטיקייט פון זיין קונסט, און זיין באַוואוסטזיניקער סאָ־ ציאַל־פּאָליטישער אַריענטירונג אויף דעם פּאָרגעשריטענעם אַרבעטער־פּאַלק; און אויך צוליב דער אינערלעכער קרעפטיקייט, מעלאָדישקייט פון זיין מוזיק. ער האָט געשעפּט פון די עכטע פּאַלקס־קוואַלן, קאַמבינירט, אַראַנזשירט און באַאַרבעט ליטורגישע מאַטיוון און פּאַלקס־מעלאָדיעס — און דערביי אַרייַנ־ געבראַכט אייגנאַרטיקע, נייע און אַריגינעלע קלאַנג־קאַמבינאַציעס. פּאַרן פּאַלק זיינען נאָך ביז אויף היינטיקס טאַג ליב און טייער שייפערס מאַטיוון, שטימען־קאַמבינאַציעס און האַרמאָנישע קאַנסטרוקציעס, וואָס ווערן פון מו־ זיק־קריטיקער און פּאָד־לייט באַטראַכט ווי אימיטאַטיוו און „פּרימיטיוו“. זיינע מער רייפּע גרויסע אַראַטאָריעס זיינען ניט אַזוי ענטוויאַסטיש אויפגענומען געוואָרן ביי זייערע ערשטע אויפפירונגען — צוליב זייער קאַמפּליצירטקייט, צוליב שייפערס האַסטיקן שפּרייז־פּאַראויס ביים ווילן צו באַהערשן און פורעמען די אַראַטאָריע־פּאַרם. דער צוהערער האָט ניט גע־ קאַנט אַזוי שנעל פּראָגרעסירן ביים אויפנעמען די ריזיקע קלאַנג־אוזאָרן און קאַמבינאַציעס צווישן דעם כאָר און אַרקעסטער, געשאַפן פון שייפערן. עס האָט אפשר געפעלט די פּשטות פון די ערשטע שייפער־קאַמפּאָזיציעס. ס'איז אָבער געווען פאַר אַלעמען קלאָר, אַז דער שייפער־גאַנג פון „מאַרטירער־בלוט“ ביי „ביראָ־בידזשאָן“ איז גאָר אַ וויכטיקער.

עס איז געווען אַ גרויסע אבידה פאַר דער אידישער מוזיק, וואָס שייפער איז אַזוי פרי אוועק פון דער וועלט — כאַטש זיין ירושה איז ביז גאָר רייך און וואָגיק.

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י
יא
יב
יג
יד
טו
טז
יז
יח
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
ל
לא
לב
לג
לד
לה
לו
לז
לח
לט
מ
מא
מב
מג
מד
מה
מו
מז
מח
מט
נ
נא
נב
נג
נד
נה
נו
נז
נח
נט
ס
סא
סב
סג
סד
סה
סו
סז
סח
סט
ע
עא
עב
עג
עד
עה
עו
עז
עח
עט
פ
פא
פב
פג
פד
פה
פו
פז
פח
פט
צ
צא
צב
צג
צד
צה
צו
צז
צח
צט
ק
קא
קב
קג
קד
קה
קו
קז
קח
קט
ר
רא
רב
רג
רד
רה
רו
רז
רח
רט
ש
שא
שב
שג
שד
שה
שו
שז
שח
שט
ת
תא
תב
תג
תד
תה
תו
תז
תח
תט
י
יא
יב
יג
יד
יט
כ
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
ל
לא
לב
לג
לד
לה
לו
לז
לח
לט
מ
מא
מב
מג
מד
מה
מו
מז
מח
מט
נ
נא
נב
נג
נד
נה
נו
נז
נח
נט
ס
סא
סב
סג
סד
סה
סו
סז
סח
סט
ע
עא
עב
עג
עד
עה
עו
עז
עח
עט
פ
פא
פב
פג
פד
פה
פו
פז
פח
פט
צ
צא
צב
צג
צד
צה
צו
צז
צח
צט
ק
קא
קב
קג
קד
קה
קו
קז
קח
קט
ר
רא
רב
רג
רד
רה
רו
רז
רח
רט
ש
שא
שב
שג
שד
שה
שו
שז
שח
שט
ת
תא
תב
תג
תד
תה
תו
תז
תח
תט

יעקב שייפער דער פיאָנער

פון א. זאָלאָדענקאָ

דיריגענט פון כאָר אין פאַרײַ, פראַנקרײַך.

דער נאָמען פון יעקב שייפער איז נישט אומבאָקאַנט ביי דער אידישער באַפעלקערונג אין פאַרײַז. די וועלכע האָבן נאָכגעפּאָלגט די טעטיקייט פון דעם אידישן פּאָלקס-כאָר אין לויף פון די לעצטע 20 יאָר, האָבן זיך געקאַנט באַקענען מיט אַ היפשער צאָל געזאַנגען פון יעקב שייפער. ווער קען עס ניט, למשל, דאָס ליד „וויקלט פאַנאַדער די פּאַנען די רויטע“, דאָס „וויגליד“, „הויב אויף דינע אויגן, אַ פּאָלק“, „רוקנס איינגעבויגן“, די אַראַטאַריע „צוויי ברידער“ לויט י. ל. פּרץ, און אַ גרויסע צאָל דורך אים האַרמאָניזירטע פּאָלקס-לידער? אָבער דער ברייטער עולם ווייסט מסתמא ווינציקער אַז דער פאַרזער אידישער פּאָלקס-כאָר האָט צו פאַרדאַנקען יעקב שייפערן אַלס גרינדער און לייטער פון אידישן מוזיק-פאַרבאַנד, די גרעסטע טייל פון זיין רעפערטואַר, און, ווירקלעך, די קאַלעקציע „געזאַנג און קאַמף“ פון איי-דישן מוזיק-פאַרבאַנד, וואָס איז געגרינדעט געוואָרן דורך יעקב שייפער, איז ביז דער גאָר לעצטער צייט געווען דער הויפט-קוואַל פונעם רעפערטואַר פון אידישן פּאָלקס-כאָר.

אַן אויסעראַרדנטלעכע געשטאַלט איז געווען דער דאָזיקער יונגער סטאַליער, וועלכער איז אין 1910 אָנגעקומען פון זיין קליינעם אוקראַינישן שטעטל קיין שיקאַגע. אַדאַנק זיין עכטער ליבשאַפט פון מוזיק און אויך אַדאַנק זיין עקשנות, שטודיום און ענטוויאַזם האָט זיין פערזענלעכקייט געלייגט אַ חותם אויף אַ גאַנצער באַוועגונג פון רעוואָלוציאָנערער פּאָלקס-מוזיק.

יעקב שייפער האָט מיטגעווירקט צו דער גרינדונג פון צענדליקער כאָרן און מאַנדאַלין-אַרקעסטערס אין די פאַראייניקטע שטאַטן. ער האָט אַליין אָנגעפירט מיט אייניקע פון זיי און ער האָט נאָך געפונען צייט צו שאַפן 10 אַראַטאַריעס, אַ 50 אַריגינעלע לידער, אַ 100 האַרמאָניזאַציעס און באַארבעטונגען פון פּאָלקס-לידער און אויך לידער פון אַנדערע קאַמפּאָזיטאָרן. און דאָס אַלץ אין לויף פון אינגאַנצן 48 יאָר לעבן!

אַ גרויסער טייל פון זיינע ווערק איז נאָך ניט פאַרעפנטלעכט געוואָרן, אַנדערע זיינען שוין אויסגעשעפּט. דאַרף מען דעריבער אויסדריקן אָנער-קענונג דעם אידישן מוזיק-פאַרבאַנד אין אַמעריקע, פאַרן האָבן אַרויסגעגעבן צו דעם 15טן יאַרצייט פון יעקב שייפער דאָס לוקסוס-זאַמלבוך פון 22 לידער „איך הער אַ קול“.

הגם עס האָבן אין דאָזיקן זאָמלבוך ניט געקענט אַריינגענומען ווערן די גרויסע ווערק, די אַראַטאָריעס און די סצענישע מאַנטאָזשן, גיט פונדעסט־וועגן דאָס בוך „איך הער אַ קול“ מיטן אויסוואַל פון די סאַמע כאַראַקטע־ריסטישע לידער, אָן אַלגעמיינעם איבערבליק איבער שייפערס ווערק. מיר געפינען דאָ קאַמפּס־לידער צו די טעקסטן פון דוד עדעלשאַט, יוסף באַוואַזווער, מאַריס ווינטשעווסקי, י. א. ראָנטש און אַנדערע, הומאָריסטישע לידער, וויג־לידער, ליבע־לידער, לידער פון פאַרשיידענע מלאכות, קינדער־לידער און אויך אייניקע האַרמאָניזאַציעס פון יידישן פּאָלקלאָר. עס פּי־גורירן אויך צווישן די לידער 2 שאַפונגען, וועלכע האָבן אַ היסטאָרישן אינ־טערעס; זיי דריקן גלייכצייטיק אויס דעם גרויסן יראת־הכבוד פאַר יעקב שייפערן. די דאָזיקע צוויי לידער זיינען ווי צוויי מערקצייכנס אינעם קורצן, אָבער פלאַמיק־שאַפּערישן לעבן פון גרויסן מוזיקער; דאָס איז דאָס ליד „צום זיג“, איינע פון זיינע ערשטע ווערק, געשריבן אין 1916 און דאָס ליד „שנעל לויפן די רעדער“ וואָס איז דורך אים געשאַפן געוואָרן אין 1936 פאַר זיין טויט.

עס איז אוממעגלעך אַרויסצוברענגען אין די עטלעכע שורות די גאַנצע באַדייטונג פון יעקב שייפער אַלס אידישער פּראָגרעסיווער מוזיקער. אַגב, ברענגט עס אַרויס מיט פּיל דורכדרינגלעכער פאַרשטענדעניש ג. בוכוואַלד אין דעם אַריינפיר־וואָרט צום דאָזיקן זאָמלבוך, וואָס ער האָט אַ נאָמען געגעבן „די שייפער־טראַדיציע“. די שייפער־טראַדיציע, דאָס איז די פּאָלקס־טראַדיציע, דאָס איז די רעוואָלוציאַנערע טראַדיציע, דאָס איז די מוזיק צום דינסט פון אַן אידעאָל, דאָס איז די מוזיק וועלכע באַמיט זיך צו ווערן אַ טייל פון טאַג־טעגלעכן לעבן, פון אונדזערע פּריידן און ליידן, דאָס איז די מוזיק, וואָס שטרעבט אונדז צו דערמוטיקן אין אונדזער קאַמף פאַר אַ בע־סער לעבן. דאָס איז די טראַדיציע פון רעאַליזם אין דער מוזיק, ווייל זי נעמט אירע טעמעס פונעם לעבן און גיט זיי דערנאָך צוריק דעם לעבן אין אַ קינסטלערישער פאַרם, אָנגעלאָדן מיט טיף דורכדרינגענדיקער עמאַציע. דער פּאַקט, וואָס יעקב שייפער האָט געשריבן בעיקר וואַקאַלע מוזיק, האָט אים פאַרהיט פון די שטרויכלונגען פון פאַרמאָליזם גראַד אין אַ צייט־אַפּשניט, בעת וועלכן אַ גרויסע צאָל מוזיקער האָבן עס נישט אויסגע־מיטן.

אין זיינע קאַמפּאָזיציעס באַנוצט יעקב שייפער מערסטנטייל אַ פשוטע, אוממיטל באַרע מוזיקאַלישע שפּראַך וואָס איז צוטריטלעך פאַר די ברייטע מאַסן צוהערער. אָפט שפּט ער זיין מעלאָדישע אינספּיראַציע פון דער אי־דישער פּאָלקס־נגינה אָדער פון דער אידישער ליטורגישער טראַדיציע (האָט ער דען נישט פאַרבראַכט אַ העלפט פון זיין יונג פאַרשניטענעם לעבן אין די שולן צוערשט אַלס משורר און דערנאָך אַלס כאַר־דיריגענט?); אין אַנדערע קאַמפּאָזיציעס דאַמינירן דער סטיל און די גזעצען פון דער

קלאסישער מוזיק.

דער וועזנטלעכסטער פאקטאָר אינעם שאַפן פון יעקב שייפער איז, לויט מיין מיינונג געווען, זיין כסדרדיקער און ענגער קאָנטאַקט מיטן ברייטן מאַסן-עולם, ווי אויך זיין קעמפּערישע טעטיקייט אין דער אַרבעטער-באַ-וועגונג. אַט דאָס אַלץ און דער פּאַקט, וואָס ער האָט געפונען אין אַמעריקע אַ ברייט פעלד אַנצואווענדן זיין טאַלאַנט, האָט גורם געווען אַז יעקב שייפער זאָל ווערן דער פּיאָנער פון דער אידישער פּראָגרעסיווער מוזיק.

עס לעבט זיין ליד!

פון סעס ליפצין

... אַט, דאַכט מיר, שטייט שייפער אַנטקעגן

און גיט מיט די הענט אַ צעפיר —

צעזינגען זיך רייען נאָך רייען,

שפּילט יעדער ביין פון קלאַוויר.

און ער וועקט און ער רופט די געדריקטע,

צו שפּאַנען — און ניט ווערן מיד

און ווייטער און שטאַרקער פאַרשפּרייטן

זיין אַנזאָג — דורך קלאַנג פונעם ליד.

נאָר פּלוצעם, אזוי שטיל איז געוואָרן,

פאַרלאַשן עס האָט זיך אַ שטראַל ...

אין מיטן פון שטורמישע קלאַנגען

געקומען איז אַ טרויער-פינאַל.

דאָס האָבן די מעג שווערע אַרבעט

פאַראַנקערט זיין האַרץ אין דער שטיל ...

נאָר רואיק! זיין ליד וועט ניט שווינגן —

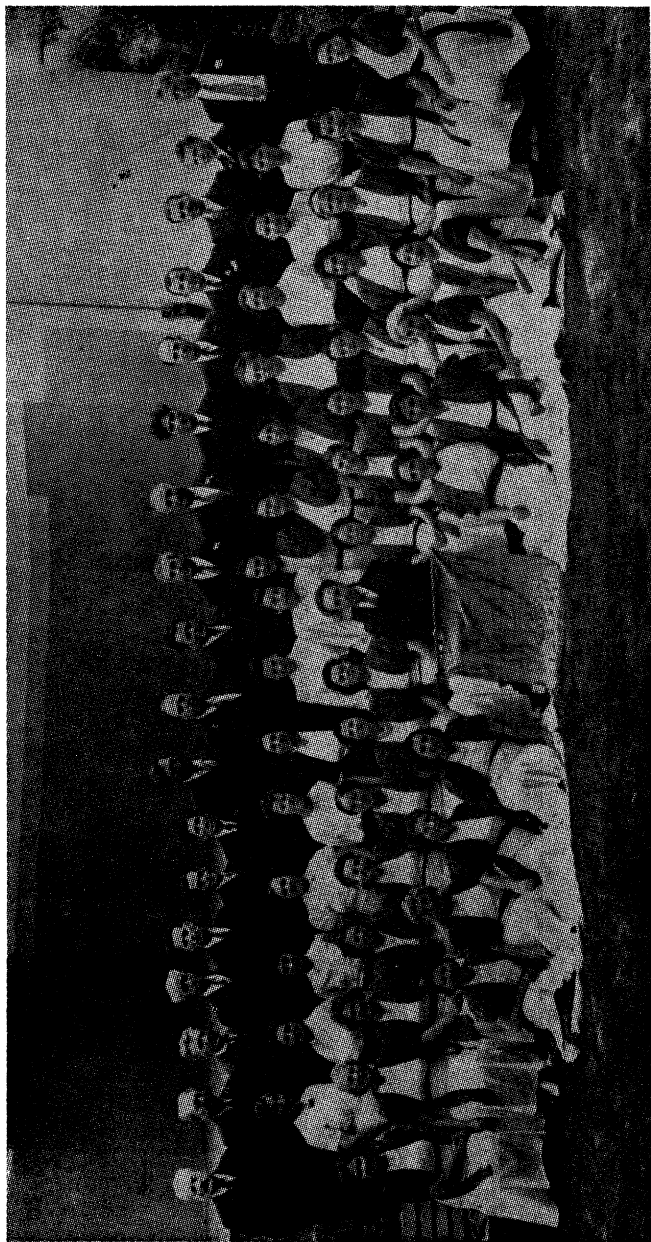
ס'וועט רופן, ס'וועט וועקן צום ציל!

עס האָט בלויז זיין האַרץ אַפּגעשמעלט זיך,

דורך אַנגריף פון אַ בלוטיקן קראַמף;

דאָס ליד שייפערס לעכט און וועט לעבן —

ווי דער זיג פון אַרבעטער-קראַמף!

מאגם-מאָר, לאַס-אַרזשעלעקס, מיטאַ צעפּקוין, דיריגענט, 1942

אַ דער ינערונג

פון מ. צעפקין

מישא צעפקין איז אַ וועטעראַן-דיריגענט פון אירישן סוויזק-פאַרבאַנד

יענעם אָונט איז יעקב שייפער אַריינגעקומען אין לאַקאַל פון געזאַנג-פאַראיינ (קאַאָפּעראַטיווע קאַלאָניע) מיט האַסטיקע טריט. ער איז כמעט ווי צוגעלאָפּן צו דער פּלאַטפּאָרמע, אויף וועלכער ס'איז געשטאַנען די פּיאַנאַ און אַן שום הקדמות גענומען רעפּעטירן מיט די אַלטן — אין דער פּאַרמע פון וואַקאַלע איבונגען — זייער באַגלייט-מעלאָדיע צום ערשטן פּערו פונעם וויגליד „שלאָף מיין קינד, שלאָף כסדר“ (שייפער איז אַקאַרשט פאַרטיק געוואָרן מיט זיין אַראַנזשירונג פון נאָרוואַס דערמאַנטן פּאַלקס-ליד, און ער איז געווען שטאַרק נייגעריק צו הערן עס זינגען).

שוין ביי דער ערשטער פּראָזע פון דער ניי-געשאַפּענער מעלאָדיע, געבויט אויף די זיך ווידערהאַלענדיקע דעמאָנסטראַטיוו-עמאַציאָנעלע קלאַנגען: פאַרע, פאַרע, פאַרע זיינען די זינגער פאַרכאַפט געוואָרן פון איר שיינקייט, איר אויסדרוקספּולקייט. אינעם לויטערן באַגינען האָט זיך שוין געפּילט דער אַנקום פון דער ליכטיקער זונקייט ...

עס נעמט ניט לאַנג, און די גאַנצע אַלטאַ מעלאָדיע קלינגט שוין אין איר פּולער פּרעכטיקייט, הערלעכקייט, פאַרבן-רייכער ניואַנסירונג און וואַרהאַפּ-טיקייט. די אַלטן זינגען און ווידערהאַלן די מעלאָדיע אַן אויפהער: זיי ווילן זיך ניט געזעגענען מיט דער געראַטענער שאַפּונג! זיי זינגען מיט פּייער און ברען. פּנימער רויטלען זיך. אויגן פּינקלען. די באַגייסטערונג וואַקסט, און אומדערוואַרטעט, ספּאַנטאַן ציט עס אַריין דעם פּולן כאַר. עס זינגען שוין איצט די אַלטאַ מעלאָדיע „קינד און קייט“, און די שטייגנדיקע התלהבות פאַרוואַנדלט זיך אין אַ מין תּפּילה בצבור ...

איך איך — אין מיין ווינקל אַלס צוהערער — בין שטאַרק פאַרכאַפט, כמעט פאַרשיכורט פון די הערלעכע קלאַנגען, דער וואונדערלעך געשאַפּענער אַטמאָספּערע.

איך דערפּיל, אַז שייפער וועט דאָ אונדז היינט אָונט מוכה זיין מיט אַן אַראַנזשירונג פון אויסערגעוויינטלעכן פאַרנעם, מיט אַ שאַפּונג פון טיפּוּ-ניקער באַדייטונג.

די טיפּ-פּייערלעכע שטימונג הערשט און באַהערשט אונדז אַלעמען אויך,

ווען די טענאָרן לערנען און זינגען מיט גרויס אחריות און געפיל זייער לידיש-צארטע באַגלייט-מעלאָדיע, געבויט אויף די עמאַציאָנעל-פּונדאַמענטאַלע טע-נער: רע-סי, רע-סי, רע-סי, אַ נאַטירלעך קאַנסעקווענטע מעלאָדיע וואָס וואַקסט אַרגאַניש אַרויס פון די פּרעכטיקע אַלטאַ געזאַנגען.

באַלד דערהערן מיר, ווי אויך די באַסן אינטאַנירן מיט ווירדע, גע-לייטערטער טאַן-קוואַליטעט זייער האַרמאָניש-גאַליפּאַנישן אַקאַמפּאַנימענט, און דער ערשטער פּאַעטישער פּערז פּונעם פּאַלקסליד, געזונגען פון די סאַפּראַנאַס האַרציק, געפילפול, מיט קלאַרער דיקציע, אַ באַקליידטער אין בגדי מלכות, באַקומט זיין תקון, זיין געהעריקע אידייאַיש-עמאַציאָנעלע אויסטייטשונג. אין זאַל הערשט איצט אַ באַזונדער מין צויבערלעכע ערנסטיקייט. אַ היי-ליקע שטימונג שוועבט דאָ אַרום צווישן די פיר ווענט!

עס רעדט, דערציילט, מאַנט, ווייטיקט ממש די צערפולע, מיט אומעט און רחמים דורכגעזאַטע שייפּער מוזיק צו די וואונדערלעך פשוטע רייד פון דער באַטריבטער מאַמע, וואָס זאַגט אָן איר קינד, אַז עס וועט ווערן „מיט לייטן גלייך“ און געוואויר ווערן דאָן „וואָס הייסט אַרעם און וואָס הייסט רייך“.

און אַט ברויזט און שטורעמט די מוזיק מיט געבייזער און צאַרן, ווען די באַסן מיט די טענאָרן צעשאַלן דעם פּראָטעסט, דעם וויי-געשריי-אומרעכט וועגן די „טייערסטע פּאַלאַצן, די רייכסטע הייזער“, און אין וועלכע עס טוט וואוינען ניט זייער בויער, נאָר „דער רייכער מאַן“.

דער פּרעכטיקער געפּלעכט פון וואָרט און קלאַנג דרינגט אַריין טיף אין מוח, האַרץ און נשמה פון יעדן איינעם פון אונדו. דערהויבענע, געליי-טערטע פּאַרלאָזן מיר די אומפּאַרגעסלעכע פּראַבע.

אין יענער נאַכט איז געבוירן געוואָרן אַ גרויס אומשטערבלעך ווערק. אין יענער נאַכט האָט יעקב שייפּער אַריינגעשריבן אַ גלאַרייכן קאַפיטל אין דעם אוצר פון דער פּראַגרעסיווער אידישער פּאַלקס-קולטור.

אידישער פּאַלקס כאָר, פּעטערסאַן, נ. דזש.
מאַקס העלפּמאַן, ריריגענט, 1945

אַ בריוו צו שייפערן פון סעקרעטאַר פון דער מוזיק ליגע אין סאַוועטנפּאַרבאַנד

כאַרקאָוו, דעם 10טן יולי, 1936.

טייערע חברים שייפערס,

אייער בריוו האָב איך דערהאַלטן. און געלייענט אים פאַר דער גאַנצער קאַפעליע. די חברה זיינען זייער צופרידן, וואָס איר קלייבט זיך צו אונדז קומען. טייערער שייפער! וועגן קאַמפּאָזיציעס שיקן וואָס איר בעט מיך, קען איך שרייבן פּאָלגנדעס: איר ווייסט גאַנץ גוט, אַז אויך ביי אונדז איז מיט כּאַראַלע קאַמפּאָזיציעס שווער, איבערהויפט אידישע. ביי אונדז האָט מען זיך איצט גענומען צו פּאָלקס-לידער און די גאַנצע אויפּמערקזאַמקייט גיט מען אָפּ דעם פּאָלקס-ליד. איז דערווייל קיין רעוואָלוציאָנערע לידער שרייבט מען ניט.

דער חבר זאַגראַניטשני און פיינטוך האָבן פאַר דער לעצטער צייט באַאַרבעט עטלעכע אידישע פּאָלקס-לידער: „ביי אַ טייכעלע“, וואָס האָט טו געהאַט צו מיר, „אַט אַזוי נייט אַ שניידער“, „ליולינקע“, „דער פּאַסטוכל“, „ביי דעם שטעטל שטייט אַ שטיבל“, און אויך פאַר טאַלאַ פּאָלקס-לידער. אויב אייך אינטערעסירן די לידער, שרייבט מיר, וועל איך דאָס איבערשרייבן און אייך אַרויסשיקן. ח' שייפער! ביי אונדז האָבן די לידער אַ גרויסן דערפּאָלג, נאָר מיר דוכט זיך, אַז ביי אייך מוז מען האָבן מער לידער פון רעוואָלוציאָנערער טעמאַטיק, נאָר באַקאַנען זיך מיט די לידער קאָן ניט שאַטן.

דעם 25טן יולי גייען מיר אין אורלויב ביזן ערשטן סענטיאַבער. און דערנאָך טרעטן מיר צו אויפּסניי מיט נייע קרעפטן צו דער אַרבעט. ביי אונדז איז אויך שלעכט מיט נייעם רעפּערטואַר. קיין אידישע נומערן שרייבט מען ניט, און אַז מען שרייבט שוין יאָ, איז ניט שטענדיק גוט. ח' שייפער! ווען איר זאָלט געווען זיין אין רוסלאַנד, וואָלט איר אונדז רייך געמאַכט מיט נייע קאַמפּאָזיציעס.

דער גאַנצער קאַלעקטיוו און ח' זאַגראַניטשני גריסן אייך הערצלעך. אַ גרוס פון מיין פרוי און טאָכטער. אייער בעסטער גוטער פריינט,

מ. בושקאַניעץ.

אַ פּלאַמיקן גרוס צו אייערע חברים פון כּאַר.

יעקב שייפערס אַ בריוו צו דעם קאָמפּאָזיטאָר שנייערסאָן אין מאַסקווע

ניו-יאָרק, נאָוועמבער 13, 1934.

מיין טייערער חבר שנייערסאָן,

אַנטשולדיקט פאַר ניט שרייבן אַזוי לאַנג. איך שווער אייך, אַז איך אַרבעט אַזוי שווער און אַנגעשטרענגט, אַז איך האָב מורא, אַז איך וועל באַלד פיזיש צוזאַמענברעכן.

איך וויל דאָ נאָכאַמאָל דערמאָנען, אַז די גאַנצע מאַטעריאַלן וואָס איר האָט מיר געשיקט האָב איך באַקומען, איינשליסנדיק בערעגאַווסקיס בוך מיט אידישע פּאַלקס-לידער.

איך ווייס ניט פאַרוואָס איר האָט מיר אויפגעהערט צו שיקן נייע מאַטעריאַלן. מיר דוכט זיך, אַז איך האָב אויסגענוצט אייערע מאַטעריאַלן מער ווי עמעצער אַנדערש. ניט נאָר האָבן מיר דאָס איבערגעדרוקט אין אידיש, נאָר עס ווערט איצט געזונגען פון אַלע אונדזערע כאָרן. בעט איך אייך אונדו צושיקן וואָס מער מאַטעריאַל, ווייל מיר נויטיקן זיך אין דעם. איך וויל אייך פרעגן פאַרוואָס איר פּובליקירט ניט שיינינס קאַמפּאָזיציעס. מיר דוכט זיך, אַז ער איז איינער פון אונדזערע פיינסטע קאַמפּאָזיטאָרס.

וועגן בערעגאַווסקיס בוך. פאַרשטייט זיך, אַז אין בוך איז פאַראַן אַ גרויסער און וואונדערבאַרער מאַטעריאַל. אָבער איך פאַרשטיי ניט, פאַרוואָס ער האָט געשריבן אַלץ אין איין שליסל. דער רעגיסטער איז אַפּטמאָל אַזוי הויך, אַז עס קוקט אויס ווי אַן אַבסורד. אויב עס זיינען פאַראַן אורזאַכן דער-פאַר, שרייבט מיר.

איצט איבער דער דיסקוסיע פון אונדזער מוזיק-ליניע:

... ביז צו אַ געוויסער מאָס האָבן די חברים דאָ צוגעגעבן, אַז דאָס מאַסן-ליד דאַרף זיין אַזוי פרימיטיוו און פּאַלקסטימלעך ווי מעגלעך. אַ פאַר פיינע ביישפילן האָבן מיר שוין, ווי אדאמיאנס „סטענד גאַרד“, און זיג-מייסטערס „סקאַטסבאָראָ“. אָבער דאָס אַלץ. קומען זיי אָבער צום כאָר, דאָן קריכן זיי אויף די גלייכע ווענט. און דער כאָר אינטערעסירט מיך מער ווי אַלץ. ווייל ווי איך דענק איז דער כאָר דערווייל אין די קאַפּיטאַ-ליסטישע לענדער דער ווירקזאַמטער אינסטרומענט צו באַווירקן די מאַסן סיי אין צוציען זיי צום רעוואָלוציאָנערן קאַמף, סיי אין באַפרידיקן זייערע

מוזיקאלישע באַדערפענישן. זײַער אַרקעסטער איז דערווייל פאַר אונדז אַ חלום. ווייל ניט מיר האָבן די אינסטרומענטן דערפאַר, ניט מיר האָבן די מוזיקער טעכניקער, אויסער אפשר אַרקעסטערס פון ליבהאַבער־אינסטרומענטן, ווי מאַנדאַלין און באַלאַלאַיקע. אָבער זיי זיינען ניט אַזוי ווירקזאַם. מיט אַ כאָר איז שוין עפעס אַנדערש. יעדער אַרבעטער קאָן אַריין אין כאָר, און נאָך אַ פּאָר יאָר טרענירונג, ווערט ער אַ גוטער מיטגליד פון כאָר און קאָן טאַקע זינגען. דאָס האָט מיך מיין 20־יאָריקע דערפאַרונג געלערנט.

דער כאָר האָט אַ וועלט מיט מעלות. די מענטשלעכע שטימע איז דער ווירקזאַמסטער אינסטרומענט. דער כאָר זינגט מיט ווערטער וואָס האָט אַ באַלדיקע ווירקונג אויפן צוהערער. און די טעכניק איז ניט אַזאַ שווערע ווי ביי אַן אינסטרומענט.

דעריבער דענק איך, אַז אונדזער אַריענטאַציע וואָלט געדאַרפט זיין אויף כאָר קאַמפּאָזיציעס.

... מיר קאַנען נוצן די מעטאָדן פון די קלאַסיקער, ווייל זיי האָבן געוואוסט ווי צו שרייבן פאַר כאָר. זייערע רעליגיעזע כאַראַלן וועט מען קאַנען נוצן מיט דער צייט, ווייל אין זיי איז פאַראַן באַגייסטערונג פונעם העכסטן סאַרט. אָבער ביי אונדז דאַרפן מיר שאַפן קאַמפּאָזיציעס אויף פּראָ־לעטאַרישע טעקסטן.

... באַך, הענדעל, בעטהאָווען, מאַצאַרט, וואַגנער א. א. זיינען געווען גרויסע מייסטערס. נאָר אַנשטאַט וואָס זיי זיינען ביז אַהער געווען דאָס אייגנטום פון אַ הייפעלע, זאָלן זיי ווערן דאָס אייגנטום פון אַרבעטער.

פּאַנאָרענישע און אַנדערע פּאַנאָרענישע

א ק ט י א ב ע ר

רעזאַליוציאַנערע אַראַטאַריע ●

קלעסן פון פּאַנאָרענישע וויכער.
טויט פון אַנדערע פּאַנאָרענישע
קאַמפּאָזיציעס י. י. י. י. י.

פּאַנאָרענישע און קינדער וויכער קאַמפּאָזיציעס.
קלעסן פון אַנדערע פּאַנאָרענישע וויכער.

פּאַנאָרענישע און קינדער וויכער
קלעסן פון אַנדערע פּאַנאָרענישע וויכער

ווען שייכער האָט דיריגירט „אַקטיאָבער“ אין באַרקאָוו, אין 1932

אַשר מאַנסאָוויטש

דער מוזיקער און
י. שיפערס נאָענטער פריינט

פון י. א. ראָנטש

• • •

אַשר מאַנסאָוויטש

ווען דער אַרבעטער־רינג אין שיקאַגע האָט מאַי, 1919, געעפנט דריי אידישע קינדער־שולן אין פאַרשיידענע טיילן שטאָט, איז געוואָרן אַ פּראָבלעם פון אויפקלערן די עלטערן וועגן דער וויכטיקייט פון שיקן אַ קינד אין אַ שול וואו מען לערנט מאַמע־לשון און ניט „היברו“. מען האָט געפרואווט פאַרשיידענע מיטלען וואָס האָבן זיך ניט איינגעגעבן. נאָר ווען עס איז דורכגעפירט געוואָרן דער ערשטער קינדער־קאַנצערט און עס איז אויפ־געטראָטן דער ערשטער קינדער־כאָר פון די שולן אונטער דער לייטונג פון אַשר מאַנסאָוויטש, האָט גאַנץ שיקאַגע אָנגעהויבן זינגען די לידער וואָס דער קינדער־כאָר האָט אַרויסגעבראַכט.

אַשר מאַנסאָוויטש האָט דורך דעם מיטל צוגעצויגן הונדערטער נייע קינדער אין די שולן. יעדער קאַנצערט איז פון דאָן אָן געווען אַ יום־טוב אין שטאָט, אַ דאַנק דעם קינדער־כאָר וואָס האָט אַזוי האַרציק געזונגען אידישע פּאָלקס־לידער.

דאָס איז געווען די בליע־פּאַכע פון דער קינדער־שול־באַוועגונג אין שיקאַגע. ניט בלויז האָט דער כאָר זיך פּאָפּולער געמאַכט, נאָר עס זיינען אויך אַרויסגעטראָטן קינדער־סאָליסטן צוזאַמען מיטן כאָר, עס זיינען דורכ־געפירט געוואָרן אינסצענירונגען פון פּאָלקס־לידער און דער נאָמען אַשר מאַנסאָוויטש איז געווען אויף די ליפּן פון טויזנטער אידן, וואָס האָבן הנאה געהאַט פון די קינדער־קאַנצערטן.

אַשר מאַנסאָוויטש איז געבוירן געוואָרן אין קרעמענעץ און איז געווען

יעקב שייפערס אַ יוגנט חבר און ער האָט געהאַט אַ שטאַרקע ווירקונג אויף שייפערן אַ דאַנק זיין גרויסער קענטעניש פון אידישן פּאָלקלאָר און איבערהויפּט פון חסידישע ניגונים.

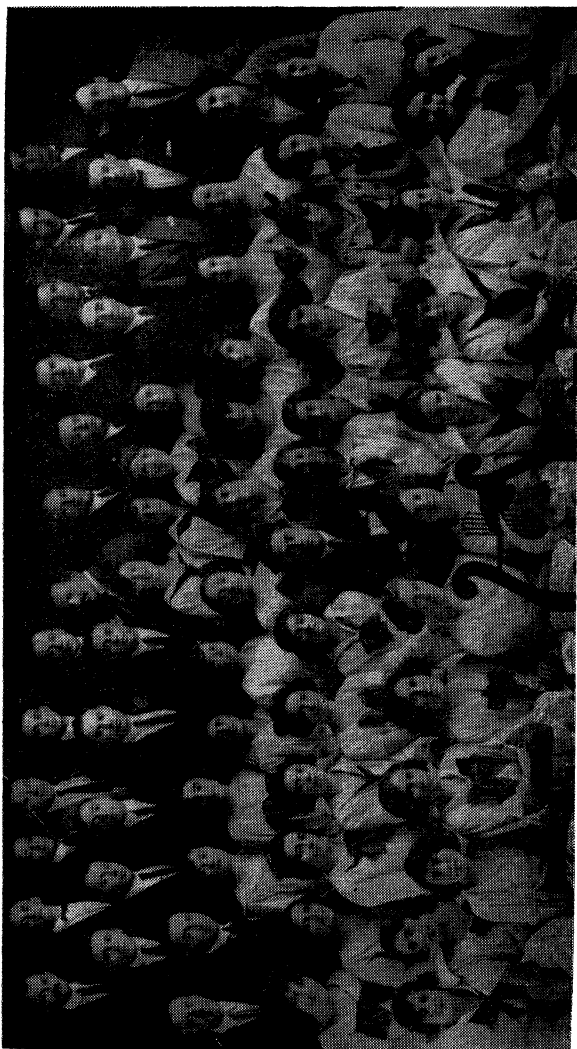
ווען שייפער האָט פּאַרלאָזן שיקאַגע איז זיין כּאָר אָנגעפירט געוואָרן פון זארי גאַטפריד און מענדי שיין. שפּעטער האָט מען זיך געווענדט צו אַשר מאָנסאָוויטש, אַז ער זאָל איבערנעמען דעם כּאָר. ער האָט דאָס געטאָן מיט גרויס ענטזיאַזם און זיך פּאַרמאַסטן איינצופירן קלאָסן פאַר לייענען נאָטן און האַלטן לעקציעס איבער מוזיק. ער האָט זיך אונטערגענומען אויפֿ-צופירן מיטן כּאָר מענדעלסאָנס אַראַטאָריע „אליהו“, צו וועלכער ער האָט צוזאַמען מיטן דיכטער מאַטעס דייטש אָנגעשריבן אַ נייעם טעקסט. די אַראַטאָריע איז אויפגעפירט געוואָרן מיט אַ סימפּאָנישן אַרקעסטער אין דעם גרויסן אַרקעסטער זאַל.

אַשר מאָנסאָוויטש האָט אויך אָנגעפירט מיט דעם פּאָלקס-כּאָר אין מילוואַקי.

צום באַדויערן איז אַשר אינגיכן קראַנק געוואָרן און ער איז שוין מער ניט געקומען צו זיך. ער איז געשטאַרבן אין עלטער פון 42 יאָר. אַשר מאָנסאָוויטש איז אויך געווען אַ קאַמפּאָזיטאָר, נאָר צו באַשיידן אַרויסצוקומען מיט זיינע ווערק אין דער עפנטלעכקייט. עס איז באַוואוסט דער פּאַקט, אַז ווען ער האָט זיך געטראָפן מיט שייפערן ביי דער קאַנווענשאַן פון מוזיק-פּאַרבאַנד אין קליוולאַנד, האָט ער שייפערן אָנגעטרויט, אַז ער האָט אָנגעשריבן אַ קאַנטאַטע צו י. א. ראַנטשעס ליד „מען רופט“. ער האָט דאָס פאַר שייפערן געשפילט אויף דער פּיאַנאָ און שייפער האָט אים געראַטן. אַז ער זאָל דאָס איינזינגען מיט זיין כּאָר אין מילוואַקי. אַשר האָט ניט געוואוסט, אַז שייפער האָט צו דעם ליד פון פריער געהאַט געשריבן מוזיק און אַז ער האָט שוין דאָס אָנגעהויבן איינשטודירן מיט דער „דאָן טאַנער“ סעקציע אין ניו-יאָרק. ווען שייפער איז צוריקגעקומען פון דער קאַנווענשאַן, האָט ער פאַר זיין פרוי לאה און פאַרן מחבר פון ליד דערקלערט, אַז ער וועט מער די קאַמפּאָזיציע ניט זינגען און ער האָט גלייך אויפן פּלאַץ צעריסן זיין ווערק. זיין מאַטיוו איז געווען: זאָל אַשרס „מען רופט“ געהערט ווערן.

אַשר האָט אָבער באַלד פּאַרלאָזט דעם כּאָר. די קאַמפּאָזיציע איז ניט געזונגען געוואָרן.

מיטן פּריצייטיקן טויט פון אַשר מאָנסאָוויטש האָט די אידישע מוזיק וועלט פּאַרלירן אַ וואונדערבאַרע פּערזענלעכקייט, וואָס איז געווען אַ קוואַל פון עכט אידישע ניגונים און וואָס וואַלט אונטער בעסערע אומשטענדן באַרייכערט דעם אוצר פון אידישן פּאָלקס-כּאָר. זיין פּריצייטיקער טויט האָט אַרויסגערופן גרויס טרויער ביי די פיל תלמידים און פריינט וואָס האָבן אים שטאַרק ליב געהאַט.

עזר טקאטור באר וון 1921, יעקב טייטל, דרייטע

וואָס זאָלן מיר זינגען און שפּילן?

פון יעקב שייפער

מיר זיינען אַ פּראָלעטאַרישע אַרגאַניזאַציע. אונדזער פּראָגראַם וואָלט באַדאַרפט זיין קלאָר. אין אונדזערע דעקלאַראַציעס איז אפשר פאַראַן אַ מאָס פּראָלעטאַרישע קלאַרקייט. אין אונדזער פּראָקטישער אַרבעט פּאַלגן מיר אָבער קוים וועלכע־עס־איז באַשטימטע פּראָגראַם. אמת, מיר זיינען נאָך זייער יונג. קיין פּראָגראַם האָט פאַר אונדז קיינער נישט אָנגעגרייט. פון די בירגערלעכע כאָרן האָבן מיר אין דעם פּרט גאַרנישט נישט געקענט לערנען. זיי האָבן שטענדיק איין טענה — אַז אין מוזיק דאַרף מען גאַרנישט וועלן. מוזיק איז מוזיק.

עס פאַרשטייט זיך, אַז מיר דענקען אַנדערש. מיר האַלטן, אַז פון מוזיק דאַרף מען עפעס וועלן, און מיר דענקען, אַז מיר ווייסן שוין וואָס מיר ווילן. אָבער אין אונדזער אַרבעט איז דאָס נישט צו מערקן.

שטייען מיטגלידער פון ניו־יאָרקער פרייהייט געזאַנגס־פאַראיין און אַמפּערן זיך — צי דאַרף מען זינגען אַזאַ קאַמפּאָזיציע ווי „צוועלף“. „סטייטש“, זאַגט איינער, „מיר טאָרן נישט פאַרנעמען אונדזער צייט מיט אַזאַ גרויסער קאַמפּאָזיציע. מיר דאַרפן איינזינגען קלענערע לידער. צוליב כמה וכמה טעמים. אַזאַ גרויסע קאַמפּאָזיציע מאַטערט אויס דעם כאָר. מיט קלענערע לידער קען מען דינען דער אַרבעטער־באַוועגונג“. ענטפּערט דער צווייטער: „און וואו זאָל מען דיר נעמען קלענערע לידער, אַז קיינער שאַפט זיי נישט?“ און דאָ ווערט ער אַ ביסל ערנסטער און אַרגומענטירט ווייטער: „אונדזער אויפגאַבע איז אַ גרעסערע ווי דו שטעלסט זיך פאַר. ערשטנס, דאַרפן מיר זיך נישט אַראַפּלאָזן צום עולם, נאָר דעם עולם אויפהייבן צו אונדז. צווייטנס, זיינען מיר אַ פּראָלעטאַרישע קולטור־אַרגאַניזאַציע, צו אונדז באַ־לאַנגט די צוקונפט. מיר דאַרפן שאַפן אונדזער אייגענע קולטור. מיר דאַרפן נישט נאָר באַזאָרגן די אַרבעטער־באַוועגונג מיט אַ פאַר לידלעך פאַר איצט, נאָר מיט גרעסערע זאַכן פאַר שפּעטער“.

אין דער צייט ווען אין שיקאַגע און ניו־יאָרק איז מען שוין אַזוי ווייט אַוועק, שטייט נאָך ערגעץ אין אַ שטעטל אַ דיריגענט מיט אַ כאָר און מאַטערט זיך איבער אַ באַנאַל לידל, וואָס סיי די ווערטער זיינען נישט רע־וואָלוציאַנער און נישט ליטעראַריש, סיי די מוזיק איז נישט אויסגעהאַלטן. כדי מיר זאָלן קענען אַנגיין מיט אונדזער אַרבעט אויף אַ סיסטעמאַטישן

און אויסגעהאלטענעם שטייגער, דארפן מיר זיך שטעלן און פארענטפערן די פאלגנדיקע פראקטישע פראגן:

(1) זאלן מיר זינגען קאמפאזיציעס פון די וועלט-קלאסיקער?
(2) אויב יא — וועלכע זאלן מיר זינגען, און צי דארף דער טעקסט איבערזעצט ווערן אָדער איבערגעאַרבעט ווערן?
(3) דארפן מיר זינגען קאמפאזיציעס פון אַ גרעסערן פארמאט, אָדער נאָר קלענערע לידער?

(4) דארפן מיר זינגען פאלקס-לידער? אויב יא — וואסערע? אויך די פראגע וועגן דערמוטיקן קאמפאניסטן צו שאפן פאר אונדז רעפערטואר דארף פארנעמען אַ וויכטיקן פלאץ.

אויב מיר וועלן אָט-די פראגן פארענטפערן אַהין אָדער אַהער, וועט דאָס קלאָר מאַכן פאַר אונדז אַליין וואָס מיר ווילן און וואָס מיר דאַרפן טאָן. עס וועט ניט זיין אויסערן וועג אַרויפצושטעלן אָט-די פראגן אויף דער טאַג-אַרדענונג פון דעם צוזאַמענפאַר פון אידישן מוזיקאַלישן אַרבעטער-פאַרבאַנד.

דער פאַרבאַנד דאַרף זיך פאַרטראַכטן וועגן נאָך אַ וויכטיקן ענין. דאָס איז מאַסן-פאַרוויילונג. די אַרבעטער פראָווען וועטשערינקעס און פיקניקס, אָבער ווי אַזוי צו מאַכן פון אָט-די פאַרוויילונגען קאַלעקטיווע יום-טובים ווייסט מען ביי אונדז ניט. זינגט אַ גרופע אידישע פאַלקס-לידער אָדער חסידישע לידער, ווערט אַ צווייטע גרופע אויפגעציטערט — וואָס זיינען מיר עפעס חסידים? מיט התלהבותדיקן פראַטעסט הייבט מען אָן צו זינגען דעם אינטערנאַציאָנאַל. פלוצים הייבט אַ דריטע גרופע אָן צו זינגען גאַר אַן אוקראַיניש פאַלקס-ליד. אַזוי הערשט אַ כאָאָס, מען צעברעקלט די שטיי-מונג, מען צעפטרט די יום-טובדיקייט. מאַסן-פאַרוויילונג איז אַ שטיק פון אונדזער לעבן. מיר האָבן קאַלעקטיווע יום-טובים, אָבער מיר ווייסן ניט ווי אַזוי זיי צו פראָווען. דער פאַרבאַנד דאַרף רעאַגירן אויף דעם מור-זיקאַלישן טייל פון אָט-די פאַרוויילונגען. מיר דאַרפן זען שאַפן לייכטע לידער, קלייבן פאַלקס-לידער און אַרבעטער-לידער. און מיר דאַרפן לערנען אונדזער עולם — ניט בלויז די כאָרן — צו זינגען אָט-די אַלע לידער. דערהויפּט דאַרפן מיר הומאַריסטישע און אַמוזירונג-לידער. וועגן דעם ענין וועט נאָך אויסקומען צו רעדן. אויף דעם געביט פון מאַסן-פאַרוויילונג זיינען שוין געמאַכט געוואָרן אייניקע פּרוואַוו, און ס'וועט ווערט זיין זיך מיט זיי צו באַקאַנען.

די מאַנדאַלין אַרקעסטערס פאַרנעמען ביי אונדז איצט אַ וויכטיקן פּלאַץ. זיי האַלטן אין איין וואַקסן, און זיי דינען ווי אַ גוטער מיטל פאַר די אַרבעטער צו באַקענען זיך מיט דער מוזיקאַלישער ליטעראַטור, שוין אָפּגע-רעדט פון זייער ספּעציפּישן אַפּיל צו די צוהערער. נו, איז פאַראַנען ביי אונדז חילוקי-דעות: אייניקע זאָגן, אַז סע דאַרף בלויז זיין אַן אַרקעסטער

פון מאַנדאַלינען און מען דאַרף שפּילן קאַזאַצקעס און ניט מער. אַנדערע ווידער האַלטן, אַז מיר קענען האָבן אַ מאַנדאַלין-סימפּאָניע אַרקעסטער. און זייער טענה איז אַ גערעכטע. סימפּאָנישע אַרקעסטערס פון אַרבעטער-אַמאַטאָרן איז שווער צוזאַמענשטעלן, ווייל אויף די אַלע אינסטרומענטן דאַרף דער שפּילער אַליין פעסטשטעלן דעם „פּיטש“ פון טאָן, און דאָס פּאָדערט יאָרן טרענירונג. מיר ווילן אַבער, אַז דער אַרבעטער זאָל דאָך קענען שפּילן אַלערליי קלאַסישע ווערק און טאַקע סימפּאָנישע, און די מאַנדאַלין-אַרקעסטערס קענען אונדז דאָ זייער גוט דינען. די אינסטרומענטן האָבן דאָ אַ מעכאַניש-באַשטימטן „פּיטש“, און דאָס איז ווי געוואונטשן פאַר אונדז. די מאַנדאַלין פּאַרנעמט אין דעם אַרקעסטער דעם פּלאַץ פון די שטרייך-אינסטרומענטן. די ענגלישע קאַנצערטינע — פון די הילצערנע בלאָז-אינסטרומענטן, בלייבט נאָך צוגעפּינען אַ פּאַסיקן אינסטרומענט וואָס זאָל פאַרנעמען דעם פּלאַץ פון די מעשענע בלאָז-אינסטרומענטן, דאָן וואַלטן מיר געקענט האָבן אַ מאַנדאַלין-סימפּאָנישן אַרקעסטער מיט זיין אייגנאַרטיקן חן.

מען דאַרף, פאַרשטייט זיך, געפּינען אַדער שאַפן פּאַסיקע מוזיק פאַר אַזוינע אַרקעסטערס. ס'איז אמת, אַז מיר קענען איבערשרייבן אַלע מוזיקאַל-לישע ווערק פאַר דעם מאַנדאַלין-אַרקעסטער, ס'איז אַבער ווינטשנסווערט, אַז סע זאָלן געשאַפן ווערן קאַמפּאָזיציעס וואָס פּאַסן ספּעציעל פאַר אַזאַ אַרקעסטער, וואָס זאָלן אַרויסברענגען אַלע אייגנשאַפטן און שיינקייטן וואָס די אויבנדערמאָנטע אינסטרומענטן פאַרמאָגן. די אַנגעוואַרפּענע נאַטיצן קאַנען ניט דינען ווי אַ פּראָגראַם פאַר אונדז דער צוזאַמענפאַר אין אַקטאַבער, זיי זיינען נאָר אַן אַנווייז אויף אייניקע פּראָגן, וואָס וועלן ביים צוזאַמענפאַר דאַרפן פאַרהאַנדלט ווערן.

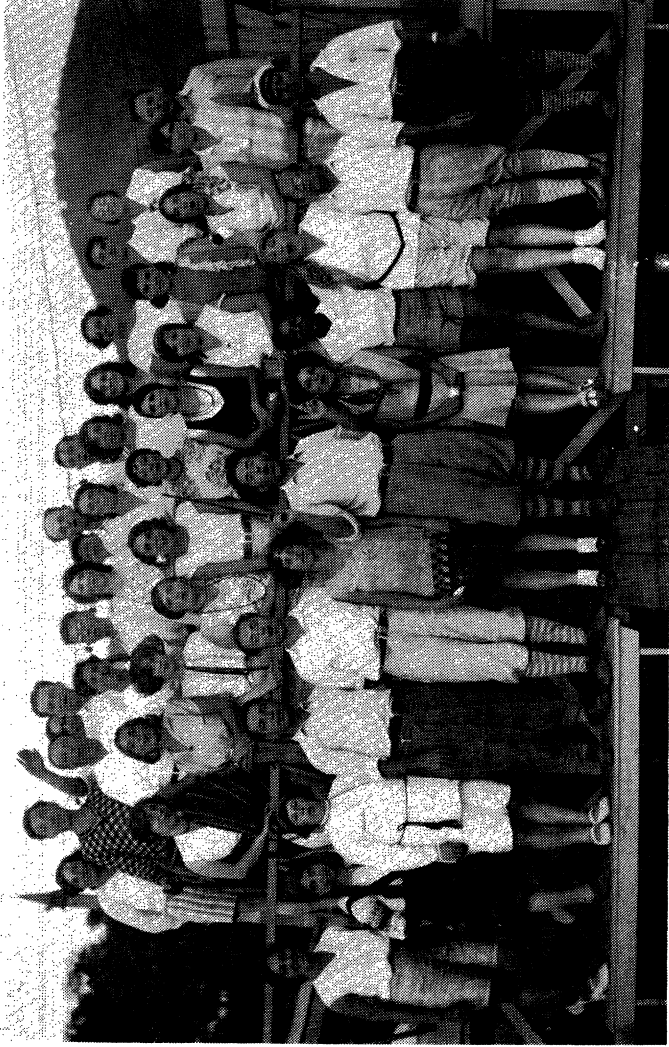
מאַי, 1927.

אַמעריקען מאַנדאַלין אַרקעסטער פון ניו-יאָרק

טאַמאַס טאַקאַלאָו, דיריגענט

וועמענס דיריגענט טאַמאַס טאַקאַלאָו האָט מיטגעאַרבעט מיט יעקב שייפּערן ערט דעם 25-יאָריקן אַנדעניק פון קאַמפּאָזיטאָר און בויער פון אונדזערע מאַנדאַלין אַרקעסטערס.

יעקב שייפּער האָט געהאַלטן טייער די פונקציעס פון אונדזערע מאַנדאַלין אַרקעסטערס. מיר וועלן ווייטער בויען אונדזער מוזיק-אַרגאַניזאַציע אין די אינטערעסן פון באַרייכערן אונדזער קולטור.

הג'נטלמן'ס קלאב, ירושלים, 1927

מיט י. שייפערן אין קעמפ „קינדערלאַנד“

דער באַוואוסטער קולטור־טוער י. דאַראַשקין איז געווען פאַרוואַלטער פון קעמפ „קינדערלאַנד“, ווען יעקב שייפער איז געווען דער דיריגענט.

פון יעקב דאַראַשקין

מיר האָבן געהאַט אינטערעסאַנטע און פריידיקע מאַמענטן און צו־זאַמענאַרבעטן מיט יעקב שייפערן אין קעמפ „קינדערלאַנד“. מען וואָלט געקאָנט דערציילן גאָר אַ סך עפּיזאָדן, נאָר דאָס פּלאַץ איז זייער באַגרענעצט. ווילט זיך איבערגעבן בלויז אַ פּאַר זאַכן, וואָס כאַראַקטעריזירן שייפערן. וועגן שייפערן דעם „שיכור“. ווי אַלע זיינע פריינט ווייסן האָט שייפער מיינט געהאַט בראַנפּן. דאָך האָבן מיר אים געזען אַ „שיכורן“. דאָס איז געווען ביי הוליאַנקעס אַרום קעמפּ. דער עולם האָט געמאַכט אַ „לחיים“ צו ווערן פריילעך, נאָר שייפער האָט געמאַכט דעם „לחיים“ דורך אָנהייבן פאַרציען אַ לידל. און ווען דער עולם האָט אונטערגעכאַפט דעם ניגון, דאָן איז שייפער שוין פאַרשיכורט געוואָרן פון דעם געזאַנג. זיין פנים דאָן, וועל איך קיינמאַל נישט פאַרגעסן. זיינע אויגן האָבן געזונגען. אַלץ אין אים האָט מיטגעזונגען. דאָן איז שייפער געווען פאַרשיכורט. אַ צווייטער עפּיזאָד, וואָס מיר וועלן אים רופן „אויס קאַנאַריק“. איינ־מאַל איז שייפער מיט זיין לאהן געקומען צום קינדערשן קעמפ־פּייער און דער גאַנצער אַוונט איז באלד פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ שייפער קעמפ־פּייער. ער האָט גלייך אויפן פּלאַץ אויסגעלערנט די קינדער מיט די קאַנצ־לערס אַ הומאַריסטיש לידל „אויס קאַנאַריק“. נישט בלויז האָבן אַלע ביים קעמפ־פּייער דאָס באלד געקענט, נאָר דאָס לידל איז פון דאָן אָן יאָרן לאַנג געזונגען געוואָרן אין קעמפ און ווען מען האָט עמעצן געוואָלט אַ קיבעץ טאָן, האָט מען אים בלויז געדאַרפט זאָגן: „מען דאַרף שוין דיר זינגען „אויס קאַנאַריק“.

דאָס איז געווען שייפערס לעצטער יאָר אין קעמפּ. זומער 1936. מיר האָבן דאָן געהאַט אונדזער באַנגעלאַ לעבן שייפערס. ער האָט געהאַט ביי זיך אַ פּיאַנאָ. איינמאַל האָט ער אַ גאַנצע נאַכט אָן אויפהער געהאַלטן אין זיין שפּילן און איך האָב נישט געקאָנט מיט קיין אויג צומאַכן. און אַפֿ-שטעלן אים האָבן איך אויך נישט געוואָגט, נאָר 6:30 אינדערפרי ווען מיר

האָבן זיך ביידע באַגעגנט אין דרויסן, האָב איך אים געפרעגט פאַרוואָס ער האָט מיך ניט געלאָזט שלאָפן אַ גאַנצע נאַכט, פאַרוואָס איז געווען אַזוי וויכטיק, אַז ער אליין זאָל אַ גאַנצע נאַכט ניט שלאָפן און אַרבעטן, האָט ער אַנגעשטעלט אויף מיר זיינע גרויסע גוטמוטיקע אויגן און עס האָט זיך צעשפרייט אויף זיין פנים דער פראַכטפולער שייפערדיקער שמייכל און פאַרקנייטשנדיק דעם שטערן און פאַנאָדערשפרייטנדיק זיינע קרעפֿ-טיקע אַרעמס, האָט ער צו מיר אַזוי אַ זאָג געטאָן: „יאַנקל, איך האָב גע-פונען אַן אוצר. איך האָב אַריינגעקראָגן פון סאַוועטפאַרבאַנד אַ בוך מיט אַלטע אידישע פּאָלקס-לידער און די גאַנצע נאַכט האָב איך זיך ניט געקאָנט אַפרייסן פון אים.“

און גלייך האָט ער מיר געמאָלדן, אַז ער וויל קומען צו אַ זיצונג פון די דירעקטאָרן פון קעמפ און פאַרלייגן אַ פּלאַן צו שאַפן אַ שפּיל פון די לידער, וואָס ער האָט געשפּילט אַ גאַנצע נאַכט, כדי דאָס אויפצופירן אין קעמפ נאָך דעם זעלבן סעזאָן.

ער איז טאַקע געקומען מיט זיין פּלאַן, נאָר עס איז ניט אַנגעקומען אַזוי גרינג, דערפאַר, וואָס עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן אויסגעבן עטלעכע הונדערט דאָלער, נאָר מיר האָבן פאַרשטאַנען די דאָזיקע קולטור-באַדייטונג פון קעמפ און איך בין צופרידן וואָס איך האָב געהאַט די פּריווילעגיע צו העלפן דורכפירן דעם פּלאַן, פון וועלכן עס איז רעאַליזירט געוואָרן די פּאָלקס-אַפערעטע „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“, וואָס איז נאָך היינט פונקט אַזוי פּאָפּולער ווי זי איז געווען דאָן, ווען מען האָט זי יענעם סעזאָן, אויפֿ-געפירט ביי אונדז אין לאַנד ווי אויך שפּעטער אין קאַנאַדע און אין דרום-אַמעריקע.

אַזוי פיל גליקלעכע דערינערונגען זיינען מיר געבליבן וועגן דעם ליבן און טייערן יאַנקל שייפער. איך גלויב און בין זיכער, אַז דער שענסטער און בעסטער אופן ווי צו ערן דעם אייביקן אַנדענק פון שייפערן איז צו העלפן פאַרשטאַרקן און אויסצוברייטערן דעם אידישן מוזיק-פאַרבאַנד וואָס איז געשאַפן געוואָרן פון יעקב שייפערן.

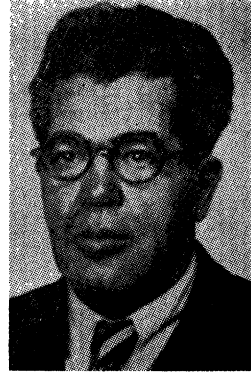

פּאָלקס-כּאָר פון דזשאַמייקאַ, נ. י. ס. גאַלדמאַן, דיריגענט

מיט 22 יאָר צוריק

פון שמעון סאַראַף

ערשטער סעקרעטאַר פון „פרייהייט געזאַנג-פאַראיין“

שמעון סאַראַף

שבת נאַכט. די קלוב־צימערן פון „פרייהייט־געזאַנג־פאַראיין“ זיינען העל באַלויכטן. דער גרויסער ליכטיקער זאַל האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַ לייען־צימער. אַ פאַר הונדערט מענטשן זיצן און לייענען אַרויס פון בלעטער. מען לייענט „משיח בן יוסף“, פון בייניש שטיימאַן. דער עולם אַמפערט זיך, מען דיסקוטירט איבער דער באַדייטונג פון „משיח בן יוסף“. אַנדערע, ווייניקער־באַרעדעוודיקע. הערן זיך צו צו די געשפרעכן און שלינגען די מאַדנע ווערטער, שוין לאַנג ניט־געהערטע: „לילית“, „קץ“, „צען צייכנס“, „ביאת המשיח“.

איבערן זאַל ווערט פּלוצלונג אַ געשושקעריי. שאַאַ! חבר ק. מרמר קומט. ער וועט שוין אַלץ זאַגן. ער איז אַ מומחה איבער געשיכטע. ער וועט שוין באַלד אַלץ דערקלערן. חבר מרמר דרייט זיך אַרום איבערן זאַל. ער וואַרט אויף דעם הויפט־מחותן, אויף חבר יעקב שייפער, מיט וועמען ער וועט זיך דעם אָונט טיילן מיט דער אַרבעט.

חבר יעקב שייפער איז באַשטימט געוואָרן צו רעדן איבער דער מוזיק־קאַלישער זייט פון „משיח בן יוסף“, און חבר ק. מרמר — איבער דער ליטעראַרישער זייט פון דעם זעלביקן ווערק.

עס קומען אַריין די חברים י. שייפער און ל. וויינער. עס ווערט אַ פאַ־טשעריי, אַ געלויף צו די זיך־פלעצער. עס איז כמעט פון זיך אַליין שטיל געוואָרן, אַזוי, אַז דער פאַרויצער פון אָונט, חבר י. גאַלקאַפּ, האָט בלויז געדאַרפט פאַרשטעלן די רעדנער, אָן קיינע באַמיאונגען צו איינשטילן דעם עולם. אַלס דעם ערשטן רעדנער שטעלט ער פאַר חבר ק. מרמר.

חבר ק. מרמר האָט דערקלערט, אַז די משיח־לעגענדע איז אוניווערסאַל. אַלע פעלקער האָבן אָנגענומען דעם משיח־געדאַנק אַלס אַ באַפרייאונג פון זייער פאַלק. דעריבער האָט זיך, לויט זיין מיינונג, בייניש שטיימאַן באַנוצט מיט דער משיח־לעגענדע, ווי מיט אַ טעמע, וואָס האָט זיך צוגעפאַסט

צו די רוסישע פאסירונגען פון דעם יאר 1917 און ווייטער, ווי די פריציטיקע משיחים זיינען אומגעקומען, פארשטיינערט געווארן, און ס'האט געפירט צו דער באלשעוויסטישער רעגירונג, צום „רויטן קינד“, וואס בייניש שטיימאן האט געשריבן אין איינער פון זיינע דראמען.

עס דערשיינען חבר שייפער און חבר ל. ווינער. דער לעצטער דארף אילוסטרירן „משיח בן יוסף“ אויף דער פיאנא. שייפער הייבט אן זיין רעדע. אינעם גרונט איז ער מסכים, זאגט ער, מיט חבר ק. מרמס אויס-טייטשונג פון „משיח בן יוסף“, און דינגט זיך דערביי איבער אנדערע פונקטן, וואס דארפן, לויט זיין מיינונג, אויסגעטייטשט ווערן אנדערש.

חבר שייפער דערקלערט דעם געבוי פון זיין ווערק. ער דערקלערט ווי אזוי די הויפט-העלדן פון „משיח בן יוסף“, ווי לילית און דאס פאלק קריגן ביי אים און איינגארטיקן אויסזען דורך דעם, וואס זיי ווידערהאלן די זעלביקע מעלאדיעס אויף א מאדעלאטיוון אופן, ווען זיי דערשיינען נאך.

חבר יעקב שייפער רעדט מיט פאטאס. ער שענקט זייער ווייניק אויפמערקזאמקייט צום אויסוואל פון ווערטער. ער ווארפט א שטריך דא און דארט, און עס באקומט זיך א בילד רייך מיט פארבן, מיט שאטירונגען. אפטמאל רעדט ער אריין אין דער פיאנא-אילוסטראציע. ער בלייבט אין א פארלעגנהייט, און עס דאכט זיך, אז אט-באלד וועט ער זיך גאר צעזינגען, און דאס וואלט אים פארשפארט רעדן. ער דערקלערט טאקע, אז ניט די פיאנא און אויך ניט זיין רעדן, קאן געבן א וואסער ס'איז באגריף וועגן דער מוזיקאלישער זייט פון „משיח בן יוסף“. מען דארף דעם ארקעסטער, דעם כאר, כדי צו שאפן דאס ארגאניש-גאנצעס. און דער עולם גלויבט אים. זיי ווייסן עס שוין פון דערפארונג פון די „צוויי ברידער“. און מען ווארט מיט אומגעדולד אויף דעם 24טן אפריל, ווען „משיח בן יוסף“ וועט דורכ-געפירט ווערן מיט דעם פולן ארקעסטער אין מעקא אידיטאריום.

.1926

אין ליכטיקן אנדענק פון

שמעון סאראף

דער נאענטסטער מיטארבעטער פון יעקב שייפער, זער ערשטער ארגאן-ניזאטאר פון פרייהייט געזאנג-פאראיין, ניו-יארק. איינער פון די גרינדער און סעקרעטארן פון אידישן מוזיק-פארבאנד.

פאמיליע סאראף

אין אייביקן אנדענק פון מיין מוטער

יהודית גראם

וואס איז געשטארבן מיטן שייפער ליד אויף די ליפן.

איר טאכטער גאטי

יעקב שייפעד, בויער, פון די כאָרן

(זכרונות)

פון יצחק קעריש

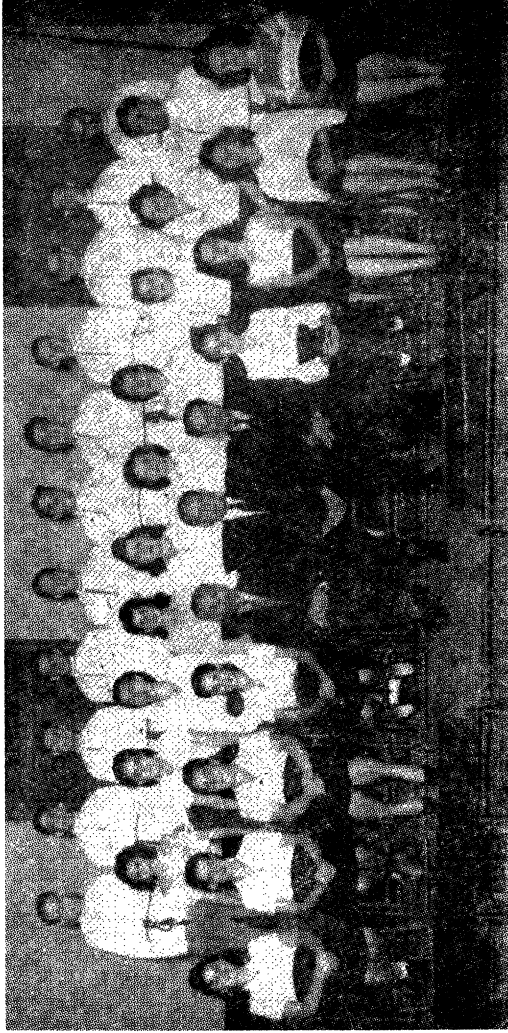
י. קעריש און זיין פרוי, דאָס באַליבטע פּאַרל, וואָס הייסן ביי אַלע זיינער פּאַ און מאַ קעריש, זיינען פּיאַנערן פון אונדזער כאַר-באוועגונג איבערן לאַנד. ניט געקומט אויף זיין טיפּן עלטער איז ער אָבער נאָך אַלץ טעטיק אין דער פּאַר-וואַלטונג פון לאַס אַנדזשעלעסער פּאַלקס-כאַר און מאַ קעריש איז פון תּמיד אָן געווען, סיי אין שיקאַנער כאַר, און סיי איצט אין לאַס אַנדזשעלעס, די דיוס קאַלעקטאָרן. זיי זיינען געווען צווישן די בויער פון ערשטן כאַר אין שיקאַגע, צוזאַמען מיט שייפּערן. יצחק קעריש האָט אָנגעשריבן אַ מאַסע דערינערונגען סיי וועגן שייפּערן און סיי וועגן דער כאַר-באוועגונג. דאָ גיבן מיר איבער אַ קורצן קאַפיטל און מיר דרוקן אויך אַן אויסצוג פון זיינער אַ זאַך אין פּערזון וועגן שייפּערן.

ווען דער אידישער סאָציאַליסטישער געזאַנג-פּאַראַיין האָט שוין אָפּגע-זונגען צוויי מאָל „מאַרטירער בלוט“ און אויך די צווייטע אַראַטאַריע „בין השּׁמשות“ און געמאַכט אַ גרויסן דערפּאָלג, איז שייפּער אַלץ געבליבן אומ-צופּרידן. „סטייטש: אין אַמעריקע האָבן מיר מיליאָנען אידן און בלוזן איין פּראָגרעסיוון געזאַנג-פּאַראַיין“ — האָט ער געשטרעמט.

היינט איז אונדז גוט, מיר האָבן דעם מוזיק-פּאַרבאַנד און מען קען טאָן אַראַנזשיר אַרבעט, אָבער ווי אַזוי האָבן מיר דעמאָלט געקענט טראַכטן פון אַרויספּאַרן, פון די 5 סענט דיוס וואָס די מיטגלידער האָבן באַצאַלט? איז טאַקע שייפּער געבליבן מיט זיין אומצופּרידנקייט.

עס ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז ניט נאָר קענען סטאַליאַרעס בויען הייזער און מעבל, נאָר זיי קענען אויך בויען קולטור-אינסטיטוציעס. שייפּער אַליין איז אַ סטאַליאַר געווען פון דורות און דורות. אַ פּאַר פון די ערשטע גרינדער פון געזאַנג-פּאַראַיין זיינען אויך געווען סטאַליאַרעס.

אין שיקאַגע האָט זיך צו יע-ער צייט באַזעצט אַ מיליאָנער סטאַליאַר, און צוזאַמען מיט זיין גאַנצן אינווענטאַר האָט ער אויך מיטגעבראַכט אַ טעכ-טערל, אַ בת-יחידקע, איז דאָס געווען פון יענע טעכטערלעך, וואָס נאָר אַ סטאַליאַר קען זיך פּאַרגינען אויסצוהאַדעווען: איר ווילט זינגען? זינגט זי, פּאַרלייענען, דעקלאַמירן, שפּילן טעאַטער — איז זי אַ קינסטלערין. איר פּלאַץ איז באלד געווען אין סאָציאַליסטישן געזאַנג-פּאַראַיין, און זי איז טאַקע

צילום קבוצתי של תלמידי בית הספר, פלמחים-סעפוד, תלמידי, קיבוצי, 1945

באלד אריין אין דער פארוואלטונג און אָנגעהויבן שפילן די ערשטע פידל. אין דער שווערער פראגע פון בויען נאך אַ געזאנג-פאראיין האָט זי געפונען אַן אויסוועג. מילוואקי איז ניט ווייט פון שיקאָגע, אַ שטאָט וואָס איז אָנגעשטאָפּט מיט אידן, און אַ גאַנץ היפשער פראַגרעסיווער פליגל איז דאָרט אויך דאָ, און אַ גאַנץ פיינע דראַמאַטישע גרופע, וואו זי איז די סטאַריכע געווען, איז אויך דאָ, איז איר פלאַן, אַז מיר זאָלן אַ פאַר טאָן אין אַ שבת אַהינצו און זען וואָס מען קען דאָרט אויפּטאָן. עס ווערט באַשטימט אַז דעם קומענדיקן שבת פאַרט די גאַנצע פאַרוואַלטונג מילוואַקי אייננעמען. און אַזוי האָבן מיר געטאָן.

אַריינקומענדיק אין אַ אידישן רעסטאָראַן (אויב איך מאַך ניט קיין טעות) אויף וואָלנאָט סטריט, האָבן מיר געטראָפּן דאָס ביסל מילוואַקער קולטור ביי דער שבתדיקער סעודה, און באַלד זיינען אַלע אויף די פיס געווען. לאה, ליזא, עטימעניע, און נאָך עטלעכע האָבן זיך איבערן רעסטאָראַן גע-טראָגן, און ווען מיר האָבן זיך ביי אַ צונויפגעשטעלטן טיש באַזעצט, האָבן זיי אַ פּרעג געטאָן לאה: ווער זיינען דאָס די אידן מיט וועלכע דו ביסט געקומען?

און ווען לאה האָט זיי דערקלערט ווער מיר זיינען און נאָך וואָס מיר זיינען געקומען, האָבן זיי באַלד איבערגעקערט עטלעכע שפייז-צעטלען און אויף דער לינקער זייט גענומען פאַרשרייבן מיטגלידער פאַרן געזאנג-פאַראיין. און איידער מיר זיינען פאַרטיק געוואָרן מיט די געהאַקטע לעבער מיט שמאַליץ און פיינע געפילטע פיש, האָט מען אונדז דערלאָנגט אַ פאַר-טיקן געזאנג-פאַראיין מיט 33 מיטגלידער.

מיר האָבן צונויפגעשטעלט פון אַלע טישלעך איין לאַנגן טיש און מיר זיינען שוין אַלע צוזאַמען געזעסן ביי דער ערשטער גרינדונגס-פאַרזאַמלונג צו אַרגאַניזירן די אַרבעט. אַ פאַרוואַלטונג איז דערוויילט געוואָרן מיט אַלע נויטיקע פונקציאָנאַרן פונקט ווי אין שיקאָגע, און אַז מיר זיינען געקומען צו דער שווערסטער פראַגע: וואו נעמט מען אַ דיריגענט? האָט זיך אויפגעשטעלט אַ שיינע מיידל און האָט דערקלערט, אַז איר טאַטע איז דער באַס אין דער מילוואַקער שול, און אויב מען זאָל איר טאַטן קענען אַרייַן-קריגן אין געזאנג-פאַראיין, וועט זייער דיריגענט מוזן ווערן אויך דער דיריגענט פון געזאנג-פאַראיין. אויף דער פראַגע צי איר טאַטע אַלס אַ כשרער קצב (בוטשער) וועט וועלן ווערן אַ מיטגליד אין סאַציאַליסטישן געזאנג-פאַראיין, האָט זי געענטפערט, אַז איר טאַטע האָט פאַר קיינעם קיין מורא ניט, און ער איז ניט קיין זייער פרומער און ער האָט זייער ליב זינגען און זי איז זיכער, אַז ער וועט צושטימען ווערן אַ מיטגליד.

דער מילוואַקער באַס האָט אונדז זייער פריינטלעך אויפגענומען, און אויסהערנדיק אונדזער פאַרלאַנג און אונדזער פלאַן, האָט ער זיך גלייך אָנגע-שלאָסן אַלס אַ מיטגליד אין געזאנג-פאַראיין, אָבער האָט אונדז דערקלערט,

אז עס וואלט געווען פיל גרינגער צו קריגן דעם דיריגענט ווען מיר קריגן אריין אויך דעם מילוואקער טענאָר, וואָס זינגט מיט אים אין שול. ער שיקט גלייך אַרויס אַ קינד אים צו רופן. מיט אַ געוואלדיקן אימפעט איז אַריינגעפאלן אין הויז אַ הויכער, בלאַסער, ווי צעשראַקן אַ יונגערמאַן, זיינע אויגן האָבן אונדז אַלעמען מיט איבעראַשוניג באַטאַפּט. שפּרינגענדיק שנעל פון איינעם צום אַנדערן. און ווען אונדזער גאַסטפּריינטלעכער באַס האָט אים דערקלערט וועגן וואָס עס האַנדלט זיך, איז ער איינשטימיק געווען צו ווערן אַ מיטגליד, אָבער ער פאַרלאַנגט, אַז מיסטער שייפּער זאָל אים פאַר-הערן זיין שטימע, און באַלד גיט ער אַ הוסטעלע און טוט אַ קנאַק אַרויס מיטן רבנו-של-עולם פון דעם באַרדיטשעווערס „אַ דודלעץ“ און ווען שיי-פּער דריקט אויס אַ וואונטש, אַז הלוואי וואָלט ער געהאַט אין שיקאַגע אַזאַ טענאָר, ווערט ער מלא גדולה און ער דערקלערט, אַז אויב דער דירי-גענט וועט ניט וועלן דיריגירן דעם געזאַנג-פאַראיינ, וועט ער זיין דער ערשטער צו סטרייקן, און ווען מילוואַקי האָט שוין אָפּגעמאַכט הבדלה, זיינען מיר אַוועק אַלס אַ דעפּוטאַציע צום דיריגענט.

אַן איבעראַשנדיקער האָט אונדז אויפגענומען דער מילוואַקער דירי-גענט און מיט צעשראַקענע אויגן געפּרעגט ביי זיינע זינגער: וואָס איז דאָס? ווער זיינען מיר? און וואָס ווילן מיר פון אים? און ווען זיינע זינגער האָבן אים דערקלערט ווער מיר זיינען און וואָס מיר פאַרלאַנגען פון אים, האָט ער זיך באַראַיקט, אַרויסגעצויגן פון בוועם-קעשענע אַ גרויסן קאַמערטאַן און אַוועקגעלייגט לעבן זיך. ער שטעקט אָפּ שייפּערן, אַלס זיין קאַלעגע, אַ ספּעציעלן שלום-עליכם, אָבער די דיריגענטיכע האָט אים געוואָרנט, אַז ער זאָל דאָס ניט אָננעמען: „פאַרגעס זיך ניט, אַז דו שטייסט אין אַ שול“. „נעווער מאַינד די שול“, איז זיין ענטפּער געווען, „די שול קומט אָן צו אונדז מער ווי מיר צו זיי, ווען מיר זאָלן ניט זינגען איז אויס שול“. און אַזוי איז ער געוואָרן דער מילוואַקער דיריגענט.

זונטיק בייטאָג איז געווען די ערשטע פּראָבע, וואָס האָט זיך אין אַוונט געענדיקט מיט אַ פיינער ליאַמע. פייערלעכע האָבן מיר זיך געלאָזן אין וועג אַריין קיין שיקאַגע. אַריינגעקומען זיינען מיר אין אַ זייער קאַלטן וואָגאַן. אָבער שייפּער האָט זיך גענומען דערוואַרעמען אויף זיין אַריגינעלן שטייגער, וואַרפּנדיק אונדז פון איינעם צום צווייטן.

שפּעטער האָט מען זיך צונויפגעקליבן אין אַ ווינקל און מען האָט גענומען רעדן וועגן דער נויטווענדיקייט פון גרינדן אַ פאַרבאַנד פון אידישע אַרבעטער-כאַרן.

אַט אַזוי זיינען מיר אָנגעקומען האַלב פאַרפרוירענע קיין שיקאַגע, נאָר מיט וואַרעמע געפילן, אַז עס איז געבוירן געוואָרן דער געדאַנק פון פאַר-צווייגן אונדזער אַרבעט.

י ע ק ב ש י פ ע ר

פון יצחק קערש

ניו-יאָרק מאַרשירט מיט קעפּ געבוֹיגענע,
פול זיינען הערצער מיט ווייטאָגן שאַרפע,
געפלאַצט האָבן די סטרונעס אָנגעצויגענע
אויף פּאַלקס באַליבטער זינגענדיקער האַרפע.

עס גייט אַ פּאַלק איצט באַגלייטן
איר זינגענדיק האַרץ,
וואָס וועט שוין מער קיין פרייד ניט שפּרייטן.
ס'זיינען גאַסן איינגעהילט אין שוואַרץ.

מיט עקשנותדיקער גבורה,
אין שטורעם-פלייז טריט ביי טריט,
פירט מען שייפערן צו דער קבורה,
אַבער שייפער שטאַרבט דאָך קיינמאַל ניט.

ער האַט טויזנט לעבנס דאָך געלעבט
און זיך אייביקייט דערוואַרבן,
זיך אין גרויסן לעבן אַריינגעוועבט
נאָר בלויז איין לעבן איז געשטאַרבן.

וואו נאָר עס קלינגט דאָס אידיש וואָרט
לעבט דער זינגענדיקער ריז,
זיין מעכטיק קול צעקלינגט זיך דאָרט
אין ניו-יאָרק, וואַרשע, מאַסקווע און פאַריז.

זיין קול אויף אייביק שטום צו מאַכן,
וועט דעם טויט קיינמאַל געלינגען,
ער וועט פון קבר דאָך דערוואַכן
און וועט הילכיק ווייטער זינגען.

עס וועט די ערד אים ניט פאַרדעקן,
איינגעשלאָסן אין זיין אַרון.
ער וועט לעבן, רופן, וועקן,
דורך זיינע קינדער, זיינע כאַרן.

ניט פאַרשניטן, ניט אָפּגעריסן
איז שייפער פון אונדז געוואָרן,
ווייל ער איז אונדזער האַרץ און ריין געוויסן
פון אונדזער בלוט און פלייש געבוירן.

איך זע אים איצט ווי איך האב אים געזען אין 1914

פון דזשוליוס פיין / לאַם אנדזשעלעם

עס איז געווען אין יאָר 1914, אין שיקאַגע. איבערגעליענט אַ נאַטיץ אין צייטונג „אז די וואָס האָבן אַ שטימע צום זינגען, זאלן קומען דינסטיק צו פּראָבע אין „היברו אינסטיטוט“, צום נאַרוואָס אַרגאַניזירטן „אידישן סאַציאַליסטישן געזאַנג-פאַראיין“. בין איך צוזאַמען מיט פּריינט זיטש, מיט וועלכן איך האָב געזונגען ביי אַ חזן, געגאַנגען צו דער פּראָבע. מיר האָבן דאָרט געטראָפן יונגע בחורים און מיידלעך, וואָס האָבן גערעדט אַ זאַפטיקן אידיש. מען האָט אונדז געבעטן זיצן. עס זיינען צוגעקומען נאָך זינגער. מיטאַמאָל האָבן זיך באַוווּזן דריי פּעסט-געבויטע אידן און איינער פון זיי האָט אַנגעהויבן איבערשטעלן די בענקלעך. דאָס איז געווען אַברהם קאַכאַנסקי. דער צווייטער העלפט אים אַרויס. דאָס איז געווען מאיר דובראַוו, דער געהילפּס-דיריגענט. דער דריטער, מיט ברייטע פלייצעס, אַ בלאַנדן קאַפּ האָר מיט וואַנצעס, מיט אַ ראַזעווען פנים. גייט צו מיט שווערע טרייט צו די שטולן און זאָגט מיט אַ טיף-באַסאַווער שטימע: „נו, זאָל מען זיך אויסזעצן“. דאָס איז געווען קעריש, וואָס זינגט נאָך ביז היינטיקן טאָג מיט זיין פרוי אין לאַס-אַנדזשעלעס כאָר.

צו דער פּיאַנאָ גייט צו אַ יונגער מאַן, העכער פון מיטעלן וואוקס, די פלייצע אַ ביסל איינגעבויגן. אַ שיינער קאַפּ ברוינע עטוואָס געקרייזלטע האָר. ער באַטראַכט די זינגער, זיין שמייכלענדיקער פנים ווערט ליכטיקער און ער נעמט אַרויס פון זיין פאַרטפעל נאָטן און הייבט אָן שטילערהייט שפּילן אַ מעלאָדיע.

דאָס איז געווען יעקב שייפּער. איינער פון די זינגער גייט צו אים צו און ווייזט אָן אויף אונדז. שייפּער דרייט זיך אויס צו אונדז מיטן פנים און מיט אַ שמייכל רופט ער אויס: „נו, וואָס זיצט איר ביי דער טיר, ווי פּרעמ-דע. קומט צו אַהער און שעמט זיך ניט“.

אַלע זינגער ווערן שטיל. עס דערמאָנט מיד, ווען מיין פאַטער האָט מיד דאָס ערשטע מאָל אַריינגעפירט צום רבין און אַלע אינגלעך האָבן אַנגע-שטעלט זייערע אויגן אויף מיר און מיין פנים האָט געפלאַמט. שייפּער באַטראַכט אונדז און פּרעגט מיין פּריינט זיטש: „איר ווילט עפעס זינגען?“

זיטש זינגט א טענאַר-סאַלאַ פון „מאַרטאַ“.

שייפער: „איר האָט אַמאַל געזונגען אין דער אָפּערע?“

זיטש: „ניין, נאָר ביי אַ חוץ“.

שייפער הייסט אים נעמען געוויסע טענער און שרייט אויס מיטאַמאַל:

„פּרינאַט! און הייסט אים זיך זעצן צווישן די טענאַרן.

מיין האַרץ קלאַפט ווי אַ האַמער. מיך פאַרדריסט דער גאַנצער עסק פון קומער אַהער, אָבער איך האָב ניט קיין צייט צו טראַכטן. איך דער-הער שייפערס שטימע: „וואָס וועסטו זינגען, יונגערמאַן?“ — „איך וועל זינגען אַ רוסיש פּאַלקס-ליד“. איך הער זוי ער באַגלייט מיין זינגען שטיל אויף דער פּיאַנאָ, ווען איך פאַרענדיק, אַפּלאַדירן אייניקע פון די זינגער. איך בין ווי צעטומלט, איך דערפיל אַ שטאַרקן קלאַפּ אין פלייצע פון שייפערס שטאַרקע סטאַליאַרסקע הענט. ער גיט אַ קאַמאַנדע: „קעריש, זעץ אים אַוועק אַרום דיר מיט די באַריטאַנען“. עס ווערט מיר לייכטער אויפן האַרצן.

שייפער שטעלט זיך אויף, קוקט אַריין די זינגער אין די פנימער מיט אַ בעטנדיקן אויסדרוק אויף זיין פנים. דער כאָר הייבט אָן:

„אַרימעס לעבן, נאָר שטענדיק זיך מאַטערן, שטענדיק צו לעבן אין נויט. כוחות די יונגע, די פרישע צעפאַטערן זוכנדיק אַ שטיקעלע ברויט“.

שייפער בעט זיך: „שרייט ניט, שטילער, נאָך שטילער.“

איך וויל מיטזינגען, נאָר קעריש טוט מיר אַ שטורך אין זייט מיט זיין שווערער האַנט: „הער זיך גוט צו אַפּריער“.

דאָס צווייטע ליד יענעם אַוונט וועל איך אין מיין לעבן ניט פאַרגעסן.

„מיר זיינען סאַלדאַטן פון פּרייהייטס אַרמיי... מיר קומען באַפּרייען די וועלט פון איר וויי“.

איך הער זיך צו ווי צו אַ הייליקער תפילה, ווען איך בין אַ קינד געווען און געהערט מיין טאַטן זינגען ביים דאַוונען.

מיט שייפערן איז יעדע פּראָבע געווען ביי די זינגער אַ יום-טוב פון פרייד. ביי יעדן אַרויסטריט פון כאָר האָט שייפער מיט זיין פּערזענלעכקייט געוואונען די ליבע פון אַלע זינגער. זיין ביז ווערן פלעגט לאַנג ניט אַנהאַלטן. אַט שמיכלט ער שוין ווידער און איז מיט אייך „פּאַני-בראַט“.

איך זע זיין ליכטיק סקולפּטאַריש פנים היינט פאַר מייע אייגן, אַזוי ווי איך האָב אים געזען אין 1915, ווען מיר האָבן געזונגען דאָס ערשטע מאָל „מאַרטירער בלוט“. מיר האָבן אים אין פנים אַריינגעקוקט און זיינע הענט נאַכגעפאַלגט און גוט געזונגען. בעסער און נאָך בעסער, ווייל מיר האָבן שטאַרק געגלויבט, אַז מיר זינגען פאַר אַ שענערן און ליכטיקערן מאַרגן.

דער מאָנומענט וואָס שייפער האַט געבויט

פון יצחק ספאָקאַני

איבער צוואַנציק טויזנט מענטשן האָבן מיט 18 יאָר צוריק אין אַ גוס־רעגן באַגלייט דעם אידישן קאַמפּאַזיטאָר יעקב שייפער, וועמען דער טויט האָט פון אונדז אַזוי יונג אַרויסגעריסן. אָבער שוין דענסטמאָל האָט זיך גע־פילט אַז שייפער איז אומשטערבלעך, און כאַטש מיר זיינען געווען עדות פון אַ צעווייטיקטער טרויער־פּראָצעסיע, אין וועלכער שייפערס קערפּער איז געבראַכט געוואָרן צו זיין אייביקער רו, — איז אָבער באַלד קלאָר געוואָרן אַז די גרויסע מאַסן פּאַלקס־מענטשן וועלן זייער העלד, זייער יום־טוב־שאַפּער, קיינמאָל נישט פאַרגעסן.

יא, שייפער אַליין איז געווען אַ שטיק יום־טוב, אינעם גרעסטן טרויער און צער פון אַ פּאַלק האָט ער געזוכט אַנצושלאָגן אַן אויבערשטאַן פון דער־מוטיקונג, אויפלייזן דעם יאוש מיט פייערלעכע אַקאָרדן. אַזוי איז געווען ווען ער האָט געשריבן די מוזיק צו זיינע שוועסטערס ווערטער: „ווישט פון אויגן אויס די טרערן, צום וויינען איז איצט נישט די צייט“, צו ראַנטשעס „אונדזער פירער“, צו בראַדערזאָנס „בראַנד און פייער“, אַפילו דאָס פשוטסטע פּאַלקס־ליד האָט שייפער געזוכט צו באַצירן מיט די רייכסטע יום־טובדיקע טענער.

שייפער האָט שטאַרק ליב געהאַט אַז דאָס פּאַלק זאָל זינגען — סיי פון זיין פרייד, סיי פון זיין פיין און צאַרן, און דאָס האָט מילא גורם געווען אַז ער זאָל זיך פאַרנעמען מיט אַרגאַניזירן פּאַלקס־כאָרן אין אַלע גרעסערע צענטערן פון לאַנד. די אַרבעט איז געווען אַ שווערע, דערפאַר אָבער אַ דאַנקבאַרע, ס'איז געוואָרן לעבעדיקער אויף דער אידישער גאַס, אין שאַפ, ביי פאַרזאַמלונגען, קולטור־אונטערנעמונגען; און שפעטער — מוזיק קאַנצערטן אין די גרעסטע זאָלן איבערן לאַנד.

יעקב שייפער האָט אין משך פון זיין לאַנג־יאַריקער טעטיקייט אויפ־געבויט אַ ריזיקן מאָנומענט, דעם אידישן מוזיק־פאַרבאַנד מיט צענדליקער מוזיקאַלישע אַרגאַניזאַציעס איבערן לאַנד. ס'וועט דעם מסור־פּראָוואַ־קאַטאָר (וואָס האַלט זיך נאָך ליידער אין אַ אידישער צייטונג) נישט גע־לינגען צו באַרירן דאָס פּאַלקס־הייליקטום, דעם גרויסן קולטור־אוצר, וואָס איז אין משך פון פּערציק יאָר מיט אַזוי פיל ליבע געבויט געוואָרן.

דער אידישער פּילהאַרמאָנישער פּאַלקס־כאָר אין ניו־יאָרק, באַגלייך מיט אַלע אַנדערע כאָרן, האַלט טייער און וועט אָפהיטן דעם גרויסן צו־שטייער וואָס איז געמאַכט געוואָרן צום אידישן לעבן אין אַמעריקע.

שאַ! שאַ! מענדעלע שלאָפּט...

פון יאַנקל פּרידמאַן / 5. א.

אונדזערע רעפּעטיציעס מיט שייפּערן אין שיקאַגע זיינען געווען וואוינ-
דערלעכע דערפאַרונגען פאַר די זינגער, און ניט בלויז דערפאַר ווייל דורך
דער רעפּעטיציע האָט מען עפּעס איינגעזונגען, אַ נייע טייל פון אַן אַראַטאַריע
אַדער אַ ליד איבערגעלייענט, נאָר אויך דערפאַר וואָס אין די עטלעכע שעה
מיט שייפּערן, איז מען מיט יעדער רעפּעטיציע מער באַהאַפּטן געוואָרן מיט
אים. נייע שטריכן פון זיין פּערזענלעכקייט זיינען אויפגעקומען בעתן איינ-
זינגען, וועלכע דער זינגער האָט ליב באַקומען, און אַט די ליבשאַפּט האָט
דעם זינגער געוואַרעמט און די שווערסטע מינוטן פון זיין פּערזענלעכן לעבן.
למשל, שייפּער פּלעגט אַפּט ברענגען צו די רעפּעטיציעס פּראַוואַן פון
נייע קאַמפּאָזיציעס, לידער וועלכע די זינגער האָבן קיינמאַל פּריער ניט
געהערט. האָט מען געזונגען, אינמיטן אַבער האָט שייפּער דאָס דאָזיקע
ליד אַוועקגעלייגט און זיך גענומען פאַר אַ נייער זאַך. די ווירקונג אויפן
זינגער איז געווען אומגעהויער נאָך אַזאַ עקספּערימענט. מען האָט דער-
פילט, אַז ניט זיצט מען דאָ בלויז זיך אויסלערנען רעפּערטואַר כדי אויפ-
צוטרעטן, נאָר מען איז אַ טייל פון אַ קוזניע וואו צוזאַמען מיטן קאַמפּאָזיטאָר
שמידט מען נייעס הייסן שטאַל. דער זינגער און שייפּער ווערן איינס.

דערפאַרונגען פון אַ רעפּעטיציע מיט שייפּערן זיינען אויך געווען צוליב
דער געמיטלעכקייט פון דער שטימונג בעתן איינזינגען. כאַטש שייפּער
פּלעגט זיך אַפּט צעשרייען ביים איינלערנען, נאָר אין אַ האַלבע מינוט נאָכדעם
האָט מען דעם מענטשן ניט דערקאַנט. ער פּלעגט פאַרבייטן אַ ווינקל ליפּ
און אַ שמיכל, ווי אַ רעגנבויגן אַ ליכטיקער, אַ פּולער, פּלעגט אַרויסשפאַרן
פון אים און באַגיסן זיין פנים. איינער אַזאַ מאַמענט קאַן זיך ניט פאַרגעסן.
צווישן אונדזערע סאַפּראַנאַס איז געזעסן עטל לעוויט, איינע פון די
ערשטע כאַריסטקעס אין שיקאַגער כאַר, וואָס האָט פיינט געהאַט, זעט אויס,
צו פאַרפּעלן רעפּעטיציעס. האָט זי דעמאָלט, אין 1923-24, געהאַט אַ צוויי
יאָריק אינגעלע — מענדעלע. איר מאַן איז געווען אַ געזעלשאַפּטלעכער
מענטש און קיין חשק ניט געהאַט בלייבן מיט מענדעלען אין דער היים.
האָט עטל איינגעוויקלט מענדעלען, אים געבראַכט מיט דער סטריט־קאַר צו
רעפּעטיציעס. אים אַוועקגעלייגט מיט אַ קאָלדע צוקאַפּנס אויף אַ זייטיקער
באַנק, און זי האָט געזונגען און מענדעלע איז זיך געשלאָפּן. מאַכט זיך,
אַז שייפּער שטייט לעבן די סאַפּראַנאַס און עפּעס בייזערט ער זיך, מיטאַמאַל
הויבט אַ באַריטאַן אויף אַ פינגער צו שייפּערן: „שאַט, שאַט, מאַכט ער,
„מענדעלע שלאָפּט!“ שייפּער האָט אויפגעעפּנט אַ פאַר ברוינע אויגן, פאַר-
ביסן אַ האַלבע ליפּ און אַ וועלט מיט זון האָט באַגאַסן זיין פנים.

יעקב שייפערס ערשטער כאָר מיט 48 יאָר צוריק

פון ב. לעוואָוויטש / סעקרעטאַר פון שיקאַגער כאָר

ווי טייער איז דאָס פּלאַץ וואו עס איז געשטאַנען דאָס וויגעלע? איינע פון די טרויער־סטענגעס, וואָס הענגען אַראָפּ פון אונדזער העלער פּאָן, איז די פון יעקב שייפער. אַ פאַרלוסט וואָס וועט זיך שטענדיק פילן אויף צענדליקער געביטן. אַ נאָמען וואָס מיר דערמאָנען מיט אַ הייליקן ציטער, אָבער גלייכצייטיק מיט אַ שטאַלצער פרייד אין האַרצן. שיקאַגער כאָר — איז געשיכטע, שיקאַגער כאָר איז יעקב שייפער, דער גרויסער פּאָלקס־קניסטלער, דער געניאַלער שעפּערישער כּוהן, דער ווייזער, דער לערער, דער דערציער, וואָס האָט פאַרטיפּט, אויסגעברייטערט און באַרייכערט אונדזער אידישע מוזיק, אונדזער אידיש ליד. שיקאַגער כאָר איז פּיאַנערנדיק, המשך, פּאָלקס־חשיבות און דורותדיקייט.

לאַמיר בריינגען אייניקע אויסצוגן פון דער געשיכטע פון שיקאַגאַר כאָר. די ערשטע גרינדונג־פּאַרזאַמלונג איז פאַרגעקומען חול־המועד סוכות, 1914. דער כאָר האָט זיך אַ נאָמען געגעבן, „סאַציאַליסטישער געזאַנג־פאַראיין“. דערוויילט אַ פאַרוואַלטונג פון פּאָלגנדיקע פּערזאָנען: יעקב שייפער, דיריגענט, י. ב. ביילין, פּרעזידענט, י. זילבער, ווייס־פּרעזידענט, אב. קאַכאַנסקי, סעקרעטאַר, פ. פעסאווא, קאַסירער און ל. רובינשטיין, ביי־זיצנדער. דער ערשטער קאַנצערט איז פאַרגעקומען זונטיק אָוונט, דעם 11טן אַפּריל, 1915, אין וו. ס. אוידיטאָריום אונטערן נאָמען „ערשטער פּרילינג קאַנצערט“. נאָענט צו 100 נעמען זיינען געווען פאַרצייכנט אַלס זינגער צו יענעם קאַנצערט. דער הויפּט־נומער אויפן פּראָגראַם איז געווען אברהם ליעסינס פּאָעמע „מאַרטירער בלוט“. עס ווייזט אויס, אַז די טוער האָבן שטאַרק געגלויבט אין דער קאַמפּאָזיציע, ווייל זיי בעטן אין פּראָגראַם מ'זאָל ניט אַפּלאַדירן דורך דער גאַנצער צייט פון דער פּאָעמע.

ס'איז דאָ צו דערמאָנען, אַז שייפער האָט אין יענער צייט נאָך גע־אַרבעט דורך די טעג ביי סטאַלעריי, אין די אָוונטן פּלעגט ער זיך לערנען פּיאַנאָ און קאַמפּאָזיציע און האָט גלייכצייטיק געגעבן לעקציעס אין פּיאַנאָ־

שפילן, האָט דיריגירט אַ גרופע משוררים אין אַ סינאָגאָגע, געשריבן מוזיק און אָנגעפירט ווי אַ דיריגענט מיט דעם ניי־געגרינדעטן כאָר. וואָס פאַר אַ מעכטיקער קוואַל פֿון ענערגיע יעקב שייפער איז געווען!
יעקב שייפער האָט איינגעפאַסט די נביאות פֿון אונדזערע פּראָגרעסיווע און אַרבעטער דיכטער אין ראַמען פֿון מוזיק און מיר האָבן געזונגען נביאות: לידער וואָס האָבן געמוטיקט דעם אַרבעטסמאַן, לידער וואָס האָבן געלערנט, דערצויגן, געמאַכט באַוואוסטזיניק און צו דער זעלבער צייט האָט ער אונדז אָנגענומען ביי דער האַנט ווען מיר זיינען נאָך גאַר אַ יונגער כאָר געווען און אונדז אָנגעהויבן פירן אויפן ברייטן מוזיקאַלישן שליאַך. ער איז געוואָרן דער אָרגאַניזאַטאָר און דיריגענט און דערצויגן ניט בלויז אַ נייע דורשטיקע אוידענץ אין שיקאַגע. ער האָט זי דערצויגן אויך אין אַ רייע אַנדערע שטעט, הויפטזעכלעך אין ניו־יאָרק. ער האָט דערצויגן מוזיק־אָרגאַניזאַטאָרן, טוער און אויך דיריגענטן.

פֿון אַ מאַנדאַלין שפּילער

איך וויל פאַרצייכענען, אַז איך האָב געשפּילט אין דעם ניו־יאָרקער פּרייהייט מאַנדאַלין־אַרקעסטער אונטער שייפערס דירעקציע בלויז אַ קורצע צייט. אָבער איך האָב געפונען אין שייפערן אַ טייערן פּריינט און חבֿר. ער האָט זיך געפּרייט מיט מיר בלויז, אָדער ספּעציעל דערפאַר, וואָס איך בין געוועזן דער גרינדער פֿון דעם לאַס־אַנדזשעלעסער פּרייהייט מאַנדאַלין־אַרקעסטער.

עס איז געוועזן אַ יום־טוב פאַר אַלע שפּילער צו זיין ביי אַ רעפּע־טיציע מיט שייפערן. ער האָט פאַרבונדן פּריינטשאַפט מיט מוזיקאַלישער האַרמאָניע און קענטעניש צו דינען זיין קלאַס, דערפאַר אַזוי דערפאַלגרייך. איך און מיין חבֿרטע וועלן אים שטענדיק געדענקען און דערמאָנען צום גוטן.

אייב קענדזער / לאַס אַנדזשעלעס

מאיר דאָבראַוו

מאיר דאָבראַוו, פּיאָנער פֿון שיקאָגער כאָר

דעם 16טן אַפּריל, 1949 איז אין עלטער פֿון 55 יאָר געשטאַרבן איינער פֿון די גרינדער פֿון אידישן פּאַלקס־כאָר אין שיקאָגע, מאיר דאָבראַוו. ער איז אַ צייט לאַנג געווען דער געהילף דיריגענט פֿון יעקב שייפּער.

אין 1914 לייענט ער אין דער אידישער פרעסע אַן אויפרוף פֿאַר זינגער, וועלכע ווילן זיך אַנשליסן אין אַ סאָציאַליסטישן כאָר. ער קומט אַריין אין זאַל און ער הערט, אַז מען וואָרט אויף דעם דיריגענט, וואָס וועט אויסהערן די זינגער, דער פּאַרזיצער פֿון כאָר י. ב. ביילין בעט דאָבראַוו, אַז ער זאָל דערווייל אויסהערן די זינגער ביז שייפּער וועט קומען. אַזוי איז ער געוואָרן דער געהילף־דיריגענט פֿון כאָר.

ער האָט אויך דיריגירט דעם רוסישן און אוקראַינישן כאָר, אַנגעפירט מיט אַ יוגנט־כאָר ביים געזאַנג פּאַראַיין און געווען געזאַנג־לערער ביי די קינדער־שולן.

אין משך פֿון 35 יאָר האָט דאָבראַוו זיך אָפּגעגעבן צום אידישן פּאַלקס־ליד ווי אויך צו דער פּראָגרעסיווער באַוועגונג. זיין פּרוי דאַראַ איז אויך געווען אַ זינגערין אין כאָר און זייערע צוויי זין זיינען דערצויגן געוואָרן אין גייסט פֿון די עלטערן.

זיין טויט אין 1949 האָט אַרויסגערופן גרויס טרויער ניט בלויז אין שיקאָגע, נאָר ביי די כאָרן איבערן גאַנצן לאַנד.

אין דער געשיכטע פֿון די כאָרן ביים אידישן מוזיק פּאַרבאַנד, וועט דער נאָמען מאיר דאָבראַוו בלייבן ווי אַ ליכטיקער זייל אין דער כאָר־באַוועגונג.

איין געשריי: שייפער מוז בלייבן!

פון בען געווירץ

פון רעדאקציע: בען געווירץ, א וועטעראן-בויער פון אונדזערע בארן איז מיט יארן צוריק געווען דער פארוואלטער פון דעם אידישן פאלקס-באר אין נוארק. ער וואוינט איצט אין סאן-פראנציסקא.

דאס האט געמוזט זיין אין די סוף צוואנציקער אדער אנהייב דרייסיקער יארן. דער נוארקער באר האט דעמאלט געציילט א מיטגלידערשאפט פון איבער אכציק — די סאמע בלי-צייט פון זיין עקזיסטענץ.

אונדזער אומפארגעסלעכער יעקב שייפער פלעגט קומען פון ניו-יארק אנטפירן מיטן באר אין נוארק. דיריגירן אליין איז פאר שייפערן ניט געווען גענוג. אים איז געגאנגען אין לעבן אז די ארגאניזאציע זאל פונקציאנירן גוט, און די קעגנזייטיקע באציאונג צווישן די מיטגלידער זאל זיין א פריינט-לעכע און הארמאנישע.

איך האב דעמאלט געהאט די פריווילעגיע צו זיין דער פארוואלטער פון באר, און עס איז געווען א פארגעניגן צו שטיין ביים רודער. קיין פינאנציעלע דאגות זיינען ניט געווען, און אז מיר זיינען געווען גליקלעך מיט אונדזער דיריגענט דארף מען דאך ניט זאגן. יעדע רעפעטיציע איז געווען א יום-טוב.

נאר אט איז די אידיליע פלוצעם צעשטערט געווארן. ווי א דונער פון קלארן הימל איז אנגעקומען א ידיעה פונעם אידישן מוזיק-פארבאנד, אז שייפער קאן לענגער ניט בלייבן אונדזער דיריגענט, און מיר מוזן אים פארבייטן אויף אן אנדערן.

זאלט איר שוין ניט פרעגן וואס ס'האט זיך דעמאלט אפגעטאן! די פירערשאפט פון באר און די זינגער זיינען ניט נאר געווארן אומרואיק, נאר ממש אריין אין א שטימונג פון רעוואלט: סטייטש, ווי קאן מען אונדז אַזוינס אַפּטאָן? וואָס הייסט מען נעמט ביי אונדז צו שייפערן?

פארוואלטונג-זיצונגען זיינען פארגעקומען יעדן אָונט, און אויב אין אנדערע פראגן זיינען אמאל געווען סכסוכים, איז אָבער דאָס מאָל געווען פולשטענדיקע אייניקייט: מיר וועלן שייפערן ניט אַפּלאָזן — מ'זאל אפילו מוזן אויפשטעלן באַריקאַדן!

און אַפּנים, אז אין מוזיק-פארבאנד איז מען אויך ניט געווען רואיק.

א קאמיסיע פון פארבאנד איז געקומען קיין נוארק פארהאנדלען מיט אונדז, און ס'האט ניט געפעלט קיין הייס בלוט.

אינמיטן דער אויפרודערונג רופט מיך אַוועק דער נאַציאָנאַלער סע־קרעטאָר פון פאַרבאַנד (איך קאָן זיך ליידער ניט דערמאָנען זיין נאָמען) אין אַ זייט, און גיט מיר צו פאַרשטיין סודותדיק, אַז דאָ גייט ניט אין אַ קאַפּריז. מען בייט ניט קיין דיריגענטן גלאַט אַזוי זיך. „מיר האָבן גע־מיינט“, דערקלערט ער מיר מיט אַ געפאַלן געמיט, „אַז מיר וועלן איך ניט דאַרפן דערקלערן די סיבה פאַרוואָס מיר נעמען צו שייפּערן, אָבער וויסן זאַלט איר, אַז מיר מוזן זיך שטאַרק זאָרגן פאַר זיין געזונט. שייפּער אַליין ווייסט דאָס ניט, נאָר זיין דאַקטאָר האָט אונדז אָנגעזאָגט מיטן האַרבן וואָרט, אַז מיר טאָרן שייפּערן ניט אָנשטרענגען, ווייל זיין האַרץ איז אַנ־געגריפן“...

איך בין געבליבן שטיין אַ פּריטשמעליעטער, און אַלע אַרגומענטן מיינע זיינען מיר געבליבן שטעקן אין האַלדז.

איך האָב זיך אומגעקערט צו די מיטגלידער פון דער פאַרוואַלטונג, און גענומען איינטענהן מיט זיי, אַזוי דיפּלאָמאַטיש ווי ס'האָט זיך נאָר געלאָזט, אַז סוף־כל־סוף דאַרפן מיר ניט זיין אַזוי איינגעשפּאַרט. צווישן די חברים האָט זיך צעטראַגן אַ געמורמל: „אַהאַ! געווייך האָט זיך שוין איבער־געקוליעט!“

און, וואָס האָב איך זיי געקאָנט זאָגן? האָב איך זיי טאַקע גאַרניט געזאָגט. כ'האָב זיך אַרומגעטראַגן מיט מיינ פאַרלעגנהייט — און בין גע־בליבן שולדיק אַן ענטפּער...

יאָרן זיינען אַוועק, איך און מיינ פּרוי ראָזע האָבן דורך דער צייט אַריבערגעוואַנדערט קיין סאַן־פּראַנציסקאָ. מיר זינגען נאָך אַלץ. אונדזער דיריגענט איז דער באַגאַבטער מוזיקער זארי גאַטפּריד. די טראַדיציע פון די ערשטע יאָרן ווערט פאַרגעזעצט. מיט שטאַלץ באַרימען מיר זיך, אַז עס ווערן אָנגעהאַלטן די פּאָזיציעס אין די כאַרן וואָס יעקב שייפּער האָט געבויט.

יעקב שייפּער — אַ נאָמען, וואָס מיר וועלן אַלעמאַל דערמאָנען מיט ליבשאַפט און כבוד.

"א ברנט מיט א סטאטיסקע", מאנטרעאל, לאנדאן, 1938, אונטער דער 'דעזי' נאמן לאה שיינער

שייפער דער פאלקס־מענטש

פון טעם באראק

אין די יארן 1919-20 בין איך געווען דער פארוואלטער פון געזאנג־פאראייניגטער איין־שיקאגע. מיר פלעגט אפט אויסקומען צו פארדינגען דעם זאל שבת פאר באנקעטן. און דער געזאנג־פאראייניגטער פלעגט אפט אדורכ־פירן זונטיק אונט ליטערארישע, מוזיקאלישע אונטערנעמונגען.

אזוי ווי די שבתדיקע באנקעטן האבן זיך פארצויגן ביז שפעט אין אונט, פלעגט מיר אויסקומען מיט נאך א חבר אדער צוויי, און אמאל אליין קומען זונטיק פרי אויסרייניקן דעם זאל און צוגרייטן פארן אונט.

איין מאל א זונטיק פרי, גייענדיק צום זאל, טראכט איך: זאל כאטש עמעצער קומען מיר ארויסהעלפן. צוקומענדיק צום טיר פון זאל, דערזע איך שייפערן אנגעטאן אין א פאר אלטע הויזן. פרעג איך אים: וואס טוט איר דא אזוי פרי? ענטפערט שייפער: „רויטער (איך האב דעמאלט געהאט א רויטן קאפ האר), איר ווייסט ניט, אז מיר דארפן היינט דורכפירן אן אונט?“ ער גיט א געשריי אויפן קול: „עפנט אויף די טיר, לאמיר זיך א נעם טאן צו דער ארבעט“. אז מיר זיינען פארטיק געווארן, זאגט ער מיר: „גו, רויטער, ארונטער א יאך פון קאפ“.

דאס איז געווען שייפער דער פאלקסמענטש.

אין שייפערס צייטן אין שיקאגע, פלעגט דער כאר אפט ארויספארן זונטיקס אין א וואלד צו א פיקניק. שייפער האט זייער ליב געהאט גיין מיט נאך איינעם און צוגיין צו א צווייטן און אים אמווארפן. איך פלעג זיך אוועקלייגן מיט דער פלייצע ארויף און שייפער פלעגט זיין דער אמווארפער. ווען די זינגער האבן דערזען שייפערן מיט מיר, פלעגן זיי זיך אוועקרוקן, ווייל זיי האבן שוין געוואוסט פון שייפערס שטיפעריי. און שייפער האט מער הנאה געהאט פון זייער אפרוקן זיך ווי פון איבערקערן. ער פלעגט זיך פאנאנדערלאכן און א געשריי טאן: „חברה האבן מורא“. און אזוי ארומ־גייענדיק זוכן קרבנות דערזעען מיר, ווי עס קומט צו איינער אנגעטאן אין א ווייסן אנצוג מיט ווייסע שיד און פרעגט איינעם פון די זינגער: „ווער איז דא דער שייפער, דער דיריגענט פון סאציאליסטישן געזאנג־פאראיין?“ דער זינגער ווייזט אן אויף שייפערן. דער מאן באטראכט שייפערן און זאגט: „ווער — ער?“ און דרייט זיך אויס און גייט אוועק. זאגט שייפער צו מיר: „רויטער, איידער ער גייט אוועק, לאמיר מאכן די קונץ“. ענט־פער איך אים: „איר זוכט זיך צרות?“ מיטאמאל גיט שייפער א געשריי: „חברה! נעמט זיך צוזאמען און לאמיר א זינג טאן“. איך געדענק ניט וואס מיר האבן געזונגען.

ווען מיר האבן פארענדיקט זינגען און דער איד האט אונדז געהערט

פון דער ווייטנס. זע אַןד, ווי ער גייט צו צו שייפערן און זאַגט אים: „מר. שייפער, עקסקיוז מי, דאָס געזאַנג איז געווען וואונדערבאַר. איך בין אַ חזן. טענק יו“, און גיט דערביי אַ קוק אויף שייפערן און גיט אַ הייב די פלייצעס און גייט אַוועק.

אויסער פאַלקס-באַר, קלויזנאנד, 1911. הערר נאָדנבערג, דיריגענט

זינגענדיק מיט יעקב שייפערן

פון אייב סטיין / מאנהעטן פילהארמאנישער כאָר

געקומען אין 1923 פון פאלעסטינע קיין ניו-יאָרק. איינער אליין אין דער גרויסער שטאָט, האָט מיך געצויגן צו מיין פראַגרעסיווער סביבה, וועלכע איך האָב דאָן געפונען אין פראַספעקט-פאַרק, הערנדיק ווי אַ גרופע יונג-וואַרג האָט געזונגען אויף מאַמע-לשון. און אזוי בין איך געקומען אין בראַנזווילער לעיבאָר לייסעאום צו אַ פראַבע.

דער דיריגענט איז געווען יעקב שייפער. ער האָט מיך אויסגעהערט און איך בין געוואָרן אַ מיטגליד פון „פרייהייט געזאַנגס-פאַראיין“. מיר האָבן דאָן געזונגען זיין „ציגיינער ליד“.

מיר האָבן זיך געפילט מיט אים ווי מיט אַן אייגענעם, מיט אַ פריינט און אַ חבר, איינפאַך, ניט פאַרריסן ווי אַנדערע קינסטלער. אין דעם איז באַשטאַנען זיין גרויסקייט. דערפאַר איז ביי אונדז זינגער געבליבן אַן אומ-באַרענעצטע ליבע צו אים.

פאַרנדיק אַהיים מיט שייפערן אין דער קאַנאַרסי סאַבוויי, פלעגט ער ליב האָבן צו רעדן וועגן סטאַלעריי. אזוי ווי איך בין דאָן געווען פון זעלבן פאַך, פלעגט שייפער זיין פאַראינטערעסירט וועגן דער אַרבעט. איינמאַל פרעגט ער מיך, צי שטעל איך אַריין ראַמען פאַר די פענצטער און ניט וואַרטנדיק אויף קיין ענטפער דערציילט מיר שייפער אַ מעשה ווי אזוי ער האָט געשריבן די מוזיק צו דער „ציגיינער ליד“. ער איז געשטאַנען ביי דער אַרבעט אַלס אַ סטאַליער אַריינשטעלנדיק ראַמען פאַר פענצטער, איז אים פלוצלונג איינגעפאַלן אַ געדאַנק וועגן דער מוזיק פאַר „ציגיינער ליד“. האָט ער איבערגעלאָזט די אַרבעט אינמיטן טאַג און ער האָט שיעור ניט פאַרלוירן די שטעלע צוליב דעם.

מיר פלעגן פאַרן קיין פעטערסאָן רעפעטירן. אויף דער פערי איבערן האַדסאָן פלעגט שייפער מיט אונדז רעפעטירן. אויף דער באַן קיין פעטער-סאָן האָט שייפער מיט אונדז געמאַכט רעפעטיציעס. וואָס מער ער פלעגט אויף אונדז „וואַרפן די פיאַנגאַ“, אַלץ מער פלעגן מיר אים ליב האָבן. פרוכט-באַרע, שיינע, פריילעכע יוגנט און זינגענדיקע יאָרן, וואָס מען וועט קיינמאַל ניט פאַרגעסן. פון „ציגיינער ליד“ צו „געוויטער“ פון „קיין איינציקער שפאַן“, צו „שטורעם פויגל“ און נאָך און נאָך גרעסערע און קלענערע לידער.

שטאַלץ בין איך צו זיין אַ מיטגליד אין דער זינגער-משפּחה און אַפֿ-צוהיטן די טייערע ירושה פון יעקב שייפער.

עס געדענקט זיך...

מאמענטן מיט יעקב שייפערן

פון משה שנק / לאַס אַנדושעלעס

איך האָב געהאַט די פּריווילעגיע צו אַרבעטן נאָענט מיט יעקב שייפּערן. און אזוי פיל העלע מאַמענטן האָבן פון יענער צייט זיך אָפּגעשטעלט אין זכרון!

אויף וויפל דאָס באַשרענקטע אָרט וועט דערלויבן, ווילט זיך כאַטש אַ ביסל דערציילן פון יענער וואונדערלעכער עפאָכע.

... אַט פאָרן מיר צו אַ קאָנצערט פונעם כאָר אין קליוולאַנד. די רייזע האָבן מיר געמאַכט אין דעם אויטאָמאָביל פון חבר לעאָן קאָהן (אַקון). אויפן וועג צוריק האָט דער אויטאָמאָביל פּלוצים "פאַרסטריקט" —

און ניט פון אָרט! חבר קאָהן הויבט אויף דעם "הוד" פון דער מאַשינ, און פירט איבער אים מיט זיינע הענט. מאַכט שייפּער: "אַ-האַ! איר טוט דאָך אַלעמאָל אזוי, ווען די קאַר בלייבט שטיין. איר נעמט זי גלעטן, — און זי דאַרף, הייסט עס, ווידער פאָרן... זאָג איך אייך, אַז ס'וועט ניט העלפן, מ'וועט דאַרפן טאָן עפּעס מער".

דער לייכטער, וויציקער טאָן האָט אונדז אַלעמען דערקוויקט. סוף-כל-סוף איז אָנגעקומען אַ מעכאַניקער — און ס'האַט טאַקע געהאַלפן. און ווי נאָך די קאַר האָט זיך אַ ריר געטאָן רופט זיך אָפּ שייפּער מיט גדולה: "האַב איך אייך דאָך טאַקע געזאָגט. אַז מיט בלויו גלעטן די קאַר וועט איר גאָר-ניט אויספירן!".

ס'איז שוין געווען אַ פּריילעכע יאָדע צוריק קיין ניו-יאָרק. ... און אַט — זומער אין די קעמפּס, פריער אין "ניטגעדאָיגעט" און דערנאָך אין "קינדערלאַנד", וואו איך האָב געאַרבעט אַלס סטאַליער און שייפּער איז געווען דער מוזיק-דירעקטאָר. אין יענע יאָרן איז גע-בוירן געוואָרן די צויבערדיקע אָפּערעטע "אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע", און צו דער זעלבער צייט האָט שייפּער קאָמפּאָנירט נאָך אַנדערע גרויסע מוזיק-קאָלירשע ווערק.

שייפּער, ווי אַ סך ווייסן, איז אַמאָל אַליין געווען אַ סטאַליער, האָט ער ניט אַנדערש נאָר געוואָלט ווייזן, אַז ער קאָן נאָך אַריינקלאַפּן טשוועקעס פונקט ווי איר. און איר האָט באַדאַרפט אַ קוק טאָן, ווי דאָס פייערל אין זיינע אויסדרוקספולע אויגן האָט זיך צעפינקלט! ער האָט טאַקע געקאָנט!

אַ לאַנגער שפּאַציר פלעגט שייפּערן אָפּפרישן. אָפט פלעגן מיר נאָך אַ רעפּעטיציע זיך אַרויסלאָזן איבער בראַנקס פאַרק, אינאיינעם מיט אַ לוס-

טיקער כאפטע זינגער, וואס האבן געוואוינט אין דער קאאפעראטיווער קאָ-לאָניע, אָדער נאָענט דערביי. שייפער פלעגט זיך דעמאלט צעשטיפן ווי אַ זאָרגלאָז אינזל. ער האָט ליב געהאַט צו פאַרגעבנען זיך וואוילעריש הינטער יענעם פלייצעס, דערלאַנגען דעם אַ שטופ, יענעם אַ גוט־ברודערשן קלאַפּ אין פלייצע — אָבער טאַקע אַזוי, אַז מ'האַט עס געקאַנט דערפילן — און שטעלן פיס. דער „קרובן“ האָט געדאַרפט טרעפן ווער דאָס האָט אים אַזוי מכבד געווען.

ס'איז געווען אַ מיהה צו געפינען זיך מיט שייפערן אין איין קאַמפאַניע. יעקב שייפער איז געווען אַ קולטור־מענטש אין פולן זין פונעם וואָרט, און ער האָט שטאַרק ליב געהאַט אַלץ וואָס איז שייך און עסטעטיש. ער איז געווען ענג צונויפגעבונדן מיט זיינע זינגער, און ס'איז אים דערפאַר ממש געגאַנגען אין לעבן, אַז ווען מען קומט זיך צונויף צו אַ רעפּעטיציע, זאָל דער זאָל זיין פריש־אויסגעלופטערט און ציכטיק. און אַזוי איז טאַקע געווען.

אַ סך פון די ניו־יאָרקער זינגער מוזן נאָך געדענקען דעם זאָל, וואָס מיר האָבן געבויט אויף בראָדוועי, אַרום טאַימס סקווער, אָדער דעם ליידיקן גרויסן פּלאַץ, וואו די בראַנסטער סעקציע האָט געהאַט אירע פּראָבּעס, און וואָס איז שפּעטער פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ טעמפל פון מוזיק. אַזוי אויך דער זאָל פון דער קאָאפעראַטיווער־קאָלאָניע, וואו די דאָרטיקע כאָר־סעקציע האָט געהאַט אירע רעפּעטיציעס, און וואו שייפער האָט אָנגעפירט מיט דעם דיריגענטן־קלאַס פון אידישן מוזיק־פאַרבאַנד.

און אַז מ'רעדט וועגן יענע פּראַיעקטן קומט אומפאַרמיידלעך פאַר די אויגן דאָס געשטאַלט פון דעם ליבן חבר יצחק ספּאַקאַיני, וועלכער איז אַזוי פרי אַוועק פון דער וועלט. ספּאַקאַיניס אַרבעט איז געווען צו באַמאַלן און באַצירן די זאָלן, און ער האָט עס געטאַן מיט אַ טיפן קינסטלערישן געשמאַק. שייפער פלעגט אָנקוועלן. פאַר אים איז עס געווען נאָך אַ באַווייזן וויפל שׂע־פּערישע כוחות עס ליגן אין דעם פּאַלק.

עס דערמאַנט זיך, ווי אַזוי מיר האָבן, אויף אַ פּיקניק פונעם ניו־יאָרקער כאָר אין אַ גרויסן פאַרק סצענירט אברהם רייזענס ליד „קירכן־גלאַקן“, מיט שייפערס מוזיק. שייפער איז באַשטאַנען, אַז מען מוז אומבאַדינגט האָבן גלאַקן, צו געבן דעם געהעריקן עפּעקט. איך האָב געוואוסט, אַז אין דער „מאַרגן־פּרייהייט“־געביידע אויף דער 12טער גאַס געפינען זיך גרויסע, שטאַל־לענע רערן, וואָס קומען פון די ראַלן דרוק־פאַפּיר. זיינען מיר, שייפער און איך, אַוועק אַהין, אָפּגעקליבן אַ צאָל רערן, צוגעשניטן זיי אין פאַרשיידענע מאָסן, און אין טאַג פונעם פּיקניק האָבן מיר זיי געבראַכט אויפן אָרט.

מיר האָבן זיי צעהאַנגען אויף בימער אין פאַרשיידענע טיילן פון פאַרק, און דורך אַ צייכן פון שייפערן האָבן די גלאַקן זיך געדאַרפט צעקלינגען. די טענאַר־סאָלאָ פון „קירכן־גלאַקן“ האָט דעמאַלט געזונגען אונדזער באַ־קאַנטער כאָר־טוער אילאי שוואַרצבערג. און ווען שייפער האָט געגעבן

דעם סיגנאל, און ס'האט זיך פלוצים צעטראגן א געקלאנג פון גלעקער. איז דער עולם פשוט פארכאפט געווארן. שייפער האט זיך געפרייט ווי א קינד.

שייפער איז געווען ווי א טאטע צו אינגערע מוזיקער, און האט ער אנטדעקט אזא איינעם. איז ער געווען איבערגליקלעך. ער האט געארבעט הארמאניש מיט לאזאר וויינערן און שפעטער מיט אונדזערע אייגענע יונגע מוזיקער און דיריגענטן, וואס זיינען געווען זיינע תלמידים.

ס'האט זיך געמאכט אז שייפער האט מער ניט געקאנט אָנפירן מיט די כאָרן אין פעטערסאָן און פּאַסעיק, און מ'האָט געזוכט אַן אַנדער דיריגענט. דער באַקאַנטער טוער פון פּאַסעיקער כאָר, חבר סמעלקינסאָן, האָט פּאַר-געשלאָגן אַ נאָמען: מאַקס העלפּמאַן. ער איז אונדו ביז דעמאָלט ניט גע-ווען באַקאַנט.

אינמאָל, אין אַ פּרייטיק אַוונט, רופט מיך שייפער צו אויף גיך. ער איז פול מיט באַגייסטערונג. „שעק“, זאָגט ער אַ צעפּלאַמטער, „מיר האָבן גע-פונען אַ מוזיקאַלישן אוצר“. העלפּמאַן איז אַ מוזיקער פון העכסטן גראַד. מיר דאַרפן אים גלייך אָנשטעלן!“

דאָס איבעריקע דאַרף מען דאָך שוין ניט דערציילן. מיר וויסן ווי אַזוי העלפּמאַן האָט איבערגענומען דעם כאָר אין ניו-יאָרק, נאָך דעם ווי שייפערס לעבן האָט זיך אַזוי פּריציטיק איבערגעהאַקט. העלפּמאַן האָט דורכגעפירט די שליחות מיט זיין ברייטן מוזיקאַלישן וויסן, מיט ענערגיע און אחריות. ביז היינט צו טאָג דערמאָנט העלפּמאַן שייפערן מיט גרויס דרך-ארץ ווי אַ מוזיקער וואָס האָט פּאַרמאַגט אַלע עלעמענטן מיט וועלכע גאָר גרויסע קינסטלער זיינען באַשאַנקען.

אין אַנדענק פון מיין מאָן

בען מאָטיק

סאָליסט אין אַ „בונט מיט אַ סטאַטשקע“ און אַנדערע אויפטריטן.
לאַנג-יאַריקער מיטגליד פון פּילהאַרמאָנישן כאָר אין ניו-יאָרק.

טייערער יצחק,

דעם 7טן מאי איז דריי יאָר, אַז דו האָסט אונדז אַזוי פרי פאַרלאָזן.
מיין האַרץ קאָן קיין טרייסט ניט געפינען.
שווער איז צו לעבן אָן דיר, ליבער

דיין מיכליע (ספּאַקאַיני)
מאַשאַ און פּאַמיליע

מיין שכן יעקב שייפער

פון ר. סעמוועלסאָן

דאָס איז געווען אַן ערך אַ יאָר פאַר מיין אָפּפאַרן מיט מיין פּאַמיליע קיין סאַוועטנפּאַרבאַנד, אין 1930.

מיין וואוינונג איז דאָן געווען אין דער „קופּ“ (קאַאָפּעראַטיווע הייזער) אויפן „גראַונד פּלאַר“, איבער דער שולע, אין דעם זעלביקן „סעקטאָר“ מיט אונדזער יאַנקלען.

את חטאי אני מזכיר — איך מוז זיך מודה זיין, אַז איך פּלעג אַט דעם פּאַקט גאַנץ אָפּט דערמאָנען ביי יעדער געלעגנהייט מיט אַ ביסל גאווה, ווי דאָס וואָלט געווען מיינער אַ פּערזענלעכער פּאַרדינטער זכות.

אין אַלגעמיין האָט זיך אויסגעאַרבעט ביי מיר פון קינדווייז אָן אַ ספּע-ציעלער קוק אויף שרייבער, קינסטלער און גאַנץ באַזונדערס אויף קאַמ-פּאָזיטאָרן, אויף וועמען איך פּלעג קוקן ווי אויף „אויבערמענטשן“ פון אַ ספּעציעלן מיין — און דאָ האָב איך די זכיה צו האָבן אונדזערן אָן אייגענעם חבר אַ קאַמפּאָזיטאָר פאַר אַ „נעקסט-דאָריקן“ שכן.

איינמאַל, נאָך אַ רעפּעטיציע אין יאַנקלס „פּרייהייט געזאַנג כאַר“, וואו איך האָב דאָן געזונגען און מיין פּרוי איז געזעסן לעבן פּענצטער און גע-קליבן נחת, איז זי צוגעלאָפּן צו מיר אינגאַנצן אַ צערויטלטע און מיט באַ-גייסטערונג פּאַרגעשלאָגן איינצולאָדן יאַנקלען מיט לאהן און יעדן פון כאַר, וואָס וועט זיין וויליק, אויף אַ גלעזל טיי מיט כּיבוד לכּבוד אונדזער אָפּפאַרן קיין סאַוועטנפּאַרבאַנד. די שייפּערס מיט אַ צאָל זינגערס האָבן זיך צופיל ניט געלאָזט בעטן און זיך צעזעצט אין אונדזער רחבות-דיקן „לי-ווינג רום“ וואו מיין פּרוי האָט שוין געהאַט פון פּריער צוגעגרייט אַ טיש מכל טוב.

די אַטמאָספּערע איז געווען אַ יום-טובדיקע און דער עולם האָט זיך געלאָזט וואוילגיין מיט אידישע פּאַלקס-לידער, כאַטש ס'איז שוין געווען היפּשלעך שפּעטלעך אין אַוונט.

איך געדענק נאָך ווי איצט, ווי איך האָב ניט געקאַנט מיינע אויגן אַראָפּנעמען פון יאַנקלען, און אין מוח האָט אַלץ געעקבערט איין געדאַנק: וואו איז דער סוד פון דעם כוח וואָס שאַפּט דעם וואונדער פון אַ מעלאָדיע, דעם וואונדער פון צוזאַמענשטעלן קלאַנגען, וואָס שפּיגלען אָפּ אַ וועלט מיט געדאַנקען און געפילן.

איך האָב זיך צוגעזעצט גאַנץ נאַענט צו יאַנקלען און געקוקט אויף אים, ווי ס'ווייזט אויס, מיט גאַנץ זשעדנע און דורכדרינגלעכע אויגן. יאַנקל האָט שנעל אַ קוק געטאָן אויף מיר און געזאָגט: „איר ווילט מיך עפּעס פּרעגן, חבר?“ „יע געוויס, חבר שייפּער“ — האָב איך געענטפּערט.

„איך וויל דערגיין דעם סוד פון דער נאטור, וואָס גיט דעם אויסגעקליבענעם באַגאַבטן מענטשן, די פּיאיִקייט צו באַשאַפֿן און קאַמבּינירן קלאַנגען, וואָס שפּיגלען אַפּ פּערזענלעכע געפּילן אַזוי גוט ווי וועלט־פּאַסירונגען אין זייער ווירקונג אויף אונדזער געמיט.“

„זייער אַ גרויסע אויפגאַבע גיט איר מיר, חבר“ — האָט יאַנקל זיך אָפּגערופן נאָך אַ קורצע שווייגן, — „איך קאָן ניט רעדן פאַר אַלע קאַמפּאַ־זיטאַרן נאָר וואָס שייך מיר, אויף וויפּל איך פאַרשטיי זיך אַליין, שטאַמט מיין באַגייסטערונג צו שאַפֿן מיינע קאַמפּאַזיציעס פון דריי לאַמעדן: די איניציאַלן פון ליבע, ליבע און ליבע. ליבע צום אַרבעטער־קלאַס, פון וועמען איך שטאַם און צו וועמען איך באַלאַנג מיט מיין גאַנצן לייב און לעבן; ליבע צום סאָוועט־פּאַרלאַנד, וואָס וועט אָפּווישן דעם גאַנצן אַנגעקליבענעם שימל פון לעבן פון אַזויפּיל דורות, און“ — יאַנקל האָט זיך פּלוצלונג אָפּגעשטעלט און זיך פאַרטראַכט.

„נו, און דער דריטער לאַמעד?“ — האָב איך איבערגעשלאָגן יאַנקלס געדאַנקען.

יאַנקל האָט אַלץ געשוויגן. אַ בלאַסע, קוים זעבאַרע רויטקייט האָט פּלוצלונג באַדעקט זיין טונקל געזיכט, אויף וועלכן ס'האָט איצט גערוט אַ מין קינדערשע באַחנטע שעמעוודיקייט. נאָך אַ ווייל שווייגן, האָט ער פּלוצלונג זיך אַנגערופן:

„דאָס איז שוין אַ צו פּערזענלעכע זאַך.“ לאה האָט זיך אין דער מינוט אומגעקערט מיט איר געזיכט צו יאַנקלען. — זייערע בליקן האָבן זיך באַגעגנט.

אין אַנדענק פון

קלאַראַ סעמועלסאָן

שוין אַכצן יאָר ווי דו, אונדזער אומפאַרגעסלעכע קיילקאלע (קלאַראַ) ביסט אַזוי פּריציפּטיק אַרויסגעריסן געוואָרן פון אונדו. די וואונד איז נאָך אַלץ אַזוי פּריש און ברענענדיק. צום ליכטיקן אַנדענק פון דיין מענטשן־ליבנדיקער, קינדערשער, זיל־בערנער נשמה.

דיין מאַן סאַול, קינדער און אייניקלעך

יעקב שייפער אין פאָריז

פון טאַניאַ גיטמאַן / בראַנקס כאָר

ווען איך בין לעצטן דעצעמבער 1 געזעסן ביים שייפער אַנדענק־אָוונט אין „איִקוף“־לאַקאַל און מיט גרויס אינטערעס זיך צוגעהערט צו די רעד־נער, האָב איך זיך אין געדאַנק אַוועקגעטראָגן אין קאַלטן פאַררויכערטן לאַקאַל אין פאַריז, אין יאָר 1932, צו אַ רעפּעטיציע פון כאָר, וואָס האָט פאַר־מאַגט 70 זינגער. דער דיריגענט איז געווען דער באַליבטער אַריע קויפּמאַן, וואָס האָט מיט זיין חברשער באַציאונג דערמאַנט אין יעקב שייפערן.

אין זיין רעפּערטואַר האָט ער געהאַט אַריינגענומען שייפּערס „הויב זיך האַמער“. פאַר אונדז כאַריסטן איז דאָס געווען זייער שווער צו פאַר־וואַנדלען דעם בלאַזאַק אין אַ וויכער, ווי קויפּמאַן האָט געוואַלט. דער כאָר איז באַשטאַנען פון אַרבעטער, אימיגראַנטן, אַ סך האָבן ניט געהאַט קיין וואוינרעכט, דאָך האָט דאָס קיינעם ניט געשטערט צו קומען פינקטלעך צו די פּראָבן און צוגרייטן זיך צו די קאַנצערטן.

אין יענעם יאָר האָט שייפּער זיך אָפּגעשטעלט אין פאַריז, צוריק־פאַרנדיק פון סאַווטנפּאַרבאַנד. ער איז געקומען צום כאָר און מיר האָבן געהאַט די זכיה צו זינגען מיט אים „הויב אויף דינע אויגן“. מיר זיינען אַלע געווען אַזוי באַגייסטערט פון זיין אויסטייטשן דאָס ליד, אַז מיר וועלן דאָס געדענקען אויף שטענדיק. פון דאָן אָן האָבן מיר ביי אַלע קאַנצערטן געזונגען דאָס ליד און אינזינען געהאַט שייפּערן.

ווען מיר האָבן באַקומען די טרויעריקע נייעס וועגן שייפּערס טויט, האָבן מיר זיך געפילט פאַריתומט. מיר האָבן אויסגעדריקט אונדזער וויי־טיק זינגענדיק ראַנטשעס „אונדזער פירער“.

אַזוי האָב איך געדענקט שייפּערן פּערזענלעך, מיט זיין ענערגישן און גוטמוטיקן אויסדרוק צו מענטשן.

איך וויל דאָ צוגעבן, אַז אין דער אויסגאַבע „20 יאָר אידישער פּאַלקס־כאַר אין פאַריז“ האָט אונדזער דיריגענט קויפּמאַן אָן איינדרוקספולן אַר־טיקל איבער דעם לעבן און שאַפן פון יעקב שייפּער.

דער בעסטער אַנדענק צו שייפּערן איז ווייטער צו זינגען אין כאָר און דאָס טו איך טאַקע.

אין ליכטיקן אַנדענק פון

מישה יאַראָווי

בויער און זינגער פון פילהאַרמאָנישן כאָר אין ניו־יאָרק.

זיין פּאַמיליע

דערינערונגען וועגן יעקב שייפער

פון דזשין צעפקין—גאלדסמייט

אָט אזוי איז אוועק אַ פּערטל יאָרהונדערט זינט עס איז פון אונדז אַרויס־
געריסן געוואָרן אזוי פּריצייטיק מײן טײערער לערער יעקב שײפּער, וואָס
האַט באַגײסטערט מיט זײנע קאַמפּאַזיציעס טױזנטער און טױזנטער מענטשן.
ער איז שטענדיק געווען פּאַרטאָן אין דער אַרבעט, אײבערגעגעבן צו
איר מיט לײב און לעבן. ער האָט נײט געשאַנעוועט זײן געזונט, אזוי ווי ער
וואָלט געפּילט, אַז די צײט איז צו קורץ.

יעקב שײפּער האָט געוועקט, באַגײסטערט, אָבער אויך געמאַנט אין
אונדזערע זינגער אַרויסצוברענגען דאָס וואָרט שאַרף, קלאַר מיט נױטיקער
טאָן־קוואַליטעט און נשמחדיקער סענסיטיווקײט.

ער האָט שטענדיק אײלוסטרירט און פּיל מאָל אײבערגעזונגען די באַזונ־
דערע פּראָזן פון אַ קאַמפּאַזיציע. געפּײלט און געפּוצט אַ קלאַנג נאָך אַ קלאַנג
און אָט די אַרבעט איז אים קײנמאַל נײט דערעסן געוואָרן.

ער איז געווען פון דער נאַטור אַ באַשײדענער מענטש. אים זײנען
געווען פּרעמד פּאַריסקײט, פּוסטע גאוה. ער האָט אויך געקאַנט אַ שטײַם
טאָן ווי אַ אײנגל. זיך וואַרפן מיט שניי־קוילן, אַרײנשליידערן אין אַ קופּע
שניי און דערנאָך גוטמוטיק אַרויסשלעפּן.

יעקב שײפּער האָט זײער שטאַרק געשאַצט גוטע זינגער, אָבער זײ
נײט געבאַלעוועט. אמאָל האָט פּאַסירט, אַז איך בין געוואָרן הײזעריק און
נײט געקאַנט זינגען. איך בין אָבער געקומען צו אַלע פּראָבן, כדי לערנען דורך
אײנהערן זיך. בײ אײנער אזא פּראָבע האָט ער באַמערקט, אַז איך זײן און
שווייג. שטעלט ער אָפּ דעם כאַר און צעשרײט זיך: „פּאַרוואָס זינגסטו
נײט“?

איך ווײז אים אָן מיט דער האַנט אויף מײן האַלדז, אָבער ער וויל
פון גאַרנײט וויסן.

„זינג, דער טײוול וועט דיך נײט נעמען.“ איך האָב געפּאַלגט, עס איז
אַרויסגעקומען נײט שלעכט. ער האָט זיך צעשמײכלט.
איך האָב געהאַט דעם גרויסן פּאַרגעניגן און פּרײוילעגיע צו זינגען
מיט אים אַ סך יאָרן און נײט נאָר איך אַלײן, נאָר מיר אַלע זינגער וועלן
אײביק געדענקען שײפּערס גרויסקײט און מיט לײבע פּאַרזעצן די אַרבעט
וואָס ער האָט נײט פּאַרענדיקט.

דער געפּײל וואָס איז אין מײן האַרצן פּאַרפּלאַנצט געוואָרן צו שײפּערן
און זײן אַרבעט וועט בײ מיר קײנמאַל נײט אויסגעלאָשן ווערן און וועט
באַלײכטן מײן לעבנס־וועג.

מיר פיר האָבן געזונגען מיט

יעקב שייפערן

פון שוירלי ראָזענפעלד

איך, מייע צוויי שוועסטער און מיין ברודער האָבן זיך געלערנט אין דער אידישער קינדער-שול פון דער קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניע, וואו מיין פאַרשטאַרבענער פאָטער איז יאָרן-לאַנג געווען פראָטאַקאָל-סעקרעטאַר פון דער פאַרוואַלטונג און מיין מוטער איז געווען אַקטיוו אין דעם עלטערן פאַראיין.

יעדער שבת אינדערפרי איז ביי אונדז געווען אַ יום-טוב, דערפאַר וואָס מיר האָבן געזונגען ביי יעקב שייפערן, וואָס איז געווען דער דירי-גענט פון אונדזער שול-כּאָר. מיר האָבן געוואוסט, אַז אַרויסגייענדיק פון זאַל וועלן מיר האָבן איינגעזונגען אַ ניי אידיש ליד. צו זינגען מיט שיי-פערן האָט אויך געמיינט צו האָבן אַ סך שפּאַס. שייפער האָט ליב געהאַט צו שטיפן מיט אונדז נאָך דער פראָבע. איבערהויפט האָט ער הנאה געהאַט פון קינדער וואָס האָבן געהאַט גוטע שטימעס. מיר דריי מיידלעך האָבן זיך אויסגעצייכנט. נאָר מיין ברודערס שטימע האָט זיך געביטן. שייפער האָט געלאָזט מיין שוועסטער רוט ניט איינמאַל דיריגירן דעם כּאָר און איר פאַר-געשלאָגן צו ווערן אַ דיריגענטקע. מיין שוועסטער מרים, — דאָס זעלבע, זי איז טאַקע געוואָרן אַ מוזיקער. אים איז געפעלן געוואָרן מיין סאַפּראַנאַ-שטימע און ער האָט מיך שטענדיק צוגערעדט, אַז איך זאל שטודירן מוזיק. מיר וועלן קיינמאַל ניט פאַרגעסן ווי מיר האָבן געזונגען די „צוויי ברידער“ און ווי שייפער האָט אויסגעטייטשט די מוזיק צו דער פּאַעמע. ווי שטאַלץ זיינען מיר געווען ווען מיר האָבן אויסגענומען אויף די קאַנ-צערטן. מיר האָבן געוואוסט, אַז דאָס איז געווען צו פאַרדאַנקען שייפערס איינפלאַצן אין אונדז די ליבע צום געזאַנג, זיין געדולדיק לערנען מיט אונדז און פאַרשטיין אונדז.

עס איז געווען דער וואונדערלעכער גייסט וואָס האָט אונדז באַוועלטיקט ווען שייפער איז צוגעגאַנגען צו דער פּיאַנאָ און באַלד האָבן מיר געזונגען צוזאַמען אַזעלכע שיינע לידער און פאַרשטאַנען יעדעס וואָרט און ווי שטאַלץ זיינען מיר געווען ווען שייפערס פנים האָט אויפגעלויכטן און מיר האָבן געוואוסט, אַז ער איז צופרידן מיט אונדז און אַז נאָך דער פראָבע וועט ער זיך פילן ווי איינער פון אונדז, שטיפן, שפּאַסן און געזעגענען זיך מיט אונדז פריילעך.

שייפערס גייסט לעבט אין אונדז. דער יונגער דור וועט אים קיינמאַל ניט פאַרגעסן.

אין אַנדענק פון דזשעק זילבערט

פון לאה זילבערט

דעם ערשטן יולי 1953 איז אוועק פון דער וועלט דער מוזיקער, דירי-גענט און דערציער דזשעק זילבערט. זיין טויט האָט אַרויסגערוּפן טרויער ביי ווייסע און נעגערשע קינדער אין ברוקלין און אין בראַנקס, אומעטום וואו דזשעק האָט זיך באַליבט געמאַכט מיט זיין פאַרשפּרייטן מוזיק צו דערמוטיקן און צו פאַרגרינגערן דאָס לעבן.

אויפן אויסזען האָט מען ניט געקאָנט דערקענען, אַז ער איז אַ סענסיטי-ווער מוזיקער, ער איז געווען פּול-געפּאַקט מיט אַ רונדיקן אָפּן פּנים, וואָס האָט גאַנץ אָפּט האַרציק געלאַכט.

דזשעק זילבערט האָט פאַרשטאַנען, אַז מוזיק דאַרף איבערגעגעבן ווערן פון האַרץ צו האַרץ. ער האָט ליב געהאַט צו לערנען מיט קינדער אין איינפלאַנצן אין זיי די ליבשאַפט ניט בלויז פאַר מוזיק, נאָר אויך פאַר פריינטשאַפט. דערפאַר איז ער שטענדיק געשטאַנען אין קאָנטאַקט מיט זיינע געוועזענע שילער, וואָס זיינען שפּעטער געוואָרן מוזיקער.

דזשעק איז געבוירן געוואָרן אין אָדעס, רוסלאַנד, אין 1890. ער האָט שטודירט אין דער סט. פעטערבורגער מוזיק-קאָנסערוואַטאָריע. אין 1923 איז ער באַשטימט געוואָרן אַלס דירעקטאָר פון דער וולאַדיאוואַסטאַקער פּאַלקס-קאָנסערוואַטאָריע.

אין 1925 איז ער געקומען קיין אַמעריקע, וואו ער האָט זיך אָנגעשלאָסן אין אָנגעזעענע אַרקעסטערס און אויפגעטראָטן מיט דער „וויקטאָר הויר-בערט“ גרופּע אַלס סאַליסט.

צום נאָענטסטן איז אים געווען צו דינען דער אַרבעטער-זאַך. ער האָט אַריינגעבראַכט מוזיק אין דער אינטערנעשאַנאַל לעידיס גאַרמענט וואויר-קערס יוניאָן, אין דער פאַריערס-יוניאָן, אין דער פעינטערס-יוניאָן. אויסער דעם האָט ער אינזינען געהאַט די קינדער פון אַרעמשאַפט און געהאַלפן וואו ער האָט נאָר געקאָנט אַנטוויקלען די מוזיקאַלישע פעאיקייטן פון נעגער קינדער און אונטערפּרוויליגירטע. ער האָט איבערהויפּט געהאַלפן אַנטוויקלען מוזיק-שולן אין די אַרעמע געגנטן. די מעטראָפּאָליטאַן מוזיק סקול איז געווען איינע פון זיינע הויפּט-ליבלינגען.

די טראַגעדיע וואָס האָט געהאַט אַ טיפע ווירקונג אויף דזשעקן איז געווען דער טויט פון זיין יונגן זון עלעקס, וואָס איז געפּאַלן אין שלאַכט אין דער צווייטער וועלט-מלחמה.

ביזן היינטיקן טאָג געפינען זיך הונדערטער און הונדערטער געוועזענע

שילער וואס גייען אויף די וועגן פון דזשעק זילבערט, געדענקען אים מיט
ליבשאפט. זיין גייסט לעבט אין די הערצער פון אלע זיינע פריינט. מיר
וועלן אים קיינמאל ניט פאָרגעסן.

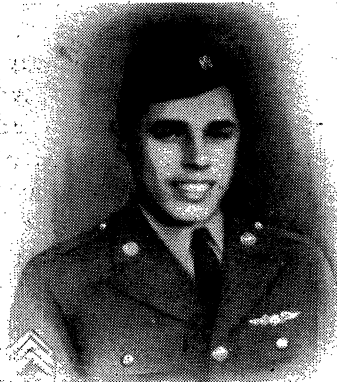
דער פּרעסע־מאָדעל פֿאַר דעם פֿילם "פֿאַר אַ פֿאַרשטאַנענען"

אין ליכטיקן אַנדענק פון אונדזער זון אַלעקס זילבערט.

מאַנטיק, דעצעמבער 7, 1941, האָסטו פאַרלאָזן דיין וואַרעם בעט, דייע עלטערן, דיין קאַלעדוזש, דייע פריינט, דיין אַטמאָספּערע. דו האָסט זיך אַנגעשלאָסן פון די ערשטע און בעטנדיק ביי אונדז דערלויבעניש, קלינגט נאָך אין מיין האַרץ און אין מייע אויערן דייע ווערטער: „דערפאַר וואָס איך בין אַן אַמעריקאַנער און אַ ציוויליזירטער מענטש, מוז איך קעמפן קעגן נאַציזם, אַפּגעזען פון מיין יונגן עלטער און וואוהיין איך וועל געשיקט ווערן“.

איך געדענק נאָך דעם סקריפּ פון דער טיר, ווען דו האָסט פאַרלאָזט דאָס הויז. אַ יאָר און אַ חודש זיינען אַוועק און אַ טעלעגראַמע איז אַנגעקומען: „אַלעקסאַנדער זילבערט, מיסיע דורכגעפירט, פעלט אין שלאַכט“. בלויז זיבן ווערטער און דו ביסט מער ניט געווען, כאַטש מיר האָבן געהאַפט אויף אַ נס, אַז דער טאָג וועט קומען און דו וועסט זיך באַווייזן.

מאַנאַטן זיינען אַריבער, יאָרן זיינען פאַרביי, בלויז טרערן זיינען געבליבן און מיר געדענקען דעם גרעסטן קרבן וואָס דו האָסט באַצאָלט. מיר טראָגן אין האַרצן דעם אַנזאָג, אַז אַלע די אַלעקסאַנדערס זאָלן ניט האָבן פאַרלוירן זייערע לעבנס אומזיסט. נאַציזם מוז אויסגעראַטן ווערן פון דער וועלט. מיר וועלן אַלעקסאַנדערן קיינמאַל ניט פאַרגעסן.

Alex Zilbert

צום 6טן יארצייט נאך משה כאסיד,

ע"ה

פון יודל טאוב / פילאדעלפיע

איינער פון די איבערגעגעבנסטע זינגער און פארערער פון יעקב שייפער, איז געווען דער פריציטיק פארשטארבענער משה כאסיד פון פילאדעלפיער פרייהייט געזאנג-פאראיין, שפעטער — דער „אידישער פאלקס-כאָר“.

משה כאסיד איז געבוירן געוואָרן אין 1890, אין סניטיווקע, פּאָדאָליער גובערניע. יונגערהייט וואַנדערט ער אויס קיין אַרגענטינע, וואו ער ווערט אַ קאַלאָניסט. אין 1913 פאַרלאָזט ער אַרגענטינע און קומט קיין אַמעריקע. ער באַזעצט זיך אין פילאדעלפיע, און ווערט אַן אַרבעטער ביי מאַנטלען. משה כאסיד ווערט אַ געזעלשאַפטלעכער טוער און קולטור-בויער אין אַר-בעטער-רינג, ער שרייבט אַרטיקלען און דערציילונגען אין דער פילאדעל-פיער „אידישע וועלט“. שפעטער ווערט ער דער שטענדיקער קאַרעס-פאַנדענט פון דער „פרייהייט“ אין פילאדעלפיע.

אין יאָר 1931 זעען מיר שוין משה כאסיד אַלס אַ מיטגליד אין פרייהייט געזאנג-פאראיין, שפעטער — „אידישער פאלקס-כאָר“, וואו אין פאַרלויף פון אומגעפער 25 יאָר איז ער געווען דער זינגער, דער סעקרעטאַר, דער אַרגאַניזאַטאָר, דער אויסטייטשער פון לידער, דער שרייבער און פאַר-זאָרגער פון די יערלעכע כאָר-זשורנאַלן, דער וואָרט-זאָגער און דער בויער פון דער אַרגאַניזאַציע.

ווי שוין דערמאָנט, איז משה כאסיד געווען אַ פאַרערער פון יעקב שיי-פער און זיינע שאַפונגען. איינער פון די גליקלעכסטע מאַמענטן איז ביי אים געווען, ווען אין יאָר 1936 איז אין פילאדעלפיע פאַרגעקומען די קאַנ-ווענשאַן פון אידישן מוזיק-פאַרבאַנד, וואו עס זיינען זיך צוזאַמענגעקומען דעלעגאַטן פון אַלע אָנגעשלאַסענע כאָרן און אַרקעסטערס איבערן לאַנד, און וואו די כאָרן פון ניו-יאָרק און פילאדעלפיע (צוזאַמען 300 זינגער) האָבן אויפגעפירט אין גרויסן מעטראָפאָליטן אַפערע הויז די אַראַטאָריע „קיין איינ-ציקן שפּאַן“, מיט דעם דעמאָלטיקן דיריגענט פון פילאדעלפיער פרייהייט געזאנג-פאראיין, נ. סאמאראָף, און די אַפערעטע „אַ בונט מיט אַ סטאַטשקע“, דיריגירט פון יעקב שייפער. משה כאסיד (אַלס פאַרוואַלטער) האָט דעמאָלט געאַרבעט איבער די כוחות, קאָן מען זאָגן, פאַר דעם דערפאַלג פון די גרויסע צוויי אונטערנעמונגען, די קאָנווענשאַן און דעם קאַנצערט און ביידע זיינען טאַקע געקרוינט געוואָרן מיט גרויס דערפאַלג.

גרויס איז געווען דער צער ווען מיט בלויו עטלעכע חדשים שפעטער, אין חודש דעצעמבער, איז געקומען די פינצטערע בשורה וועגן דעם

פלוצעמדיקן טויט פון יעקב שייפער, און משה כאסיד מיטן גאַנצן כאָר, זיינען געקומען קיין ניו-יאָרק צו דער לווייה.

אויסער אין פרייהייט געזאַנג פאראיין איז משה כאסיד געווען טעטיק אין אַנדערע אָרגאַניזאַציעס, ער, צוזאַמען מיט זיין פרוי בריינע, איז אויך גע-ווען אַקטיוו אין די אידישע קינדער-שולן פון אידישן אַרבעטער-אַרדן, וואו זייער איינציקער זון איז דאָרטן געווען אַ תלמיד, און פאַר אַ צייט לאַנג איז משה געווען זייער סעקרעטאַר. ער איז געווען אַן אָנגעזעענער מיטגליד אין איקוף שטאַט-קאָמיטעט, און איינער פון די גרינדער פון דעם ב. עפעל-בוים לייען-קרייז. זייענדיק דאָרטן דער שטענדיקער פּראָטאַקאָל-סעקרעטאַר האָט ער פיל בייגעטראָגן מיט זיין וואָגיק וואָרט, און מיט זיינע באַלערנדע פאַרטראָגן.

אין חודש יוני, 1955 האָט משה כאסיד דורכגעמאַכט אַן אָפּעראַציע, וועלכע האָט אים מער ניט געקאַנט צוריקברענגען צום געזונט, ביז דער גרויזאַמער טויט האָט אים דעם 8טן נאָוועמבער, פון זעלבן יאָר, אַרויסגעריסן פון די לעבעדיקע רייען. פון די רייען — וואו זיין וואָגיק וואָרט און שריפט וועט אַלעמאַל אויספעלן. כבוד זיין אַנדענק!

צום אייביקן אַנדענק פון מיין ליבער מוטער

שרה לעסנאָוו

מרים (פילאדעלפיע)

אין ליכטיקן אַנדענק פון אונדזער

יונג-פאַרשטאַרבענעם

וויקטאָר איצקאָוויטש

צום ערשטן יאַרצייט פון דיין פאַרלאָזן אונדז, ווילן מיר זאָגן, כאָטש פיזיש ביסטו פון אונדז אַוועק, אָבער דיין גייסט און דיין אידעאַל וועט בלייבן מיט אונדז כל-זמן מיר וועלן לעבן.

פאַטער ב. איצקאָוויטש, דיין פרוי קעי מיט די קינדער דיין שוועסטער העניע, ציפע מיט איר פאַמיליע און דיין ברודער מיט זיין פאַמיליע.

אירועי פאקס-באר פון פילאדלפיע, מערי שיון, דייגענט 1951

ר. שוכמאן
 פ. און ט. פייפער
 נאָרט איסט קלוב

א. און פ. ביקסטיין
 שלום-עליכם קלוב
 פוירל ליפשיץ
 א. און אי. קוירשבאָום

מלכה און מארסי שייץ
 י. און ד. קוירשבאָום
 ד. און ב. ליפאָוו
 מ. און ד. גאָדיק

מענדי שיין

מענדי שיין איז געווען דער זון פון א חזן אין שיקאגע. צו 14 יאָר האָט ער שוין אָנגעפירט מיט כאַראַלע גרופּן. צו יענער צייט האָט ער זיך באַקענט מיט יעקב שייפּער, וואָס איז געווען דער דיריגענט פון ערשטן אידישן אַרבעטער-כאַר. פון דאָן אָן האָט מענדי געווידמעט זיין טאַלאַנט און פּאַקטיש זיין גאַנץ לעבן צו דער אידישער כאַר-באַוועגונג.

מענדי שיין איז געווען דער געטרייסטער נאַכפּאָלגער פון יעקב שייפּערס מוזיקי און ער האָט אָנגעפירט מיט כאַרן אין שיקאגע, דעטראַיט, וואַשינגטאָן, פּילאַדעלפּיע, פעטערסאָן, נואַרק, ניו-יאָרק. איבערהויפּט האָט ער זיך אויס-געצייכנט אַלס מוזיק-דירעקטאָר אין די קעמפּס „ניט געדייגעט“ און „לעיק-לאַנד-קינדערלאַנד“. ער איז געווען דיריגענט פון די קינדערשולן.

מענדי שיין איז געשטאַרבן פּריצייטיק, יוני 7, 1953, ביים דיריגירן דעם קאָנצערט פון אידישן פּאָלקס-כאַר אין נואַרק.

משה חסיד

מ. און מ. רובין	בריינע כאָסיד
ה. און ב. רובינסטיין	א. און פ. ווינאַקור
מ. שענקראָף	ראָז
א. און ר. שולמאַן	פרענסיס
ס. ספיוואַק	פרידא
ג. און ל. סטריקער	ס. ראָזענטאַל
ס. און ס. יוטין	ס. און ה. דאָוידסאָן
א. בערענסאָן	מר. און מרס. אַלטמאַן
א. און ע. קראַוויץ	ד. און י. ביבערמאַן
ל. גליק	י. און ל. בראַונסטיין
מ. גלזמאַן	ע. ערליך
ל. און א. גרינבלאַט	י. און פ. עלסאָן
ס. און ר. דזשערינקעס	י. און א. גאַלדבערג
ז. קליינער	י. הערצבערג
ב. און ס. סקלאָר	י. און ע. לעווענטאַל
מאַקס טאַבאַטשניק	ד. און ס. מילגראַם
מאַריס טאַבאַטשניק	פ. און י. ראָבינאַוויטש
ג. געלער	ס. זאַלצמאַן
מ. און ס. רובין	י. בראַדקיין
ר. שיפּאַטאַוו	ל. און ב. פרענקל
	י. קורץ
	ל. קושנער
	ב. לאָוו

יאָרצייט נאָך יעקב שייפער דורכגע- פירט אויף אַ ווירדיקן אופן אין פילאָדעלפיע

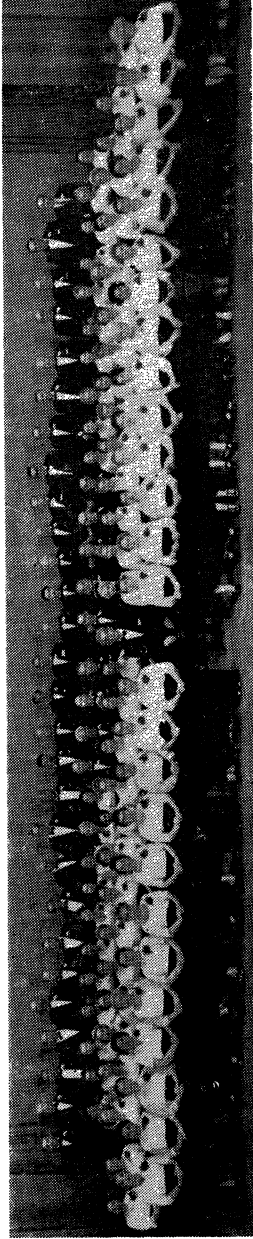
פון משה כאַסיד

זונטיק אָונט, דעם 15טן דעצעמבער, האָבן די פילאָדעלפיער פּראָ-
גרעסיווע אידישע מאַסן דורכגעפירט אויף אַ ווירדיקן אופן דעם צענטן
יאָרצייט נאָך דעם פּאַרדינסטפולן מוזיקער, בויער פון די צאָלרייכע כאָרן
און טרעגער פון אַ אידישער קולטור, יעקב שייפער.

יעקב שייפער האָט זיך באַליבט געמאַכט ביים פילאָדעלפיער עולם
אויך צוליב דעם פּערזענלעכן קאַנטאַקט, וואָס ער האָט מיט זיי אָנגעהאַלטן
דורך זיינע אָפטע באַזוכן, וואָס ער פּלעגט דאָ אָפּשטאַטן צו יעדן וויכטיקן
אַרויסטריט פונעם כאָר, און פּלעגט זיך שייפער באַווויזן, איז געוואָרן
יום־טוב אין שטאָט. די זינגער פּלעגן מיט גרויס יראת הכבוד זיך צוהערן
צו זיין קריטיק און קוים האָבן זיי דערפילט, אַז ער געפינט זיך אין
זאָל, איז מען געוואָרן ערנסטער, דיסציפּלינירטער און אויפּמערקזאַמער.
אין קלייניקייט, מען זינגט דאָך עפעס פאַר שייפערן!

אין מאַמענט וואָס האָט זיך איינגעקריצט אין זכרון, איז כּדאי צו
דערמאָנען. דאָס איז געווען אין פּרילינג פון 1936. דער פילאָדעלפיער
פּרייהייט געזאַנג־פּאַראַיין, דיריגירט פון נ. סאַמאַראָוו, האָט געוואונען דעם
פּאַרמעסט מיט די אַנדערע כאָרן איבערן לאַנד, און די פינפטע נאַציאָנאַלע
קאַנווענשאָן פון אידישן מוזיק־פּאַרבאַנד איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין פּי-
לאָדעלפיע. די שטאַט האָט ווי אויפּגעלעבט. גרויסע פּלאַקאַטן האָבן אָנ-
געזאַגט וועגן דער היסטאָרישער געשעעניש. די גרויסע מעטר־אָפּאָליטאַן אָפּע-
רע־הויז איז גענומען געוואָרן פאַר דעם קאַנצערט. דער פילאָדעלפיער
כאָר האָט געפּיבערט מיט ענערגיע. יעקב שייפער האָט אַראָפּגעבראַכט
דעם גאַנצן ניו־יאָרקער פּרייהייט געזאַנג־פּאַראַיין, אַ פאַר הונדערט זינגער.
ווי אויך דעם מאַנדאַלין אַרקעסטער, מיט אַלע דעקאָראַציעס, און האָט דאָ
צום ערשטן מאַל אויפּגעפירט זיין באַרימטע אָפּערעטע: „אַ בונט מיט
אַ סטאַטשקע“. די גאַנצע שטאַט איז געגאַנגען כּאָדאַראָם. פילאָדעלפיע
האָט נאָך אַזעלכעס ניט געזען און וועט שוין אפשר קיינמאַל ניט זען!

.1946

אירישער פילחארמאנטער כאר, ניו-יארק (מאנהעטן, בראַנקסן ברייטאן)
 משה ראָז, דיריזשנט, 1961

נאַענטע פריינט פון יעקב שיינבער

- סאַפּי און לעאַן
- צמח און ענא פיינבאום
- ראָז און יאנא מילענקי
- הערי און חנה אינער
- הערי קעסלער
- ראובן האָר
- יאַנקל טוטשין
- א. קאָנאָן
- חנה און שימען סינמאָן
- (אַראָנאַוו סאַסינעטי)
- ג. ה.
- איב לעכאוויצקי
- י. און מ. פישמאַן
- (פון קרעמענעץ)
- טעם סטירן
- משאַרלס און בעטי נעמדעראַך

- לינא סטאַרק
- רוט און הערי סעקלער
- י. זיסמאַן
- סערע געלפאנד
- מ. און מרס. לאַכמאַן
- לינא מאַגיד
- אידוט און דזשעק פּרץ
- ר. און ש.
- דינא לאַנדאָו
- קלאַרע און הערי קאַרסאַן
- ליבע וואָלפּסאַן
- אירווין טאַוב
- ב. איצקאוויטש
- סיי און בעטי מעידמאַן

**זינגער פון פילהארמאנישן כאָר ערן דעם אַנדענק פון שייפערן
ציפא זלאטניק
פ. קרוזשקא**

**סאַפי און דייוו ראָזען
(זינגער און בויער פון כאָר)**

**ראָזו ליטווינאָוו
(געזונגען מיט שייפערן אין דער בראַנזווילער סעקציע
פון ערשטן טאַג אָן)**

**אייזיק אייווער
וועמענס טאַכטער האָט זיך געלערנט פיאַנאַ ביי שייפערן אין שיקאַגאַ**

**אין אַנדענק פון מיין פרוי
ראָזע סטיין
מיטגליד פון מאַנדאַלין אַרקעסטער
היימאַן סטיין**

**אין אַנדענק פון מיין ברודער דזשאָו
העלען פשיגאַדאַ**

**צום אַנדענק פון אונדזער מוטער
שרה פריילעך
געשטאַרבן אַקטאָבער 1, 1958.
פאַמיליע דוקאַלסקי
קינדער און אייניקלעך און אוראייניקלעך**

**אין אַנדענק פון מיין מאַן, דעם שוישפילער
יאָסל פּאַזל
וואָס איז געשטאַרבן פעברואַר 12, 1958.
זיין פרוי ראַשעל, ליאַ און די קינדער**

**מיט ווייטאַג און צער דערמאַנען מיר דעם יאַרצייט פון אונדזער שוועסטער
ליבע סטעף־וויינרוט
די פאַמיליע סטעף־וויינרוט**

אידישער פילהארמאנישער פאלקס-כנאר, מאנהעטן

ל. קורץ	היימאן און סיליע
סיליא לענגערט	גאָסי סטיינמאן
האָדעס	דזשעני גאָלדסטיין
מאָניא און זעליק זוראָוו	פאולין און הערי גרעיווער
מאָשא באראש	אַסקאַר
פעני אווערבאָך	מאָריס
דזשודי ראָזען	שרה און אברהם שקאַלניק
דזשאָזעף קליין	סאָניאַ פריטקין
קלאַראַ ווייסמאן	רעי לוינגער
בלענטש גודמאן	דיינאַ אַנטאַנאַוו
דזשין עסטערקין	קלאַראַ שעכטער
בעסי קאַלטער	רובי זינגער
י. וואַקס	חיים זינגער
עטל ביילעס	וואַלטער נעלסאָן
נעיטן ביילעס	אסתר גראָסמאן
לעאַן און סאָפי פענקין	בערטאַ מילער
Ben Hoffman	M. Levin
Sonia Garber	Anna Papernick
Goldie Levitt	Sylvia Hersher
Mr. & Mrs. S. Levin	J. Burman
Mr. & Mrs. Moss	Sam Marder
Pauline Kreas, New Haven	Harry Brofman
Max & Ida Silverstein,	Esther Edid
Rita Bauman	Ethel Delman
Bluma Feinstein	Jacob Kaider
Anne M. Miller	Leah Rubin
Rose Manzi	Helen Taghan
Meyer Gerst	May Hughes
Alfred & Emma Posnick	Jerry Trauber

אַ גרופע פאָריער אין ניו-יאָרק ערן אַנדענק פון י. שייפער

אַנאַ באַגדאַנסקי	דאָריס און הערי טשאַנאַווסקי
סאל לאַפין	רוט סטריס
משה גראָס	בערנאַרד מאַנדשיין
לואיס ספיוואַק	מיני ראַפּעלאַ
מייער לערנער	פעני גלאַצער
היימי קעץ	בען און דזשעני קליגער
נעייע פרידמאן	פעני גירשמאן
	נעדי מאַנדעל

פאלגנדיקע פריינט פון ניו־יאָרק ערן דעם אַנדענק פון יעקב שייפער

י. קוירש	יעקב הערש קליימאַן
זנה פרידמאַן	יעטאַ מאַרק
א. טשערני	ט. און נ. וואַלף
ט. און פ. דאָוידאָף	ל. און מ. טענפיעלד
מ. קוטשיאַראַ	ס. כאלפין
סערע שטילער	נ. יאקיר
דושעי בערנסטיין	ענא פעל
פרענק באַרענפעלד	בערטא וועלנער
זאַפי עפשטיין	א. מענדעלסאָן
איוואַ פאַרעסט	בערטא קאַהען
מאַקס איזענבערג	טילי
אידיט סעקס	נ. ווייסמאַן
סערע זינגער	דיאנאַ בלאַק
מאַקס בערענשטיין	סערע פרידמאַן
מינאַ לאַפעז	פּוירל גרינבלאַט
סאַניאַ סאַקס	קלאַראַ ראָזענבערג
בערטא פיינסטיין	ה. קאַהען
ר. ראָזענסטיין	איימאַן טאַמס
ג. ליפשיץ	ד. פענט
עטל מייעראָוויטש	ס. וואַסערמאַן
ענאַ קליין	ש. וואסיליעווסקי
א. בלאַנק	ל. און ג. אַלאַנאַף
פרענצעס בעקער	א. ראַמבאַס
פיליפ בעקער	בערטא קאַהען
אייב סטיין	ל. קאַהען
ווילי און סאַניאַ סורענקאַ	הירשקע האַלפערן
יעטקא ענגל	סעם קאַרסאָן
יוסף דראַגין	ס. רוטמאַן-ראַסקין
	פ. שעוועלאַף

אין אייביקן אַנדענק פון מיין מאַן הערי

אייזאָ וויניק

אין ליכטיקן אַנדענק פון מיין געליבטן מאַן

נאַרמאַן שניידער

געשטאַרבן דעם 3טן אויגוסט, 1949.

ראָז שניידער

ליזא מאסלאוו

**מיט כבוד פאַרצייכענען מיר דעם אַנדענק פון אונדזער ליבער
מוטער, באַבע, שוועסטער און האַרציקן פריינט
ליזא מאסלאוו**

אזעק אין דער אייביקייט, מאי דעם 14טן, 1959.
זי איז געווען אַ לאַנג-יאַריקער מיטגליד פון פילהאַרמאַנישן פּאַלקס-
כאַר אין ניו-יאָרק. געזונגען אונטער יעקב שייפערס פירערשאַפט, שפּעטער
אונטער די נאַכפּאָלגנדיקע דיריגענטן: מאַקס העלפּמאַן און דר. לעאַן קאַפּף.
ווי אַ קולטור באַוואוסטזיניקער מענטש האָט זי הויך אָפּגעשאַצט דעם
בייטראַג פון יעקב שייפער צו דער פּראַגרעסיווער קולטור.
ערן מיר דאָ איר אַנדענק אין דעם ווערטפולן בוך, וועלכער פאַרצייכנט
דעם 25סטן יאַרצייט נאָך יעקב שייפער.

קינדער, אייניקלעך, משפחה און נאָענטע פריינט:

חבר אַראַנסאַן	טאַכטער סאַפי
בערטאַ מילער	איידעם מאַקס
בלענטש גודמאַן	זון בערנאַרד
דזשעני קליין	שנור קלאַראַ
חברים מאַס	אייניקלעך, דזשאַני, דזשעין און עבי
מישאַ און פּוירל ראַזמאַן	ברידער און משפחה
אַניוטאַ סאַשען	פריינט:
סיליע בלאַק	חברים שלום און ליובאַ לעווין
פּעי לאַגאַן	חברים גענזעלאַוו
חבר סטאַר	חבר שוויידעל
	באַריס און יעטאַ גורשטיין
	פּעטאַלומאַ

מיט ווייטאָג און בענקשאפט אין אונזערע
העוצער פארצייכענען מיר דעם 4טן יאָרצייט
פון אונזער ליבן, אומטארגעסלעכן מאן, פאָטער און זיידע
מַרְקָס שוואַרץ

וועלכער איז געווען אַרבעטן דעם
6טן דעצעמבער, 1957

צו שטעלן אים אַרבעטן געוואָרן דיין לעבן.
דיין ווייניגער קאַמף פאַר דער פראָגעסיווער יידישער
קולטור און פאַר דער אַרבעטער קלאַס וועט שטענדיג
זיין אַן אינספּיראַציע פאַר אונז. מיר וועלן דיך
קיינמאל נישט פאַרגעסן.

דאָס יידישע ליד און דער פּילהאָומאַנישער
פאָלקס נאָר, וואָס דו האָסט געוויינט אַויבער
30 יאָר, איז דיר געווען זייער טייער. אין דיין
נאָמען, מירן מיר דעם 25טן יאָרצייט פון דיין לערער,
יעקב לייפער

וואָס זיין לעבן איז אויסגעלאָשן אַזוי יונג. מיר
זאָגן צו אַז מיר וועלן שטענדיג האַלטן דאָס יידישע
ליד טייער, וואָס איז אייך געווען אַזוי ליב.

דיין פֿרוי עסטער
קינדער און אייניקלעך

- פאָול צוויק
- ד. ערליכמאַן
- ד. דאַרפמאַן
- ג. לעווין
- י. מילער
- מעקס דזשענקינס
- ס. גאַרבער
- לינאַ ברעזענאַף
- י. פעשאַנסקי

צום 25סטן אַנדענק פון אונדזער יעקב שייפער, וואָס האָט אונדז איבער-
געלאָזט אַזאַ ווערטפולע ריוושה, וויינטש איך אַז דער מוזיק-פאַרבאַנד זאָל
זען, אַז דאָס פאָלק זאָל וואָס מער געניסן פון דער זאַמלונג פון די אוצרות
פון דער פאָלקס-נגינה.

סאָפּי און לעאַן פענקין

פאליא שאפירא

געבוירן אין גאראדישמשע, קיעווער גובערניע. געקומען קיין אמעריקע אין 1912.

פאליא שאפירא האט געזונגען מיט שייפערן אלס סאליסטקע אין קעמפ „ניטגעדאייגעט“, ווי אויך אין קעמפ „קינדערלאנד“, מיט שייפערן און מיט מענדי שייין.

זי איז געשמארבן פריצייטיק, אפריל 18, 1956, אין ניו-יאָרק. זי איז געווען באליבט ביי טויזנטער וועמען זי האט פארשאפט פאר-געניגן מיט איר פיינעם געזאנג און מיט איר זוניקער פערזענלעכקייט.

מאן: סעם זון; אלעקסאנדער, שנור; אניטא.

אייניקלעך: ווענדי און בערי.

פאמיליע:

ראָוו, יעטאָ, בעלא, קלארא, אוראם קראָל, אַראָן, בעקי, יאני, ליליען, ווירא, דזשאָרדזש, נעיטן און גוירטרוד פּעקערמאַן, היימי און פעני, אוראם און ראָוו, גאַסי באָגוס, עלטשיק, לאַטי און מאַריס.

פריינט:

רובין און קלארא אָן; הערמאַן און סאַפי פּאָול;
בורני אין אַדעל פּעדערמאַן, מאַיקי נורען.

אין אייביקן אַנדענק פון

דוד טוירנער

באָליבטער געזעלשאַפטלעכער טוער פון די כאָרן פון דרעסמאָכער-יוניאָן, פון איקוף.

געשטארבן אין ניו-יאָרק, מערץ 6, 1961.

זיין טויט האָט אַרויסגערופן אַ טיפן טרויער ביי זיינע צאָלרייכע פריינט.

זיין נאָמען וועט ניט פאַרגעסן ווערן.

פּרוי: זאַשאַ

קינדער: בלענטש, מאַרי, מעי, שוועסטער: אסתר שטראַסבערג

אייניקלעך: מעדעלין און בעריל ברידער: דזשאָו טוירנער, מ. מ. טוירנער

פריינט: יוסף און בעלאַ טשערנאָווער, הערי ראַבינאָוויטש, רעבעקאַ

לוינער, מאַריס קאַרפּ, ל. געלבאַרט, לינאַ לעווין, משה און ליבע וואַלפּסאָן.

אין ליכטיקן אַנדענק פון מיין פרוי

לילי סעקער

וואָס האָט יאָרן לאַנג געזונגען אין כאָר מיט יעקב שייפּערן און איז געווען באָליבט ביי אַלעמען.

מאָן אהרן, קינדער און אייניקלעך

אין ליכטיקן אַנדענק פון

ראַזז זיגעל־באָם

איבערגעגעבענע זינגערין פון אידישן פילהארמאָנישן כאָר.

אהרן און סערע

In memory of Helen Stern Elbaum who was one of the first members of the Freiheit Gesangs Ferein when it was organized. She sang with the chorus for a number of years under Jacob Schaefer and continued to support the chorus even after being forced to leave it due to ill health.

פאַלגנדיקע פריינט פון ניו־יאָרק סטייט ערן דעם אַנדענק
פון יעקב שייפער

פאולין גאַלוב, מאַנטיסעלאַ

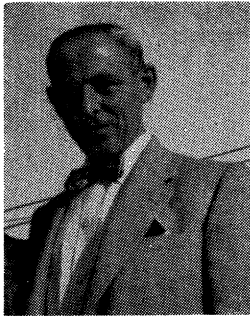
פריינט גודמאַן, ליווינגסטאָן מענאָר

ה. גאַפער, ביוקענען

מ. אַראַנסאָן, ניו־בירג

אידישער פילהארמאנישער פאלקסינגאר, ברייטאן

נינא גאלדסטיין	דזשוליוס עפשטיין
לואיס בעקער	מיני און איזידאר מאסקאוויטש
סערא און פאול שטראמוואסער	סערא און היימען אקון
פרידא און מאַריס מילמאן	בוירטא און יאָסל טענדלער
לינא מאגיד	איב און ביטריס שאבעסאָן
פעני האַפקינס	סאַלאַמאָן און סערא גאַרבער
יעטא און דזשעק קוואט	ראָז קאהען
הערי קאהען	לילי אייכלער
לינא	ענא פרידמאן
בען	הערי בלומסטיין
ליאַ סליווקאָ	בעני אַקסעלאַד
ט. ענגעלמאן	מאַקס און ענא קאהען
לואי ראָזענבוים	איידא סילווער
דזשייקאַב סימעק	עיי
סעם זוסמאן	ענא
מ. ראָזענבלום	סאַניאַ קענטאַר
א. ב.	עטל רעכטמאן
אסתר עפשטיין	איידא באַראָדין
גערטרוד רודאַמין	דאַראַ רייניש
בעלא טענענבאָום	סאַפי פישבוירג
יאַנקל טענענבאָום	מרים עדעמס
בערי גלייזער	אסתר און לואי מאָזלין
נייטן געץ	וויליאַם גאַלד
מר. און מרס. ה. דעניעלס	אסתר און סעם טייפעלד
מר. און מרס. ב. סילווערמאן	בערטא קוירשענבלאט
מר. און מרס. מ. גאַלדשטיין	גאַלדע ראקער
מר. און מרס. סאַסיס	פערל שוואַרץ
ליזאַ פאַדאַלסקי	סערא נידל
רוט עדעלמאן	גאַלדע אייזענבערג
מר. און מרס. דזשעק שילער	בען ליובעראָוו
מר. און מרס. דזש. פעלדבערג	סאול וויניק
מרס. ברעליא	ראָז און גרשון דובאַוו
פעני באַנעסטירעס	חברים לייב
(פאַר פעני ריבאַק)	

אין ליכטיקן אַנדענק
פון גבריאל לענמסקי
בויער פון ברייטאָן כאָר.

אין אַנדענק פון חנה דובאַוו

וועלכע האָט געזונגען 11 יאָר
אין אונדזערע כאָרן מיט
שייפערן און העלפמאַנען.

גרישאָ, די קינדער ניטן און העלען דובאַוו

אין ליכטיקן אַנדענק פון מיין פריצייטיק פאַרשטאַרבענעם מאָן

נעיטן באַסין

וואָס איז געווען אַ נאָענטער פריינט פון יעקב שייפער.

טיליע און די קינדער

צום אייביקן אַנדענק פון אונדזער לערער, דיריגענט און פירער

יעקב שייפער

מיר, זיינע זינגער, תלמידים האָבן פאַרבראַכט מיט אים לאַנגע יאָרן אין שטאַט
און זומער אין קעמפּ ביז דעם לעצטן קאַנצערט.

ער וועט שטענדיק לעבן אין אונדזערע הערצער.

מערי און יאַנקל פרידמאַן

אידישער פילהארמאנישער פאלקסיכאר, ברענקס

סעם דזשעיקאבס	איידא און סאלאמאן גארדאן
א. גראסמאן	זעיטן גאלד
מעקס סיגעל	מאקס אייזענבערג
זימבערג	ה. ל. לעווין
ד. לעיבאוויץ	ע. טשערנין
מ. העריס	איב גוטסטיין
ה. סיגניק	סאפי
לינא דאינאו	באזאנאף
סילוויא	נח ראפאפארט
מ. גורסט	איידא איליאן
דזש. ר. לעיזעראוויטש	ר. פיליפס
דארא און יעקב פיש	ריטא העריסאן
דזשעק גאלדבערג	דזשאן ריים
ל. וויינער	רעי ריים
ס. שמוקלער	גיטא סאלענדשער
מינא קוירן	פרענק סאלענדשער
פרענק סטיינבערג	קלארא ליפשיץ
בערטא סטיינבערג	וו. רעימאנד
אסתר גלאק	יעקב סילווער
בען און ראז פאדאלסקי	ראז
מאריס קיפניס	סערע יאפע
	בען יאפע

אין אַנדענק פון מיין מאן

אלעקס מארקוס

איידא מארקוס

אידישער פאלקסיכאר, דזשאמעיקא, נ. י.

דער איבערגעבענער פריינט פון אידישן מוזיק פארבאנד

י. אראנסאן

ערט דעם אַנדענק פון

יעקב שייפער

בעסי, וועלכע האט יארן לאנג געזונגען מיט שייפערן צוזאמען מיט איר מאן סעם ליפשיץ ערן דעם אַנדענק פון שייפערן.

קרוב פאר ריטייערטע פון בראַנקס פארק איסט

ווי אזוי וואָלטן מיר, די מיטגלידער פונעם קלוב פאר ריטייערטע פון בראַנקס פארק איסט, שייפערס בני דור, זיך געקאָנט אידענטיפיצירן מיט דעם געניאַלן קאַמפאָזיטאָר, די קרוין פון דער אידיש-פראַלעטאַרישער מוזיק יעקב שייפער, ווען מיר זאָלן ניט פאַרמאָגן אַן אייגענעם כאָר פון שייפערס דור?

אלוהים הוא עמוס

א-לויב א - לויב א - לויב דעם שטוי-פער יאן-נעו שטוי-פער פאר זאין מו ון

ZAIN TA-LANT VUS ER HOT DOS UNZ GE-GE-BN MIT DER FU - LER HANT

אינעם זכות פון אונדז, דער כאָר פון ריטייערטע, הערט זיך יעדע וואָך גע-זאָנג, האָרט לעבן צימער וואו עס שטייט שייפערס דעסק און זיין שטול.

שייפערס גייסט און זיינע וואונדערבארע אויסטייטשונגען פון די ווערק פון אונדזער רע דיכטער, וואָס האָבן אונדז באַזונגען און געוועקט, באַווירקן אונדז ווי אַ שפּריי-רעגן וואָס פרישט אָפּ און באַלעבט גע-וויקסן וואָס גאַרן נאָך אים. זינגענדיק זיי-נע ווערק לעבט ער אין אונדזערע הער-צער דערפאר :

אַ לויב דעם שעפער יעקב שייפער פאר זיין מי און זיין טאלאַנט וואָס ער האָט דאָס אונדז געגעבן מיט דער פולער האַנט.

בעקי גוריאן
 דזשאן פעלדמאן
 י. שניידער
 ב. זאלצמאן
 מאיר גורסט
 היימאן קרוגער
 י. שעוועלאוו
 הערי געטצאוו
 קלארא און מעקס
 דזש. פ.
 פרידא לוריע
 דארא בראון
 יואל זבליסקי
 ויעבעקא סאפראן
 בלומע פיינסטיין
 פעני לורנער
 ע. קעוועלסאן
 פ. שטשופאק
 פאול ליפשיץ
 לינא וואלדארסקי
 ענע לאופער
 דזשעק מילער
 בערטא הארן
 סעם זינדבלאט
 עם קורשנצווייג
 איידא גאלער
 ליא קאזענסקי
 לואיס ליפקין
 בערטא פעלדמאן
 אַנאַ גאַלוב
 ב. טאַביאַש

כאָר פֿון קלויב פֿאַר ריטאַיערעס פֿון בראַנקס פּאַרק אײַס, 1961. לואיס טשילמאַן, דיריגענט

זיצנדיק: לייקע, שעוועלאוו, סאָפּין, איידע, סטילמאַן-דיריגענט, ראָכל, דובינסקי, לערנער און בעקי.
 שטייענדיק: פאַרבער, בריסקי, פראַנקרייך, שניידער, שולמאַן, זשאַגני-טינסקי, סילווער, אַלענבערג, סטיין און ליפקין.
 עם פּעלדמאַן אױפֿן בילד: קלאַראַ, מעקס, הענריעטאַ, טאַביאַש, בי פעלדמאַן, עני גאַלוב, זיסעלמאַן, קעוועלסאָן, מר. און מרס. בראַנשטיין, ליליען גאַלד-בערג, קליין.

אידישער פאלקס־כאָר פון פעטערסאָן, נ. דזש.

מאַקס קאַראַס	לואיס און יעטאַ געלער
דזשעק און רוט ווערנער	איזידאַר געלער
נעיטן גודמאַן	מר. און מרס. ה. סטיין
דזשעק ליבערמאַן	סעראַ וואַלף
בעל בערנסטיין	חנה ברענמאַן
דזשאָ וואַלקאַוויטש	יוסף רייזמאַן
ליאַ סאַרווער	לאָזאַר רייזמאַן
מאַרטאַ סאַרווער	מר. גרין
מאַריס און כייקע עטקינס	ראָזו רייזען
דזשאָ יאַנאַווסקי	אַסתר שוואַרצבערג
דזשאָ אוונער	אילאַי שוואַרצבערג
לייבל און נעכאַמע ערליך	מר. און מרס. דעיוויד בערמאַן
דעיוויד סעלאַף	פעני שאַטלאַנד
שניידער	מר. און מרס. א. גאַלדבערג
ראָזו סאַלאַמאַן	מר. און מרס. ג. מילער

אין ליכטיקן אַנדענק פון

חנה טורגעלסקי

געווען איינע פון די ערשטע זינגער און ערשטער רעגיסטראַר פון „פרייהייט“
געזאַנג־פאַראיין“, ניו־יאָרק.

געשטאַרבן אין לאָס אַנדזשעלעס דעם 25טן יוני, 1950.

שוועסטער: טייבל און שרה; ברודער: איציק

אין ליכטיקן אַנדענק פון אוינזערע ליבע עלטערן

חייט און זישע וואַלקאַוויטש

זיינען געווען איבערגעבענע זינגער און טוער פון פעטערסאָנען פאלקס־כאָר.

די קינדער: בעל, ראָח, סאַל, דזשאָ

אין אַנדענק פון פּאָלגנדיקע זינגער פון ברידזשפּאָרט, קאַנ.

ב. גליקמאַן	דזשעיק פּאַקס
יאַנקל קאַטין	משה לעפּערט
חיים פּלאַטקין	סאַפי פּראַמסאָן
	משה שיפּיאָר

דער אידישער כאָר פון האַרטפאָרד און ספּרינגפילד

באַגריסט דעם מוזיק פאַרבאַנד צו דער געלעגנהייט פון פאַראייביקן יעקב שייפערס אַנדענק.

אברהם גארבוס, פאַרוואַלטער
טעם גאַלדמאַן, דיריגענט

סאַטאָ, יאָהאַסעל, ספּרינגפילד, און דאַרטפאָרד, קאָנגרעגאַטיון, אַרטיסטן, אַרטיסטן, אַרטיסטן, אַרטיסטן, אַרטיסטן.

פון רעכטס צו לינקס, זיצנדיק:

מ.רס. גרין, ר. באַביק, ר. סאַלטמאַן,
מ. מאַיגער, ע. ווענדאַרף, ל. אייבראַמס,
סעמועל גאַלדמאַן-דיריגענט, א. פּאַ-
מעראַנץ, פ. איידליס, קעטאַן, קאהן,
מ. דאַנציג.

שטייענדיק:

לענאַן, פרימאַק, טעמקין, ל. אייבראַמס,
באַרדמאַן, ד. ריס, ה. ריס, מ. פעוונער,
סאַניאַ זאַריצקי, ע. סטאַן, ד. נאַוויק,
ע. מעלניק, א. מאַרגאַ, ש. נאַוויק, ס.
פויגעלמאַן, י. לעווין, א. סטאַן, ב. מעל-
ניק, פ. דרעסמאַן, ל. סטאַן.

עס פעלן אויפן ביילד:

ג. לעווין, רודנער, די חברים סאַסלאַנד,
א. גארבוס, דאַראַטי ראנער, פ. קראַנץ,
ד. קאַזאַק, סעוויט, ב. האַפמאַן און מ.
בלום.

... ..

אידישער פארמער-כאָר, לעיקוואוד, נ. דזש.

משה ראוך, דיריגענט

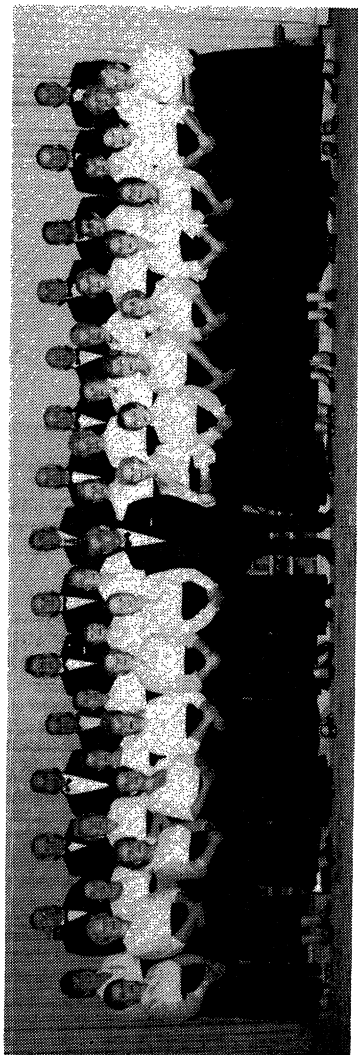
טשארלס מעלצער, סעקרעטאר

סאָפּראַנאָס

מיימי גינדאָף
באָסיע כאַנוקאָף
קיידי גאלוב
שרה לעיבאוויץ
רבקה כידעקל
מאַניאַ דובניק
שרה סוכמאַן
איידאַ פאָדאָלסקי
מינע מעלצער
ראָז פרידמאַן
בעלאַ קאַפעלאָוויץ
סאַפיע לעווין
נעריטרוד קראַוועט
ראָז ראָזעצקי
אַסתר ראָזען

אַלטאָס

ראָז לעקער
ליזאַ האַכבערג
דיאַנאַ גאַלד
העלען קרעמער
איידאַ לוטשאַנסקי
לינאַ אָזעראָף
אייפער
אַנאַ שוואַרץ
גאַלדע לעווין
וואָז זיידמאַן
מרים קענטאַר
אַנאַ זעלניקי
רחל בירינבויים
אַנאַ גאַלסטוק
מאַשאַ ליפ
בעטי ווענדאַרף
בעסי פינק

אידישער פארמער האָר, פּענע ראָז, דיריגענט, 1961

טענאָרן

הערמאָן עדעלסטיין
 מאַריס דובניק
 בנימין ליפ
 נחום אכמאן
 סעם לעווין
 מאַקס סילווערט
 סידניי לעווין
 משה מילענסקי

כאַסן

גרשון וויינסטיין
 דוד בערגער
 סעם בערנארד
 אַלעקס לעקער
 חיים גינדאָף
 סידניי ליפצין
 סעם קאהען
 הערי קענטאָר

אין אַנדענק פון מיין מאַן

סעם פאַראַלסקי

איידא פאַדאַלסקי און קינדער

צום אייביקן אַנדענק פון מיין זון

ישראל'יק כאַנוקאָוו

בעסי כאַנוקאָוו

ניידזשוירזי

ב. לעוויט
 ב. געקער
 מר. און מרס. קאַרלין
 אַ פריינט
 מר. און מרס. דעיוויס
 מ. פרידמאַן
 מאַניאַ בלום
 ראָוז הילבערג
 ראָוז עימס
 אסתר שילעט
 דאַראַ דענטים

מ. פרידמאַן
 מאַניאַ בלום
 ראָוז הילבערג
 רעבעקאַ שאַפיראַ
 ראָוז עימס
 דאַראַ דענטים
 פעלדמאַן
 שיליט
 מערי שילד
 שוירלי באַלטאַן
 טאַלטשין
 ב. שאַפיראַ
 זערי לאָובעל
 לעווין

פראַגרעסיווע גרופע פון
 אַטלאַנטיק סיטי.

אידישער פאליטיש-פאר, שיקאגו, 1961, פיטער שער, דיריגענט

געבענטשט זאלן זיין די מענטשן וואס היטן מיט זארגפעליקייט די
אידישע נגינה, דעם אוצר פון אידישן פאלק.
צום אַנדענק פון אונדזער גרויסן קאמפאָזיטאָר יעקב שייפער
לייבל סטאַלאַוויטש

ש י ק א ג ע

פּאָלננדע מיטגלידער און פריינט ערן דעם אַנדענק

חברים מעש	סעם און ראָז אגראַנאָוסקי
אסתר און בען מילער	שמחה בונים אימיאַניטאָוו
פרענק מילמאַן	דזשוליוס און יעטאָ בערמאַן
פיל און נעטי פאקס	דאָראַ בעקמאַן
היימאַן און אסתר סענטשורי	דזשעק און אסתר באַרנשטיין
אברהם און דזשעני פיימאַף	נייטן און גאַלדע גאַלדפאַרב
אסתר און מעקס פרענד	ענאָ און גרישא בלום
איזידאָר פאַמעראַנץ	חברים סעם גערבער
דזשוליוס און סאַפי פעק	ראָז און מאַלי וועלנאק
סאל און רוט פריבעל	עמילי און סעם וואולף
ענא קאַריטא	יצחק און שרה זיסמאַן
דזשאָו קאַפלאַן	יוסף זאגאַרין
דזשעני קרעמער	ראַלף און עטל לעוויט
איזידאָר און יהדות רוטענבערג	ראָז לעווין
פיטער שער	לואיס און ראָז לערנער
שמואל און איווע שער	בן-ציון און אנא לעווקאָוויטש
הערי שלאָסבערג	ענא און איזידאָר מאַרקוס
היימי און גיטל שערמאַן	אידאָ און סאל מאַרקוס
ג. — אַ פריינט	ענא און אַראָן מאַלינסקי

דער בויער פון שייפערס כאָר אין שיקאַגע

מאַרים פליישמאַן

און זיין פרוי סאַניאַ

ערן דעם אַנדענק פון יעקב שייפער.

ב. שאַטאַווסקי, געזונגען מיט יעקב שייפערן

סערא און סעם אַראָנאָף

רחל, פון כאָר אין שיקאַגע

ש י ק א ג ע

די קינדער פון טויבע מאַנוסאַוויטש ערן איר אַנדענק מיט גרויס
ליבע און בענקשאַפט

אַלעקסאַנדער
מלכה ניומאַן
אנא שאַפיראַ
שושנה גארנער

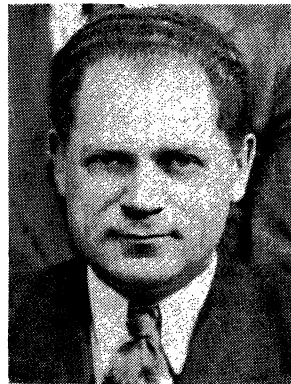
אין ליכטיקן אַנדענק פון אַ ש ר מ אַ נ ו ס אַ ו ו י ט ש
דיריגענט פון פרייהייט געזאַנגס פאַראיין אין שיקאַגע און מילוואַקי.
באַליבטער דיריגענט פון קינדער-כאַר ביים אַרבעטער-רינג.
אַנגעזעענער מוזיקער, קולטור-טוער און לערער.
געבוירן אין קרעמענעץ 1890, געשטאַרבן אין שיקאַגע 1931.
מיט טיפער בענקשאַפט און ליבע, די פאַמיליע:

פרוי כיניע

זון אליעזר און זיין פאַמיליע

די שוועסטער און שוואַגערס:

מלכה און יאשא ניומאַן
אנא און מנחם שאַפיראַ
שושנה און משה גארנער
ברודער — אַלעקסאַנדער
שוועגערין מלכה מאַנוס און זון נחמיה

ד.ר. משה מאַנוס

אין אַנדענק פון אונדזער יעקב שייפער דערמאַנען מיר, ליבער מאַן און
פאַטער, דיין נאַמען מיט פיל בענקשאַפט. מיר וועלן דיך קיינמאַל ניט
פאַרגעסן.

ד.ר. מאַנוס איז געווען זייער מוזיקאַליש געשולט און אַנגעפירט די טענאַר-
סעקציע פון כאַר פאַר פיל יאַרן. ער איז ניט נאָר געווען אַ זינגער, נאָר
אויך אַ פאַרוואַלטונג-מיטגליד און געהאַלפן בויען און פאַרשטאַרקן אונדזער
אידישן פאַלקס-כאַר.

ערע זיין שיינעם אַנדענק.

מלכה מאַנוס און פאַמיליע

ש י ק א ג ע

דער קאונסיל פון די ליען-קרייזן ביים איקוף באגריסן דעם אידישן
מוזיק-פארבאנד פאר פאראייביקן דעם אנדענק פון אונדזער אומשטערבלעכן
דיריגענט און ארגאניזאטאר יעקב שייפער

פאלגנדע ליען-קרייזן באגריסן :

ש'לום אש	כאווער פאווער
גינא מעדעם	אברהם קאפלאן
משה כץ	מענדעלע-בריינין
צבי הירשקאן	משה אלגין
ז. ווינפער	

אין אנדענק פון

פעני הייקין

איר ליבע אין דער ארבעט פארן אידישן געזאנג און קולטור איז א מאנומענט
וואס זי האט זיך אליין געשטעלט.

דיין טאכטער שארלאט און משפחה

צו זיין א מיטגליד אין אידישן פאלקס-כאר, וואס דער אומפארגעסלעכער
יעקב שייפער האט געגרינדעט און געווען דער גייסטיקער מוזיק-פירער, איז
א פריוילעגירטע זכיה, א הערלעכע אחריות.

שרה און סאל הורוויץ

אין אנדענק פון

נעטי פעיבין

זינגערין פון כאר

בערל מיטלמאן — דער געטרייער כאָר־טוער אין שיקאַגע

די שטאָט שיקאַגע האָט זיך אויסגעצייכנט מיט אַ היפשע צאָל פריינט, ניט זינגער, וועלכע האָבן דעם שיקאַגער פרייהייט געזאַנג פאַראיין אונטער שיפערן און אויך נאָך אים געשטיצט און געטריי אָפּגעהיט.

זיי האָבן געזען אינעם כאָר אַן איינציקע קולטור־אינסטיטוציע אין שטאָט, וואָס דערהויבט די גייסטיקע ניוואָ פון די אידישע מאַסן און האָבן דערפאַר מיט גרויס אייפער געהאַלפן דעם כאָרס אויפהאַלטונג.

בערל מיטלמאן איז געווען איינער פון די דאָזיקע פריינט. אין שיקאַגע האָט מען געוואוסט, אַז מיטלמאן איז מיט לייב און לעבן איבערגעגעבן די באַוועגונג און טאַקע פונקט אַזוי מיט לייב און לעבן האָט בערל מיטלמאן געהאַלפן דעם כאָר. כאָטש אַליין האָט מען מיטלמאנען קיינמאַל ניט גע־הערט זינגען, האָט עס אָבער אויסגעזען ווי די פונקציעס פונעם כאָר איז ביי אים אַ פאַרזעצונג, אַן איבערוואַנדלונג פון זיינע פאַליטישע טעטיקייטן, וועלכע האָבן אויסגעפילט זיין לעבן פון זיין פריסטער יוגנט.

און זיין חברטע פעני! פרייד האָט באַלויכטן איר פנים קוקנדיק אויפן בילד פון קינדער־כאָר, ביים געזאַנגס־פאַראיין פון וועלכן עס האָבן אַרויס־געשיינט זייערע צוויי טעכטערלעך.

זאָלן די עטלעכע שורות זיין צום אַנדענק די צוויי כאָר־פריינט בערל און פעני מיטלמאן.

צו דער 50-יאָריקער גאַלדענער חתונה פון וויליאַם און ראָז וועלטמאַן

טייערע עלטערן:

צו אייער 50-יאָריקער גאַלדענער חתונה ווילן מיר אייך באַגריסן ניט בלויז דערפאַר וואָס איר זייט געווען ליבע און איבערגעגעבענע עלטערן צו אונדז קינדער, איידעם און שנור און אייניקלעך, נאָר וויל איר האָט אייער גאַנץ לעבן געווידמעט עס זאָל זיין אַ בעסערע וועלט, אַ וועלט פון מונטער געזאַנג, וואו די שייפער לידער זאָלן אָפקלינגען און מונטערן אין קאַמף פאַר שלום, קעגן אַנטיסעמיטיזם, קעגן דיסקרימינאַציע.

אַנהויבנדיק אַלס טשאַרטער מיטגליד פון דער אַמאָלאַגאָמיטעד שניידער יוניאָן האָט איר געהאַלפן בויען דעם אַרבעטער-רינג, דעם אידישן פראַ-טערנאַלן פּאַלקס-אַרדן, דעם אַמעריקאַנער אידישן קאַנגרעס, די „מאַרגן פריי-הייט“, די כאַר-באַוועגונג, דעם אידישן מוזיק-פאַרבאַנד און די שיקאַגער פראַגרעסיווע אַרגאַניזאַציעס.

מיר ווינטשן אייך פיל געזונט, נחת און פריילעכקייט.

איערע קינדער און אייניקלעך.

איקה ליעד-קרייז פון אַטלאַנטאַ, דזשאָרדזשיאַ

בושה צעלעמענסקי, על פּאַז, טעקסאַס

ס. רעכטמאַן, אַלאַבאַמאַ

אין ליכטיקן אַנדענק פון

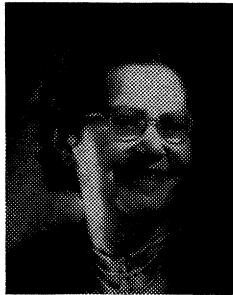
משה רעזניקאָוו

דעם אומדערמידלעכן קולטור־טוער און בויער פון כאָר

עטל און די קינדער

מיר פאַרצייכענען דעם ליבן אַנדענק פון אונדזער מוטער און באַבען

חיה לעווין

שטיל און באַשיידן און מיט טיפן גלויבן אין מענטשלעכן יושר, האָט זי געטראָטן איז לעבנס וועג. איר ליבע אין אַרבעט פאַרן אידישן געזאַנג בפרט, און פאַר דער אידישער קולטור בכלל, איז אַ מאַנומענט וואָס זי האָט זיך אַליין געשטעלט. די פאַמיליע פון חיה לעווין

אין ליכטיקן אַנדענק פון מיין ליבער פרוי

פרידא סעידאָוו

געשטאַרבן אויגוסט 4, 1961, אין עלטער פון 63 יאָר. איר אַקטיוויטעט אין אַלע פּראָגרעסיווע און קולטורעלע אַרגאַניזאַציעס וועט קיינמאַל ניט פאַרגעסן ווערן. ביי אַלע וואָס האָבן זי געליבט און רעספעקטירט.

קאַרל סעידאָוו און פאַמיליע

אין ליכטיקן אַנדענק פון

פריינט גאַלדין

אַ יאָרן־לאַנגער מיטגליד פון אידישן מוזיק־פאַרבאַנד

אין ליכטיקן אַנדענק פון דעם וועטעראַן פון

דער פּראָגרעסיווער באַוועגונג און פריינט פון

יעקב שייפער

וויליאַם טערמאַן, זיין זון מענדל טערמאַן

דערינערונגען וועגן מילוואָקי כאָר

פון סעס בלייוואָס

דער כאָר פון מילוואָקי איז געווען דער צווייטער נאָך שיקאַגע. ער איז געגרינדעט געוואָרן אין זעלבן יאָר, 1914, מיט דער הילף פון יעקב שייפער און חבר קעריש. דער ערשטער קאָנצערט איז פאָרגעקומען אין פעברואַר 1916. דער דיריגענט איז דאָן געווען וו. קאָנטאַראָוויטש. שפעטער זיינען די דיריגענטן געווען: מענדי שייך, אָשר מאָנסאָוויטש און זאָרי גאָטפריד. דאָן איז די זינגערין מערי מילער געוואָרן די דיריגענטקע פאַר עטלעכע יאָר. אונדזער כאָר האָט עקזיסטירט פון 1914 ביז 1945.

מילוואָקי, וויסקאָנסין

מיט טיפן וויטאַג און צער טרויערן מיר אויפן פּלוצלונגן טויט פון דעם איבן מענטשן און איבערגעגעבענעם טוער דאָ אין לאַנד און פאַר ראובן בריינין זליניק אין תּל־אביב, ישראל

יעקב מייסטער

אונזער טיפסטע סימפאטיע און מיטגעפיל צו זיין ליבער פרוי יהודית און צו די קינדער. ערע זיין אַנדענק!

ראובן בריינין קולטור־קלוב און פרויען לייען קרייז פון מילוואָקי.

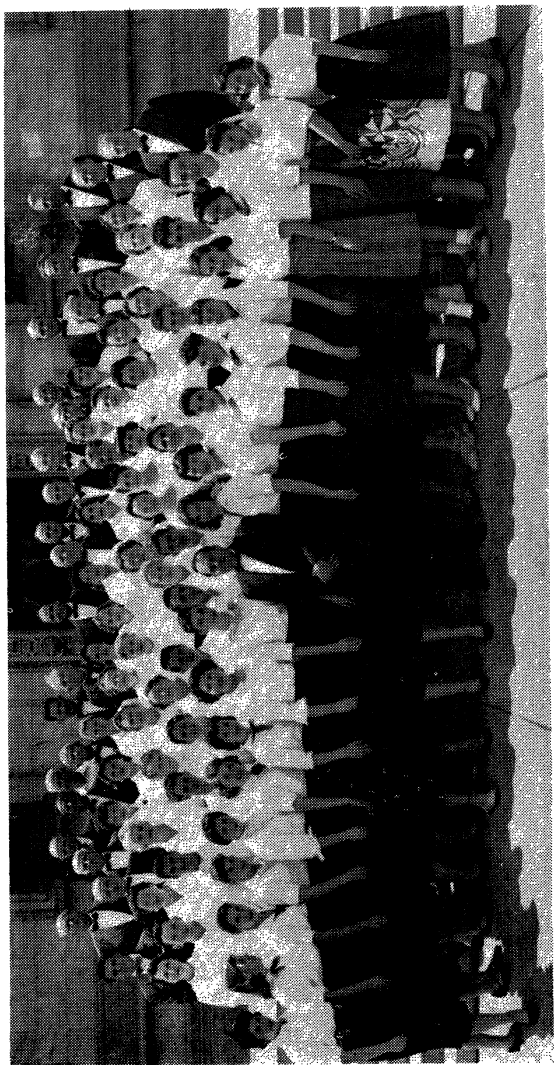
העראַלד שאַפּיראַ	אייב קיימאַן
יהודית מייסטער	בערטאַ קיימאַן
סעס און מרס. בלייוויס	פעני מייסטער
(ראַסין, וויס.)	אייב און בערטאַ וואַלדמאַן

סערא ווינשטיין, מילוואָקי

ליובאַ שאַפּיראַ, מילוואָקי

צום אַנדענק פון יעקב מייסטער, מילוואָקי

אסתר און דזשעק פעלדמאַן, מעדיסאָן

אירוע פאקסימילאציע אין יוגנט-באר, יעראיע, 1961. הארץ שרייבמאן, דרייענט

אידישער פאלקס־כאָר אין דעטראַיט

פון ל. גריי

אונדזער דעטראַיטער אידישער פאלקס־כאָר האָט זיך אָנגעפאָנגען צוזאַמענצושטעלן אין 1924. די ערשטע גרינדער און דיריגענטן זיינען געווען די חברים היימי מאַרקוס און ראָלף שלייען. נאַכהער, פאַר אַ קורצער צייט זיינען געווען: ענטלער, איידאָ דיווינאָוו און דאָן פראָמאַן אַלס דיריגענטן. אין 1929 האָט דער מוזיק־פאַרבאַנד צוגעשיקט חבר נייטן סאַמאַראָף אַלס דיריגענט. אין זיין צייט איז דער כאָר געוואָקסן, סיי אין צאָל און סיי מוזיקאַליש. אַחוץ קורצע לידער, האָבן מיר אָנגעפאָנגען זינגען אַראַטאַריעס. נאָך 5 יאָר, האָט חבר סאַמאַראָף פאַרלאָזן דעטראַיט, און דער מוזיק־פאַרבאַנד האָט צוגעשיקט לעאָן מאַלאַמוטן און נאַכהער מענדי שייך. זיי ביידע האָבן פאַרשטאַרקט דעם כאָר. אַ פאַר יאָר שפעטער איז סאַמאַראָף ווידער געוואָרן אונדזער דיריגענט, און דער כאָר האָט זיך צעבליט.

אין 1942 איז צו אונדז אָנגעקומען הענרי גאַלדבערג. פאַר די 14 יאָר וואָס הענרי גאַלדבערג איז געווען אונדזער דיריגענט, איז דער כאָר גע־וואָקסן קוואַליטאַטיוו און דערגרייכט צו אַ הויכער שטופע פון געזאַנג. 1956 האָט הענרי גאַלדבערג זיך צוריקגעצויגן און האַרווי שרייבמאַן איז געוואָרן אונדזער דיריגענט. מיר האָבן גלייך דערפילט אין אים אַ גוטן לערער, חבר און פריינט. ער האָט אויך געגרינדעט אַ יוגנט־כאָר, און עס איז געוואָרן לעבעדיק און פריילעך אין ביידע כאָרן. האַרווי האָט אויך געגרינדעט אַ יוגנט־כאָר אין קליוולאַנד.

דורך דער צייט וואָס מיר האָבן געהאַט אונדזערע דיריגענטן: סאַ־מאַראָף, מאַלאַמוט, מענדי שייך, הענרי גאַלדבערג און איצט האַרווי שרייב־מאַן, האָבן מיר דורכגעזונגען אַ רייכן אויסוואַל פון לידער, קאַנטאַטעס און אַראַטאַריעס, און מיר זיינען העכסט צופרידן, וואָס אונדזער אידישער פאלקס־כאָר, צוזאַמען מיט אַלע פראַגרעסיווע כאָרן, האָבן באַרייכערט און פאַרשע־נערט אונדזער אידישע קולטור מיט געזאַנג.

גרויס אָנערקענונג קומט אַלע זינגער און טוער, מיט אונדזער פרעזי־דענט מאַריס סיטרין און פריערדיקן פרעזידענט וואַלטער ליט בראש אין דעם ענערגישן דיריגענט האַרווי שרייבמאַן. די קאַפּפּעראַציע פון יעדן איינעם מאַכט מעגלעך דעם דערפאַלג פון אונדזער כאָר. מיר וועלן קיינמאַל ניט פאַרגעסן אונדזערע פריערדיקע חברים, וועל־

כע זיינען געווען די ערשטע בויער פון אונדזער כאָר : טעוויל באַבושקין, רפאל בלומער, דזשאָו דזשאַפע, פיליפּ בייער און אַנד. מיר וועלן זיי אימער דערמאָנען מיט ליבע און אַכט. ערע זייער ליכטיקן אַנדענק.

דעטראַיט פּאַלקסי-כאָר

איידא גלוקאָוסקי	מר. און מרס. באַסל
משה קריידן	מר. און מרס. שייפער
מייק גערשטיין	מר. און מרס. ברוקס
טילוויא פּערגאַמענט	סאַל רעכטמאַן
ראָוז בעראַן	(דעטראַיט אַלאַבאַמאַ)
שרה בלומער	מר. און מרס. ליט
שרה גאַלד	מר. און מרס. בלייפילד
ענא טראַק	מר. און מרס. גרעי
קלאַראַ גאַלדיימאַנד	מר. און מרס. סיטרין
דינע לעטוויץ	מר. און מרס. שוואַרץ
סעם קראַפט	מר. און מרס. קאופער
י. יאַכעלסאָן (קליווילאַנד)	מר. און מרס. קאופמאַן
	מר. און מרס. קאַפלאַן
	מר. און מרס. מיזענבערג
	מר. און מרס. לאַזאַר
	מר. און מרס. ליפשיץ
	מר. און מרס. מילער
	מר. און מרס. רובין

אין ליכטיקן אַנדענק
פון מיין מאַן
טעוויל באַבושקין
יאָרן לאַנגער מיטגליד
פון דעטראַיטער כאָר.

טשערניע.

מ י אַ מ י

אין אַנדענק כּוון מיינע אומגעקומענע יונגע צוויי ברידער דורך די היטלער-רוצחים.

מאַטל האַבערגריץ

ברוך האַבערגריץ

באַסטאָן פּאָלקסיכנאַר

דאָראַ קרעסנאר	ישראל און אסתר לינקין
בעלא סעוויל	מיני און דזשעק גלייזער
פעני שולמאַן	חנה לעווט
אסתר באָרנשטיין	מיכל גארט
לעאַן פישער (פיבאדי)	גאַלדע גרין (רעוויר)
מאיר און דזשעני שוגערמאַן	חנה און מאָריס גלעס
דזשאָ און ראָז קרוגליק	סידי און סעם פלאט
מאָריס און פייגל ליובאַוו	צירל קאַנסטאַנס
הערי און ראָז בערנשטיין	מיני קארלין
ראָז האַלצמאַן	דזשעק טאר
סאַפי ראָטמאַן	פּרענק זיידמאַן
מאַניאַ האַרוויטץ	עטל קאַרסון
איידא בעקער	מיני פרימאַן
ד.ר. ה. ב. סטעלער און איידא	פ. פיט
(טשעלסי)	לאהקע אורוד
שרה רבקה און דזשעק פינקל	סערע בערנשטיין
(פיבאדי)	סידי סטיין

„חבל על דאבדין ולא משתכחין“ —

ווי אויף די פאַרלוירענע, וואָס

ווערן ניט פאַרגעסן —

איז אויסגעקריצט אין זכרון ביי יעדן

זינגער באַזונדער און ביים כאָר אַלס גאַנצער

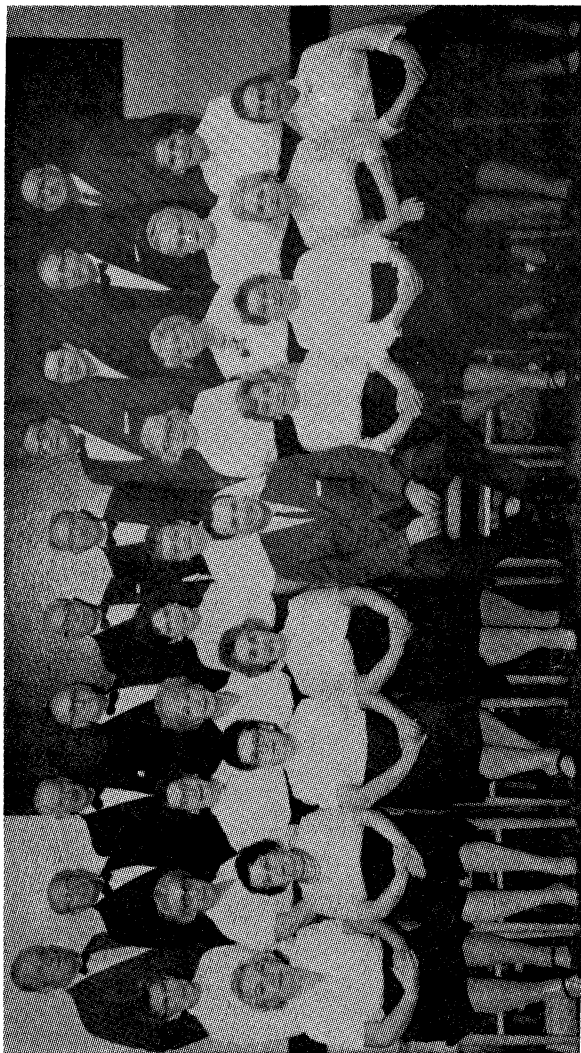
אַפשאַצנדיק דיין פריינטשאַפט

מאָריס בערנשטיין

זאָל דאָס דיר, טייערע סעראַ, מיט דער פאַמיליע,

דינען אַלס טרייסט און דערמוטיקונג.

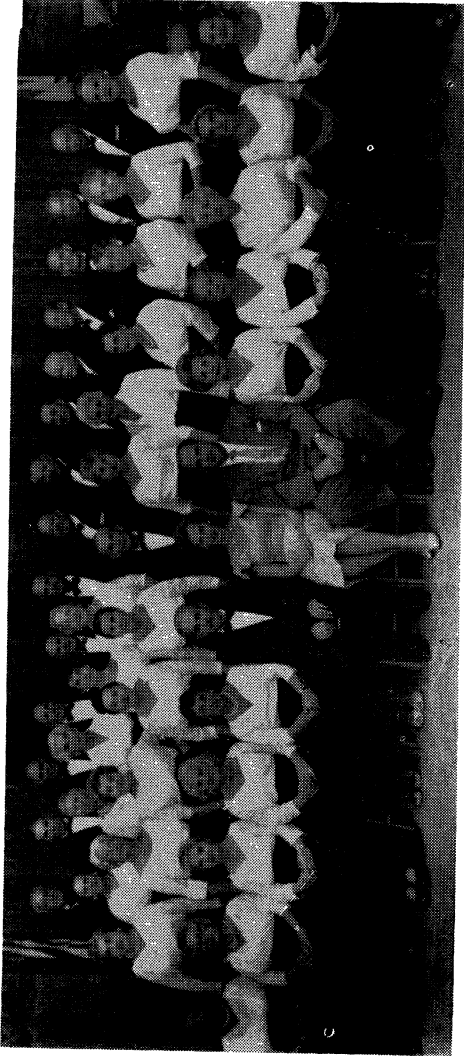
אידישער פּאָלקסיכנאַר

צילום קבוצתי של תלמידי התיכון, תל אביב, 1961

אידישער פאלקסיבאר פון מיאמי

- שטאטישער עמא לאזארוס קלוב
 ז. ווינפער ליען-קרייז
 ס. שענדלאוו ליען-קרייז
 עמא לאזארוס קלוב ביים ביטש
 דארא ריטער
 סערע קאפלאן
 בעלא שיקאווער
 א פריינט
 לינא און ישראל סעגאנסקי
 סערע גאלדשטיין
 ראון סיימאן
 אייב און ראון ליפשיץ
 דזשא און איווא קורצמאן
 בנימין קליין
 לואיס און איווא ראסמאן
 זינא סורדוטאף
 מר. בענטשעווסקי
 דר. שוירמאן קאפלאן
 סאל און דזשוליא באיער
 סאניא ווייס
 אנא גאלדבערג
 רעבעקא סאבער
 ראון זעטמאן
 איווא און מאריס דראפקין
 מר. און מרס. לאיט
 ה. און ס. פעלזאמען
 נייטן שענקמאן
 א פריינט
 מאריס בעקער
 ח. ב. גורעוויטש
 אהרן און העלען בוירג
 טילי און סעם מאלאקאף
 בערטא טארגאוו
 דארא און אייב ריטער
 פרידא דעוויס
 סעם בלאט
 טשאַרלס ספייזמאן
- רעגינא דוואַרקין
 נעטי און נייטן גאלוב
 י. קראַטמאַן
 ליליען ווייסבערג
 ה. גורעוויטש
 אַנאַ און וויליאַם טייטלבוּם
 דוד מאַן
 משה און מאַרטאַ לענטשיץ
 אַנאַ מאַרגאַליס
 וואַלף שאַפּין
 דזשעני און דזשיימס דזשאַפּע
 א פריינט
 קלאַראַ פּרידמאַן
 לואיס דאָלון
 פעני אייזעקסאָן
 אַלאַ און מאיר זעלניק
 ב. בענעוויטש
 א. לידס
 א פריינט
 מאַריס אַרוסקי
 בעלא און איזי לעווין
 מר. און מרס. ליובאוויטץ
 מר. און מרס. אייזיק פּרידמאַן
 מר. און מרס. דזשעק גאַלדבערג
 מר. און מרס. רייטער
 מר. און מרס. י. דאַנציג
 מר. און מרס. ל. פּאוועסקי
 מר. און מרס. אהרן דיימאַנד
 סילוויאַ שענדלאַף
 מר. און מרס. געלבאַרט
 מר. און מרס. סילווערבלאַט
 סעם מאַראַן
 א פריינט
 פיליפּ פינקל
 ר. נאַפּערסטעק
 הערשל און כאַסיע קאַרט

האגודה התיאטרלית, תל אביב, 1981. תיאטרון תרבות

פעטאלומער אידישער פאלקס־כאָר

פון זארי גאַטפריד

דער פעטאלומער אידישער פאלקס־כאָר עקזיסטירט אומאונטערבראָכן פאַר די לעצטע 20 יאָר, אונטער דער דירעקציע פון דיריגענט זארי גאַט־פריד, ווי אַ גליד פון די כאָרן אונטער דעם אידישן מוזיק־פאַרבאַנד. אַ גע־זאַנג־גרופע איז שוין מיט אַ פאַר יאָר פריער געגרינדעט געוואָרן מיט דער הילף פון אַ לאַקאַלן מוזיק־ליבהאַבער — דוד סאַרין. אויך איז דער כאָר אָנגעפירט געוואָרן איין סעזאָן פון מוזיקער מישאַ צעפקין, וועלכער האָט פאַרנומען זארי גאַטפרידס פּלאַץ בעת דער לעצטער האָט געדינט אין דער אַרמיי אין דער צווייטער וועלט־מלחמה.

דער כאָר האָט די יאָרן 1953-55 געציילט אַ מיטגלידערשאַפט פון אַרום 45 זינגער אין אַ פאַרהעלטניסמעסיק קליינעם אידישן ישוב. ער האָט באַוויזן דורכצופירן וויכטיקע און וואַגיקע כאַראַלע ווערק אין דעם גלאַנץ־פּעריאָד — ווי יעקב שייפּערס אַראַטאַריע „צוויי ברידער“, „מאַרטירער בלוט“. די לעצטע איז רעקאָדירט געוואָרן. חוץ די אויבנדערמאָנטע ווערק האָט דער כאָר צו זיין קרעדיט די אויפפירונג פון אַזעלכע קאַמפּאָזיציעס ווי משה ראַוכס „ראַזשינקעס מיט מאַנדלען“, „קאַלאַמבוסעס מדינה“, „שלום־עליכם דיר“, „אַמעריקע“, „דער באַבעס חלום“, וולאַדימיר חפּצעס קאַנטאַטע „לערערין מיראַ“, שובערטס „מרימס טריאומף געזאַנג“, באַכס קאַנטאַטע „דאָס לעבן וועט זיגן“, אייניקע אַמעריקאַניש־ענגלישע קאַנטאַטעס און אַן אומצאָליקן רעפּערטואַר פון לידער אין אידיש, ענגליש און העברייאיש.

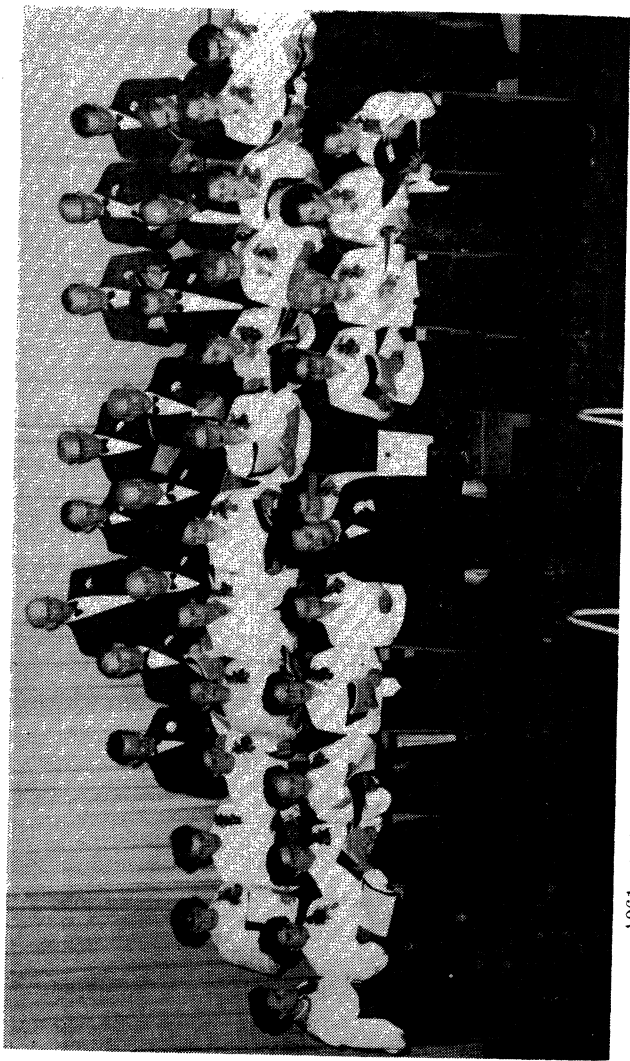
דער פעטאלומער כאָר איז אויפגעטראָטן ניט נאָר לאַקאַל, און מיט דעם סאַן־פּראַנציסקע אידישן פאלקס־כאָר אין פילע אַרומיקע שטעט און ישובים, נאָר אויף דער לאַקאַלער ראַדיאָ־סטאַנציע, און ביי אַ צאָל וויכטיקע גע־לעגנהייטן און געשעענישן פאַר ניט אידישע אוידיטאָריעס.

אין דעם 25־יאָריקן שייפּער אַנדענק־יאָר ציילט דער כאָר נאָענט פון 30 זיגער.

ANNIE SOREN

In commemoration of a loving wife and comrade passed away June 27, 1959. Annie was one of the originators of the Petaluma Folk Chorus in 1933 and contributed much of herself to its success.

David Soren

MEMBERS OF THE BOARD OF DIRECTORS, 1961

פעטאָלומא פּאָלקס־כּאָר

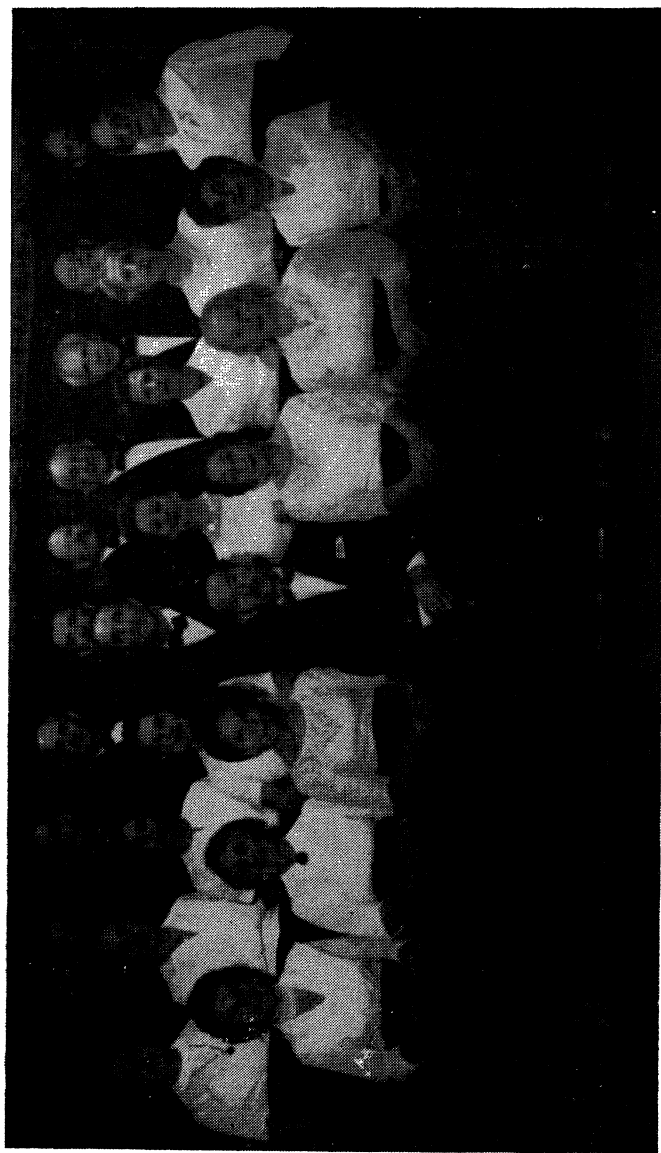
פעני און סעם ראסקין	קאָארדיניר קאָמיטעט
בערטאָ און דוד סאַרין	אידישער פּאָלקס־כּאָר
מלכה און זאָרי גאַטפריד	קולטור־קלוב
יעטאָ און רובי ווענגער	לייען־קרייז
יעטאָ און באָריס גורשטיין	אסתר און מאָריס ראַפּאָפּאָרט
פערל און לואי זיסעלמאַן	ראָז און יוסף הימעלפּאַרב
באשע ראָזענבלום	שעווע און יוסף ראַפּאָפּאָרט
ענאָ און מאָריס קוירשנער	ראָז און דזשאָ גרינספּאַן
דאַראַ דיקסטיין	מרים און סעט בלומפּעלד
ראָז און סעם ליפשיץ	מילי און שלמה ניצבערג
סימע בערנשטיין	גאַסי און בען סאַוועל
סערע סאַסאָ	בערטאָ און איסאַק ווייטצמאַן
ראָז און ווילי ערלין	קלאַראַ נויבערג
אסתר ניומאַרק	אַבערמאַן
איטאַ און סאַל באָרענסטיין	סערע און מייער גאַרעליק
מעני סטיינבערג	שרימאַן
קלאַראַ דאָזען	שיינדל און סעם גוירטצל
ריוואַ שולמאַן	סערע קאַלבערג
יוסף קראָז	ענאָ און מייער וואַסקאָוו
העלען און מעקס קראָנץ	איוואַ און לואי אַלבערט
ענאָ און גוסטאַוו וואַלמאַן	יעטאַ און וואַניאַ אַראַ
יאָז און דזשאָ סעף	דאַרין פּאַליס
אסתר און עליע באָרענשטיין	מאלי קופּערסטיין
דזשוליאַ גאַלדבערג	סיליע מילער
דזשעני גאַלדסטיין	סידי און אייב סיגעל

אין אַנדענק פון מיין אומפאַרגעסלעכער חברטע אין לעבן

מעני זיסלמאַן

וואָס האָט מיט ליבשאַפט און איבערגעגעבנקייט געמאַכט איר וויכטיקן ביי־טראַג צום לעבן פון אידישן פּאָלקס־כּאָר אין פעטאָלומאַ. אַ מיטגליד פון כּאָר פון 1946 ביז דעם סוף פון איר לעבן, אויגוסט 24, 1959.

אירוע פאליטיקאלי, סאן-פראנציסקא, 1961. זארי האפריד, דיריגענט

סאַן־פראַנציסקאָ אַירישער פֿאָלק־סינגער

אסתר קאַבליק	ג. סיריס
בערנאַרד און פעני ראָסמאַן	חייקע סיריס
שרה און סעם בראָדי	טעם דזשורמען
יצחק און ענאָ דזשייקאַבסאָן	סיליע דזשורמען
פּאַלין האַראָוויץ	בען געווירץ
מעקס מייערסאָן	ראָז געווירץ
לואי און אסתר רעווין	זיסל קראָוויץ
דזשאָ טאַבאַק	ראָז דאָוידזאָן
ראָז און אַלפרעד סולטאַן	נחמה גליקפילד
סאול, דאָראַטי און דזשערי מאַרק	זוה אַלעקסאַנדער
וויליאַם דאַנציג (אָוקלאַנד)	ראַניאַ גאַלד
דאָראַ ליפלין	לואי און פרענסיס קאַבליק
י. ראָזענבאַום	מאלי שניידער
	בוזי עלדערמאַן

אין אַ:דענק פון ברכה סאַנשיין

נייטן און חייקע סיריס	לואי און פרענסיס קאַבליק
טשאַרלי און סערע געלער	עוועלין אַלעקסאַנדער
סאול און אסתר האַפמאַן	סעם און סיליע דזשורמען
אסתר קאַבליק	בען און ראָז געווירץ

SAN FRANCISCO JEWISH FOLK CHORUS

Alice, Jack Levittes	Esther Hoffman
Jack, Minnie Goldman	R. Plotnick
Ann, Jay Jacobson	S. Henkin
M., B. Graw	R. J. Rosen
Isie, Bessie Shulman	Ch. Geller
Alice Dreyfus	Sarah Geller
Miriam, Paul Stein	Liza Berlin
N., C. Schneider	Zena Druckman
Gerda Karliner	Rabinowitz
Avram Burak	Mollie Marder
Mania Vast	May Zerbis
Saul Hoffman	J. Braverman

אין ליכטיקן אַנדענק נאָך מיין אינגערן ברודער

אנשל געלער

וועלכער איז געפאלן אין שלאכט אין סאָוועטנפאַרבאנד אין דער צווייטער וועלט-מלחמה, פאַרטיידיקנדיק זיין סאָוועטיש היימלאַנד קעגן די גרעסטע שונאים פון דער וועלט, די היטלער מערדער.

איך וויל דאָ אויך דערמאָנען, אַז ער איז אויך געווען אַ זינגער אין אַ אידישן כאָר אין כאַרקאָוו „די אידישע קאָפעלע“. ווען יעקב שיפער איז געווען אין סאָוועטנפאַרבאנד און אויפגעפירט זיין אַראַטאָריע „אַקטאַבער“, האָט מיר דאָן מיין ברודער געשריבן, אַז עס איז געווען פאַר אים אַ גרויסער כבוד און פאַרגעניגן זיך פערזענלעך באַקענען און זינגען אונטער דער לייטונג פון אַזאַ גרויסן אידישן אַרבעטער-מוזיקער, קאַמפּאָזיטאָר און דיי-ריגענט פון אַמעריקע. מיין ברודער האָט מיט שיפערן מיטגעשיקט צו מיר אַ פערזענלעכן גרוס.

גדליה געלער

צום אייביקן אַנדענק פון

איוואַ לעווין

וואָס האָט יאַרנלאַנג געזונגען מיט שיפערן.

איר מאַן סעס און די קינדער

אידישער קולטור-קלוב

ב. ראַסמאַן, סעקרעטאַר

כאווער פּאווער לייען-קרייז

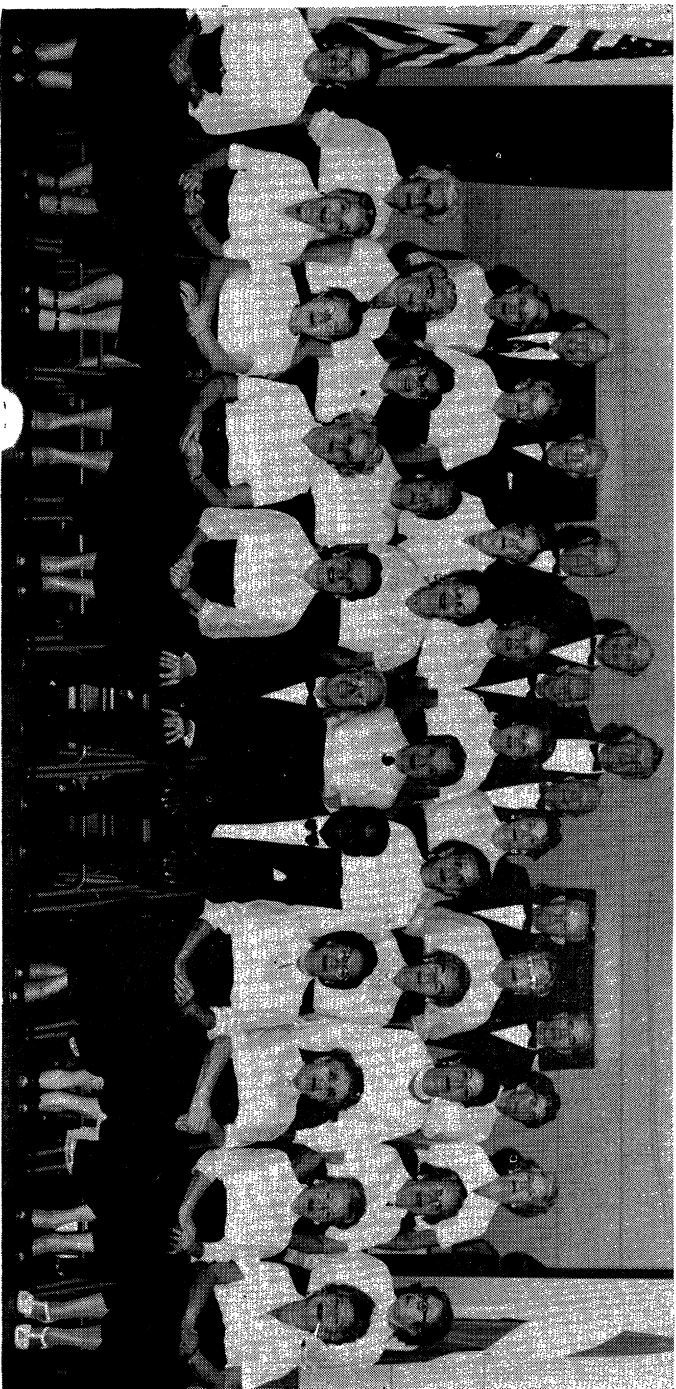
א. בינעמאַן, סעקרעטאַר

טישאַרלס פּרידמאַן (אַקלאַנד)

אין אַנדענק פון זיין פרוי

וועלוול קאַפלאַן, ריטשמאַנד, קאַליפּ.

באר ביימ אודישן קולטור-קלוב אין עלטנבארג, סאלאט. לויב פילץ, דירריגענט

פּאָלקסיכאַר ביים אירישן קולטור־קלוב אין עלסנינגאָר, קאַליפּאָרניע

לייב פּילץ, דיריגענט

פּרידע ווישניאַק	לאה און מאָריס בלום
סטעלאַ הורוויץ	פּרידע, איררוינג ווינערמאַן
ראָז און הערי קופּער	ח"ח ליליענטאַהל
אליס און דזשעק טאַמאַס	ח"ח ראטינגאַף
איידאַ און דזשעק פּיינבערג	ליבע און דזשאָרדזש בעץ
אַנאַ שולץ	רחל און דשאַ אַרבאַר
אַנאַ גערצמאַן	אַנאַ אָון שמואל שוואַרץ
ציליע גאַרבוז	סילוויע און לייב פּילץ
עטל אסעפּ (טאַרקאַף)	סילוויע און מיכל אַרמאַן
פּרידע פּרימקעס	פּרידער און איררוינג קאַהן
בלומע און שמואל אַמפּער	ראָז בלום
ע"ב רובין	איוואַ באלזער
טייבל און מ. קאַלווער	אַסתר און אהרן ווינדזאַר
אַרע און איידאַ לאַטקער	חנה און מאָריס קאַמינסקי
אַנאַ בלעכער	בערטאַ רעזניק
אַסנע באַלדווין	ראָז און איזי ראשעל
קאַלטער	ראָז קאַפּלאַן
טאַמאַס	א. דזשאָזעף
ווישניאַק	איוואַ שאַפּיראַ
קלעבאַן	אַסתר פּאַלאַנסקי
באַלדווין	געווינטער
מינערמאַן	ביטריס האַלפּאַר
מאַהי	סעראַ קליבאַן

אין יעקב שיפּער־בוך וועמענס לידער האָבן אונדז געפירט צום קאַמף פאַר יושר און שלום, דערמאַן איך מיט כבוד און בענקשאַפט דעם אַנדענק פון מיין אומפאַרגעסלעכן מאַן

באַרני פּלאַם

געשטאַרבן דעם 24טן אָקטאָבער, 1958. נאָך 52 יאָר צוזאַמענלעבן בלויז גוטע דערינערונגען זיינען ביי מיר געבליבן. ווי גליקלעך זיינען מיר געווען! דו האָסט מיר געצייגט דעם ערלעכן וועג צו אַ ליכטיקער צוקונפט פאַר דער גאַנצער מענטשהייט. איך האָב מיט דיר מיטגעשפּאַנט און זעץ פאַר די אַרבעט וואָס דיר איז געווען לייב און טייער פאַר אַ וועלט אַ פּרייער.

דיין פּרוי און חבּרטע, ענע פּלאַם (עלטינגאַר)

אידישער באַלקסיכאָר, לאָס אַנדזשעלעס, קאָליפּ.

מאַ קעריש, דיוס סעק.	גאַבריעל סאַנשיין, דיריגענט
סעם פּאַגעל, לייברעריען	אַביהם גאַלינסקי, פּאַרוואַלטער
לואי טשערנאַוו, פּראָגראַם סעק.	ליאַ אָקון, רעקאָרדינג סעק.
מיני ראָזענבלאַט, רעגיסטראַר	אַ. מינטץ, פינאַנס סעק.
פּאַ קעריש, פּובליסיטי	אַ. מאַגיל, טרעזשורער

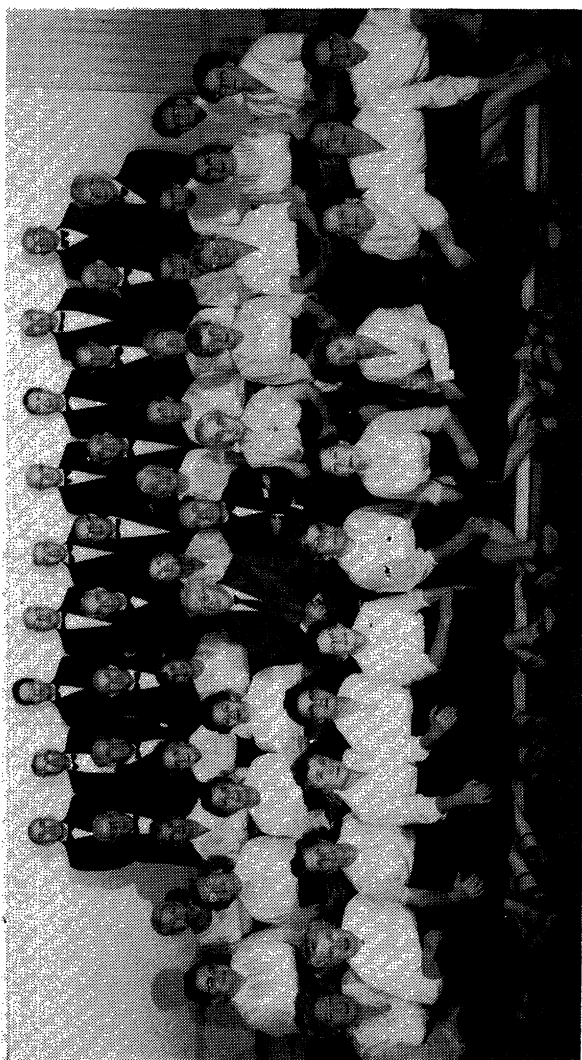
מיטגלידער פון סאַשעל קאָמיטע

מ. וואַלקאָוויטץ	מערי קרעמער,
חברטע מאַגיל	לינאַ קלאַפּערמאַן
ה. סענגער	פּאָלין ווייטמאַן

פריינט פון לאָסיאַנדזשעלעס ערן דעם אַנדענק פון יעקב שייפּער

נינאַ ראַסקי-פייערסטאַן	מערי און נייטן גאַרפילד
מאלי און שמעון טרייבוש	מ.רס. מ. ה. לואיס
נייטן חדש	פּרעד פייערסטאַן
יאנקל און ביילע פרידמאַן	גוטמאַן און גרעיס גערטלער
י. פריד	מירעל און אַסקאַר ראָטבלאַט
מינאַ פּאַלאַר	העלען ראָזענפילד
אַ. קענדזער	סעם אייבראַמסאָן
ס. קאַפּער	מ. פעלאָו (וועניס)
יוזשאַרדזש גאַלדבערג	עמאַ לאַזאַרוס קלוב (וועניס)
ענאַ קרייצער	פּאָלין ראַבינסאָן, סעקר.

י. קאַראַבעלאַ	י. און ס. שיינבאום	ד. ריטשמאַן
טילי	מ. און ס. שיינ	אַ. מאַימאַדעס
ב. פּרימאַק	אַ. און ר. שאַנהאַלץ	פעני ווייס
נייטן און פעני סענטער	טאַניאַ קאַטלאָוו	רחל ליסט
מ. און פ. גאַלדין	מערי קרעמער	ל. מאַטלין
ליליען גאַלאַמב	מילדרעד ווייס	פּאַסטערנאַק
ג. ראָזענפעלד	סניידער	לעדערמאַן
רעגינאַ קנאַפּאַף	פ. פּודעמבערג	גינסבורג
דזשעני פּאַגעל	ראָזענפילד	לו. רעגינאַ ראַטמאַן
די בראַנפּמאַנס	סאַוואַל	י. און מ. שראַגין
מערי וואַלמאַן	עני נייטן	ביטריס דעגלין
פּרידא און דייוו דיימאַנד	י. סווערדלאָוו	ל. און ב. מעלאַמעד
אַסתר און אייב מאַנדעל	וואַנעטיקס	מ. און ר. קראַוט
סיליאַ שאַן	קלאַראַ בלומענפעלד	ר. און ה. קאַהען
מיני און לואיס שני	וויראַ באַכמאַן	טילי אייזוס

אירישער פאליטיקער, לעאמאנדעוועלעס, נבריאָל סאָנטיין, דיריגענט, 1962

פאַר די לעצטע 37 יאָר איז פאַר אונדז אַ פרייד צו זיין אַ טייל
פון די שייפער כאַרן.

דאַראַ מוון ליאַ אַקוון

דער שיקאגער קלוב פון לאַם אַנדזשעלעם

קיזערמאַן	רוט און אייק קאַרן
לערמאַן	יוסף און לילי קאַרן
יוסף רעזניק	נייטן ווייס
העלד	לואי און סערע רובינסטיין
קיפניס	ל. רובינסטיין
צפורה טשעלניק	נייטן און מערי בערמאַן
סאַפי אַגראַנאָווסקי	נייטן גאַרדן
קלאַראַ ווייסבערג	העלען מילסטיין
דאַראַ קאַן	איוואַ פּאָול
סיידי און יאַנקל בערגמאַן	בען רעפּל
ר. זאַבאַלקאַף	סעם קאַטלער
אין אַנדענק פון ראָז פּיינצימער	דייוו און בעלאַ דוואַרין
איציק גאַלדבערג	דזשוליוס און לינא פּיין
אהרן קאַרט	דזשוליוס און איידא ווייס
	יוסף און חנה קאַנאַווסקי

געזאַמנגרופּע פון דער וואַלי, לאַם אַנדזשעלעם

מאַריס און דזשעני בראַסטיין	מר. און מרס. נעפּ
דייוו און פעני בעסמאַן	דייוו און פּאָלין רובין
טילי בענעט	רזש. סילווערמאַן
לינא דאשעוו	אנא סילווער
קעראַלין דאַלסטאַן	איוואַ שוואַרצמאַן
דאַראַ דזשייקאַבסאָן	אייב און דאַראַ שניידער
אנא דאַנילאַף	פרידא סאַריטסקי
סעם און מאַלי פּינקעלסטיין	(אין אַנדענק פון איר פאַרשטאַר-
נייטן און פּאָלין פּרימאַן	בענעם מאַן בען)
מאַריס און דזשעני גאַלדבערג	סערע סטיין
בערטא גאַלדבערג	דזשאַו און פעני שאַפּיראַ
מעק און אנא האַפּמאַן	הערמאַן און סאַניאַ ראָזענבלום
דזשעני ליבערמאַן	אנא זענטער
דזשאַו מעטלין	מר. און מרס. סילווערמאַן
	יעקב און רחל לעניק

אין אַנדענק פון מיין ערשט־פאַרשטאַרבענעם זון הערצאָלד

לואיס סימינאָו

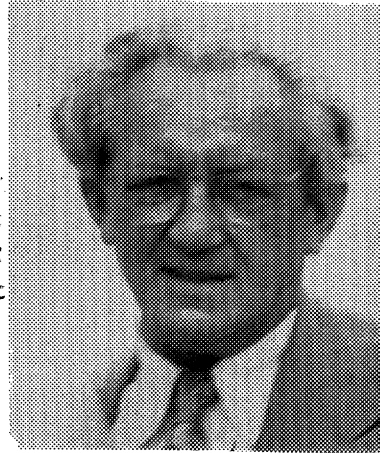
צום ליכטיקן אַנדענק פון
חיים קאַטעלאַנסקי
דער וואונדערבארער אויסטייטשער פון אידישן פּאָלקס-ליד
פרוי ליזאַ און חיים קאַטעלאַנסקי קולטור-קלוב.

צום טייערן אַנדענק פון דעם
פיינעם מאלער

אברהם פּאָלאַנסקי

וואָס האָט יאָרן לאַנג געזונגען מיט
טייפערן און איז ביזן לעצטן טאָג
געווען אַ מיטגליד אין לאָס אַנדזשעלעס-
זער פּאָלקס-כאָר

זיין פרוי יאַניאַ און די קינדער
און חיים קאַטעלאַנסקי קולטור-קלוב

אין אַנדענק פון הלל הורוויץ

איינער פון די ערשטע מיטגלידער פון קליוולאַנדער כאָר. אין הויז
האָט מען אָפט געהערט קלאַנגען פון שייפערס מוזיק. די קינדער האָבן באַ-
קומען אַ באַציאונג צום פּאָלקס- און אַרבעטער-ליד. די אייניקלעך דערמאָנען
די לידער וואָס דער זיידע האָט געזונגען.
הלל הורוויץ איז געשטאַרבן פעברואַר 19, 1959, אין לאָס אַנדזשעלעס,
זיין פרוי פייגע, די קינדער און אייניקלעך
קאַליפּאָרניע.

אין ליכטיקן אַנדענק פון מיין מאַן און חבר, וועלכער האָט
שטאַרק ליב געהאַט שייפער מוזיק
מאָריס ליבאַרטאָווסקי

ב ת י ה

צום צענטן יאָרצייט דערמאָנען מיר אונדזער בען פיינע
דאָראַ און די קינדער

לאַס אַנדזשעלעס

מיר זעצן פאַר יעקב שייפּערס טראַדיציע
פון וויגעלע, אין 1914,
ביז היינט צו טאָג אין לאַס-אַנדזשעלעס.

לואיס און סערא דובענסטיין

אין ליכטיקן אַנדענק פון

סעם טראַפּאָוער

געשטאַרבן אין עלטער פון 67 יאָר אין לאַס-אַנדזשעלעס.
ער האָט מיט זיין האַרציק געזאַנג דערפרייט גאַר פיל מענטשן. יאַרנלאַנג
איז ער געווען אַ מיטגליד פון פרייהייט געזאַנג פאַראיין אין ניו-יאָרק, ווי
אויך אַ מיטגליד פון דער מילינערי יוגאַן. זיין פרוי דאַראַ

אין אַנדענק פון מיין שוועסטער

רייזל ספּעקטאַר-אַלבערט

זועלכע האָט געזונגען

אין פילהאַרמאָנישן כאָר

ענא זיילאָן-פּריזער

אין אַנדענק פון בלומע צעפקין

בלומע צעפקין איז געווען איינע פון די ערשטע מיטגלידער פון דער קאָאָפּעראַטיווער סעקציע — פרייהייט געזאַנג פאַראיין אין 1928. זי האָט אַ צאַל יאָרן געזונגען מיט יעקב שייפּערן. זי איז אויך געווען דער ערשטער רעקאָרדינג סעקרעטאַר פון דער סעקציע.

זי איז געשטאַרבן פּעברואַר 15, 1954. זי איז געווען באַליבט ביי אַלע זינגער און פריינט. מישאַ קינדער און אייניקלעך

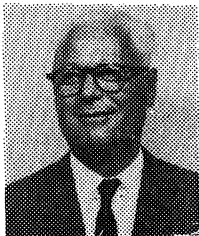
אין ליכטיקן אַנדענק פון

סעם קלאַפּערמאַן

געשטאַרבן סעפטעמבער 12, 1960, אין לאַס אַנדזשעלעס

סעם קלאַפּערמאַן איז געווען איינער פון די ערשטע פאַרוואַלטער און בויער פון אידישן פּאָלקס-כאַר אין לאַס-אַנדזשעלעס.

זיין פרוי לינאָ און די קינדער

אין אַנדענק פון

אייב סילווערבערג

מיטגליד פון דער פאַריער־יוניאָן. מיטגליד פון אידישן מוזיק־פאַרבאַנד.

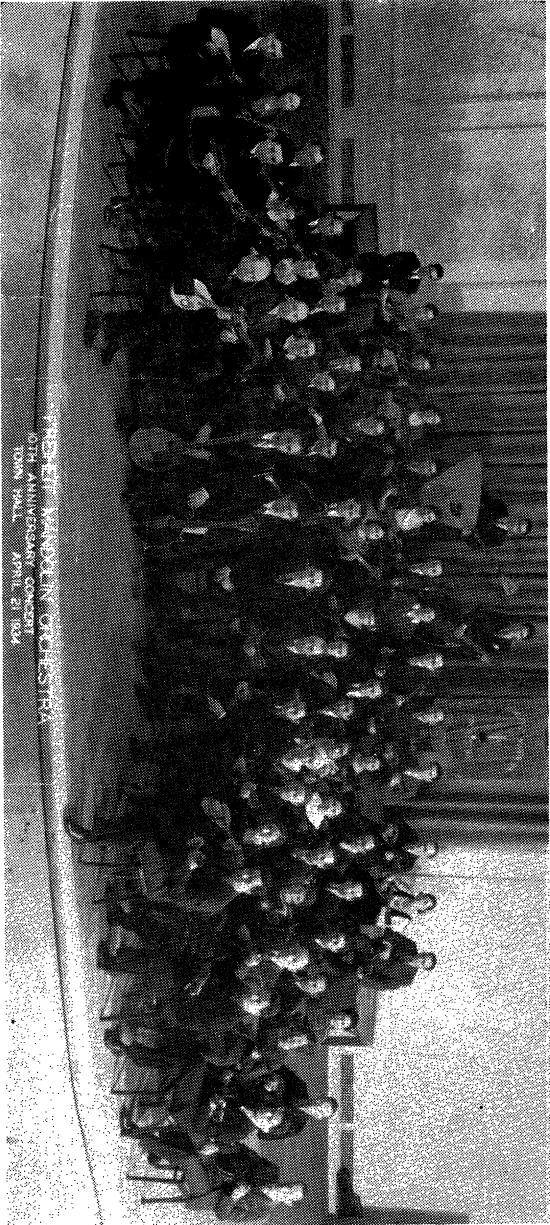
געשטאַרבן אין וועניס, קאַליפּ., אויגוסט 30, 1961.

זיין פרוי דאָראַ

איידא סווערדלאָוו

דאָראַ פּאַסקין

איידא סעמועל

New York Mandolin Orchestra, 1934. Jacob Schaefer, conductor.

ענגלישע טייל

munity. His music dealt with the past folk heritage and great masses of people and in fact his music is being studied abroad today. He not only created his own audiences but made them musically active, organizing workers' choral societies which are still flourishing today, as well as groups of amateur instrumentalists. For such groups he wrote some of his most profound and large-scale works.

In a remarkable way he foreshadows the future of music in his combination of melodiousness with depth of thought, his attention to contemporary themes and struggles and his breakdown of the barriers between the artist and the people. And he foreshadows a great United States culture in which the varied artistic riches brought by the peoples who make up the country will be enabled to strike solid roots, intermingle and produce fresh blossoms.

This volume of 22 selected songs, comprising 163 pages, takes its name, *Ich Her a Kol* (I hear a voice), from one of Schaefer's last "choral spectacles," based on the works of the American Yiddish working class poets, Rosenfeld, Winchevsky, Bovshover and Edelshtat. It brings together some of the most enduring of Schaefer's short works as well as presenting his varied styles. The arrangement is as originally written for chorus. Consequently, this book will be of great use to present choral groups.

It is not a weakness of this volume, but nevertheless a limitation, that it is aimed largely at the public which already knows Schaefer. There is a need for further productions of this type, which will present Schaefer's large-scale works. There is also a need, however, for publications, and let us hope, recordings as well, which will bring Schaefer's works to the attention and knowledge of the broad American musical public, which will find in it so much to live. Musicians will also find in it inspiration for new works that will make use of the varied national cultural backgrounds and restore music to the people as a meaningful art.

THE MUSIC OF JACOB SCHAEFER

By SIDNEY FINKELSTEIN

(*Jewish Life*, February 1953)

Ich Her a Kol, Twenty-two Selected Songs of Jacob Schaefer.
Published by the Jewish Music Alliance.

In this handsome volume of 22 choral songs of Jacob Schaefer, the Jewish Music Alliance has brought forth a worthy and long-awaited tribute to the memory of one of the greatest cultural figures of the American Jewish community and one of the best composers of any background and nationality to adorn United States musical life. Let us hope that this volume is only one first step in making Jacob Schaefer and the heritage of people's and working class music, in which he was so outstanding a creator, better known to the public.

Jacob Schaefer was born in the Ukraine in 1888, came to the United States at about the age of 22 and died in 1936. In his 24 years on these shores he wrote 11 large-scale oratorios and cantatas and over a hundred original songs and settings of Jewish folk songs.

Schaefer arrived here among the last of the wave of immigrants who were needed by a flourishing capitalist industry. Their labor was necessary to build the country. However, since they were working people, they had to be convinced that they were not quite "Americans." They were told they had to go through the "melting pot" process before they could regard themselves genuinely "American." In this process they and their children were supposed to forget or be ashamed of the cultural riches of their past, which in fact could have brought so much that was worthwhile and necessary to a genuine American culture. Perhaps the reason for the neglect of Schaefer by "official" musical circles was that he refused to go through this "melting pot" process.

Schaefer addressed himself to the Jewish working class com-

Youth Chorus, Camp Kinderland, Mendy Shain, Conductor

They call . . .
Now sounds the last
Call, deep and vast,
A voice through air,
Through dust and hate
And darkling skies:
Arise, arise!
For soon 'twill be too late
For your deep penance and your prayer.
O hear!
There falls a tear
Over all . . .
They call.

The music shows in every bar the hand of a master. It is perfectly evident that Mr. Schaefer knows exactly the effects he wishes to attain and exactly what choral singers can do. His long experience as a choral conductor has taught him the power of certain effects that are attainable only by unaccompanied singers. The result is extraordinarily fine and seems to give full expression to the mystic passion of the words.

NEW YORK SYMPHONY MANDOLIN ORCHESTRA

Jennie Miller
Arlin Krumholtz
Yetta Wishnevsky
Sal
Shwartz
Morris Itzkowitz
David Dorenz
Papperman
Myer Freeman
Sidney Marcus
Irving Gavurin

Betty Cowan
David Berenofsky
Sarah Alexander
Jacob Gabin
Mary Berenofsky
Florence Melman
Sam Green
Mathew, Dorothy Kahan
Leon Sharin
Ben Unterman
Sarah, Joseph Zaslazsky

For amateurs to sing without accompaniment in perfect intonation and rhythm is a real achievement.”

MUSICAL COURIER, N. Y. (March 14, 1929)

Jacob Schaefer is one of the most important of the Jewish composers and conductors now living in America. Some years ago, while residing in Chicago, he organized a chorus called the Freiheit Gesang Verein made up entirely of people from the working classes and singing entirely in Yiddish. This was the beginning of a movement which grew rapidly, and there are now in various parts of the United States a number of such choruses using the same name. Mr. Schaefer afterwards moved to New York to take charge of the New York body of this national organization. Comment has already been made in the *Musical Courier* upon the singing of this group which is in many respects extraordinary. Several of Mr. Schaefer's own compositions have been given by this chorus under his own direction in Carnegie Hall, Mecca Temple and Town Hall, with the assistance of members of the Philharmonic Symphony Orchestra, and proved him to be a composer of far more than average merit. His extended oratorios, like *The Two Brothers* or *The Twelve*, are full of an emotional intensity in the choral writing that has rarely been attained by any composer in recent years.

Me Ruft (“*They Call*”) is one of these intensely emotional Jewish works that are difficult of description. The Yiddish text is by Yitzchok Rontch and a translation of it is here given because it is so excellent:

They call . . .
Give ear unto their cry.
They call . . . do not ask where or why.
Stand strong.
O see, they throng —
Do not ask who,
Go too.

their schooling in workers' music from him, as well as in the forty or more workers' choruses and orchestras which he founded."

MICHAEL GOLD ("The Nation"), September 29, 1926

". . . Jacob Schaefer is one of the leading writers of choral music in the country and conducts the Freiheit Chorus of 600 voices, all of them Jewish workers . . . at the camp Schaefer takes a group of vacationists each week, improvises a play with them, and teaches them a few songs . . . it is amazing how these workers respond to Schaefer's direction. They learn intricate four-part harmonies in a short week, they learn to modulate, to weave strange and thrilling effects. Once Schaefer, in less than a week, drilled 60 campers in a mass recitation, a most difficult technical job. It was a success; the whole audience was shouting with the mass-declainers at the end; the hall was a throbbing, electric unity."

ADOLF WEIDIG, Asst. Director and Vice President,
American Conservatory of Music, Chicago

"Mr. Jacob Schaefer is an excellent musician. A composer of decided talents—his works are original and forceful, he will certainly make a name for himself. His ability as a trainer and leader of choral societies is most pronounced. A valuable man in the right place. I have known Mr. Schaefer for several years, having guided his work in composition and having been present at performances of his Chicago choral society. It is a pleasure to recommend his work."

ALFRED V. FRANKENSTEIN

("Daily Worker"), December 10, 1924

". . . There is a fine virility in the conductor's compositions, and an astounding precision and spirit in the work of the chorus. The Freiheit group sings with all the perfection of a professional choral society (and better than some), and yet they are all workers, some of them unable to read notes, I am told.

the theatre and a hushed silence filled the air as the lights grew dim — and then Schaefer walked out on the stage and a burst of applause greeted him. He raised his hand, the chorus stood, the musicians came to attention and music filled the air. Oh, how we all sat, raptured and enthralled by the wonderful music.

At last — the command that we had been so anxiously waiting for. Majestically Schaefer turned to us and said:

“Kinder, Zingt.”

Now as we commemorate twenty-five years of his passing, he is still with us. As we, the Paterson Jewish Folk Chorus are making plans to celebrate our 47th Anniversary, Schaefer's music and teaching still guide us. Steeped in the tradition he instilled in us — together with our conductor, Samuel Goldman, we proclaim his clarion call:

“KINDER, ZINGT.”

ABOUT JACOB SCHAEFER

ELIE SIEGMEISTER (“Nailebn”), January, 1938

“ . . . The enthusiasm, devotion and creative fire which he gave to them (the New York Freiheit Gezangs Farein and Mandolin Orchestra) were too much for any one man. Unstinting in his efforts, he gave his life for his work, disobeying every injunction of his doctors and his friends to take a rest. Dying in harness, he left behind him a wonderful example of one who loved his people more than himself. He was never dazzled by his position, but remained a fellow worker, plain in his ways, a good friend and comrade to the members of his chorus.

“Though now Schaefer is dead, it is no platitude to say that Schaefer's personality, Schaefer's thought, his heartiness, his humor, and his simple, natural love of everything human, will live on. He lives on in the work of the many young composers and conductors who drew their inspiration and got

"KINDER, ZINGT"

By *Joseph Walkowitz, President*

Paterson Jewish Folk Chorus

How deep in my memory is etched a certain cold winter evening of my childhood; when a man with black hair, a strong sensitive face and a twinkle in his eye, first came into our home. How the rooms vibrated with the warmth of his smile! How proudly my father introduced us to Jacob Schaefer, the new conductor for the Paterson Jewish Folk Chorus, to his wife and children.

Shyly and nervously the four children stood and waited — at a signal, my fathers little chorus lustly and gayly sang a phrase of Schafers Oratorio (Moshiach Ben Yosef) "Dos doch di zun, di zun; Dos is doch di zun." And so — a weekly tradition was born. Each week as Schaefer entered the house, he lifted his hand — smiled and said:

"Kinder, Zingt."

What excitement and joy there was in Paterson! The chorus was going to sing Moshiach Ben Yosef in the Regent Theatre with a symphony orchestra! A Holiday spirit filled the air. Everyone was happy and gay —, only I was feeling bad. My brother and sister wouldn't let me sing in the children's chorus — they said I was too young. With pain in my heart and tears in my eyes, I went to Schaefer with my heavy burden. He patted my head, wiped the tears from my eyes and took the burden off my heart. "No concert in Paterson would be complete if all of us did not sing," he said. Oh Schaefer, Schaefer, how my heart was bursting with pride! My father and oldest sister were on stage — my brother, sister and I with all the other children sat in the balcony — what a "yontiff," the most joyous of all.

Everyone was dressed in their finest. The audience packed

remain in the ranks of meager singing societies. His belief that the "Worker's Chorus" could aspire to and achieve the ultimate in choral composition inspired him to write numerous oratoria with the required orchestral accompaniment. To the best of my knowledge, Mendy was the only disciple of Schaefer's, and he had many, who insisted on a symphonic ensemble accompaniment whenever a Schaefer oratorio was sung. He was not always able to convince the singers of the need for an orchestra. Many were the meetings and the arguments with the chorus executives and members because of their timidity, their opposition to the added work and expense involved; but oh the beauty and the majesty of the musical performance when he was successful in achieving his goal.

Schaefer and Mendy are both gone, but each in his own field, Schaefer with his music, and Mendy with his integrity and true dedication to the continuance of it, have left behind a wealth of tradition. It is my fervent hope that the young conductors of today will follow in the footsteps of these two beloved friends.

Edith Segal, Jacob and Laye Schaefer in Camp Nit-gedaiget, 1927

JACOB SCHAEFER AND MENDY SHAIN

By MALKE SHAIN

From the very beginning, when Mendy and I established our home, it became apparent to me that the spirit of Jacob Schaefer lived there too. It mattered not whether we ate, drank, rehearsed, traveled, Mendy had countless stories and experiences or anecdotes relating to his association with Schaefer.

It began when Schaefer discovered Mendy in the Synagogue choir of Mendy's father, a prominent cantor in Chicago. His musical influence on Mendy from that point on is well known. What is perhaps less recognized is the influence that Schaefer had on Mendy in other directions. Mendy had been raised in a musical home, surrounded by his father's colleagues, singers, musicians, etc. It was in the home of Jacob Schaefer however, that Mendy first became aware of another class of society — the working class. It was here that he was introduced to the shop worker, the factory worker, the laborer, and the oppressed minority groups. This knowledge struck a chord in his heart that stayed with him for always. The music that Schaefer wrote, and which Mendy conducted in the choruses from his teens on, became his instrument for carrying on the struggle on the behalf of that working class; his contribution to the fight for a better life, for peace and equality.

It was in Schaefer's home also, that Mendy learned about our great Yiddish cultural heritage — the great Jewish labor poets and the Jewish folk songs, as opposed to the liturgical and classical music that had constituted his musical background till then. Mendy's enthusiasm for these old and new fields of music never waned, and he never faltered on the course that Schaefer opened to him.

Schaefer began to arrange and compose for musically untrained amateur choruses, but he never felt that they had to

Кременець — Дівочья гора

Town of Kremenietz, Schaefer's birthplace.

One cannot speak of Schaefer at Kinderland without including the *Bunt Mit a Statchke*. For nights on end Schaefer, Buchwald and Fenster would sit up with the "new treasure" which was a new book of old songs, a beautifully bound, ivory covered, gold trimmed volume that had just been received from the young Soviet Union, where it was compiled and published. It contained dozens of previously unrecorded folk songs and melodies of the Jewish people, songs which until then had been preserved only orally, from one generation to the next. Included were love songs, songs of sorrow, of hope, satirical songs, songs which expressed the lot of the Jewish people under Czar Nicholas, songs of a better and happier time to come . . . "*bald vet kumen di lichtikeh tsait . . .*"

Billed as a Folk Operetta, it was first presented at Kinderland and had three scenes. Schaefer made choral arrangements for all the songs. Judging from this vantage point, the life of this production was to be a long and happy one. I had the pleasant task to direct the *Statchke* in Detroit, Cleveland, and in New York and several times in the years that followed at Kinderland, its birthplace, always playing my original part of the Model.

Working with Schaefer was a deep joy, for here was a man who was really a *mensh*, standing on firm working-class ground, fiercely proud of his heritage as a workingman and as a Jew, of his adopted country and its meaning and potential for all its people; a man passionate about his work, his art, studying and searching for its secrets, learning from its rich past, yet ever reaching out for the new. To work with Schaefer was to work with a man of faith, faith in the collective voice of his people, in their everyday battles against poverty and injustice, faith in the dream that is transformed into reality.

Yonkel Schaefer made richer the lives of every human being who knew him, who sang with him, made richer the heritage of song for the Jewish people everywhere, for America, for all people who lift their eyes and sing to the coming day.

the sports, I had the job of waking up the campers every morning and directing the setting-up exercises. To make my task easier I used a snare drum and made up a little ditty which I repeated rhythmically over and over again, accompanying myself on the drum as I marched through the rows of tents every morning at 7:30 a.m. Schaefer evidently was amused at the whole idea and to my great surprise wrote a tune for my ditty which I must say was popular for many years.

Schaefer spent many summers at Camp Kinderland. Here he conducted the children's choruses as well as the weekly adult choruses, and Laye was always there organizing and recruiting the singers. It was at Kinderland, during the last summer of his fruitful life, that Schaefer wrote the music for Edelstadt's poem *Shnell Loifn Di Redder*. Schaefer left a worthy heritage in camp. It was to be preserved by his faithful pupil of the early Chicago days, the conductor Mendy Shain, and after Mendy's untimely death in 1953 by other conductors.

One of Schaefer's happiest accomplishments was his ability to put together one summer in the early thirties at Kinderland a "real" orchestra. He found enough instrumentalists among the guests and staff who were able to present Haydn's *Toy Symphony*. I had the thrill of playing two instruments from a written score, the triangle and the tamourbine. Schaefer sat up nights writing out the parts for the various instruments. In those days there was an outdoor stage in the area behind the present dining room. The people sat on a natural incline and it was a miniature Lewisohn Stadium. It was called *Nyland* and it was here that we conducted our campfire programs and presented the *Toy Symphony*. *Nyland* was the scene also of elaborate weekly Sunday morning productions of song, dance and drama.

It was at Kinderland that Peretz's *Di Tsvai Bridder*, which Schaefer made into a magnificent oratorio, was first presented in a choreographic form. There was also an orchestra which Schaefer conducted. I danced the *shlang*. The group of neighbors which I wove into the ballet were danced by campers and staff members.

cafeteria on 14th Street for salami sandwiches and *Yonkel* would eat with zest and pleasure and relax with his ready laughter at the exchange of stories and jokes.

One of the first big pageants for which Schaefer conducted the chorus was called *Roit, Gel und Shvartz*. It was presented at Madison Square Garden in 1928 on the sixth birthday of the Morning Freiheit, Schaefer's favorite newspaper. Jacob Mestel was the dramatic director, Boris Aronson the scenic designer and myself the choreographer. The collection that evening was dramatically woven into the script and I recall the people coming up to the stage, which was in the center of the Garden, and offering their rings and pins and other jewelry as their expression of faith in the paper's future.

Camp Nitgedaiget was called by Nathaniel Buchwald *The Cradle of Proletarian Culture*. It was there that Schaefer composed and conducted the weekly choruses of campers that became a tradition in our camps. It was at Nitgedaiget that we staged many productions, with artists like Benno Schneider, then the director of the Artef players. Many of these productions were later developed into pageants in the city. It was at Nitgedaiget too that I remember *Yonkel* demonstrating his skill as a carpenter, his trade as a young man. He was always the top winner in any nail-hammering contest. He was as steady with his hammer as he was with his baton. He gloried in his physical ability at these picnic-parties as he swung his hammer down and sent the biggest nail into a heavy log with one grand blow. Schaefer loved to watch the ball games at Camp and was as excited as any kid at the slightest provocation. These games, by the way, were usually umpired by none other than Buchwald, the accepted dean of dramatic critics in the Jewish theatre world.

It was a Camp Nitgedaiget that I had the unique pleasure of singing under Schaefer's direction. The song was *Yoshke Fort Avek*. There were two soloists, accompanied by the chorus. Laye, Schaefer's beloved and devoted wife, sang the alto and I sang the soprano part.

In addition to teaching dancing, swimming and directing

REMEMBRANCES OF JACOB SCHAEFER

by EDITH SEGAL

Jacob Schaefer, more comfortably called *Yonkel Schaefer*, was exactly the difference between the two names. He was *Yonkel*, a man entirely without pretensions. Yet he was JACOB as he climbed the ladder, reaching out beyond the chaotic life around him to catch the surprise of each day and to harness its promise.

I remember as we rode to the Bronx one day on the Lexington Avenue subway. The train came out of the long, dark hole into the sunlight at Jackson Avenue. He turned and looked out into the street and at the houses close to the tracks. He was like a child on his first ride, taking nothing for granted though he had taken that same ride for years. He was overwhelmed with the joy of seeing the daylight and the houses and the speed of traveling from the darkness into the light and he marvelled at man's accomplishment as he said "*Kuk vuss far a vunder!*" smiling with inner satisfaction.

There were always a few visitors at the chorus rehearsals. The visitors would sit along the wall on benches and listen as the singers sweated away practicing endlessly. Schaefer was a demanding conductor. With shirt sleeves rolled up he worked his people hard. He spoke to them with the firmness of an authoritative father and would not hesitate occasionally to shout out his impatience as he shook his baton and let them have it: "*Ich volt aich gevolt gebn mit a shtekn.*" And from him they took it, for they were his people and he was part of their family. They loved him deeply. Of this there was never any doubt. After the rehearsals we would all go out to the

JACOB SCHAEFER

A tribute to his memory

Published by

JEWISH MUSIC ALLIANCE

New York 3, N. Y.

1962

